

ΗΛΙΑΣ Ε. ΜΠΙΤΣΑΝΗΣ

**ΟΛΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ, ΑΠΕΛΠΙΣΙΑ
ΚΑΙ ΣΥΛΛΑΛΗΤΗΡΙΑ ΤΟ 1931**

**«Μάρτης, γδάρτης»
για τους
σταφιδοπαραγωγούς**

ΚΑΛΑΜΑΤΑ 2025

ΗΛΙΑΣ Ε. ΜΠΙΤΣΑΝΗΣ

ΟΛΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ, ΑΠΕΛΠΙΣΙΑ ΚΑΙ ΣΥΛΛΑΛΗΤΗΡΙΑ ΤΟ 1931

**«Μάρτης, γδάρτης»
για τους
σταφιδοπαραγωγούς**

ΚΑΛΑΜΑΤΑ 2025

1931: ΜΙΑ ΧΡΟΝΙΑ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗΣ, ΑΠΕΛΠΙΣΙΑΣ ΚΑΙ ΚΙΝΗΤΟΠΟΙΗΣΕΩΝ

Η λαϊκή σοφία έχει αφήσει παρακαταθήκη το «Μάρτης, γδάρτης και κακός παλουκοκάφτης». Το 1931 αυτό επιβεβαιώθηκε με τον πιο τραγικό τρόπο, σκορπίζοντας απελπισία και πείνα στους χιλιάδες σταφιδοκαλλιεργητές της Πελοποννήσου. Η παγκόσμια οικονομική κρίση είχε αρχίσει πλέον να γίνεται έντονα αισθητή και η φυσική καταστροφή ήρθε να πολλαπλασιάσει τις επιπτώσεις της. Τρομακτικός πάγος στο τέλος του μήνα όταν πλέον είχαν ανοίξει τα μάτια καθώς είχε προηγηθεί σχετικά ζεστός χειμώνας, κατέστρεψε ολοκληρωτικά τη σταφίδα σε ολόκληρες περιοχές. Αμέσως οι αγρότες κατέβηκαν σε συλλαλητήρια απελπισίας ζητώντας την βοήθεια του κράτους που δεν ήρθε. Για 8 ολόκληρους μήνες φώναζαν, πίεζαν, κατέβαιναν σε συλλαλητήρια. Αποσπάσανε υποσχέσεις οι οποίες κουτσουρεύτηκαν στην πορεία, για να καταφέρουν να πάρουν κάποιες αποζημιώσεις στο τέλος του χρόνου. Η κυβερνητική αναληψία εκδηλώθηκε σε όλο της το μέγεθος, οι κινητοποιήσεις των σταφιδοπαραγωγών αντιμετωπίστηκαν με πρωτοφανή μέτρα καταστολής που πήραν χωροφυλακή και στρατός με κυβερνητικές εντολές. Το «φάντασμα» του κομμουνισμού επιστρατεύτηκε για να αντιμετωπιστεί όχι μόνον η δράση του αδύναμου στον αγροτικό χώρο εκείνη την εποχή ΚΚΕ, αλλά και των αριστερών αγροτιστών που προσπαθούσαν να οργανώσουν την πάλη των παραγωγών στα χωριά. Στις κινητοποιήσεις πρωταγωνιστούσαν ο Λούλης Τσικλητήρας στην Πυλία που είχε δημιουργήσει τις περίφημες «αγροτικές οργανώσεις» και ο Θόδωρος Κορμάς στην περιοχή της επαρχίας Μεσσήνης. Σε διαμάχη μεταξύ τους σε μια εποχή κατά την οποία το Αγροτικό Κόμμα Ελλάδας και οι εκφραστές του αναζητούσαν τον προσανατολισμό τους. Από την πλευρά του ΚΚΕ ο αγροτικός του ηγέτης Τάσος Κουλαμπάς βρισκόταν για μια ακόμη φορά εξόριστος και από το «Ριζοσπάστη» εξαπολύονταν πυρά προς την κυβέρνηση αλλά και τους πρωτα-

γωνιστές των κινητοποιήσεων. Υπήρχε παράλληλα ένα πλήθος συντηρητικών συνεταιριστών και αγροτιστών που η ανάγκη τους έβγαλε στο δρόμο μπροστά στον κίνδυνο να υπερφαλαγγιστούν από τον κόσμο. Παράλληλα καταγράφεται μια εντυπωσιακή απουσία των βουλευτών του Φιλελεύθερου και του Λαϊκού Κόμματος, οι οποίοι εμφανίζονται ελάχιστες φορές και σε «προφυλαγμένο» περιβάλλον. Το βιβλίο αυτό παρακολουθεί από όλες τις πλευρές την πορεία των πραγμάτων στο οκτάμηνο της απελπισίας και των κινητοποιήσεων και καταγράφει όλες τις κινήσεις και απόψεις, προκειμένου να λειτουργήσει και ως «πηγή πληροφοριών» για όσους θα ήθελαν να μελετήσουν αυτήν την περίοδο.

Στο εισαγωγικό σημείωμα θα ήταν χρήσιμο να αναφερθούμε στους δύο μεγάλους πρωταγωνιστές αυτών των κινητοποιήσεων και της προσπάθειας «αφύπνισης» της κοινωνίας.

Ο Λούλης (Σταύρος) Τσικλητήρας γεννήθηκε στην Πύλο και σπούδασε νομικά, ήταν αδελφός του Ολυμπιονίκη Κωστή Τσικλητήρα. Ακολούθησε το δικαστικό κλάδο αλλά αποχώρησε σύντομα το 1923 και αναμείχθηκε με την πολιτική. Πήρε μέρος σε συνέδρια και κινητοποιήσεις ενώ το 1932 εκλέχτηκε βουλευτής με το Αγροτικό Κόμμα στη Μεσσηνία. Αφισε τη σφραγίδα του στο αγροτικό κίνημα μέχρι το 1935 όταν πήρε την απόφαση για να συμπράξει τοπικά στη Μεσσηνία με το συνδυασμό των βασιλοφρόνων (Κονδύλη-Μεταξά). Η απόφαση συνάντησε αντιδράσεις και ο ίδιος σε μια κρίση συνείδησης αυτοκτόνησε το βράδυ των εκλογών στο Χανδρινού που ήταν φιλοξενούμενος. Ο Θόδωρος Κορμάς γεννήθηκε στην Αρσινόη το 1901, σπούδασε νομικά και δικηγόρος στην Καλαμάτα. Δραστηριοποιήθηκε με το Αγροτικό Κόμμα και πήρε ενεργά μέρος στη μεγάλη σταφιδική εξέγερση του 1945. Εντάχθηκε στο ΕΑΜ και πρωταγωνίστησε στην ανάπτυξη του αντιστασιακού κινήματος. Δολοφονήθηκε από παρακρατικούς στη Θουρία το Γενάρη του 1946.

επισήμων τηλεγραφημάτων και εκ συνομιλιών μας μετά σταφιδοπαραγωγών ελθόντων ενταύθα χθες το εσπέρας, αι προξενηθείσαι κατά επαρχίας ζημίαι έχουν ως εξής: Επαρχία Καλαμών 75%, επαρχία Μεσσήνης 85%, επαρχία Πυλίας 75%, επαρχία Ολυμπίας 95%, επαρχία Τριφυλίας 80-95%⁽¹⁾.

Συλλαλητήρια απελπισμένων

Αμέσως ξεσπούν μεγάλα συλλαλητήρια διαμαρτυρίας, ενώ στη Μεσσήνη απειλείται σύρραξη σταφιδοπαραγωγών και χωροφυλάκων: “Οι σταφιδοπαραγωγοί συνεκρότησαν το απόγευμα της Κυριακής εις την Μεσσήνην επιβλητικόν και τεράστιον συλλαλητήριο, εις το οποίον έλαβον μέρος συντετριμμένοι, απληπισμένοι, κλαίοντες με μαύρας σημαίας εφ’ ων ήτο αναγεγραμμένη η λέξις “ψωμί” χιλιάδες παγοπλήκτων σταφιδοπαραγωγών των Κοινοτήτων Σπερκοχείας, Μικρομάνης, Θουρίας, Πιλαλίστρας, Λυκοτράφου, Πιπερίτσας, Καρτερολίου, Αβραμιού, Τζωρίου, Μαδαίνης, Μαυροματιού, Μυσιρλή, Χάστεμης, Αντικαλάμου και πολλών άλλων. Προς τους συνελθόντας ωμίλησαν διά μακρών οι κ.κ. Κορκονικίτας, Φεσσάς, Παναγιωτακόπουλος, Κανελλόπουλος και άλλοι διεκτραγωδήσαντες την οικτράν θέσιν των παραγωγών και συστήσαντες την λήψιν διαφόρων μέτρων. Προχθές εις την πλατείαν της Μεσσήνης παρ’ ολίγον να δημιουργηθώσι και λυπηρά επεισόδια, των οποίων την ευθύνην εξ ολοκλήρου θα έφευραν η Υποδιοικήσις Χωροφυλακής Μεσσήνης. Ευτυχώς όμως επενέβησαν οι ψυχραιμότεροι και ούτω απεσοβήθησαν τα επεισόδια. Οπωσδήποτε πρέπει να τονισθή ενταύθα ότι ο τρόπος καθ’ ον ενήργησεν η Αστυνομία Μεσσήνης δεν ήτο εν πάσῃ περιπτώσει ο ενδεδειγμένος. Οι παγοπλήκτοι συγκεντρωθέντες και πάλιν έξωθι του Κοινοτικού Καταστήματος ενέκριναν ψήφισμα με το οποίον αξιούν: Αμεσον αποστολήν επιτροπών ελέγχου προς διαπίστωσιν της καταστροφής εντός πέντε ημερών. Αμεσον αποζημίωσιν εκ του ΑΣΟ και εναπομείναντος ποσού εκ του κονσόρτσιουμ. Χορήγησιν μακροπρόθεσμων δανείων τοκο-

χρεωλυτικών επί μίαν δεκαπενταετίαν. Εξέυρουν τρόπον αποζημίωσως κηπουρών καταστραφέντων και τούτων παντελώς. Χορήγησιν αλεύρων υπό Αγροτικής Τραπέζης επί πιστώσει και κατάργησιν του δασμού σίτου εις τας παγοπλήκτους περιφέρειας. Αναστολήν βεβαιώσως και εισπράξεως φόρων επί μίαν τριετίαν.

Συλλαλητήριον επίσης συνεκροτήθη εις το Μελιγαλά. Εις αυτό έλαβον μέρος οι παγοπλήκτοι των πέριξ κοινοτήτων, προς τους οποίους ωμίλησεν ο εκεί παρευρεθείς κ. νομάρχης. Δέον να σημειωθεί ότι οι παγοπλήκτοι ηπίλησαν την συγκρότησιν ενόπλου συλλαλητηρίου, εις την περίπτωσιν καθ’ ην δεν θα εγένοντο δεκτά τα αιτήματά των.

Πλέον ή επιβλητικόν υπήρξεν και το συλλαλητήριο των παγοπλήκτων της περιφέρειας Ζευγολατιού. Οι παγοπλήκτοι με μαύρας σημαίας και συντετριμμένοι διεδήλωσαν την απόφασίν των όπως αγωνισθούν μέχρις εσχάτων διά μίαν δικαίαν και λογικήν αποζημίωσίν των μη διστάζοντες να φθάσουν ακόμη και μέχρις ενόπλων συλλαλητηρίων προς επιβολήν των αξιώσεων των. Ο λαός Αριος συνήλθεν και αυτός εις πάνδημον σύσκεψιν εις ην ενέκρινεν μακρόν ψήφισμα, διά του οποίου ζητεί την άμεσον λήψιν μέτρων προς αντιμετώπισιν της καταστάσεως. Το ψήφισμα υπογράφεται εκ των κ.κ. Νικολ. Τσίτουρα, Κ. Σχινά, Α. Τζαμαλή, Π. Γραμμένου, Π. Πέππα, Περικλ. Σταματόπουλου, Γ. Καλογερόπουλου, Αγροτικής Τραπέζης Μεσσηνίας και της Ομοσπονδίας Σταφιδοαγροτών Αριος.

Εις το Διαβολίσιον συνεκροτήθη το προαναγγελθέν παλαιαϊκόν συλλαλητήριο, εις το οποίον έλαβον μέρος άνω των τεσσάρων χιλιάδων άνδρες και γυναίκες με μαύρας σημαίας. Δεν ακούεται τίποτ’ άλλο, εκτός από τας λέξεις: Ψωμί-πεινάμε-θέλομεν αποζημιώσεις.

Αι γυναίκες κλαίουν. Είναι αδύνατον να σας περιγράψω την συγκίνησιν του λαού. Οι συγκεντρωθέντες τέλος, ενέκριναν ψήφισμα διά του οποίου, μεταξύ των άλλων, ζητούν την ελάττωσιν των δημοσιούπαλληλικών μισθών, την μη εφαρμογή του αγροτικού προγράμματος

της κυβερνήσεως και την χορήγησιν αποζημιώσεως εκ των χρημάτων του κοινόβουλου. Το ψήφισμα υπογράφουν οι κ.κ. Π. Σταθούλοπουλος, Α. Κοντόπουλος, Θ. Ζυνόπουλος, Ι. Τσιρούνης, Μ. Αθανασόπουλος, Κ. Καποθανάσης, Σ. Αντωνόπουλος, Ηλ. Τσοπελάκος, Φ. Καπούτσος, Α. Γιαννόπουλος, Χρ. Παπαντωνόπουλος και Α. Μαρκόπουλος⁽²⁾.

Τα συλλαλητήρια ακολουθούν το ένα το άλλο: «Παρόμοια συλλαλητήρια συνεκροτήθησαν την 4ην μ.μ. της παρελθούσης Κυριακής των κατοίκων της Κοινότητας Στρέφι οι οποίοι με μαύρας σημαίας ανά χείρας παρουσιάσθησαν ενώπιον των ρητόρων, εις τα Αρφαρά οι κάτοικοι των οποίων εν τω ψηφίσματι των ζητούν και την κατάργησιν του νόμου περί Αγροφυλακής, και εις την Μέλπειαν. Οσαύτως καθ' α αναφέρει ο Ειρηνοδίκης Θουρίας οι εκεί σταφιδοπαραγωγοί συνεθόντες προχθές ενέκριναν ψήφισμα δι' ου εκτός των άλλων ζητούν και την ταχείαν σύστασιν επιτροπής προς εκτίμησιν των ζημιών»⁽³⁾.

Το ψήφισμα της Μεσσήνης υπογράφουν οι: Παν. Κορκοδικής πρόεδρος της Κοινότητας Μεσσήνης, Φεσσάς, Θεοδ. Κορμάς, Χρίστος Παπαδόπουλος πρόεδρος Αντικαλάμου, Γ. Δικαίος πρόεδρος Σπερχογείας, Παν. Χριστοφιλόπουλος πρόεδρος Καρτερολίου, Γ. Ξενογιάννης πρόεδρος Λυκοτράφου, Φωκ. Βρεττός Πρόεδρος Ταμείου Ελαιοπαραγωγής, Κ. Μπουντούρης πρόεδρος Πιλαλίστρας, Ανδρέας Κρεμμυδάς κηπουρός, Χρ. Αλεξόπουλος πρόεδρος Αβραμιού και Δημ. Χρόνης πρόεδρος Ομοσπονδίας Επαγγελματιών. Το ψήφισμα στο Στρέφι υπογράφουν οι Σ. Ντυμένος, Σκιαδάς, Σπυρογιάννης και Παπαγιάννης. Το ψήφισμα συλλαλητηρίου που έγινε στον Αμμο, υπογράφουν οι Π. Γκασιάμης, Γ. Ιωάννιδης, Δ. Καλύβας και Π. Μανωλόπουλος. Το ψήφισμα συλλαλητηρίου που έγινε στη Χώρα υπογράφεται από εκτελεστική επιτροπή αποτελούμενη από τους Α. Γλιάτο, Α. Δ. Ντινιώτη, Π. Πεντεφούντη, Χ. Πουλακίδα και Κ. Δεριζιώτη⁽⁴⁾.

Στην Πύλο συγκροτείται επιτροπή σταφιδοκτηματιών αποτελούμενη από τους Κρασσάνο,

Καλδή, Ροϊδάκη, Κρυφό και Μασούρα η οποία τηλεγραφεί ότι η ζημιά στην περιφέρεια της Κοινότητας είναι 100% ενώ «εις ολόκληρον τον τέως δήμον Πύλου και τα δυτικά χωρία του δήμου Βουφράδος δεν απέμεινεν ουδέ βλαστός, οι δε ατυχείς σταφιδοπαραγωγοί συγκεντρούμενοι αλλόφρονες κλαίουσι την μοίραν των»⁽⁵⁾.

«Πάνδημο συλλαλητήριο» του «εξάλλου εκ της τελείας καταστροφής των σταφιδαμπέλων» κόσμου συγκροτείται στο Κοπανάκι όπως αναγγέλλει η επιτροπή που αποτελείται από τους Αναστάσιο Χαραλαμπόπουλο, Νικόλαο Χέλημ, Αριστο Ρήγα και Γεώργιο Αρβανίτη. Στο Κορυφάσιο συγκροτείται επιτροπή από τους Ηλ. Αγγελόπουλο, Γ. Νικολακόπουλο, Σ. Κοτρότσι, Π. Αλευρά και Δ. Σωτηρόπουλο που αποστέλλει τηλεγράφημα με αιτήματα ανακούφισης των παραγωγών⁽⁶⁾.

Άλλο συλλαλητήριο γίνεται στην Εύα από επιτροπή την οποία αποτελούν οι Πολιτόπουλος, Τασσόπουλος, Σπανός, Κοντός, Παναγιωτακάκης, Μιχαλόπουλος, Σταματόπουλος, Καλύβας και Ψυχογιόπουλος. Τα τηλεγραφήματα διαμαρτυρίας φθάνουν βροχή στις αθηναϊκές εφημερίδες και ενδεικτικά αναφέρονται από Διόδια, Λυκότραφο, Γαργαλιάνους, Φλόκα, Διαβολίτσι, Πύλο, Μεθώνη, Καλλιθέα με την υπογράμμισι ότι «οι πληγέντες κάτοικοι όλων σχεδόν των κοινοτήτων συνεκρότησαν συγκεντρώσεις κατά τις οποίας απεδέχθησαν ψηφίσματα προς την κυβέρνησιν, τους βουλευτάς και τους γεροϋσιαστάς. Δι' αυτών ζητούν όπως: 1) Αποσταλούν ειδικοί προς εκτίμησιν των ζημιών. 2) το κράτος λάβη προστατευτικά μέτρα 3) η Αγροτική Τράπεζα αναστείλει την είσπραξιν των δανείων και χορηγήσιν νέα δάνεια προς την συντήρησιν των οικογενειών των»⁽⁷⁾.

Επίθεση της χωροφυλακής στο Νησί

Και ενώ οι τοπικές εφημερίδες αποφεύγουν να περιγράψουν τι έχει συμβεί στη Μεσσήνη, ο Θόδωρος Κορμάς, ο οποίος και ήταν βασικός ομιλητής στο συλλαλητήριο (8) με επιστολή του στην οποία υπογράφει ως «γενικός γραμ-

ματεύς Μεσσηνίας του Αγροτικού Κόμματος Ελλάδος», προβαίνει σε σοβαρές καταγγελίες: «Είμαι υποχρεωμένος να διαμαρτυρηθώ με όλην την δύναμιν της ψυχής μου κατά των προχθεσινών αυθαιρεσιών, παρεκτροπών, κακοποιήσεων, ξυλοκοπήματος, βανδαλισμών και βαρβαροτήτων, οίτινες έλαβον χώραν εκ μέρους της Αστυνομίας Μεσσήνης κατά των δυστυχισμένων αγροτών, οίτινες συνήλθον εκεί πούκως διά να διατρανώσουν τον πόνον των και την οδύνην των προς τους αρμοδίους λόγω της γνωστής θλιβεράς καταστροφής του πάγου, ήτις μετέβαλε την βλασάνουσαν και ωργώσαν ύπαιθρον, τον ελπιδοφόρον εκείνον ανθώνα, όχι μόνον της Μεσσηνίας και γενικώς της Πελοποννήσου, αλλά γενικότερον της εθνικής μας οικονομίας, εις σάβανον και τέλειον νεκροταφείον.

Διά τινά λόγον η αστυνομική δύναμις της υποδιοικήσεως Μεσσήνης, εξυλοκόπησε αγρίως διά των υποκοπάνων δυστυχείς και βλέποντας επισειόμενον απ' αυτών το φάσμα της πείνης σταφιδοπαραγωγούς. Τι άλλο έκαμαν οι ατυχείς και καταδιωκόμενοι από όλα τα στοιχεία της φύσεως και της κοινωνίας ακόμη εκείνοι υπάρξεις, οίτινες λέγονται αγρόται, τι άλλο έκαμαν λέγομεν από του να ενώσουν φωνήν απέλπιδα και πλημμυρισμένην από πόνον και απόγνωσιν προς την κυβέρνησιν; Τι άλλο έκαμαν από του να φωνάζουν ότι πεινάμε, θα πεθάνουμε αν δεν ληφθούν μέτρα; Πρέπει να γνωρίζει η αστυνομία ότι εις τοιαύτας ημέρας εθνικού πένθους και τελείας συντρίψεως και καταστροφής των παραγωγών, είναι υποχρεωμένη και αυτή να σέβεται τον πόνον των αγροτών και να ανέχεται έστω και μικροπαρεκτροπιάς, έστω και φράσεις απεγνωσμένου παραληρήματος και φωνάς παραδερνομένου ημιθανούς και πεινασμένου. Δεν είχαν σκοπόν οι σταφιδοπαραγωγοί να διαταράξουν την τάξιν και δεν εδικαιολογούντο τα μεσαιωνικά αυτά μέσα ξυλοκοπήματος των χωρικών. Ελπίζομεν ότι η διοίκησις Χωροφυλακής Μεσσηνίας, ο διοικητής της οποίας περιόδευσε και είδε το μέγεθος της καταστροφής των αγροτών, θα εξακριβώση

ποίοι ήταν οι υπεύθυνοι των εν Μεσσήνη προχθές επεισοδίων και αγρίων ξυλοκοπημάτων των παραγωγών, εάν ταύτα οφείλονται εις κατώτερα όργανα, υπαξιωματικούς ή χωροφύλακας όπερ και πιστεύομεν ή εις τους αξιωματικούς και θα τιμωρήση τους υπαιτίους αμείλικτως εκδίδουσα και σχετικήν διαταγήν, όπως του λοιπού αποφεύγονται παρόμοιαι ακρότητες και βαρβαρότητες»⁽⁹⁾.

Πληροφορίες για επεισόδια δημοσιεύει και ο "Ριζοσπάστης": «Στο Νησί της περιφέρειας Καλαμάτας, η αστυνομία αποπειράθηκε να διαλύσει το συλλαλητήριο των παραγωγών αλλά γιουχαίστηκε αγρίως και αναγκάστηκε ν' αποχωρήσει. Η εξέγερση των παραγωγών ήταν τόσο μεγάλη, ώστε αν οι χωροφύλακες εξακολουθούσαν την προκλητική τους στάση θα επακολουθούσε ασφαλώς σύγκρουση»⁽¹⁰⁾.

Μια άλλη εκδοχή στέλνει "αρχαιομαρξιστής αγρότης" στην "Πάλη των τάξεων": «Την άλλη μέρα της καταστροφής οι αγρότες του Νησιού και των γύρω χωριών συγκεντρώθηκαν στο Νησί και έκαναν συλλαλητήριο. Η αστυνομία επιτέθηκε με τους υποκοπάνους για να τους διαλύση. Οι αγρότες όμως τσάκισαν στο ξύλο με τις μαγκούρες τους τους χωροφύλακες. Μπρος στην ορμητικότητα και την αποφασιστικότητα των αγροτών οι χωροφύλακες τράπησαν σε φυγή και κλείστηκαν μέσα στο τμήμα»⁽¹¹⁾.

Ακόμη χειρότερα παρουσιάζει τα γεγονότα ο απεσταλμένος της εφημερίδας "Ελεύθερος Ανθρωπος" Ν. Αναστασόπουλος ο οποίος γράφει: «Εκτροποι σκηναί συνέβησαν εις την Μεσσήνην, την ευθύνην των οποίων φέρει εξ ολοκλήρου η Χωροφυλακή. Ούτω ενώ οι κάτοικοι της κωμοπόλεως και των περιχώρων είχαν συγκεντρωθεί εις την κεντρικήν πλατείαν διά να εγκρίνουν ψήφισμα προς την κυβέρνησιν, εμφανίσθη μαινόμενος και κρατών μάνλικερ εις τας χείρας, ακολουθούμενος δε και υπό ισχυράς δυνάμεως χωροφυλάκων, ο διοικητής της Χωροφυλακής κ. Ανδροβιτσιανέας, όστις πηθέλπησε να διαλύση διά της βίας τους 3.000 και πλέον συγκεντρωθέντας χωρικούς. Διά να επιτύχη

τον σκοπόν αυτόν εκάλεσε τους άνδρας εις τα όπλα και επέμεινε να διαλυθή η συγκέντρωσις. Εις ωρισμένην μάλιστα στιγμήν διέταξε και πυρ, ευτυχώς όμως η υπό τας διαταγάς του δύναμις δεν υπήκουσεν, ούτω δε απεφεύχθη σοβαρά αιματοχυσία. Παρά ταύτα όμως ο διοικητής χωροφυλακής έκαμε χρήσιν του υποκοπάνου του όπλου του, ετραυμάτισε δε πολλούς μεταξύ των οποίων και τον Γεώργιον Χιώτην εις την οσφυακήν χώραν»⁽¹²⁾.

Καθώς η υπόθεση παίρνει έκτασι, η Διοίκηση Χωροφυλακής εκδίδει ανακοίνωσι με την οποία διαψεύδει τις πληροφορίες που δημοσιεύτηκαν και τις αποδίδει σε... αριστερίζοντα στοιχεία: «Τα δημοσιευόμενα εις τον αθηναϊκόν

και εγκώριον Τύπον, σχετικώς με το λαβών χώραν επεισόδιον εις Νησίον μεταξύ Χωροφυλακής και αγροτών καθ' ο οι χωροφύλακες διαταχθέντες να πυροβολήσωσι δεν υπήκουσαν εις την διαταγήν του διατάξαντος πυρ αξιωματικού, δεν ανταποκρίνεται ποσώς προς την αλήθειαν, διότι τοιούτη διαταγή ουδέποτε εις ουδένα εδόθη, ούτε και ένοπλος ήτο η παρασταμένη διά την τάξιν δύναμις, παρεστάθη δε το επεισόδιον κατά τον ανωτέρω τρόπον, προφανώς εκ κακών πληροφοριών ή εξ υστεροβουλίας ή από αριστερίζοντα στοιχεία τα οποία η εν Νησίω αστυνομική αρχή ηθέλησε να επαναφέρη εις την οδόν της νομιμότητος εξ ης είχαν απομακρυνθή διά λόγους ευνοήτους»⁽¹³⁾.

Η κυβέρνηση υποβαθμίζει τις ζημιές

Βουλευτές και γερουσιαστές της Καλαμάτας αποφασίζουν να κινηθούν από κοινού: “Συνήλθον εις την οικίαν του κ. Κάβουρα οι βουλευταί και γερουσιασταί Μεσσηνίας και συνεσκέφθησαν επί της δημιουργηθείσης διά την περιφέρειάν των καταστάσεως. Απεφασίσθη δε όπως σήμερον την πρωίαν επισκεφθούν τον κ. πρωθυπουργόν και τον υπουργόν της Γεωργίας, ίνα συζητήσουν τα μέτρα, τα οποία πρέπει να ληφθούν διά την ανακούφισιν των κατοίκων. Ηδη από του απογεύματος της χθες, ο αντιπρόεδρος της Γερούσιας κ. Κάβουρας, μεταβάς εις τον κ. πρωθυπουργόν, κατέστησεν αυτόν ενήμερον των εκ Μεσσηνίας πληροφοριών και της εκτάσεως των ζημιών”⁽¹⁴⁾.

Και ανακοινώνουν περιοδεία του υπουργού Γεωργίας στις περιοχές που έχουν πληγεί: “Βαθύτατα συγκινημένοι από καταστροφήν πλήττουσαν Μεσσηνίαν και ηνωμένοι εις κοινάς ενεργείας συνεννοήθημεν αρμοδίως και αναγγέλλομεν αναχώρησιν υπουργού Γεωργίας μεθ’ υπηρεσιών προς επιτόπιον εξέτασιν και εκτίμησιν μεγέθους συμφοράς. Υπουργός φθάνει Καλάμας μέσω Πύργου Τετάρτην εσπέρας. Διαβεβαιούμεν ότι τόσον η κυβέρνησις όσον και οι αντιπρόσωποί σας εξαντλήσουν παν μέσον προς ανακούφισιν παθόντων.

Οι βουλευταί και γερουσιασταί: Φλέσσας, Βουδούρης, Κάβουρας, Καλαντζάκος, Κριμπάς, Κωστόπουλος, Μπούτος, Στυλιανόπουλος, Σκινάς, Ταρσούλης”⁽¹⁵⁾.

Παρ’ όλα αυτά η κυβέρνηση προσπαθεί να υποβαθμίσει την έκταση των ζημιών, αν ο υπουργός Εθνικής Οικονομίας Παν. Βουρλούμης διαβεβαιώνει ότι θα δοθούν αποζημιώσεις “για την πραγματική ζημιά”: “Ελπίζω ότι η επεληθούσα καταστροφή θ’ αποδειχθή μικροτέρα της αναγγελλομένης, αι πρώται εντυπώσεις είναι πάντοτε ζωηρότεραι. Και κατά το 1929 αι ζημίαι υπήρξαν μικρότεραι των αρχικά αναγγελλθεισών. Εν πάση περιπτώσει οι κτηματαί δέον να είναι βέβαιοι ότι

θ’ αποζημιωθώσι διά την πραγματικήν ζημίαν την οποίαν θα υποστώσιν εκ της απωλείας της παραγωγής των. Τα κτήματά των είναι ησφαλισμένα από τον Αυτόνομον Σταφιδικόν Οργανισμόν όστις υποχρεούται να καταβάλη τα ενενήκοντα εκατοστά των δύο τρίτων της αξίας του χιλιολίτρου σταφίδος όπερ απωλέσθη, και επί τη βάσει της ορισθησομένης κατά το προσεχές έτος τιμής αγοράς των πλεονασμάτων [...] Απομένει το ζήτημα της φερεγγυότητας του Αυτόνομου Σταφιδικού Οργανισμού, αλλ’ η ελάττωσις της εσοδείας απαλλάσσει αυτόν της αγοράς πλεονασμάτων και επομένως ζήτημα φερεγγυότητος δεν θα προκύψει, διότι μείζονα θα είχεν επιβάρυνσιν της αγοράς πλεονασμάτων, αφ’ όσων θα έχη εκ της αποζημιώσεως των παθόντων, αρκεί να γίνη ακριβής εκτίμησις των ζημιών ώστε να μην αδικηθώσι ούτε οι παθόντες ούτε ο Αυτόνομος Σταφιδικός Οργανισμός, η οικονομική θέσεις του οποίου ενδιαφέρει όλην την σταφιδοπαραγωγήν [...] Δεν πρέπει να διακοπούν τα δάνεια της Αγροτικής Τραπέζης, διότι και τα παθόντα κτήματα έχουν ανάγκην καλλιέργειας και μέριμνας, αλλά και οι καλλιεργηταί έχουν ανάγκην συντηρήσεως μέχρις ου εισπράξωσι την αποζημιώσιν των”⁽¹⁶⁾.

Ένα πύρινο άρθρο

Ακόμη πιο επιφυλακτικός είναι ο υπουργός Γεωργίας Απ. Αλεξανδρής ο οποίος δηλώνει ότι “κατά την γνώμην του αι τηλεγραφηθείσαι ζημίαι παριστούν υπερβολικώς τα πράγματα” με αποτέλεσμα να γράψει ένα πύρινο άρθρο ο Κώστας Αθάνατος: “Από τριημέρου ήδη ολόκληρος σχεδόν η εκείθεν του Ισθμού Ελλάς διέρχεται στιγμάς τραγικής απογνώσεως βλέπουσα όλους τους κόπους των χειρών της κατεστραμμένους τελείως εκ της θεομηνίας του παγετού. Δεν θέλομεν βεβαίως με τούτο να είπωμεν ότι πταίει και διά την... κακοκαιρίαν η κυβέρνησις, ως ίσως θα μας παρατηρήσουν και πάλιν με την ύποπτον ευκολίαν που κά-

μνουν πνεύμα εις βάρος πάσης δυστυχίας του ελληνικού λαού ωρισμένοι εφημερίδες φροντίζουσαι ως οι γελωποιοί των μεσαιωνικών Αυλών να είναι εν παντί ευχάριστοι εις τους αυθέντας των. Είνε όμως αναντίρρητον ότι απορρέουν διά την κυβέρνησιν υποχρεώσεις και εκ των θεομηνιών, εφ' όσον εκ τούτων εξαρτάται η τύχη του εθνικού πλούτου, ως συμβαίνει με την σταφίδα σήμερα. Από ποίον άλλον, τέλος πάντων ή από το κράτος, το οποίον απαρτίζουν και εις το οποίον προσφέρουν το αίμα και τον ιδρώτα των, θ' αναμείνουν προστασίαν, στοργήν, ανακούφισιν οι καλλιεργητικοί της χώρας πληθυσμοί όταν απειλούνται με εξολόθρευσιν; Επί του σημείου τούτου γενικώτερον έχει αναπτυχθεί κατά τα τρία τελευταία έτη μια ολέθρια παρεξήγησις αποτελούσαν αφορμήν ατελείωτων προστριβών. Ο κ. πρωθυπουργός δηλαδή και οι υφιστάμενοι

του μέχρι του μικροτέρου, ακολουθούντες φωνογραφικώς τας παραδόξους δοξασίας του, τείνουν να θεοπίσουν την αντίληψιν ότι κράτος σημαίνει κάτι το χωριστόν, το οποίον δεν πρέπει επ' ουδενί λόγω να ενοχλούν οι πολίται εις το μεγαλείον του. Δεν είναι όμως καθόλου έτσι τα πράγματα. Διότι κράτος είνε προ παντός ο πληθυσμός ο παραγωγικώς εργαζόμενος, αφ' ου εξ αυτού πηγάζει η ευτυχία της συντεταγμένης ολότπου. Ως μέρος λοιπόν της ολότπου ταύτης, σημαντικώτατον, η Πελοπόννησος, ρηγνύει την κραυγήν της αυτήν την στιγμήν επί μιας απεριγράπτου συμφοράς, η οποία την έπληξε, και αξιού να συμπάσχομεν εις τον πόνον της, να συμμερισθώμεν το πένθος της και κυρίως να έλθωμεν αρωγοί και παρήγοροι εις την απελπίαν της. Η Μεσσηνία, η Τριφυλία, η Ολυμπία, η Ηλεία κάμνουν κατά τα διαρρεύσαντα ημερονύκτια το τηλε-

Η ΑΠΕΛΠΙΣΙΑ ΤΩΝ ΣΤΑΦΙΔΟΠΑΡΑΓΩΓΩΝ

...Σχετικώς με την έπελθοῦσαν καταστροφήν εις τὰς σταφίδαμπέλους τῆς Πελοποννήσου, ὁ ὑπουργὸς τῆς Γεωργίας κ. Ἀλεξανδροῦς ἐδήλωσεν ὅτι κατὰ τὴν γνώμην του αἱ τηλεγραφηθεῖσαι ζημίαι παριστοῦν ὑπερβολικῶς τὰ πράγματα!

(Ἐκ τῶν χθεσινῶν ἀπογευματινῶν ἐφημερίδων)

Ἀπὸ τριημέρου ἤδη ὀλέκληρος σχεδὸν ἡ ἐκείθεν τοῦ Ἰσθμοῦ Ἑλλάς διέρχεται στιγμὰς τραγικῆς ἀπογνώσεως βλέπουσα ὄλους τοὺς κόπους τῶν χειρῶν τῆς κατεστραμμένου τελείως ἐκ τῆς θεομηνίας τοῦ πηγυτοῦ. Δὲν θέλομεν βεβαίως με

γραφικόν σύρμα να τρέμη από τας δραματικές επικλήσεις, της αγωνίας των, αγγέλουσαι ότι εν προϊόν από τα πρώτιστα, η σταφίς, συνεπιφέρον συμβολήν μεγίστην διά της εισαγωγής συναλλάγματος εκ των ξένων αγορών, συνετρίβει -και ημείς εδώ; Ειρωνευόμεθα σαδιστικώς τον σπαραγμόν των κινούντες δυσπίστως την κεφαλήν ωσάν περίπου να λέγωμεν προς τους κόσμους εκείνους τους πληγέντας εις την μόνην ελπίδα των ότι ψεύδονται! Ιδού λοιπόν ποία είναι η θεμελιώδης και βασική πλάνη της κυβερνήσεως η στερεοτύπως διαπιστουμένη εις όλα ανεξαιρέτως τα κατά καιρούς αναφυέντα μεγάλα ζητήματα. Αμφιβάλλει εν τω πελάγι της αγνοίας της και τα χαρακτηρίζει ως “υπερβολικά”. Σαρκαρίζει με την εξοικνωτικήν πάλην την οποία διεξάγει περί υπάρξεως έναντι των υψουμένων ανυπερβλήτων δυσχερειών ο πληθυσμός. Δεν έχει καμμίαν απολύτως αίσθησιν της πραγματικότητος και τρέφεται με την ουτοπίαν ότι όλη αυτή η εικών της απεράντου στερήσεως εις τας ποικίλας μορφάς της είναι τεχνητή και πλαστή και ανύπαρκτος, αποσκοπούσα εις το ν’ απατήση τους εν τη εξουσία και να τους αποσπάση αθέμιτα και αδικαιολόγητα ωφελήματα. Πόση καχυποψία έναντι του λαού, καθ’ ην στιγμὴν οι μεσάζοντες υποστηρίζονται λυσσωδώς εις το να θησαυρίζουν με επιβαρυντικούς όρους εις τας συμβάσεις, αφαιρούντες λωρίδας εκ της σαρκός από τον πενόμενον πληθυσμόν, ο οποίος πληρώνει τοις μετρητοίς εκ του υστερήματός του όλας τας κλοπάς. Αλλά, η Πελοπόννησος σήμερον, ως συνέβη χθες εις την Μακεδονίαν και προχθές εις την Θράκην και αντιπροχθές εις την Θεσσαλίαν, και διαρκώς και παντού, δεν είνε, ως αδίκως νομίζεται, άτομον τι επιδιώκον να καρπωθή κέρδη άκοπα και να τραφή παρασιτικώς. Ο Μωρηάς είνε περιοχή μοχθούσα και ανθούσα εκ των μόχθων της και συντηρούσα το Δημόσιον εις φόρους και εις στρατεύσιν, και η εγκατάλειψίς του εις το έλεος της τύχης του θα επιφέρει μοιραίως γενικήν, και πολύ πέραν του Ισθμού, χαλάρωσιν της οικονομικής του τόπου ζωής και μείωσιν

της καθόλου δυναμικότητός του διά την περαιτέρω σταδιοδρομίαν του. Από τας σταφιδαμπέλους εκείνας, τας οποίας κατεκάλυψε και κατέκαυσεν ο ενσκήψας παγετός, αναμένεται να βλαστήση το καλλίτερον μέλλον της φυλής κατά εν ποσοστόν, όπως κατά το άλλο θα βλαστήση εκ των προς βορράν καπνοφυτειών. Αν το κράτος αδιαφορήσῃ, θα ολιγοστεύσῃ το απόθεμα της αυτοπεποιθήσεώς του διά την αισιωτέραν αύριον. Δι’ αυτό, ως ένα καθύ παράπονον του δοκιμαζομένου αυτού κόσμου των σταφιδοπαραγωγών διερμηνευόμεν την λύπην μας, διότι η κυβέρνησις εμμένει εις την τόσον οικτρώς αποτυχούσαν μέθοδον της πλήρους και αποκαρδιωτικής ασυγκινησίας της, τολμώσα μάλιστα και να διαμφισβητή κατ’ αρχήν το αληθές και το γνήσιον των γόνων και οίμων, αι οποίαι καταφθάνουν από την ύπαιθρον Πελοπόννησον. Αντί δηλαδή να ίδωμεν ανησυχίαν, κίνησιν, δραστηριότητα, ενδιαφέρον, παλμόν από μέρους των υπευθύνων τεταγμένων να φροντίζουν τα πάντα, βλέπομεν καγχασμούς απογοητευτικής ψυχρότητος. Τι να είπωμεν; Τι να είπουν οι ίδιοι οι σταφιδοπαραγωγοί, καθηλωμένοι εις τον σταυρόν του απροσδόκητου μαρτυρίου των, και ποία ν’ αντιλήσουν πεποίθησιν ότι η ανοιγείσα πληγή της ζημίας θα επουλωθή χάρις εις την αλληλεγγύην της οργανωμένης εις πατρικόν κράτος ολότητος; Τι θέλετε να σκεφθούν, όταν τους λοιδωρούμεν εις την δυστυχίαν των; Θα μας ελεεινολογήσουν ασφαλώς και θα καταρασθώσι την βάνουσον μοίραν των ότι εις οικοδόμημα τόσον σαθρόν επέπρωτο να στηριχθούν και να υπολογίσουν μίαν βοήθειαν. Πολιορκούμενοι από τας ερινύας των εισπρακτόρων, καθ’ ην στιγμὴν και αυτό ακόμη το ψωμί προβάλλει το φάσμα τη απειλής του διά τας οικογενείας των, τολμούν να εξαιτούνται μίαν οϊανδήποτε πρόσκαιρον αναστολήν πληρωμών, μίαν εγγύσιν ότι δεν θα ενεργηθώσιν εναντίον των τα εντάλματα προσωποκρατίσεως, και, τέλος διατυπώνουν την ευχήν να τοις χορηγηθή εν μικρόν δάνειον διά να δυνηθούν βαθμιαίως ν’ αντιμετωπίσουν την

συμφοράν και να ελπίσουν ότι η εσοδεία των επόμενων ετών θ' αναπληρώσει το δημιουργούμενον ήδη χαώδες κενόν της ανέχειάς των. Όταν ο εργαζόμενος πολίτης δεν δικαιούται να εξαρτήσει την ανακουφιστική αυτήν προσδοκίαν από τον ανθρωπισμόν της πατρίδος του, εις την οποίαν προσφέρει το παν, τι γίνεται ο πολίτης αυτός; Εις την ψυχικήν του ανακυκλώνεται εν υπερτάτη αγανακτήσει όλοι οι πειρασμοί και καταλύει το κράτος εν τη συνειδήσει του ως συγκρότημα τι μοχθηρόν και εχθρικός ξένον, έτοιμος δι' οιοδήποτε απονενομημένον διάβημα υπό την ακατανίξιτον ώθησιν της απελπίσας του.

Εις την θέσιν αυτήν ευρίσκονται οι σταφιδοπαραγωγοί της Πελοποννήσου, προς του πτώματος του κτήματός των, και η κυβέρνησις την μόνην που ευρίσκει λέξιν είνε η έκφρασις δυσπιστίας ως προς το ακριβές περιεχόμενον των αγωνιωδών αναγγελιών της καταστροφής. Πώς λοιπόν τότε θ' αποφευχθή η επίτασις της γενικής δυσφορίας και διατί να παύσει κυριαρχούν το γενικόν σύνθημα ότι η μέχρι του νυν μορφή του κράτους είνε απαραίτητον να διασκευασθή επί το δικαιότερον και το χρησιμώτερον, ίνα εξυπηρετή εις τας ανάγκας των τους αποτελούντας αυτό πληθυσμούς;⁽¹⁷⁾

Η παρέμβαση του ΚΚΕ

Το ΚΚΕ παρεμβαίνει μέσω του "Ριζοσπάστη" στον οποίο δημοσιεύεται ρεπορτάζ με γεγονότα, εκτιμήσεις αλλά και κατευθύνσεις προς τα μέλη του κόμματος για την οργάνωση του αγώνα των σταφιδοπαραγωγών: "Οι καταστροφές που έγιναν ιδίως στην Πελοπόννησο από την τελευταία χιονοθύελλα είναι τεράστιες.

Σύλλογοι και συνεταιρισμοί που διευθύνονται από τα πιο πλούσια αντιδραστικά στρώματα των χωρικών, περιγράφουν φρικιαστικήν κατάστασιν. Τα αυθόρμητα άλλωστε συλλαλητήρια στην Αμαλιάδα, Αρι, Μεσσήνη, Αίγιο, Κοπανάκι κ.λπ. η πληθώρα των τηλεγραφημάτων αγροτικών συλλόγων, συνεταιρισμών και κοινοτήτων που ζητούν ενισχύσεις, μαρτυρούν το μέγεθος της καταστροφής. Και

βέβαια η φυσική αυτή καταστροφή έχει τις πιο δυσάρεστες συνέπειες ιδίως για τους φτωχούς και μεσαίους χωρικούς. Οι πλούσιοι χωρικοί από μια άποψη ωφελήθηκαν.

Πολύ περισσότερο ωφελούνται οι σταφιδέμποροι και ο ΑΣΟ.

Όλοι αυτοί που κρατούν σταφίδα απούλητη ή δελτία έχουν να ωφεληθούν από την υπερτίμηση της σταφίδας. Μέσα σε μια μέρα τα δελτία σταφίδας ανέβηκαν από 2.300 σε 2.400 δραχ. η χιλιάδα με την πρόβλεψη ότι η φετινή παραγωγή θα είναι μικρή.

Κείνοι που θα υποστούν τις συνέπειες της καταστροφής είναι οι φτωχοί και μεσαίοι χωρικοί που σήμερα δεν έχουν σπυρί σταφίδα και είναι καταχρεωμένοι στους τοκογλύφους και την τράπεζα και δεν θα εισοδέψουν τίποτε για να φάνε. Θάρθουν οι λερναίες ύδρες, ο κρατικός εκμεταλλευτικός οργανισμός του ΑΣΟ, οι οινοβιομήχανοι, έμποροι, πλούσιοι χωρικοί και τοκογλύφοι για να τους αρπάξουν και το λίγο χωράφι τους και να τους αφήσουν στους δρόμους.

Μπροστά στην δυστυχία αυτή των φτωχών χωρικών η κυβέρνηση των κεφαλαιοκρατών θα σπρώξει και πάλι τους ώμους. Θα πει ότι δεν φταίει αυτή που έπεσε χιόνι. Θα πει και πάλι ότι το κράτος είναι φτωχό για να ενισχύσει τους χιονόπληκτους αγρότες. Αυτή την απάντηση δίνει όταν οι άνεργοι εργάτες ζητάνε σουσίτια και επιδόματα. Αυτήν όταν οι δημόσιοι υπάλληλοι ζητάνε αυξήσεις μισθών. Αυτήν όταν οι χωρικοί ζητάνε ανακούφιση από τους φόρους. Αυτή την απάντηση έδωσε και άλλες φορές όταν γίνονται τέτοιες φυσικές καταστροφές.

Οι φτωχοί αγρότες όμως που σήμερα βρίσκονται μπροστά στην τετελεσμένη καταστροφή και αντιμετωπίζουν το φάσμα της πείνας με όλο τους το δίκιο μπορούν να πουν στην κυβέρνηση που υποκρίνεται ότι δεν έχει να τους ενισχύσει: Πώς βρίσκεις δισεκατομμύρια για να ξοδεύεις σε εξοπλισμούς, σε προετοιμασία νέων πολέμων για το συμφέρο της ντόπιας και ξένης κεφαλαιοκρατίας; Πώς βρίσκεις δι-

σεκατομμύρια για να ξοδεύεις σε τοκοχρεωλύσια που τσεπώνουν οι ξένοι τραπεζίτες Χάμπρο, η Εθνική Τράπεζα; Όταν πρόκειται για τέτοια έξοδα είναι ικανός να τα βρίσκει ο Βενιζέλος και κάθε άλλος πρωθυπουργός της κεφαλαιοκρατίας. Δεν τα παίρνει από τους εμποροβιομήχανους που βγάζουν 5 δισεκατομμύρια τον χρόνο κέρδη. Οντας κυβέρνηση κεφαλαιοκρατική αφήνει αφορολόγητους τους κεφαλαιούχους και βγάζει τα δισεκατομμύρια των εξοπλισμών και τοκοχρεωλυσίων, τα 2 εκατομμύρια που τσεπώνει ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας και τα άλλα έξοδα για τα σμήνη των χαφιέδων κ.λπ. παίρνοντας τον τελευταίο τέτζερη του φτωχού χωρικού. Όλες οι αστικές εφημερίδες μηδέ του κυβερνητικού “Ελευθέρου Βήματος” εξαιρουμένου συνιστούν την ενίσχυση των χιονόπληκτων χωρικών. Λέγοντας ενίσχυση εννοούν μερικές πενταροδεκάρες απ’ το κράτος ή τα διάφορα ταμεία παγοπλήκτων που συντηρούνται με έξοδα των ιδίων των χωρικών. Πολλοί επίσης πλούσιοι χωρικοί από τους διάφορους συνεταιρισμούς ζητούν αναστολές φόρων και χρεών. Κατά τίποτε όμως δεν πρόκειται να καλυτερέψει τη θέση των παγόπληκτων χωρικών με τις πενταροδεκάρες, που ζήτημα είναι αν θα δοθούν. Με τι αναστολές φόρων και τόκων θα δημιουργηθεί αύριο κατάσταση χειρότερη για τους φτωχούς χωρικούς γιατί θα μαζευτούν οι φόροι και τα χρέη και θάχουν τεράστια βάρη αύριο να σηκώσουν. Οι καταστραμμένοι φτωχοί χωρικοί έχουν ανάγκη σήμερα: 1) Από δωρεάν βοηθήματα για να περάσουν τη χρονιά τους και να καλλιεργήσουν. 2) Από κατάργηση κάθε φόρου και χρέους. Γι’ αυτές τις απαιτήσεις θα πρέπει να παλαίψουν οι εργαζόμενοι παγοπληκτοί χωρικοί. Και το κράτος ας πάει να βρει από τα κονδύλια των εξοπλισμών και των τοκοχρεωλυσίων, από τη φορολογία του μεγάλου κεφαλαίου. Ο ΑΣΟ έχει σταφίδα που πήρε τσάμπα από τους χωρικούς ως παρακράτημα. Όλα αυτά τα αποθεματικά και όλα τα κεφάλαια του ΑΣΟ πρέπει επίσης να διατεθούν για την ενίσχυση των φτωχών σταφι-

δοπαραγωγών. Πρέπει να συνεχίσουν τα συλλαλητήριά τους με επιτροπές αγώνος επί κεφαλής των οποίων θα πρέπει να βάλουν επαναστάτες φτωχούς χωρικούς και όχι πλούσιους αντιδραστικούς. Με τη δύναμή τους πρέπει να εξαναγκάσουν την κυβέρνηση των κεφαλαιοκρατών να κάνει δεχτές τις απαιτήσεις τους. Με τη μαζική τους δύναμη πρέπει να τσακίσουν τα τρομοκρατικά μέτρα που θα πάρει η φασιστική κυβέρνηση για να καταπνίξει τις διαμαρτυρίες τους. Οι άλλοι φτωχοί χωρικοί, άνεργοι εργάτες, η εργατική τάξη ολόκληρη, οι δημόσιοι υπάλληλοι, όλοι οι εργαζόμενοι πρέπει να ενώσουν τη δύναμή τους με τη δύναμη των παγόπληκτων φτωχών χωρικών και να παλαίψουν για τα κοινά τους συμφέροντα⁽¹⁸⁾.

Οι οργανώσεις του ΚΚΕ όμως αδυνατούν να παρέμβουν, κάτι το οποίο καταγράφεται σε άρθρο του “Ριζοσπάστη” με τίτλο “Τα καθήκοντα των κομμουνιστών της Πελοποννήσου”, μέσα από το οποίο εξαπολύεται επίθεση στους “Τοικληπήρηδες” και δίνονται εκ νέου κατευθύνσεις: “Οι εργαζόμενοι χωρικοί της Πελοποννήσου αντιμετωπίζουν την πιο φριχτή πείνα από όσες έχουν γνωρίσει μέχρι τώρα. Η κατάσταση των εργαζομένων χωρικών από πέρου χειρότερησε εξαιρετικά με την απότομη πτώση των τιμών, την βαθειά εκμετάλλευση των βιομηχάνων, τραπεζιτών, εμπόρων, τοκογλύφων και πλούσιων χωρικών, με το φορολογικό γδάρσιμο. Μέσα στη σημερινή κατάσταση της κατακρωσής τους, όταν συμβαίνει μια φυσική καταστροφή που φτάνει και κατά τις υπουργικές ομολογίες στα 80-100! της παραγωγής, οι χωρικοί απειλούνται πλέον να στερηθούν και αυτού του ξερού ψωμιού. Ηδη άρχισαν να κόβονται ακόμη και αυτές οι τοκογλυφικές πιστώσεις. Η αποζημίωση του ΑΣΟ που μονάχα υπόσχεται η κυβέρνηση θα είνε σταγόνα στον ωκεανό. Μπροστά στους εργαζόμενους χωρικούς μπαίνει τώρα σκληρό το δίλημμα ή πάλη για βοηθήματα, απαλλαγή από φόρους και χρέη ή θάνατος από την πείνα. Οι μάζες με τα αυθόρμητα συλλαλητήριά τους έδειξαν ότι

είναι αποφασισμένες να τραβήξουν τον πρώτο δρόμο. Και ασφαλώς ο αναβρασμός τους θα μεγαλώσει, όταν θα δουν στην πράξη ότι η κυβέρνηση τους κοροϊδεύει. Τα καθήκοντα των κομμουνιστών στην προκειμένη περίπτωση είναι να αφιερώσουν όλες τους τις δυνάμεις για να πετύχει ο αγώνας των εργαζομένων παγοπλήκτων χωρικών. Να οργανώσουν τον αγώνα των μαζών, να τεθούν επικεφαλής τους στις πρώτες γραμμές του αγώνα αφιφώντας κάθε θυσία. Εάν αυτό δεν κάνουν οι κομμουνιστές θα βρουν ευκαιρία οι πλούσιοι χωρικοί, δικηγόροι και άλλοι πράκτορες της κυβέρνησης ή των αστικών κομμάτων, θα βρουν ευκαιρία οι αγροτοφασίστες Τσι κλητήριδες και Σία να παρασύρουν τις μάζες με δημαγωγίες και να προδώσουν τον αγώνα τους. Πρέπει δυστυχώς να παρατηρήσουμε ότι οι κομμουνιστικές οργανώσεις της Πελοποννήσου με τις λίγες έστω δυνάμεις που διαθέτουν, δεν ανέπτυξαν στη σημερινή κατάσταση την απαραίτητη δραστηριότητα. Σε κανένα απ' τα συλλαλητήρια που έγιναν δεν ακούστηκε η φωνή έστω και ενός κομμουνιστή. Καμία προκήρυξη δεν φαίνεται να μοιράστηκε. Κι ούτε ακόμα ο "Ριζοσπάστης" δεν γινότανε ενήμερος με καθημερινές ανταποκρίσεις. Ούτε μια συγκέντρωση χωριού δεν έγινε με πρωτοβουλία των κομμουνιστών. Αυτό τουλάχιστον φαίνεται απ' όλες τις ειδήσεις που υπάρχουν μέχρι τώρα. Αυτό που δεν έγινε μέχρι σήμερα θα πρέπει να γίνει ασφαλώς στο μέλλον. Οι κομμουνιστικοί πυρήνες των χωριών θα πρέπει με οργανωτικές επιτροπές αποτελούμενες από εξωκομματικούς επαναστάτες φτωχούς χωρικούς, να καλέσουν συγκεντρώσεις στα χωριά από τις οποίες να βγουν επιτροπές αγώνος. Οι επιτροπές αγώνος μερικών χωριών να συνεννοηθούν και να καλέσουν συλλαλητήρια της περιφέρειας στις πόλεις. Με συνδιασκέψεις των επιτροπών αγώνος των χωριών θα μπορούσαν ακόμη καλύτερα να προετοιμάσουν και τις καθόδους στις πόλεις. Οι κομμουνιστικοί πυρήνες των πόλεων θα πρέπει να βοηθήσουν τους πυρήνες των χωριών. Έτσι πρέπει οι

κομμουνιστές της Πελοποννήσου να εκπληρώσουν το καθήκον τους απέναντι των καταστροφομένων σήμερα χωρικών. Η ευθύνη τους σήμερα είναι πολύ μεγάλη⁽¹⁹⁾.

Η κινητοποίηση των αγροτιστών

Και πράγματι, οι αγροτιστές κινητοποιούνται άμέσως και μεταξύ των άλλων γράφουν σε αθηναϊκές εφημερίδες. Ο Τσι κλητήρας σε άρθρο του περιγράφει την κατάσταση που έχει δημιουργηθεί, ζητά αποζημιώσεις και όχι δάνεια που θα δεσμεύσουν ακόμη περισσότερο τους παραγωγούς: "Όλοι πρέπει να αναγνωρίσουν ότι η Πελοπόννησος ουδέποτε εγνώρισε την σημερινήν συμφοράν εκ του παγετού. Από περίπου ο σταφιδοπαραγωγός έμεινε χρεωμένος και ήλπιζε ότι με την εφετηνή παραγωγή δεν θα εμεγάλωνε το παθητικό του και τα δύο σκέλη του ψαλιδιού δεν θα άνοιγαν περισσότερο αλλά μάλλον θα επλησίαζαν. Ο αγρότης μόλις έπαυσαν αι ατελείωται βροχαί αι οποίαι είχαν καθυστερήσει την καλλιέργειαν της σταφίδος ήρchiσε να επιδίκεται με ζήλον εις την καλλιέργειά της και είχε την κρυφή ελπίδα ότι αύριον θα ήτο καλλίτερα. Αλλά μια στιγμή της νυκτός της 28ης Μαρτίου τον έκαμε να χάσει και αυτήν την ελπίδα και να εμφανίση εμπρός του το φάσμα της πείνης. Δυστυχώς η καταστροφή ήτο μεγαλύτερα διότι λόγω του γλυκού εφετεινού χειμῶνος, που δεν είχε ψύχος, το μπουμπούκιασμα ήτο πρωιμότερον. Περί εξακολουθήσεως της καλλιέργειας δεν γίνεται πλέον λόγος, αν και οι γεωπόνοι που ομιλούν βεβαίως από της ιδικής των πλευράς και όχι της οικονομικής, συνιστούν την επιμελημένην καλλιέργειαν διά να δώσει το επόμενον έτος εισόδημα. Τώρα πρόκειται περί εξασφαλίσεως της ζωής δεκάδων χιλιάδων οικογενειών σταφιδοπαραγωγών και εργατών των αγρών οι οποίοι δεν θα εύρισκουν ημερομίσθια. Η ζωή των δι' ένα διάστημα 1,5 έτους μέχρι του Αυγούστου 1932 είνε προβληματική, διότι αι πιστώσεις έπαυσαν. Ποίοι συνδυασμοί θα γίνουν προς εξεύρεσιν χρημάτων είνε έργον των κυβερνήτων.

Πρέπει να λάβουν υπ' όψιν των όμως ότι οι σταφιδοπαραγωγοί έχουν ανάγκην άμεσου ενισχύσεως όπως οι σεισμοπαθείς και πλημμυροπαθείς. Ευρίσκονται τώρα χωρίς πεντάρα και μόνον τους μένει η κακόκτιστος στέγη. Κάτω δε απ' αυτήν την έρημη στέγη θα παίζεται επί 1,5 χρόνο -και αν δεν έχουμε και άλλη καταστροφή- η μεγαλύτερα τραγωδία εξ όσων εγνώρισε ποτέ η καλύβα του σταφιδοπαραγωγού. Θα ήτο εμπαιγμός εάν εδεδυμένοντο οι παθόντες σταφιδοπαραγωγοί με δάνεια, είτε λέγονται αυτά καλλιεργητικά είτε μεσοπρόθεσμα είτε μακροπρόθεσμα. Το σύνθημα των σταφιδοπαραγωγών πρέπει να είναι αποζημιώσεις έως το ποσόν εις το οποίον να ανήρχετο το πιθανόν κέρδος εκ της εφετεινής καλλιεργείας με πιθανήν τιμήν 2.500 δρχ. το χιλιόλιτρον αφαιρουμένων εννοείται των εξόδων. Αποζημιώσεις λοιπόν και όχι δάνεια τα οποία εις επίμετρον της συμφοράς των θα τους επιβαρύνουν και με τόκους. Η εκ του δημοσίου ταμείου εισφορά πρέπει να αποτελέση την βάση εν συνδυασμώ προς την εισφοράν της σταφίδος της διασωθείσης της οποίας η τιμή θα υψωθεί λόγω της μικροτάτης ποσότητος. Αλλά η σταφιδοπαραγωγή έχει λαμβάνειν από το κονσόρτσιουμ το οποίον μαζί με την υπόθεσιν της Κωπαίδος θα αποτελέσουν τα δύο μεγαλύτερα σκάνδαλα των τελευταίων χρόνων, τα εκ προθέσεως τελεσθέντα υπό των κυβερνήσεων των προσωπικών κομμάτων. Και ενώ έχασε ο παραγωγός τα 3/4 της περιουσίας του εκ του σταφιδικού συναλλάγματος το 1923, κατώρθωσαν οι σταφιδοεξαγωγείς να παραστήσουν την ζημίαν ως ιδικήν των και να αποζημιωθούν μερικοί και κατά τας ασφαλεστέρας πληροφορίας μας ν' αποζημιωθούν οι υπόλοιποι εκπεσμένην την λίραν. Αν η κυβέρνησις της οποίας ο πρόεδρος, πολυεκατομμυριούχος, δεν έχει πλέον συναίσθησιν της αξίας της δραχμής του δημοσίου χρήματος, να ασχολείται με τον αισθητικόν τομέαν, με τα πλούσια οικοδομήματα Βουλής, Γερουσίας, Δικαστηρίων, Εθνικών Θεάτρων διά να φιλοδοξή να αφήση την εποχή του...

Περικλέους, αντί να ασχοληθεί πώς θα ικανοποιήση τα συμφέροντα του Χάμπρο και της κ. Κρώτσοφιλδ, που ήλθε επίτηδες να υποστηρίξη σκανδαλώδεις συμβάσεις, αντί να θεωρή κατόρθωμα ότι φέρνει το ισοζύγιον του προϋπολογισμού, θα έπρεπε να έχη μεγαλύτερον περιθώριον διά το κονδύλι των απρόβλεπτων δαπανών εις τον κοινωνικόν τομέα. Εν πάση περιπτώσει εις αυτήν εναπόκειται να βοηθήση με αποζημιώσεις αποτελεσματικώς τας μεγάλας μάζας των σταφιδοπαραγωγών. Δια την σύνταξιν των καταλόγων υποβάλλομεν την γνώμην, κατόπιν μακράς πείρας μας, να καταρτίζονται πρωτοβαθμίως ουκί υπό επιτροπών, αλλά εις γενικάς συνελεύσεις των χωρικών δημοσίων και παρόντων όλων των ενδιαφερομένων, οπότε κατά την εκοτόμισιν της ζημίας, ο κάθε παγετόπληκτος θα συλλογίζεται να δηλώνη υπερβολικά ποσά. Τούτο άλλωστε θα έβλαπτε τον γείτονά του και διά της ελευθέρας διαλογικής συζητήσεως αι δηλώσεις θα γέγονον ακριβέστερα. Το κρατήσαν μέχρι τούδε σύστημα των δηλώσεων εις επιτροπάς και η υποχρεωτική τοιχοκόλλησις η οποία εις την πραγματικότητα ουδέποτε γίνεται, απέτυχε. Η ενώπιον όλων των ενδιαφερομένων καταγραφή είμεθα βέβαιοι ότι θα αποδώση την ακρίβειαν"⁽²⁰⁾.

Ο Θόδωρος Κορμάς δημοσιεύει ρεπορτάζ ως συνεργάτης της εφημερίδας "Ακρόπολις": «Σπαραγμός ψυχής είναι η ύπαιθρος της Μεσοσπινίας αυτήν την εποχήν. Η τελευταία παγωνιά που εξέρανε κάθε βλάστησιν, εξαπέλυσε επάνω στους πολυβασανισμένους γεωργούς την πιο αφάνταστη καταστροφή. Τα κλάματα και οι αληθινοί θρήνοι που ακούονται από τους σταφιδοπαραγωγούς στους μεσοσπινιακούς κάμπους, υπερβαίνουν κάθε όριον φαντασίας. Δεν βλέπει, όταν βγη κανείς έξω στα χωράφια, παρά γυναίκες ασθενικές και ηλιοκαμένες, χήρες και ορφανά αγροτόπουλα που περιτρέχουν τα σταφιδοκτήματα και κλαίνε επάνω σι απομεινάρια της καταστροφής.

Ούτε πριν από εκατό χρόνια που ο Ιμπραήμ περιέτρεχε τις χώρες αυτές και ερήμαζε κάθε

γωνιά της Πελοποννήσου δεν επεκράτει τέτοιο πένθος και τόση απελπισία διά την αύριον όπως σήμερα. Ούτε καν το 1922 που οι χωρικές μπτέρες εμάθαιναν τα κακά μαντάτα της μικρασιατικής συμφοράς και έκλαιγαν τα χαμένα παιδιά τους που τα έχαναν οι κάτοικοι της Μεσσηνίας, δεν έβλεπε κανείς αυτές τις εικόνες πένθους που βλέπει σήμερα στην ύπαιθρο.

Μια περιοδεία την οποία επιχειρήσαμε αυτές τις ημέρες σ' όλη τη Μεσσηνία μας μετέβαλε την συγκίνηση που είχαμε αισθανθεί κατ' αρχάς διά την καταστροφήν, εις αληθινήν απόγνωσην. Διότι κοντά εις τας κατεστραμμένας από τον πάγο εκτάσεις εβλέπαμε χωρικές γυναίκες με τα παιδιά τους να κάθονται στις άκρες των σταφιδαμπέλων και, ακουμπώντας το κεφάλι στα δύο χέρια, να κλαίνε για τα απέραντα σάβανα πάγου που εσκέπαζαν τα κτήματά τους.

Σ' άλλα κτήματα βρέθηκαν πολλοί σταφιδοπαραγωγοί λιπόθυμοι, γιατί πήγαν στα κτήματά τους και ευρέθησαν προ του απαισιού και τραγικού θεάματος της πλήρους καταστροφής της παραγωγής των. Η εφετινή καταστροφή δεν είναι ομοία με την εκ του πάγου καταστροφήν του 1929. Τότε κατέστρεψε, αλλά άφησε κιόλας. Τώρα δεν έχει μείνει τίποτε. Είναι πλήρης η καταστροφή. Δεν είναι μόνον 100% αλλά 200%. Διότι δεν θ' αποδώσουν εισοδήματα ούτε το ερχόμενον τα κατεστραφέντα κτήματα. Πολλά θα ξεραθούν απ' τη ρίζα. Δεν εκάψαν μόνον οι βλαστοί, αλλά και τα μάτια, των οποίων μόλις έσκαζε το μπουμπούκι. Και δεν εκάψαν και δεν κατεστράφησαν μόνον οι σταφιδοφυτεΐαι και αμπελοφυτεΐαι, αλλά και οι συκιές. Τόση ήτο η δύναμις του εφετινού πάγου, της θανατηφόρου αυτής λαίλαπος, ώστε, παρατηρήσαμεν σε πολλά παρόχθια κτήματα, ότι έχουν καΐκαν και οι πλάτανοι ακόμη. Τίποτε δεν έμεινε γερό. Ολα μεταβλήθησαν εις τέφραν.

Η απόγνωση αυτή και ο πόνος των χωρικών τους ωδήγησε σε συλλαλητήρια πένθιμα. Εις τα συλλαλητήρια αυτά έσπευσαν όλοι με

μαύρες σημαίες να ζητήσουν ψωμί, και να διαδηλώσουν με τα ψηφίσματά των προς την κυβέρνησιν, το μέγεθος της συμφοράς. Ένα τοιούτον συλλαλητήριο, ογκωδέστατον, εγένετο και ενταύθα, κατ' αυτό δε παρατηρήθησαν και μερικά έκτροπα, όπως βανδαλισμοί χωροφυλάκων, οι οποίοι εκακοποίησαν μερικούς πολίτας κατά την μετάβασιν του συλλαλητηρίου από της πλατεΐας εις το τηλεγραφείον. Η συμπεριφορά αύτη των οργάνων της τάξεως επροκάλεσεν αληθινήν αγανάκτησιν και εσχολιάσθη δυσμενέστατα.

Οι σταφιδοπαραγωγοί μολονότι ευρίσκονται εν απογνώσει, πάλιν δεν ζητούν παρά δίκαια και λογικά πράγματα. Το δικαιότερον και τι λογικότερον από την απαίτησίν των να σταλούν αι επιτροπαί ελέγχου εντός πέντε ημερών διά να διαπιστώσουν το μέγεθος της καταστροφής. Διότι εάν έλθουν μετά παρέλευσιν 15 και 20 ημερών, θα εύρουν πρασινάδα από τα λεγόμενα "τυφλά μάτια" τα οποία δεν καρποφορούν και η κρίσις των επιτροπών θα είναι επηρεασμένη και άδικος, όπως εγένετο και το 1929. Οι σταφιδοπαραγωγοί ζητούν επίσης όπως τους χορηγηθούν μακροπρόθεσμα δάνεια, διότι δεν θα δυνηθούν ν' αντεπεξέλθουν διαφορετικά. Η πληγή αυτή η θανάσιμος δεν θεραπεύεται με μικροπαλώματα και δάνεια χιλίων δραχμών, τα οποία άλλωστε τους τα εστέρησε και αυτά η Αγροτική Τράπεζα εφέτος.

Και ερωτάται: Πού θα ευρεθούν τα κεφάλαια για να επαρκέσουν για τα μακροπρόθεσμα δάνεια προς τους πληγέντας αγρότες; Απαντούν οι αγρόται: Υπάρχουν άφθονα, αρκεί εκ μέρους του κράτους να υπάρξει καλή θέλησις. Φρονούμεν ότι σε τέτοιες εθνικές συμφορές πρέπει να γίνουν και ωρισμένα θυσίαι, αι οποία άλλωστε δεν έχουν να ζημιώσουν το κράτος σε τίποτε. Διότι εκ του συναχθέντος εσχάτως παραγωγικού δανείου δεν θα υποστούν βλάβην τα εκτελούμενα έργα ανεπανόρθωτον, εάν το τρίτον του παραγωγικού δανείου ή και το ήμισυ διατεθή διά την Αγροτικήν Τράπεζαν όπως το διαθέσει διά την παροχήν μακροπρόθεσμων δανείων. Επίσης υπάρχουν κατατεθειμένα εις την Εθνικήν Τράπεζαν περί τα 4,5 δισεκατομμύρια καταθέσεις των νομικών προσώπων, διά τα οποία πληρώνει τόκον 2% η Εθνική Τράπεζα και τα ετόκιζε και τα τοκίζει εις τους παραγωγούς με 10 και 12%. Οπως διά νόμου υποχρεωτικώς κατατίθενται τα χρήματα ταύτα εις την Εθνικήν Τράπεζαν, έτσι δια νόμου δύνανται οι καταθέσεις αύται να διοχετευθούν εις την Αγροτικήν Τράπεζαν όπως αύτη, καθισταμένη αυτάρκης, δυνηθή και χορηγήσει μακροπρόθεσμα δάνεια.

Επίσης λογικά και δίκαια είναι τα υπόλοιπα αιτήματα των σταφιδοπαραγωγών. Ζητούν όμως τους αποζημιώσει ο ΑΣΟ όστις διά την υποχρεωτικήν ασφάλειαν κρατούσε και κρατεί 60 δραχμάς δι' έκαστον χιλιόλιτρον. Τώρα εάν ο ΑΣΟ δεν είναι αυτάρκης διά να δυνηθή και αντεπεξέλθη εις την χορήγησιν των αποζημιώσεων εις ας υποχρεούται, δεν πταίουν οι παραγωγοί, διότι ο ΑΣΟ ήτο δυνατόν και έπρεπε να έχη αυτασφαλισθή εις μεγάλην ευρωπαϊκήν εταιρείαν. Πάντως δύναται τη εγγυήσει του κράτους να καταφύγη εις δάνειον, καίτοι κατέφυγεν εις δάνειον πέρυσι, το οποίον υπεδούλωσε εν μέρει τους παραγωγούς. Αλλά τότε δεν εδικαιολογείτο, τώρα δικαιολογείται.

Οι σταφιδοπαραγωγοί ζητούν επίσης να δοθεί εις αυτούς το εναπομείναν ποσόν εκ του κονσόρτσιουμ, δι' ου το 1923, ότε το κράτος είχεν ανάγκην αναδιοργάνωσης του

στρατού του Εβρου, αφήρεσεν από τα θυλάκια των σταφιδοπαραγωγών -περί το δισεκατομμύριον- χρήματα, τα οποία εις αυτούς και όχι εις τους σταφιδεμπόρους ανήκουν.

Αλλά μήπως δεν είναι λογικά αι αξιώσεις των κατεστραμμένων σταφιδοπαραγωγών περί χορηγήσεως εις αυτούς αλεύρων επί πιστώσει εκ μέρους της Αγροτικής Τραπέζης; Ας μάθουν οι κυβερνώντες ότι από της ημέρας της καταστροφής κάθε πίστωσις προς τους δυστυχείς παραγωγούς κόπηκε και ότι συνεπώς η δυστυχία κτυπά την πόρτα τους.

Η καταστροφή εκ της παγωνιάς είναι πολύ σοβαρώτερη για τους Πελοποννησίους αγρότας, από την καταστροφήν της Κορίνθου εκ των σεισμών, διότι τώρα καταστρέφεται αυτή η υπόστασις των χωρικών, η οποία εστηρίζετο εις την παραγωγήν των κτημάτων των.

Για όλα αυτά επιβάλλεται το Κράτος να δείξει αμεσώτατον το ενδιαφέρον του και να σπεύση να αποδεχθή όλα τα δίκαια αιτήματα του αγροτικού κόσμου ο οποίος έχει βυθισθή εις την απόγνωσιν και την συμφοράν»⁽²¹⁾.

Περιοδεία του υπουργού Γεωργίας και αναβρασμός

Από την κυβέρνηση έχει ανακοινωθεί η επίσκεψη του υπουργού Γεωργίας κ. Αλεξανδρή και αυτός φθάνει στην Καλαμάτα προερχόμενος από τον Πύργο, αιφνιδιαστικά το βράδυ της 1ης Απριλίου, αφού προηγουμένως διέρχεται με το τρένο από σταθμούς στους οποίους είναι συγκεντρωμένοι χιλιάδες παραγωγοί.

«Απρόοπτως αφίκετο χθες ο κ. υπουργός της Γεωργίας. Την αναχώρησίν του διά Καλάμας είχε τηρήσει μυστικήν, ανεμένετο δε αύριον. Παρά ταύτα περιήλθε εις γνώσιν των κατοίκων οι οποίοι και συνέρρευσαν εις τους σιδηροδρομικούς σταθμούς. Εις τον σταθμόν της Αγουλινίτσας συγκεντρωθήκαν 2.000 άνθρωποι. Προ της συγκεντρώσεως οι κώδωνες των εκκλησιών εκτύπον πενήθιμως. Της πολυπληθούς συγκεντρώσεως ηγούντο περί τους 2.000 κάτοικοι φέροντες μαύρας σημαίας.

Επειδή δε εφοβούντο ότι η έκτακτος αμαξοστοιχία δεν θα εστάθμευεν έκοψαν κορμούς δέντρων, τους οποίους ετοποθέτησαν επί της σιδηροδρομικής γραμμής.

Ο κ. υπουργός από της αμαξοστοιχίας συνέστησε υπομονήν διότι η κυβέρνησις θα λάβη όλα τα ενδεικνύμενα από την δημιουργηθείσαν κατάστασιν μέτρα. Ενώ ωμίλη ο κ. Αλεξανδρής οι κώδωνες των εκκλησιών εξηκολούθησαν να κτυπούν πενθίμως. Δέον να σημειωθεί ότι ημποδίσθη η αναχώρησις της αμαξοστοιχίας πλέον της ημίσειας ώρας διότι οι κάτοικοι ηρνούντο την άρσιν από την γραμμήν των εμποδίων.

Την ενάτην εσπερινήν έφθασε η αμαξοστοιχία εις το Ζευγολατιό. Εκεί ανέμεναν υπέρ τις τέσσερις χιλιάδες κατοίκων με μαύρας σημαίας. Προς τον κ. υπουργόν εξέθεσαν την τραγικήν κατάστασιν εις την παραγωγήν και εξήτησαν την κρατικήν ενίσχυσιν τόσον διά τους σταφιδοπαραγωγούς όσο και διά τους οινοπαραγωγούς.

Η ίδια παλλαϊκή συγκέντρωσις με μαύρας σημαίας παρετηρήθη και εις τους σταθμούς Μελιγαλά, Σκάλα και Μπάστα.

Την 11ην νυκτερινήν η αμαξοστοιχία έφθασε εις Καλάμας. Εις τον σταθμόν ανέμενον τον υπουργόν κ. Αλεξανδρήν, ο Νομάρχης κ. Κρεββατάς, ο Διοικητής Χωροφυλακής κ. Παπαναγιώτου, ο νομογεωπόνος κ. Γαρδικής, ο δήμαρχος κ. Κροντήρης, ο κ. Τερζάκης και αι λοιπαί αρχαί. Ο κ. υπουργός μετά του κ. Καραμάνου, του κ. Κριμπά, του κ. Τυρακάκη και άλλων ανωτέρων υπαλλήλων του υπουργείου Γεωργίας κατέλυσεν εις το ξενοδοχείον "Λευκός Οίκος".

Ο κ. υπουργός ερωτηθείς υπό των αντιπροσώπων του Τύπου προέβη εις τας κάτωθι ανακοινώσεις:

"Η κυβέρνησις ευθύς ως έλαβεν γνώσιν της συμφοράς η οποία έπληξε την Πελοπόννησον ηθέλησε να αντιληφθή επιτοπίως την έκτασιν της καταστροφής. Ηδη από προχθές περιοδεύω την πληγείσαν περιφέρειαν. Εις την Ηλείαν είναι πράγματι σημαντική η καταστροφή, από

την Μεσσηνίαν όμως διήλθον την νύκτα και δεν κατόρθωσα να έχω προσωπικήν αντίληψιν της δημιουργηθείσης καταστάσεως.

Πάντως όμως όσων εκ των πληροφοριών τας οποίας συγκέντρωσα όσον και εκ των συγκεντρώσεων των κατοίκων εις τους σιδηροδρομικούς σταθμούς της Μεσσηνίας και ιδιαιτέρως εκ των εκδηλώσεων συγκινήσεως των κατοίκων η καταστροφή φαίνεται να είναι σοβαροτάτη.

Αύριο ο κ. Καραμάνος θα μεταβή εις την περιφέρειαν της Μεσσηνίας και των πέραν αυτής κοινοτήτων ίνα διαπιστώση το μέγεθος της καταστροφής όχι μόνον των σταφιδαμπελων αλλά και των αμπελών, κήπων και συκοπαραγωγής.

Εγώ εξ άλλου διά τον ίδιον λόγον θα κατευθυνθώ εις το λεκανοπέδιον της Ανω Μεσσηνίας. Όσον αφορά τα μέτρα διά την ενίσχυσιν των πληγέντων κατοίκων ο κ. Αλεξανδρής προσέθεσε ότι τόσον οι σταφιδοπαραγωγοί όσον και οι λοιποί πληγέντες παραγωγοί θα ενισχυθούν. Τον τρόπον και τα μέσα της ενίσχυσεως δεν είναι δυνατόν να καθορίσω από τούδε. Πάντως οι σταφιδοπαραγωγοί έχουν ασφαλίση το προϊόν των και δικαιούνται να λάβουν τα δυο τρίτα κατά χιλιόλιτρον εις την τρέχουσαν τιμήν του πλεονάσματος. Αν δηλονότι η τιμή του πλεονάσματος είναι 2.500 θα λάβη αποζημίωσιν 1.700 δραχμάς περίπου το χιλιόλιτρον [...] Αναφορικώς με τα καλλιεργητικά δάνεια προσέθεσεν πριν αναχωρήσω εξ Αθηνών συνειργάσθην μετά του διοικητού της Αγροτικής Τραπέζης κ. Γόντικα εμείναμεν δε σύμφωνοι όπως ταύτα συνεχισθούν κανονικώς. Και δεν ήτο δίκαιον να γίνη άλλως δεδομένου ότι η καλλιέργεια πρέπει να εξακολουθήση διά την προσεχήν εσοδείαν. Προκύπτουν βεβαίως ωρισμένοι δυσχέρειαι διότι τα δάνεια ταύτα δεν είναι δυνατόν να εισπραχθούν ως μέχρι τούδε εγένετο, τον προσεχή Σεπτέμβριον. Επί πλέον πρέπει να συνεχισθούν τα δάνεια και διά το επόμενον έτος. Εξ όλων αυτών είναι προφανές ότι γεννώνται πλείστα όσα σοβαρά ζητήματα χρήζουν μελέτης.

Ο κ. Αλεξανδρής θα παραμείνει μέχρι της μεσημβρίας ενταύθα, θα δεχθή δε επιτροπές των κατοίκων. Την μεσημβρίαν θ' αναχωρήσει δι' Αθήνας αφού πρότερον επισκεφθή την πληγείσαν περιφέρειαν του τέως Δήμου Οικαλίας και Ανδανείας.

Μετά την άφιξή του εις Αθήνας θα συνεργασθή μετά του κ. πρωθυπουργού τον οποίον θα εντοπίσει με την παρουσιαζομένην κατάσταση εις την Πελοπόννησον. Ευθύς αμέσως θα συγκληθή έκτακτον υπουργικόν συμβούλιον, ίνα συζητήσιν τα μέτρα τα οποία θα ληφθούν προς αποζημίωσιν των πληγέντων κατοίκων. Του υπουργικού συμβουλίου θα μετάσχη ο Διοικητής της Αγροτικής Τραπέζης κ. Γόντικας, ο δευθυντής κ. Τρακάκης, ο κ. Καραμάνος, ο κ. Κριμπάς και ο κ. Κουτσομπτόπουλος πρόεδρος του ΑΣΟ»⁽²²⁾.

Στο μεταξύ επικρατεί αναβρασμός και επιτροπή παραγωγών από τους Δήμους Εύας και Ιθώμης απειλεί με ένοπλα συλλαλητήρια αν δεν πάει άμεσα ο Νομάρχης στην περιοχή. Η επιτροπή αποτελείται από τους Καλλικούρδη, Κρουστούρη, Κοντόπουλο, Φωτεινόπουλο, Παντελόπουλο, Φιλιππόπουλο, Ψυχογιό, Μαλαφέκα, Παγάνη, Βλαχόγιαννη, Θεοδοσόπουλο και Μαριολόπουλο.

Ο Διοικητής Χωροφυλακής Παπαναγιώτου δηλώνει ότι «ουδείς κίνδυνος υφίσταται περί διασαλεύσεως της τάξεως».

Στον Πύργο προγραμματίζεται συνάντησι των Ενώσεων Συνεταιρισμών Ηλείας και Μεσσηνίας προκειμένου να εξετασθή η κατάσταση που έχει δημιουργηθεί και να εκλεγεί πολυμελής επιτροπή η οποία θα μεταβεί στην Αθήνα προκειμένου να διεκδικήσει μέτρα υπέρ των πληγέντων⁽²³⁾.

Την επομένη ο κ. Αλεξανδρής μετά από πίεση πηγαίνει στη Μεσσήνη όπου τον περιμένουν στο Σιδηροδρομικό Σταθμό 4.000 παραγωγοί:

«Ο αφιχθείς χθες υπουργός της Γεωργίας κ. Αλεξανδρής την 10ην πρωινήν μετέβη εις την Νομαρχίαν. Πριν κατορθώση να δεχθή οιαδήποτε επιτροπήν έλαβε μέσω της Νομαρ-

χίας πρόσκλησιν εξ επιτροπής του λαού της γείτονος Μεσσήνης ίνα μεταβή εκεί, καθ' όσον αλλοιώς οι συγκεντρωμένοι εις Μεσσήνην παραγωγοί θα πναγκάζοντο να έρθουν αυτοί εις Καλάμας. Προφορικώς επίσης διεβίβασε την αυτήν παράκλησιν και ο βουλευτής Μεσσήνης κ. Στυλιανόπουλος συνοδευθείς υπ' άλλης επιτροπής εκ σταφιδοπαραγωγών της γείτονος επαρχίας.

Κατόπιν τούτου ο κ. υπουργός συνοδευόμενος υπό του Νομάρχου κ. Κρεββατά και του βουλευτού κ. Στυλιανόπουλου μετέβη επιβάς αυτοκινήτου εις Μεσσήνην.

Τον κ. υπουργόν εις την οδόν προς τον Σιδηροδρομικόν Σταθμόν υπεδέχθησαν περί τους 4 χιλιάδες παραγωγοί, καθ' όσον είχαν συρρεύσει και των περίξ κοινοτήτων, συνοδευθείς δε παρ' αυτών έφθασεν εις την κεντρικήν πλατείαν της Μεσσήνης και ωδηγήθη εις το Γυμνάσιον της γείτονος.

Όταν ο κ. υπουργός ενεφανίσθη εκ του εξώστου μια θύελλα φωνών ηκούσθη «είναι ανάγκη να αποζημιωθούμε γρήγορα», «μας έκοψαν τις πιστώσεις», «πεινάμε», «θέλουμε δάνεια».

Αποκατασταθείσης σχετικώς ησυχίας ο πρόεδρος της κοινότητος Μεσσήνης ιατρός κ. Κορκοδικής προσεφώνησε τον κ. υπουργόν ευχηθείς προς αυτόν το «καλώς όρισεν» ετόνισε δε την ανάγκην αμέσου ενισχύσεως των καταστραφέντων σταφιδοπαραγωγών, αμπελοκτημόνων και κηπουρών αφ' ενός μεν διότι η καταστροφή των είναι ολοκληρωτική, αφ' ετέρου δε διότι ήρχισαν να στερούνται από τούδε πιστώσεων. Εξέφρασε τέλος ο κ. πρόεδρος την πεποίθησιν ότι η κυβέρνησις αναγνωρίζουσα την ολοκληρωτικήν καταστροφήν και τον πόνον των σταφιδοπαραγωγών θα ενισχύσει αυτούς αποτελεσματικώς.

Ο κ. Αλεξανδρής μετά τούτο είναι περίπου τα εξής:

«Τον πόνον των σταφιδοπαραγωγών περί του οποίου ωμίλησεν ο κ. πρόεδρος της Κοινότητος Μεσσήνης τον συμμαρίζομαι και εγώ και η κυβέρνησις. Ηλθα μεταξύ των παραγω-

γών, οι οποίοι επλήγησαν από την θεομηνία κατόπιν εντολής της κυβερνήσεως διά να λάβω σαφή αντίληψιν των πραγμάτων και να εισηγηθώ σχετικώς. Η καταστροφή είναι δυστυχώς τεράστια (φωναί “δεν μας έμεινε τίποτε, πεινάμε από τώρα”).

Γνωρίζω καλά και αντελήφθην τα πράγματα. Πρέπει όμως να σας τονίσω ότι είναι ανάγκη να έχετε θάρρος. Να μην απελπισθήτε. Να συνεχίσετε τας εργασίας και την καλλιέργειαν (φωναί “δεν έχομεν χρήματα να πληρώσωμεν τους εργάτας, δεν έχομεν πεντάρα”).

Η κυβέρνησις θα φροντίση να σας ανακουφίση. Ευτυχώς η μεγαλύτερη ζημιά σας είναι ασφαλισμένη εις τον Αυτόνομον Σταφιδικόν Οργανισμόν. Το κράτος θα εγγυηθή διά να εύρη ο Οργανισμός τα χρήματα διά να σας πληρώση. Θα χρειασθούν περίπου 100 εκατομμύρια, τα οποία θα εξευρεθούν.

Εν τω μεταξύ εκτιμητικά επιτροπαί θα εκτιμήσουν τας ζημίας, τας οποίας σχεδόν από τούδε έχει υπολογίσει ο φιλαγρότης Νομάρχης κ. Κρεββατάς, εις τον οποίον πρέπει να έχητε απόλυτον πεποίθησιν. Αυτός θα παρακολουθήση το έργον των εκτιμητικών επιτροπών, ώστε κανείς να μην αδικηθή, όπως συνέβη κατά το παρελθόν (φωναί “αυτό πρέπει να γίνη, είναι ανάγκη”).

Ούτε άλλως τε είναι δυνατόν η κυβέρνησις να ολιγωρήση, διότι η δυστυχία των παραγωγών είναι και δυστυχία του κράτους (φωναί “κατεστράφησαν και τα αμπέλια και τα λαχανικά”).

Το γνωρίζω. Δεν δύναμαι να σας δώσω υποσχέσεις. Αι σταφίδες κατά το μεγαλύτερον ποσοστόν έχουν ασφαλισθή. Θα εισηγηθώ σχετικώς.

Οπωσδήποτε σας τονίζω ότι δεν πρέπει να απελπίζεσθε. Θα γίνει ό,τι πρέπει και ταχύτατα (φωναί “έχομεν ανάγκην από τώρα, μας έκοψαν τας πιστώσεις”).

Δύναμαι να σας βεβαιώσω ότι η Αγροτική Τράπεζα θα συνεχίση την χορήγησιν δανείων. Επίσης οι μικροί πιστωτές σας, οι παντοπώλες κ.λπ. πρέπει να συνεχίσουν τας πιστώσεις

των, αφού θα αποζημιωθείτε και διά λόγους ακόμα εθνικούς. Αυτά είχαν να σας δηλώσω, επείγομαι δε να επιστρέψω εις Αθήνας διά να είναι η κυβερνητική μέριμνα αμεσώτερα (χειροκροτήματα).

Μετά τούτο ο κ. υπουργός εις την αίθουσαν του Γυμνασίου εδέχθη διαφόρους επιτροπάς (αμπελοκτημόνων, κηπουρών, κτηνοτρόφων) οίτινες επέδωκαν υπομνήματα άτινα υπεσχέθη ότι θα μελετήσῃ ο κ. υπουργός.

Μετά τούτο ο κ. υπουργός αφ' ου εφιλοξενήθη επί μικρόν εις την οικίαν του βουλευτού κ. Στυλιανόπουλου επέστρεψαν εις Καλάμας και μετέβη εις το Νομαρχιακόν κατάστημα. Εις την Νομαρχίαν ο κ. υπουργός εδέχθη επιτροπήν του Εμπορικού και Βιομηχανικού Επιμελητηρίου Καλαμών, η οποία διά του εξαγωγέως κ. Μιχαλόπουλου εξέφρασε τας γνώμας της ως προς τον τρόπον της αποζημιώσεως των παγοπλήκτων συνοψιζομένης εις υπόμνημα το οποίο επεδόθη εις τον κ. υπουργόν [...]

[...] Επίσης εδέχθη επιτροπήν Πυλίων σταφιδοπαραγωγών με επικεφαλής τον γεροϋσιαστήν κ. Ζησιμόπουλον εις ην εδήλωσεν ότι λυπείται διότι δεν δύναται να επισκεφθή την Πυλίαν διότι επείγεται προς το συμφέρον των παραγωγών να επιστρέψῃ εις Αθήνας, επιτροπήν του Επαγγελματικού Επιμελητηρίου και άλλας»⁽²⁴⁾.

Σύσκεψη Ενώσεων στον Πύργο

Στον Πύργο πραγματοποιείται σύσκεψη Ενώσεων Συνεταιρισμών Ηλείας και Μεσσηνίας στην οποία διαμορφώνεται ένα πλαίσιο αιτημάτων για τις αποζημιώσεις: «Το απόγευμα συνήλθον εις τα γραφεία της Ενώσεως Συνεταιρισμών Ηλείας οι αντιπρόσωποι των Ενώσεων Συνεταιρισμών Ζευγολατιού, Αμαλιάδος, Γαστούνης, Λεχαινών, Κυπαρισσίας, Αγροτικής Τραπέζης Καλαμών, Παμμεσσηνιακής Ενώσεως Καλαμών, Κεντρικής Ενώσεως Μεσσηνίας, Ενώσεως Αρνηοφυγαλείας και Σταφιδικής Τραπέζης Καλαμών.

Μετά μακράν συζήτησιν οι συνελθόντες εξέ-

δωκαν ανακοινωθέν διά του οποίου γνωρίζουν ότι έμειναν σύμφωνοι ότι το ποσόν της αποζημιώσεως κατ' ουδένα λόγον πρέπει να ορισθή έλλατον των 2 χιλιάδων γραμμών. Επίσης απεφάσισαν όπως το προσεχές Σάββατον συνέλθουν όλαι αι Ενώσεις Συνεταιρισμών εις Αθήνας και εις τα γραφεία του ΑΣΟ και αφού λάβουν γνώσιν της οικονομικής καταστάσεως του Οργανισμού, υποδείξουν εις την κυβέρνησιν τι δύναται να προσφέρη η παραγωγή και τι το κράτος, δεδομένου ότι η τιμή των 1.200 την οποίαν προτίθεται να δώση ο ΑΣΟ είναι ανεπαρκής.

Επίσης απεφάσισαν ότι επειδή το ταμείον ασφαλείας κατά παγετών και καλάζης, στερείται του απαιτουμένου ποσού διά την αποζημίωσιν, τούτο θα καταβάλη η μη παθούσα παραγωγή, ως εδηλώθη υπό του υπουργείου Εθνικής Οικονομίας, επιβαλλομένης χρηματικής εισφοράς επί του εξαχθησομένου σταφιδοκάρπου της νέας εσοδείας. Πάντως ελπίζεται ότι το κράτος θα έλθη αρωγόν εις την παραγωγήν δι' ενός ποσού 60-70 εκατομμυρίων δραχμών και να μη υποδουλωθή αύτη με δάνεια εκ μέρους της Εθνικής Τραπέζης και του ΑΣΟ»⁽²⁵⁾.

Πρόταση για επιτροπές αγώνα

Ο Βαγγέλης Δημητρακόπουλος σε άρθρο του εκφράζει αμφιβολίες κατά πόσον η κυβέρνηση έχει σκοπό να αποζημιώσει τους παραγωγούς και προτείνει τη δημιουργία επιτροπών αγώνα κατά περιφέρεια, συνεργαζόμενων μεταξύ τους: «Δεν θέλομεν να προεξοφλήσωμεν υποστηρίζοντες την άποψιν ότι το κράτος τελικώς θα αρνηθή να αποζημιώση τους αμπελοκτήμονας και παραγωγούς των σύκων, οι οποίοι κατεστράφησαν από τον πεσόντα πάγον. Εχοντες όμως υπ' όψει μας την τακτικήν που ετήρησεν η κυβέρνησις καθ' όλην την περίοδον του τριετούς σχεδόν βίου της απέναντι των εκάστοτε διατυπουμένων αιτήσεων του αγροτικού πληθυσμού, καθώς και την εφεκτικότητα του ελθόντος και απελθόντος παραυτίκα υπουργού της Γεωργίας κ. Αλεξανδρή, ως επίσης και τον φαιδρότατον τόνον

με τον οποίον τα αλαλάζοντα κύμβαλα του Τύπου της κυβερνήσεως υπεδέχθησαν και εσχολίασαν τας πρώτας διατυπωθείσας απόψεις του παθόντος αγροτισμού, δικαιούμεθα να πιστεύομεν πολύ ολίγον εις την εξ αγαθού συνειδότητος ενίσχυσιν τούτου από μέρους των εν τοις πράγμασι.

Δεν υπάρχει ανάγκη, φρονούμεν, να εμμείνωμεν επάνω εις την θέσιν αυτήν αναλύοντες περισσότερον λεπτομερώς τα υπέρ της γνώμης μας ταύτης επιχειρήματα. Μια παρομοία πράξις θα απετέλει περιττήν όλως διόλου απασχολήσιν μας και θα ευρίσκετο άντικρυς αντίθετος προς την σοφήν λαϊκήν παροιμίαν, η οποία αποφαίνεται ότι είναι κόπος χαμένος να ζητή κανείς τα ίχνη της διαβάσεως του φιδιού, όταν βλέπη αυτό τούτο το φίδι.

Τι θα γίνη λοιπόν εις τοιαύτην περίπτωσιν; θα ερωτηθώμεν. Θα παραμείνομεν εγκαταλελειμμένοι και δυστυχείς διά να υποφέρουν της πείνης το σκληρόν μαρτύριον, όλοι αυτοί οι παραγωγοί που εδοκίμασαν την τραγικήν συμφοράν. Αναμφισβητήτως και αυτό θα γίνη, όταν δεν υπάρξη ο κατάλληλος από μέρους αυτών αντιπερισπασμός. Όταν αυτοί δεν κινηθούν, όταν αυτοί δεν φωνάξουν, όταν αυτοί δεν διατυπώσουν την επίμονον και ανένδοτον αξιώσιν των να αποζημιωθούν κατά ένα μέτρον δίκαιον και δεν δώσουν εις τους κυβερνώντες να εννοήσουν ότι δεν είναι διαθεθιμένοι να παραιτηθούν ευκόλως των δικαίων αιτήσεων των καταπίνοντες χωρίς καμμίαν βάσανον το ριφθέν χάπι της αδυναμίας του κρατικού ταμείου, ασφαλώς τότε δεν θα πρέπει να έχουν και πολλάς ελπίδας οι παθόντες ότι θα λάβουν μιαν κάποιαν αποζημίωσιν.

Το κράτος πάντοτε υπήρξε πολύ κακός αντιλήπτωρ των αναγκών των πολιτών αυτού, σκληρός και αδυσώπητος πατριός, ο οποίος αρέσκεται να ενθυλακώνη τα εισφερόμενα παρά των προγονών του ποσά, χωρίς εξ αυτών να θέλη να καταναλώση διά την συντήρησιν των ιδίων έστω και μιαν πεντάραν. Περισσότερον από κάθε άλλην φοράν εις την εποχήν αυτήν και υπό την παρούσαν κυβέρνησιν, το

κράτος έχει αποκτήσει την ψυχολογία αυτήν και αποδεικνύεται εχθρικών και αντίθετων προς κάθε πρότασιν προερχομένην από την μάζαν των κάτω, των εργαζομένων τάξεων.

Διά τούτο ακριβώς περισσότερον από κάθε άλλην φοράν οι πληγέντες από την λαίλαπα γεωργοί πρέπει να δέσουν μέσα εις το μυαλό των καλά, ότι χωρίς να αγωνισθούν δεν θα ημπορέσουν να πάρουν τίποτε.

Σχηματισμός επιτροπών κατά περιφέρειας από τα πλέον ενεργητικά στοιχεία και σύνδεσις αυτών προ τας επιτροπάς των άλλων περιφερειών διά την από κοινού ενέργειαν, καθώς και επιφυλακή όλων εν μέρει των παραγωγών διά μίαν έντονην μαζικήν δράσιν είναι τα πρώτα μέτρα χωρίς των οποίων δεν θα είναι δυνατόν να προχωρήσουν εις την οδόν της επιτυχίας. Θα τα σκεφθούν άραγε όλα αυτά και προ παντός θα ομονοήσουν; Ευχόμεθα να μην διαψευσθώμεν εις τας ελπίδας μας» (26).

Σκληρή κριτική Τσικλητήρα

Οξύτερος στις κρίσεις του ο Λούλης Τσικλητήρας σε άρθρο που υπογράφει ως “παγόπληκτος σταφιδοπαραγωγός 100%” επικρίνει την κυβέρνηση για τις προθέσεις της: “Σταφιδοπαραγωγοί ετοιμασθήτε διά σκληρούς αγώνας. Οι ηγέταις αναμετρήσουν τας δυνάμεις των πριν αναλάβουν.

Ενώ εγγράφομεν προχθές εις τον “Ελεύθερον Ανθρωπον” ότι η καταστροφή των σταφιδοπαραγωγών είναι πρωτοφανής και πλήρης και εθέτομεν σαφώς το ζήτημα διά την υποχρέωσιν της Κυβερνήσεως ν’ αποτελέσει η υλική της εισφορά την βάσιν της αποζημιώσεως των παγοπλήκτων, η κυβέρνηση των εντιμοτάτων και των μεσαζόντων και των πολυεκατομμυριούχων υπουργών και του βαθύπλουτου πρωθυπουργού, εδήλωσε διά των δύο υπουργών της Γεωργίας και Εθνικής Οικονομίας χωρίς κανένα σεβασμόν προς την δυστυχίαν των σταφιδοπαραγωγών ότι αι δαπάναι της είναι υπερβολικά και δεν υπάρχει καμία ελπίς να βοηθήσῃ το κράτος τους παθόντες. Οφείλομεν να ομολογήσωμεν ότι είνε καθαρός

εμπαιγμός προς την μεγάλην τραγωδίαν της Πελοποννήσου να δηλώνη η κυβέρνησις της οποίας η πολιτική είνε μια διαρκής δυσπιστία προς παν ό,τι προέρχεται από τον λαόν και άκρως εμπιστευτική προς παν το προερχόμενον από τους υπονομευτάς των συμφερόντων αυτών, ότι θα αποζημιωθούν οι παγόπληκτοι από την αναγκαστικήν ασφάλειαν του ΑΣΟ. Οπως τον κατήντησαν τον Αυτόνομον Οργανισμόν, διά την χρεωκοπίαν του οποίου κανείς δεν έδωσε λόγον εις την Δικαιοσύνην παρά μόνον όποιος εφώναζεν ότι κλέπεται και σπαταλάται το χρήμα των σταφιδοπαραγωγών, οικονομικώς είναι ράκος με 180 εκατομμύρια εις την Εθνικήν Τράπεζαν και 25 εκατομμύρια παθητικόν εκ της μέχρι τούδε διαχειρίσεως της αναγκαστικής ασφαλίσεως. Εάν ήτο δηλαδή ξεχωριστός οργανισμός θα είχε προ πολλού χρεωκοπήσει τελείως. Ημείς ισχυριζόμεθα ότι η καταστροφή είναι πλήρης και αν δεν έχη φθάση 100% -όπως δυστυχώς συμβαίνει εις μεγάλας περιφέρειας, και εις την μοίραν αυτήν υπάγεται ο υποφαινόμενος, ως μου τηλεγραφεί η οικογένειά μου ότι “η καταστροφή είνε ολοκληρωτική” φθάνει τα 75% κατά μέσον όρον. Ίσως είναι χειροτέρα η περίπτωσις της ζημίας των 80% και 90%, διότι ο πειρασμός της εξακολουθήσεως της καλλιέργεις είνε μέγας, διά να σωθή το υπόλοιπον 20% ή 10%, ενώ ο ολοκληρωτικώς καταστραφείς το παίρνει απόφασιν και ξεγνοιάζει, διότι, τη αληθεία, θα είνε τρελός να ακολουθήσῃ τας σοφάς, άλλως τε, συμβουλάς των γεωπόνων, ότι οπωσδήποτε πρέπει να εξακολουθήσῃ την καλλιέργειαν διά το επόμενον έτος. Σωστό και άγιο! Αλλά πόση διαφορά να λέγη κανείς και να συμβουλεύη απ’ έξω από το χορό. Πληροφορούμεθα όμως ότι εν μέσω των επίσημων και φιλικών γευμάτων και των κοσμικών συγκεντρώσεων και τσάι-ράουτ, οι ευτυχείς υπουργοί, των οποίων τα εκατομμύρια εις τα χρηματοκιβώτια των έξω τραπεζών δεν διατρέχουν κίνδυνον ούτε από πάγον, ούτε από φορολογίαν, υπολογίζουν εις 25% κατά μέσον όρον τας ζημίας”.

Και αφού κάνει τους υπολογισμούς αποφαίνεται ότι δεν υπάρχει περίπτωση να αποζημιωθούν οι παραγωγοί χωρίς την κρατική ενίσχυση, προτείνει και αυτός τη δημιουργία επιτροπών προειδοποιώντας ότι αυτοί που θα αναλάβουν να οδηγήσουν τον αγώνα θα πρέπει να είναι αποφασισμένοι να συνεχίσουν μέχρι τέλους: “Πώς λοιπόν με αυτούς τους υπολογισμούς και με οιαδήποτε ταχυδακτυλουργία και αν ήθελε μεταχειρισθή, η κυβέρνηση θα ηδύνατο να εξοικονομήσει τα πράγματα, χωρίς πραγματική υλική ενίσχυση από το κράτος, το οποίο οφείλει προς τους σταφιδοπαραγωγούς εκατοντάδες εκατομμυρίων και ετοιμάζεται να δώσει 12 δραχ. μόνον κατά λίτρον ως θετικώς πληροφορούμεθα. Αφήσατε τα αστεία και λογικευθήτε κ. υπουργοί. Θα προσφέρη και ο ΑΣΟ ή μάλλον η ίδια η σταφιδοπαραγωγή. Και θα έχη η εισφορά αυτή ως ιεράν βάσιν την ύψωσιν της τιμής εκ του υπολοίπου διασωθέντος προϊόντος. Και θα εισφέρουν και οι ολίγοι ευτυχείς -εάν υπάρχουν- ουδόλως πληγέντες σταφιδοπαραγωγοί, των οποίων τα κτήματα εις τα ορεινά μέρη δεν έχουν ανοίξει, και θα εισφέρουν αφογγύστως, διότι η εφετεινή των ευτυχία, αλλοί μόνον θα οφείλεται εις την δυστυχίαν των αδελφών των. Και η αλληλεγγύη ουδέποτε απέλιπεν από τας σταφιδοπαραγωγικάς οικογενείας. Αλλά βάσις πρέπει να είνε η υλική θυσία της κυβερνήσεως, η οποία άλλως δεν θα σταματήσει τας διαμαρτυρίας των παραγωγών με την περιοδείαν του κ. υπουργού της Γεωργίας. Τόσον ο κ. Αλεξανδρής όσον και ο κ. Πρόεδρος της κυβερνήσεως είχαν υποχρέωσιν να επισκεφθούν τους παθόντας, οι οποίοι δεν λησμονούν ότι τρεις υπουργοί είχαν εκστρατεύσει δι’ ψηφοθηρίαν εις τας εκλογάς της Θεσσαλονίκης και αν δεν ήτο ασθενής θα έτρεχε και ο κ. πρωθυπουργός. Δεν πρέπει να φαντάζεται η κυβέρνηση ότι θα παίξη το παιχνίδι της παγοπληξίας του 1929... ότε θέλησε να ελαττώση την φορολογίαν κατά 5 εκατομμύρια από την αύξησιν των 25 εκατομμυρίων την οποίαν η ίδια είχαν

επιβάλει, παρά την ρητήν υπόσχεσιν του κ. Βενιζέλου. Αι δηλώσεις των κ.κ. υπουργών δείχνουν ότι τον δρόμον τούτον θέλει ν’ ακολουθήσει και σήμερα η κυβέρνηση, να αποζημιώσει δηλαδή τους παγοπλήκτους κατά γλισχρά ποσά και εκ της καταβροχθίσεως των ιδίων σαρκών. Δι’ αυτό τονίζομεν ότι οι σταφιδοπαραγωγοί πρέπει να ετοιμασθούν δι’ σκληρούς αγώνας. Η εξακολούθησις δε της εισπράξεως των φόρων και της εκτελέσεως των ενταλμάτων δείχνει και την τελείαν πώρωσιν της κυβερνήσεως. Οι σκοπούντες αφ’ ετέρου να θεθούν επί κεφαλής του αγώνος, ο οποίος πρέπει να ετοιμάζεται συστηματικώς διά της εις κάθε χωρίον εκλογής επιτροπής ενέργειας, οφείλουν, πριν αναλάβουν αυτόν να αναμετρήσουν τις δυνάμεις των και να μη φεύγουν όταν φθάση ο αγών εις την οξύτητά του, ακόμη δε ολιγώτερον να μη αφήνουν τας μάζας εκτεθειμένας”⁽²⁷⁾.

Ξεκινούν συλλαλητήρια, ενισχύεται η χωροφυλακή

Οι παραγωγοί της Πυλίας έρχονται σε συνεννόηση με αυτούς της Μεσσήνης και ετοιμάζουν τα πρώτα συλλαλητήρια σε διάφορες περιοχές της επαρχίας: “Παρά τας διδομένας παρ’ επισήμων και ανεπισήμων υποσχέσεις ότι οι παγοπληκτικοί του νομού μας θ’ αποζημιωθούν κατά τρόπον ικανοποιητικόν, εντούτοις μεταξύ των παγοπλήκτων των επαρχιών Μεσσήνης και Πυλίας διεξάγονται σύντονοι συνεννοήσεις προς οργάνωσιν ενός κοινού αγώνος. Οι παγοπληκτικοί, αμφοτέρων των επαρχιών, έχουν έλθει ήδη εις την απόφασιν όπως επ’ ουδενί λόγω υποχωρήσουν, αν δεν καθορισθή τιμή αποζημιώσεως 2.200 δραχμών κατά ενετικόν χιλιόλιτρον, ουχί μέσω του ΑΣΟ, αλλά μέσω της Αγροτικής Τραπέζης και ουχί υπό μορφήν δανείου. Η πρώτη κρούσις θα γίνη αύριον. Εις την επαρχίαν Πυλίας θα συγκροτηθώσιν έντονα συλλαλητήρια κατά τα οποία θα εγκριθούν ψηφίσματα περιλαμβάνοντα εκτός του ανωτέρω αιτήματος και άλλα, ως είναι η κατάργησις όλων των άμεσων κρα-

τικών φορολογιών σταφίδος, η απόδοσις αμέσως εις τους δικαιούχους παραγωγούς της διαφοράς συναλλάγματος εκ του κονοσόρτσιουμ κ.λπ. Τα συλλαλητήρια τα οποία θα συγκροτηθώσιν οπωσδήποτε την Κυριακήν (αύριον) δεν πρόκειται να επηρρέασουν τας διεξαγομένας ήδη συνεννοήσεις μεταξύ των παγοπλήκτων των επαρχιών Μεσσηνίας-Πυλίας, διότι ως και ανωτέρω τονίζεται, επετεύχθη κατ' αρχήν συμφωνία επί των αιτημάτων των οποίων θα επιδιωχθή η παραδοχή υπό της κυβερνήσεως⁽²⁸⁾.

Το συλλαλητήριο στην Πυλία πραγματοποιείται και οι παραγωγοί αποφασίζουν πιο δυναμικές κινητοποιήσεις: "Κατά τηλεγράφημα απ' την Καλαμάτα προχτές το πρωί οι παγοπληκτοί παραγωγοί της Πυλίας συγκρότησαν συλλαλητήριο, στο οποίο προσήλθαν με μαύρες σημαίες και τα γυναικόπαιδα. Οι παραγωγοί ενέκριναν ψήφισμα προς την κυβέρνηση, με το οποίο ζητούν την άμεση αποζημίωσή τους απ' το κράτος και όχι απ' τον ΑΣΟ. Στην περίπτωση που η κυβέρνηση αδιαφορήσει και δεν αποδεχθεί τα αιτήματά τους οι παραγωγοί αποφάσισαν να τα διεκδικήσουν με τη συγκρότηση ένοπλων συλλαλητηρίων⁽²⁹⁾.

Η αναστάτωση στην Πυλία εκφράζεται με κάθε τρόπο: "Εκ Κρεμμυδιών οι κάτοικοι και ο πρόεδρος διά τηλεγραφημάτων των ζητούν να μεταβή ο Νομογεωπόνος εκεί και αντιληφθή την επελθούσαν καταστροφήν καθόσον οι κορμοί των σταφίδαμπέλων εξηράνθησαν λόγω βλάβης των ριζών. Ο διευθυντής του γεωργικού πιστωτικού συνεταιρισμού Κορυφασίου κ. Αναγνωστόπουλος και ο πρόεδρος της κοινότητος τηλεγραφούν, ότι το φάσμα της πείνης απειλεί τους παραγωγούς καθόσον οι πιστώσεις των εκεί καταστημάτων διεκόπησαν και οι κάτοικοι ως εκ τούτου περιδεείς επικαλούνται την ταχεία αντίληψιν του κράτους. Εν τέλει ζητούν όπως μεταβή εκεί ο Νομογεωπόνος να αντιληφθή το μέγεθος της καταστροφής. Ο κοινοτικός σύμβουλος Κρεμμυδιών Τσέκας τηλεγραφεί ότι αι πιστώσεις του εμπορίου εκόπησαν κι ότι ως εκ τούτου

οι κάτοικοι διατελούν εν εξεγέρσει. Ζητεί δε όπως μεταβή εκεί Νομογεωπόνος, καθόσον αι ρίζαι των σταφίδαμπέλων εξηράνθησαν εκ του πάγου⁽³⁰⁾.

Οι συσκέψεις συνεχίζονται και πολλές Κτηματικές Αδελφότητες αποφασίζουν κοινή δράση: "Την παρελθούσαν Κυριακήν συνήλθον εις γενικήν συνέλευσιν άπαντα τα μέλη της Κτηματικής Αδελφότητος Καλαμών και συνεσκέφθησαν περί των ληππέων μέτρων προς αντιμετώπισιν της οικτρής οικονομικής καταστάσεώς των της δημιουργηθείσης κατόπιν της τρομεράς παγοπληξίας. Κατά την σύσκεψιν ταύτην εις ην περευρέθησαν υπέρ τους 500 παραγωγούς εν εις και αντιπρόσωποι της Κτηματικής Αδελφότητος Αριος, της Κτηματικής Αδελφότητος Μεσσηνίας, της Κτηματικής Αδελφότητος Πεταλιδίου και της Κτηματικής Αδελφότητος Αχλαδοχωρίου, ελήφθησαν παμψηφεί οι κάτωθι αποφάσεις:

Υπομνησκούσι και επιμένουν εις τα αιτήματα τα δι' υπομνημάτων της 2 τρέχοντος υποβληθέντα εις τον υπουργόν Γεωργίας υπό των αντιπροσώπων Πυλίας-Μεσσηνίας-Καλαμών και αξιούσι την ταχυτάτην λύσιν αυτών παρά την κυβέρνησιν, άλλως τυχόν σιωπήν ή αντίθετον απόφασιν θεωρήσωσι φανεράν περιφρόνησιν δυστυχούσης αγροτικής τάξεως.

Εκλέγουσι δωδεκαμελή επιτροπήν εις ην αναθέτουσιν την κατηγορηματικήν εντολήν όπως παρακολουθή αγρύπνως τας σχετικές αποφάσεις της κυβερνήσεως και εν ανάγκη ηγηθή του Παμμεσοποντιακού συλλαλητηρίου ίνα διά τελευταίαν φοράν διαδηλωθή η απόγνωσις και η αμετάτρεπτος απ' των υποβληθέντων αιτημάτων απόφασις των παραγωγών⁽³¹⁾.

Φοβούμενη αγροτική εξέγερση η κυβέρνηση ενισχύει τις δυνάμεις της χωροφυλακής: "Πληροφορούμαστε ότι η κυβέρνηση αποφάσισε να ενισχύση τη χωροφυλακή των παγοπλήκτων περιφερειών, για να καταπνίξει βίαια κάθε εξέγερση των σταφίδαπαραγωγών και κάθε κινητοποίησή τους για την διεκδίκηση των αιτημάτων με τη δύναμή τους. Σχετικώς

πληροφορούμαστε ότι ο διοικητής Χωροφυλακής Μεσσηνίας ζήτησε με εμπιστευτικό τηλεγράφημα προς το υπουργείο Εσωτερικών την ενίσχυση της Χωροφυλακής Μεσσηνίας διότι δεν αποκλείονται ζωηρές εκδηλώσεις εκ μέρους των παγοπλήκτων. Το υπουργείο αποφάσισε να στείλει την βδομάδα αυτή για την ενίσχυση της Χωροφυλακής Μεσσηνίας τριάντα εφίππους χωροφύλακες και ισάριθμους πεζούς⁽³²⁾.

«Σκληρός» ο Βενιζέλος στους συνεταιριστές

Από την πλευρά τους οι εκπρόσωποι των συνεταιρισμών έχουν αλληπάλληλες συναντήσεις με κυβερνητικούς παράγοντες: “Τριακονταμελής επιτροπή σταφιδοπαραγωγών των ζημιωθεισών εκ των τελευταίων παγετών περιφερειών επεσκεφθείσα σήμερα τον κ. Βουρλούμη υπέβαλε μακρόν υπόμνημα περί των μέτρων άτινα δέον να ληφθούν διά την ενίσχυσιν και αποζημιώσιν αυτών. Διά του υπομνήματος ζητείται όπως η κυβέρνησις μη αξιώση από τον ΑΣΟ την είσπραξιν του υπολοίπου έγγειου φόρου διά το τρέχον σταφιδικόν έτος 1930-1931, απαλλάξη δε τούτον της πληρωμής φόρου κατά την μέλλουσαν εσοδείαν 1931-1932. Επίσης ζητείται να αυξηθή η διατίμησις του πόσιμου οινοπνεύματος εις δρ. 80,85, ώστε η τιμή του υπό κατεργασίαν διά πόσιμον οινόπνευμα αυξηθή εις δρ. 2.000 κατά χιλιόλιτρον έναντι δρ. 1.160.

Όσαύτως να ληφθή ως βάσις ελαχίστου ορίου αποζημιώσεως των παθόντων το ποσόν των δρ. 2.000 κατά χιλιόλιτρον, να παρασχεθή δε η εγγύσις του κράτους προς σύναψιν δανείου υπό του ΑΣΟ 300 εκατομμυρίων δραχμών, διατεθησομένου διά την αποζημιώσιν της παθούσης παραγωγής. Ο κ. υπουργός ανεκοίνωσεν εις την επιτροπήν, ότι η κυβέρνησις θα εξετάση μετ' ευμενείας τα αιτήματα των σταφιδοπαραγωγών⁽³³⁾.

Ολιγομελής αντιπροσωπεία συναντιέται με τον πρωθυπουργό Ελ. Βενιζέλο και η απογοήτευση από αυτήν εκφράζεται στα σχετικά

ρεπορτάζ: “Οι αντιπρόσωποι των Σταφιδικών Συνεταιρισμών Πελοποννήσου εγένοντο δεκτοί εις ακρόασιν παρά τω κ. Βενιζέλω κατόπιν των αορίστων υποσχέσεων εις αυτούς υπό των κ.κ. Βουρλούμη και Αλεξανδρή.

Ο κ. Βενιζέλος εδέχθη τέσσερεις μόνον εκ των αντιπροσώπων, επί παρουσία των κ.κ. Βουρλούμη και Δεληγιάννη. Ο κ. Βενιζέλος εδέχθη μετά καταφανούς δυσφορίας την επιτροπήν, ειπών ότι πνίγεται υπό πλείστων άλλων ασχολιών, ώστε να μην του αρκεί ο χρόνος για τέτοιες ακροάσεις. Αλλ' η επιτροπή δικαιολόγησε την παρουσίαν της, ισχυρισθείσα ότι εξήτησεν την ακρόασιν παρά τω κ. Πρωθυπουργώ, ίνα ζητήσει να μάθη ποίας απόψεις αυτών η κυβέρνησις είναι διατεθειμένη να δεχθεί και ποία τέλος μέτρα θα λάβη υπέρ αυτών. Ο κ. Βενιζέλος απαντών εις την επιτροπήν, εδήλωσεν ότι παρέπεμψε το όλον ζήτημα εις την εξ υπουργών επιτροπήν αποτελουμένην ως γνωστόν εκ των κ.κ. Μικαλακόπουλου, Βουρλούμη και Αλεξανδρήν οι οποίοι θα συζητήσουν το ζήτημα και θα καταλήξουν εις οριστικά συμπεράσματα. Ο κ. Βουρλούμης επεμβάς τότε εξέφρασε την γνώμην ότι η Αγροτική Τράπεζα θα μεταβάλη τα δάνεια εις μεσοπρόθεσμα ως έπραξεν η Εθνική. Αλλ' ο κ. Βενιζέλος διακόπτων παρετήρησε ότι τούτο δεν είναι δυνατόν να γίνη δι' όλους τους παθόντας αλλά μόνον δι' ολίγους και μάλιστα εις εκείνους οίτινες κατεστράφησαν περισσότερο και οίτινες αδυνατούν να εκπληρώσουντας προς την Αγροτικήν υποχρεώσεις των. Η επιτροπή εν συνεχεία έθιξε το ζήτημα της τιμής της κατά χιλιόλιτρον αποζημιώσεως χαρακτηρίσασα τα δάνεια ως ζήτημα δευτερευούσης σημασίας. Ο κ. Βενιζέλος απαντών εδήλωσεν ότι αγνοεί το σταφιδικό ζήτημα.

Η επιτροπή ακολούθως εξέθεσεν την δημιουργηθείσαν κατάστασιν εις τα παγετόπληκτα μέρη όπου η πείνα και η δυστυχία μαστίζει τους πληθυσμούς εκ της διακοπής των ιδιωτικών πιστώσεων λόγω της καθορισθείσας μικρής τιμής των 1.200 δραχμών κατά χιλιόλιτρον. Ο κ. Βενιζέλος είτα, εις επιμόνους

ερωτήσεις της επιτροπής τι μέτρα σκέπτεται να λάβη η κυβέρνηση υπέρ των παγοπλήκτων πληθυσμών της Πελοποννήσου, απέφυγε συστηματικώς να δώση οιαδήποτε σαφή απάντησι. Και η επιτροπή κατόπιν της αναρμόστου αυτής στάσεως του κ. πρωθυπουργού, ο οποίος δεν έχει καιρόν ν' ασχολείται με τέτοιου είδους ακροάσεις, απεχώρησε, δηλώσασα ότι τα περαιτέρω θα κανονίση ο σταφιδοπαραγωγός κόσμος της Πελοποννήσου. Το εσπέρας αναχώρησαν επιστρέφοντες εις τας έδρας των, όλοι οι αντιπρόσωποι των Σταφιδικών Συνεταιρισμών.

Κατά πληροφορίας μας, σήμερα συνέρχεται η καταρτισθείσα εκ τριών υπουργών επιτροπή, ίνα ασχοληθή και λάβη αποφάσεις επί του σταφιδικού. Οι αντιπρόσωποι των συνεταιρικών οργανώσεων Πελοποννήσου επεκρότησαν την πρότασιν του κ. Ανθρακοπούλου περί συγκροτήσεως Ομοσπονδίας των συνεταιρικών οργανώσεων Μακεδονίας και Πελοποννήσου.

Μεταξύ των αντιπροσώπων των παγετόπληκτων περιοχών Πελοποννήσου επίλθε διαφωνία, όσον αφορά την παράστασιν της επιτροπής των και προ των κ.κ. Μιχαλακόπουλου και Παπαναστασίου κατόπιν της απαντήσεως την οποίαν έλαβον από τον κ. Βενιζέλο⁽³⁴⁾.

Ανεπαρκή τα μέτρα, οργανώνονται νέα συλλαλητήρια

Μετά από διαδοχικές συσκέψεις οι υπουργοί καταλήγουν σε μέτρα που θα εισηγηθούν στο υπουργικό συμβούλιο: "Εις το υπουργείον Εξωτερικών επανελήφθη το απόγευμα υπό την προεδρίαν του κ. Μιχαλακόπουλου η σύσκεψις μετά των υπουργών Βουρλούμη και Αλεξανδρή διά την εξέτασιν των ληπτέων μέτρων προς ενίσχυσιν των παγετοπλήκτων πληθυσμών Πελοποννήσου. Οι συσκεφθέντες κατέληξαν εις την απόφασιν όπως εισηγηθώσιν εις το υπουργικόν συμβούλιον το οποίο πιθανόν να συνέλθη μέχρι του Σαββάτου τα κάτωθι

μέτρα:

1. Να μη διακοπή η παροχή καλλιεργητικών δανείων υπό της Αγροτικής Τράπεζας.

2. Να εξασφαλισθή ως ελάχιστον όριον αποζημιώσεως των παθόντων το ποσόν των 1.200 δραχμών κατά χιλιόλιτρο.

3. Να διατεθῆ υπέρ των παθόντων το πλεόνασμα του ΑΣΟ εκ της χρήσεως 1931-1932 όπως διατεθῆ το ελάχιστον όριον των 1.200 δραχμών.

4. Να τροποποιηθῆ ο τρόπος της εκτιμήσεως των ζημιών όπως εξασφαλισθῆ κατά πάσης αδικίας τόσον ο παραγωγός όσον και ο ΑΣΟ.

5. Να συζητηθῆ εις το υπουργεῖο Συγκοινωνιών όπως αυξηθῆ η πίστωση υπέρ της επαρχιακῆς οδοποιΐας ἵνα χρησιμοποιηθῶν περισσότεραι εργατικαὶ χεῖρες διὰ την συντήρησιν των οδών.

6. Να συστηθῆ εις τας Τράπεζας να μην περικόψουν τας συνήθεις πιστώσεις αυτών εις τους εμπόρους της παθούσης περιφερείας⁽³⁵⁾.

Τα μέτρα προκαλοῦν αγανάκτηση στους σταφιδοπαραγωγούς που προετοιμάζουν συλλαλητήρια: “Κατά τηλεγράφημα από την Καλαμάτα τα μέτρα που αποφάσισε να προτείνει στο υπουργικό συμβούλιο η επιτροπή των υπουργῶν Μιχαλακόπουλου, Αλεξανδρή και Βουρλούμη για την ενίσχυση δήθεν των παγοπλήκτων, προκάλεσαν πραγματικὴ εξέγερση ανάμεσα στους σταφιδοπαραγωγούς. Οι παγοπλήκτοι εκδηλώνουν παντοιοτρόπως την αγανάκτησίν τους, ιδίως όσον αφορά την αποζημιώσίν τους με 1.200 δραχμές κατά χιλιόλιτρο και διαδηλώνουν την απόφασίν τους να αγωνισθῶν για τον εξαναγκασμό της κυβέρνησης να δεχθῆ τα αιτήματά τους. Σχετικῶς τηλεγραφούν ότι οι παγοπλήκτοι αποφάσισαν να συγκροτήσουν στην Καλαμάτα για την ἐρχόμενη Κυριακὴ συλλαλητήριον διαμαρτυρίας κατά της κυβέρνησης, στο οποίο θα πάρουν μέρος οι παραγωγοὶ των περιφερειῶν Μεσσηνίας, Ηλείας και Αχαΐας⁽³⁶⁾.”

Ο νομάρχης αρνεῖται να δώσει ἄδεια για συλλαλητήρια και δημιουργεῖται επεισόδιο με τον Τσικλητήρα: “Ζωηρότατον επεισόδιον ἔλαβε

χώραν ἐς τα Γραφεῖα της Νομαρχίας μεταξύ του Νομάρχου Μεσσηνίας κ. Κρεββατά και του Γενικοῦ Συμβούλου του Αγροτικοῦ Κόμματος κ. Λούλη Τσικλητήρα, υπό τας ἀκολουθους συνθήκας. Περί την 10.30 πρωινήν ὥραν, επιτροπή αγροτῶν αποτελούμενη εκ των Λούλη Τσικλητήρα, Π. Χριστόπουλου, Γ. Οικονόμου και Γ. Αθανασόπουλου, παρουσιάσθῆσα ενώπιον του κ. Νομάρχου, παρεκάλεσεν αυτόν όπως συνεννοηθῆ μετά της Διοικήσεως Χωροφυλακῆς Μεσσηνίας ἵνα επιτραπῆ η συγκρότησις συλλαλητηρίων διαμαρτυρίας των παγοπλήκτων εις τα κέντρα των ζημιωθειῶν περιφερειῶν. Ἄλλ' ο κ. Νομάρχης ἀπαντᾷ ότι δεν συντρέχει κανένας λόγος να συγκροτηθῶν συλλαλητήρια δεδομένου ότι αἱ ληφθεῖσαι υπό της κυβερνήσεως ἀποφάσεις ἱκανοποιούν ἀπολύτως τους παγοπλήκτους. Καὶ καταλήγων εἶπε τα εξής: “Ἐγὼ δεν εὐρίσκω καμίαν σκοπιμότητα εις τα συλλαλητήρια”. Εἰς το σημεῖον τούτο παρεμβᾷς ο Γενικός Σύμβουλος του Αγροτικοῦ Κόμματος κ. Τσικλητήρας παρετήρησεν εις τον κ. Νομάρχην, ότι η επιτροπή δεν ἤλθε διὰ να συζητήσῃ μετ' αὐτοῦ περί της σκοπιμότητος ἢ μη των συλλαλητηρίων ἀλλὰ διὰ να εἰδοποιήσῃ τας ἀρχάς ότι θα γίνῃ συλλαλητήριον. Ὅσον ἀφορᾷ τας γνωστάς ἀποφάσεις των τριῶν εισηγητῶν υπουργείων ο κ. Τσικλητήρας δεν ἐδίστασε να χαρακτηρήσῃ ως αυτοχρήμα ἐμπαικτικῆς ἐφ' όσον ἔθεσαν ως όριον ἀποζημιώσεως 1.200 δρχ. κατά χιλιόλιτρον, αἱ ὁποῖαι θα προέλθουν ἀπό τον ἴδιον τον σταφιδοπαραγωγόν και χωρὶς το κράτος να συνεισφέρῃ ουδὲ ὀβολόν. Κατόπιν τούτου προεκλήθη ζωηροτάτη διαλογικὴ συζήτησις μεταξύ του κ. Τσικλητήρα και του κ. Νομάρχου, ο ὁποῖος ἐν τέλει ἐδήλωσεν εις την επιτροπὴν ότι θα σκεφθῆ και θ' ἀπαντήσῃ σήμερον εις την αἴτησίν της. Καθ' α εἰμεθα εις θέσιν να γνωρίζομεν, τα συλλαλητήρια παγοπλήκτων θα συγκροτηθῶν ὁπωσδήποτε την προσεχὴ Κυριακὴν, εις ὅλα τα κέντρα του Νομού μας. Εἰς αὐτά θα λάβουν μέρος ἐκτός των παγοπλήκτων σταφιδοπαραγωγῶν και οἱ ἀμπελοκτῆμονες και οἱ συκοπαραγωγοί, διὰ τους

οποίους δεν προβλέπεται καμία αποζημίωσις. Εις τας Καλάμας, το συλλαλητήριον θα πραγματοποιηθῆ την 3ην απογευματινὴν της Κυριακῆς. Θα ομιλήσῃ δε προς τους αγρότας ο κ. Τσικλητήρας και ο κ. Χριστόπουλος. Την αὐτὴν ὥραν θα συγκροτηθῶσιν συλλαλητήρια και εις Γαργαλιάνους, Φιλιατρά, Ζευγολατειό και Μελιγαλά. Εις την Πύλον θα συγκροτηθῆ συλλαλητήριον την Παρασκευὴν, εις την Μεσοσπίνην την 11ην πρωινὴν της Κυριακῆς, ἵνα κατέλθουν το ἀπόγευμα εις Καλάμας⁽³⁷⁾.

Εφημερίδες κατά συλλαλητηρίων

Η αναγγελία των συλλαλητηρίων δέχεται ομοβροντία πυρών ἀπὸ διάφορες πλευρές και πρωτίστως ἀπὸ τις εφημερίδες. Η “Σημαία” σε κύριο ἄρθρο ανακαλύπτει “κομμουνιστικὴς τακτικὴς” και ζητᾷ να απαγορευτεῖ το συλλαλητήριο της Καλαμάτας και να γίνουν τα ἄλλα σε επαρχιακὰ κέντρα: “Εἶναι γνωστὸν ὅτι οἱ υπεραριστερίζοντες νεοϊδεᾶται, οἱ εμπνεόμενοι ἀπὸ το Κομμουνιστικὸν Κόμμα, ὅταν μια τάξις ατυχή, εννοοῦν να εξωθήσουν την ατυχήσασα αὐτὴν τάξιν κατὰ του κράτους, να της εμπνεύσουν το μίσος κατὰ του καθεστώτος και ν’ ἀποδώσουν την δυστυχίαν των σ’ αὐτό. Οἱ παράδοξοι αὐτοὶ ἀριστεροὶ τύποι ζητοῦν ν’ αλιεύουν συντρόφους μόνον εις θολωμένα νερά, ἀπαράλλακτα ὅπως οἱ λύκοι επωφελούνται της ἀναμπουμπούλας. Ἐχοντες ὑπ’ ὄψιν την κομμουνιστικὴν ταύτην τακτικὴν προσεπαθήσαμεν να προκαταλάβωμεν τους αγρότας και να τους προφυλάξωμεν εν τω μέτρῳ των δυνάμεών μας ἀπὸ τας δολεράς ὑπόπτους παγίδας των ἀναρχικῶν στοιχείων. Δυστυχῶς οἱ συστάσεις μας αὐτές δεν εὔρον την δέουσαν ἀπήχησιν. Διότι μερικοὶ υπεράγαν ἀμύντορες θέλουν να προκαλέσουν ἐξεγέρσεις δυναμένας να στοιχίσουν εις τους παγόπληκτους το παν. Κατὰ των ἐκνόμων τούτων προσπαθειῶν διαμαρτυρόμεθα εντόνως και συνιστῶμεν εις τους παραγωγούς ψυχραιμίαν [...] Δεν βλέπομεν τον λόγον ἔνεκα του οὐοίου πρέπει να γίνῃ συλλαλητήριον εν Καλάμαις. [...] Λόγοι στοιχειώδους πρόνοιας ἐπιβάλλουν

ὅπως το ἀποφασισθῆν εν Καλάμαις συλλαλητήριον ματαιωθῆ. Θα εἶναι υπεραρκετὰ τα συγκροτηθῶσόμενα συλλαλητήρια εις τα αγροτικὰ κέντρα της υπαίθρου Μεσοσπίνιας χωρὶς να παρίσταται καμία ἀνάγκη να γίνῃ συλλαλητήριον και ἐδῶ ὅπου ἐνδεχομένως εἶναι πιθανόν να εὔρουν την ευκαιρίαν ὠρισμένα ἀναρχικὰ στοιχεῖα να προκαλέσουν την διάσάλευσιν της ἐννόμου τάξεως. Ἀπὸ των ἀπόψεων τούτων ἀναχωροῦντες ἔχομεν την γνώμην ὅτι αἱ διοικητικὰ και αστυνομικὰ ἀρχαὶ πρέπει να ἀφήσουν ἐλεύθερους τους αγρότας της υπαίθρου Μεσοσπίνιας να διαδηλώσουν εις συλλαλητήρια τα αιτήματά των, ἀλλὰ να ἀπαγορεύσουν την τέλεσιν συλλαλητηρίου εν Καλάμαις ὡς ματαίου και ἀσκοῦ⁽³⁸⁾.

Πιο ἥπια η παρέμβαση του “Θάρρους” το οὐοίῳ σε κύριο ἄρθρο μεταξύ των ἄλλων γράφει: “Γνωρίζοντες το φιλόνομον και νομοταγῆς των καταστραφέντων παγοπλήκτων πιστεύομεν ὅτι τα συλλαλητήρια και εις πν ἀκόμη περιπτώσιν ἐπιτραποῦν ἐς ἀνοικτὸν χῶρον, δεν θα παρεκκλίνουν των ὀρίων της ευπρεπείας και της νομιμότητος και ὅτι ἀκόμη δεν θα ἐπιτραπή εις ἀριστερίζοντας να θελήσουν να ἐκμεταλλευθῶσιν την δυστυχίαν και τον πόνον των αγροτῶν. Εν πάσῃ ὁμως περιπτώσει ἐπὶ του σημείου αὐτοῦ οἱ ὀργανωταὶ των συλλαλητηρίων εἶναι ἀνάγκη να προσέξουν [...] Η τυχόν ἐπικράτησις ὀλίγων θορυβούντων, ἐπικράτησις που ἀν πραγματοποιηθῆ θα οφείλεται μόνον εις κολακειάν των μαζῶν, δεν θα συντείνει εις τίποτε ἄλλο παρά εις την μεταβολὴν των αἰσθημάτων της κοινωνικῆς ἀλληλεγγύης των ἄλλων τάξεων προς την τάξιν των παραγωγῶν⁽³⁹⁾.”

Σε σύσκεψη που γίνεται στο Ἐμποροβιομηχανικὸ Ἐπιμελητήριο με συμμετοχὴ ἐμπόρων, ἐξαγωγέων και πολιτικῶν “η ἰδέα της συγκροτήσεως συλλαλητηρίων δεν ἐπεκροτήθη κατ’ ἀρχὴν. Ὡς συντελεστικώτερον του σκοποῦ εθεωρήθη η σύγκλησις συσκέψεως παραγωγῶν και ἐμπόρων και η ψυχραιμὸς συζήτησις των ἐνδεικνυομένων μέτρων και ἀποφάσεων και η ὑποβολὴ κοινού ψηφίσματος εις την κυ-

βέρνησιν". Τη σχετική ανακοίνωση "εξ ονόματος των συνελεθόντων" υπογράφουν οι: Π. Ι. Κωστόπουλος (πρόεδρος Εμπορικού και Βιομηχανικού Επιμελητηρίου), Χρ. Πάστρας (πρόεδρος Εμπορικού Συλλόγου), Π. Καψαλιάρης, Κ. Σταματόπουλος, Α. Τασσόπουλος, Π. Θεοδωρόπουλος, Α. Λυμπερόπουλος, Γ. Δημητρακόπουλος⁽⁴⁰⁾.

«Πορεία πεινασμένων στην Αθήνα»

Στο μεταξύ η Διοίκηση Χωροφυλακής απαγορεύει το συλλαλητήριο στην Καλαμάτα (για να επιτρέψει αργότερα συγκέντρωση σε κλειστό χώρο) και ο διοικητής παρεμβαίνει πολιτικά στις διεργασίες απαγορεύοντας και την... ανάμειξη του Αγροτικού Κόμματος:

«Η μελετώμενη συγκρότησις συλλαλητηρίου των παγοπλήκτων κατεθρούβησεν, ως ήτο επόμενον, τας αρχάς αι οποίαι καθ' όλην την χθесινήν ημέραν ευρίσκοντο εις αέναον κίνησιν. Τόσον ο κ. Νομάρχης όσον και ο Διοικητής της Χωροφυλακής κ. Παπαπαναγιώτου έσχον αλληπαλλήλους συνεργασίας μετά των αρμοδίων υπηρεσιών των προς λήψιν των ενδεικνυομένων μέτρων διά την αντιμετώπισιν της καταστάσεως.

Χθес την πρωίαν επεσκέφθη τον κ. Παπαπαναγιώτου εις το γραφείον του ο εκπρόσωπος του Αγροτικού παραρτήματος Καλαμών κ. Οικονόμου και του εζήτησε την άδειαν όπως επιτραπή η συγκρότησις συλλαλητηρίου των παγοπλήκτων εν Καλάμαις. Αλλ' ο κ. Παπαπαναγιώτου όχι μόνον δεν τους παρέσχε την αιτηθείσαν άδειαν, αλλά και του εδήλωσε ότι δεν είναι διατεθειμένος να επιτρέψη την ανάμειξιν του Αγροτικού Κόμματος εις τα ούτω συγκροτηθησόμενα συλλαλητήρια.

Ο κ. Παπαπαναγιώτου τα ίδια εδήλωσεν αργότερον και προς τον Γενικόν Σύμβουλον του Αγροτικού Κόμματος κ. Τσικλητήραν.

Αργότερον όμως παρέσχε την αιτηθείσαν άδειαν με τη διαφορά ότι οι συγκεντρώσεις θα γίνουν εν κλειστώ χώρω και αφού προηγουμένως ειδοποιηθή ίνα παραστή και ο ίδιος.

Παρά τα ανωτέρω είμεθα εις θέσιν να γνωρίζωμεν εξ απολύτως εγκύρου πηγής ότι τα αποφασισθέντα καθ' όλην την ύπαιθρον συλλαλητήρια θα συγκροτηθούν οπωσδήποτε, έστω και αν αντιδρούν ωρισμένοι κύκλοι»⁽⁴¹⁾.

Ταυτόχρονα εξαγγέλλεται συλλαλητήριο των σταφιδοπαραγωγών επαρχίας Μεσσήνης και Καλαμάτας στην Ανδρούσα για το μεσημέρι της 17ης Απριλίου «καθότι οι παραγωγοί ευρίσκονται εις τελείαν απόγνωσιν λόγω του ότι ουδέν μέτρον μέχρι τούδε ελήφθη». Πρωταγωνιστικό ρόλο φαίνεται ότι παίζουν ο Θόδωρος Κορμάς και το τμήμα του Αγροτικού Κόμματος της περιοχής Μεσσήνης που ελέγχει, ενώ την επιτροπή του συλλαλητηρίου αποτελούν οι Παύλος Κρουστούρης, Βασίλειος Χριστόπουλος, Δημήτριος Μανουδάκης, Κων/νος Παγάνης, Γεώργιος Κωστάκης, Ευστάθιος Βλασταράς, Κων/νος Φιλιππόπουλος, Βασίλειος Κοντόπουλος»⁽⁴²⁾.

Η αγανάκτηση φουντώνει και ο Τσικλητήρας προτείνει «πορεία των πεινασμένων» στην Αθήνα, ενώ φήμες φέρουν υπό παραίτηση βουλευτές και γερουσιαστές αν δεν ικανοποιηθούν τα αιτήματα των παραγωγών: «Το ζήτημα των παγοπλήκτων εισήλθεν από χθес εις την οξυτέραν του φάσιν. Καθ' όλην την Μεσσηνίαν και ιδίως εις τας Κοινότητας των επαρχιών Μεσσήνης και Πυλίας συγκροτούνται αλληπάλληλαι συσκέψεις των επιτροπών αγώνος, διά την καλύτεραν ει δυνατόν διοργάνωσιν των συλλαλητηρίων τα οποία εκτός της εννοίας της αυξήσεως της αποζημιώσεως εις 2.000 δραχμάς κατά χιλιόλιτρον θα έχουν και το χαρακτήρα της καθολικής εντόνου διαμαρτυρίας κατά της εν γένει πολιτικής της κυβέρνησης.

Ηδη μεταξύ των παγοπλήκτων παραγωγών ολοκλήρου του Νομού Μεσσηνίας προπαγανδίζεται μετά φανατισμού από της χθес το σύνθημα της πορείας των πεινασμένων προς τας Αθήνας, το οποίον έρριψεν ο Γενικός Σύμβουλος του Αγροτικού Κόμματος κ. Τσικλητήρας. Το σύνθημα τούτο γίνεται δεκτόν μετ' ενθουσιασμού υπ' όλων των παγοπλήκτων

σταφιδοπαραγωγών, οίτινες έχουν την γνώμην ότι μόνον δι' αυτού του τρόπου θα δυνηθούν να επιβάλλουν εις την κυβέρνησιν τας δικαίας αξιώσεις των, αι οποία είναι και αξιώσεις των παγετοπλήκτων ολόκληρης της Πελοποννήσου.

Καθ' α είμεθα εις θέσιν να γνωρίζομεν εξ εγκυροτάτης πηγής οι βουλευταί και γερουσιασταί του Νομού μας έχουν την απόφασιν να υποβάλλουν ομαδικώς τας παραιτήσεις των εις ην περίπτωσιν η κυβέρνησις δεν ήθελαν ικανοποιήσθ απολύτως τας αξιώσεις των παγετοπλήκτων καταβάλλουσα εις αυτούς ως αποζημίωσιν το ποσόν των 2.000 δραχμών το χιλιόλιτρον. Ο κυβερνητικός βουλευτής μάλιστα κ. Κωστόπουλος εις σχετικόν συνομιλίαν την οποίαν έσοχον μετ' αυτού αργά το εσπέρας μας εδήλωσεν ότι τόσοσιν αυτός όσον και οι λοιποί κυβερνητικοί και αντικυβερνητικοί βουλευταί και γερουσιασταί θα υποβάλλουν ομαδικώς τας παραιτήσεις των, εάν η κυβέρνησις δυναμένη δεν αποζημιώσιν τους παγοπληκτους προς 2.000 δραχ. κατά χιλιόλιτρον.

Προς τους αγρότας ολοκλήρου του Νομού διανέμονται σήμερον μακροσκελέσταται προκηρύξεις υπογραφομένοι παρά των κ. κ. Λούλη Τσικλητήρα και Π. Χριστόπουλου. Δι' αυτών εξηγείται η απαγόρευσις συγκροτήσεως του συλλαλητηρίου εν Καλάμαις και συνιστάται εις τους παγετοπληκτους να συνεχίσουν τον αγώνα μέχρις εσχάτων»⁽⁴³⁾.

Στην ιδέα του Τσικλητήρα επιτίθεται η "Σημαία" αναφέροντας ότι η «πορεία των πεινασμένων εις Αθήνας» μεταφραζόμενη δίνει την εντύπωσιν ότι σημαίνει «πορεία των επαναστατικών στρατευμάτων εις Αθήνας». Και γράφει μεταξύ άλλων: «Όταν τα πνεύματα των παγοπληκτων είναι εξημμένα -και δικαίως- είναι κινδυνώδες να τους ομιλώμεν περί αμύνης μέχρις εσχάτων και περί πορείας των πεινασμένων εις Αθήνας»⁽⁴⁴⁾.

Παραγωγοί σε εξέγερση και κρατική καταστολή

Οι παραγωγοί σε εξέγερση, Στρατός και Χω-

ροφυλακή σε επιφυλακή και μεγάλες συγκεντρώσεις σε Ανδρούσα και Βελή (Μεσοπόταμο) με πρωταγωνιστές αντιστοίχως το Θεοδ. Κορμά και τον Λούλη Τσικλητήρα: «Η κατάσταση εις την ύπαιθρον δεν παρουσιάζεται απολύτως ήσυχος. Βεβαίως ουδείς κίνδυνος διασαλεύσεως της τάξεως εμφανίζεται μέχρις στιγμής. Πλην όμως τα πνεύματα των αγροτών ευρίσκονται εν διαρκή ανησυχία εξ αφορμής της αμφιβολίας ήτις συνέχει τον καταστραφέντα αγροτικόν πληθυσμον περί της τύχης αυτού και των κτημάτων του λόγω της έλλειψης των μέσων προς συντήρησιν και συνέχισιν της καλλιέργειας. Δεν αποκλείεται όθεν ο φόβος της δημιουργίας εκτρόπων εάν τα κυβερνητικά μέτρα δεν είναι άμεσα και σωστικά.

Οι παγοπληκτοι επιμένουν εις την άποψίν των όπως αποζημιωθούν προς 2.000 δραχ. το χιλιόλιτρον ουχί υπό του ΑΣΟ, αλλά κατ' άλλον τρόπον ευρισκόμενον υπό της κυβερνήσεως και όπως ενισχυθούν αμέσως υπό της Αγροτικής Τραπέζης προς συνέχισιν της καλλιέργειας. Εις τας απόψεις των δ' αυτάς είναι αποφασισμένοι να επιμείνουν ανενδότης. Τας συστάσεις της κυβερνήσεως και των αρχών περί ηρεμίας δεν εννοούν ν' αποδεχθούν, διότι πιστεύουν ότι εάν ψυχάσουν και δεν εξακολουθήσουν την έντονον εκδήλωσιν του πόνου των, όχι μόνον δεν θα ικανοποιηθούν εις τας δικαίας απαιτήσεις των, αλλά θα ματαιωθούν τα εξαγγελθέντα κυβερνητικά μέτρα, λησμονουμένων των δοθεισών υποσχέσεων.

Εκ των ανωτέρω αντιλήψεων ορμώμενοι ήρχισαν από χθες να πραγματοποιούν εις διάφορα κέντρα ομαδικάς συγκεντρώσεις, καθ' ας εκτός των άλλων εκδηλούν τον πόνον και την δυσφορίαν των διά την αδικαιολόγητον κατ' αυτούς απαγόρευσιν της συγκροτήσεως συλλαλητηρίων εις Μεσσήνην και Καλάμας. Ούτω χθες εγένοντο δύο μεγάλαι συγκεντρώσεις εις την Ανδρούσαν και εις το Βελή της Βουφράδος. Σήμερον οι συγκεντρώσεις θα εξακολουθήσουν εις άλλα αγροτικά κέντρα και αύριον θα γίνουν ταυτοχρόνως εις Πύλον,

Γαργαλιάνους, Θουρίαν και αλλακού. Βεβαιούται μάλιστα ότι προς τας συγκεντρώσεις των Μεσσηνίων παγοπλήκτων θα συγχρονισθούν και οι παρόμοιοι εν Ηλεία και ιδίως εις Πύργον.

Κατά τας πληροφορίας μας οι παγόπληκτοι δεν φαίνονται ατυχώς διατεθειμένοι να συμμορφωθούν προς την απαγορευτικήν διαταγήν της συγκροτήσεως συλλαλητηρίων εν Καλάμαις και Μεσσήνη. Επιμένουν ότι πρέπει ν' αφεθούν ελεύθεροι να εκφράσουν τον πόνον των και να διατυπώσουν τας αξιώσεις των, άλλως τε αυτοί οι ίδιοι εγγυώνται διά την διατήρησιν της τάξεως και την μη δημιουργία εκτρώπων. Η επιμονή των αύτη δεν αποκλείεται να τους οδηγήση κατά χιλιάδες την μεν πρωίαν της Κυριακής εις Μεσσήνην, το δε απόγευμα εις Καλάμας. Ισως μάλιστα δεν ισχύσουν αι προτροπαί των ηγουμένων της αγροτικής κινήσεως όπως συμμορφωθούν οι παγόπληκτοι προς την απαγορευτικήν διάταξιν και μη θελήσουν να παρακούσουν προς τα κελεύσματα των αρχών.

Εκδηλωτικόν των τοιούτων διαθέσεων των παγοπλήκτων είναι ότι χθες εις πολλά χωρία έκρουον τους κώδωνας των εκκλησιών καλώντας τους χωρικούς εις συναγεμόν. Κατά τας επακολουθείσασας συγκεντρώσεις, εξεδηλούτο η πρόθεσις όλων όπως την Κυριακήν κατέλθουν εις Καλάμας. Μερικοί μάλιστα οίτινες συνέστησαν ότι πρέπει να υπακούσουν εις τας αρχάς εγιουχαρίσθησαν υπό του πλήθους.

Τας ανωτέρω πληροφορίας περί προθέσεως των παγοπλήκτων όπως εισέλθουν εις Καλάμας, έχουν ως φαίνεται και αι ενταύθα αρχαί. Διότι ως πληροφορούμεθα, διετάχθη όπως σήμερον και αύριον οι στρατιώται και οι άνδρες της Χωροφυλακής είναι εν επιφυλακή.

Καθ' α είμεθα εις θέσιν να γνωρίζομεν εις την καλουμένην εν τω Εμποροβιομηχανικώ Επιμελητηρίω Καλαμών την 26ην τρέχοντος σύσκεψιν των προέδρων κοινοτήτων, των προέδρων συνεταιρισμών, των εμπόρων και

των επαγγελματιών δεν πρόκειται να μετασχουν πλείστοι των προέδρων των συνεταιρισμών, ούτε των Ενώσεων. Συγκεκριμένως μάλιστα ο πρόεδρος της Ενώσεως Μπάστα κ. Βενιζέλος κινείται προς την κατεύθυνσιν αυτήν. Επίσης κατά πληροφορίας μας δεν θα μετασχουν οι πλείστοι των προέδρων των κοινοτήτων Οικαλοανδανείας και Μεσσήνης και ουδείς εκ της Πυλίας. Πιστεύουν ότι η σύσκεψις αύτη εις ουδέν έχει να ωφελήση.

Χθες περί την 2.30 απογευματινήν εις την Ανδρούσαν συνεκεντρώθησαν πλέον των χιλίων παγοπλήκτων της γύρω περιφερείας. Προς τους συγκεντρωθέντας ωμίλησαν οι κ. κ. Νικ. Παναγιωτόπουλος και Θ. Κορμάς. Εν τέλει ενεκρίθη ψήφισμα το οποίον διεβιβάσθη τηλεγραφικώς εις την κυβέρνησιν και τον Τύπον. Διά του ψηφίσματος ζητείται: 1) Αμεσος αποστολή των δευτεροβάθμιων επιτροπών προς διαπίστωσιν της καταστροφής. 2) Αμεσος αποζημίωσις προς 2.000 δραχ. κατά χιλιόλιτρον υπό του ΑΣΟ, ενισχυομένου υπό τραπεζιτικού δανείου χορηγηθησομένου υπεγγυότητι εισπραχθησομένου εις χρήμα παρακρατήματος παραχθησομένης σταφίδος. 3) Χορήγησις καλλιεργητικών δανείων εις τους μη εξοφλήσαντες κατά το παρελθόν τα δάνεια. 4) Χορήγησις μακροπροθέσμων δανείων επί μίαν 20ετίαν και μετατροπή καθυστερουμένων καλλιεργητικών Αγροτικής Τραπεζής εις μακροπρόθεσμα διά των καταθέσεων των Νομικών προσώπων. 5) Εξεύρεσις τρόπου αποζημιώσεως συκοπαραγωγών και αμπελοκτημόνων καταστραφέντων και τούτων παντελώς. 6) Χορήγησις αλεύρων επί πιστώσει και κατάργησις του δασμού του σίτου εις τας παγοπλήκτους περιφερείας. 7) Αναστολή της βεβαιώσεως και εισπράξεως πάσης φορολογίας επί μίαν τριετίαν. 8) Αναστολή πάσης εκτελέσεως κατά ωφειλετών επί τριετίαν. 9) Απευθύνουν εκκλησίαν προς όλας τας οργανώσεις εργατικής, επαγγελματικής όπως ενισχύσουν τον αγώνα προς ικανοποίησιν των δικαίων αξιώσεών των.

Εις το χωρίον Βελή της Βουφράδος συνε-

κεντρώθηκαν χθες το απόγευμα όλοι οι παγετόπληκτοι της περιφέρειας Βουφράδος και Πύλου. Η συγκέντρωση ήτο επιβλητική προσελθόντων πλέον των τριών χιλιάδων. Προς αυτούς ωμίλησε ο Γενικός Γραμματέας του Αγροτικού Κόμματος κ. Λούλης Τσικλητήρας και εν τέλει ενεκρίθη παρόμοιο με το ανωτέρω ψήφισμα όπερ διεβιβάσθη προς την κυβέρνηση και τον Τύπον»⁽⁴⁵⁾.

«Ριζοσπάστης» εναντίον όλων

Ο «Ριζοσπάστης» σε κύριο άρθρο του ξεκινώντας από την τελευταία παράγραφο του ψηφίσματος που εγκρίθηκε στην Ανδρούσα, σύμφωνα με το οποίο οι αγρότες «απευθύνουν έκκλησιν προς όλας τας εργατικάς κα επαγγελματικάς οργανώσεις όπως ενισχύσουν τον αγώνα προς ικανοποίησιν των δικαίων αξιώσεων των», εξαπολύει επίθεση εναντίον του Κορμά και του Τσικλητήρα ενώ ταυτόχρονα θέτει το πλαίσιο διεκδικήσεων που προτείνει το ΚΚΕ:

«Η φωνή αυτή των κατεστραμμένων χωρικών πρέπει να βρει πραγματική απήκηση μέσα στην εργατική τάξη και τις συνειδητές οργανώσεις της. Σήμερα που οι εργαζόμενοι αγρότες, παθόντες από θεομηνίες εγκαταλείπονται από την κυβέρνηση των κεφαλαιοκρατών να πεθαίνουν από την πείνα. Σήμερα που οι εργάτες μαστίζονται από μια πρωτοφανή ανεργία και εγκαταλείπονται να πεθάνουν από την πείνα. Σήμερα ακριβώς πρέπει να συμπυκνωθούν οι δυνάμεις εργατών-αγροτών. Σήμερα εργάτες, αγρότες, όλοι οι καταπιεζόμενοι πρέπει χέρι με χέρι να εξορμήσουν με μαζικές κινητοποιήσεις, με συνελεύσεις, συγκεντρώσεις και διαδηλώσεις και να επιβάλουν στην κυβέρνηση να τους δώσει ψωμί. Με την ενωμένη τους δύναμη να σπάσουν τα τρομοκρατικά μέτρα της φασιστικής κυβέρνησης των μεγαλοβιομήχανων και τραπεζιτών Χαρίλαων και Βουρλούμηδων, Στρίγκων και Χάμπρο. Ν' αποκρούσουν τη φασιστική της επίθεση που διεξάγει με τα φασιστικά νομοσχέδια για ν' αλυσοδέσει τις μάζες να μην μπορούν να πα-

λεύουν για το ψωμί τους.

Ιδού οι αγρότες της Ισπανίας με τις κόκκινες σημαίες πώς διαδηλώνουν ένοπλοι μαζί με τους εργάτες κάτω από την καθοδήγηση του Κομμουνιστικού Κόμματος. Το παράδειγμά τους ας είναι ο φάρος και των Ελλήνων εργατών και αγροτών. Είναι ο δρόμος που ακολουθήσαν 13 χρόνια τώρα οι εργάτες και χωρικοί της Ρωσίας που σήμερα ελευθερωμένοι καλλιτερεύουν τη ζωή τους χτίζοντας το σοσιαλισμό.

Επικροτούμε λοιπόν με όλη μας την ψυχή την έκκληση των χωρικών της Ανδρούσας για ενιαίο αγώνα εργατών-χωρικών και όλων των καταπιεζομένων.

Πρέπει όμως να κάνουμε προσεχτικούς τους εργαζόμενους αγρότες της Ανδρούσας και άλλων μερών πάνω σε μερικές απαιτήσεις που δεν εξυπηρετούν τα συμφέροντά τους.

Ζητάνε π.χ. 2.000 δρχ. το χιλιόλιτρο αποζημίωση. Αλλά ένας φτωχός σταφιδοπαραγωγός με 2, 3, 5 χιλιόλιτρα τι θα πρωτοκάνει με τις 5-10 χιλιάδες δρχ. που θα πάρει; Ο πλούσιος κτηματίας με τα 25 χιλιόλιτρα θα βάλει 50 χιλιάδικα στο χέρι και θα μείνει ικανοποιημένος.

Ο φτωχός όμως για να ικανοποιηθεί πρέπει να ζητήσει βοηθήματα όχι ανάλογα με την παραγωγή αλλά ανάλογα με τις ανάγκες του να περάσει τη χρονιά του και να καλλιεργήσει. Και σαν πρώτη δόση, προκαταβολή ν' απαιτήσει αμέσως ένα ποσό 5 χιλιάδων δραχμών.

Επειτα ζητάνε δάνεια κι αναστολή φόρων και χρεών για μια τριετία. Τι θα ωφελήσουν αυτά το χωρικό που είναι κατεστραμμένος; Θα υποχρεωθεί αύριο να πληρώσει μαζεμένα τους φόρους και τα χρέη, καθώς και τα δάνεια και τους τόκους. Από πού θα τα βρει; Ο πλούσιος χωρικός μπορεί να τα ξεπληρώσει με τα κέρδη που θα βγάλει με την εκμετάλλευση των φτωχών χωρικών στο διάστημα αυτό. Ο φτωχός όμως; Δεν θα είναι αύριο σε χειρότερη κατάσταση όταν μαζευτούν τα χρέη του και δεν θα μπορεί να τα βγάλει ούτε και όταν πουλήσει όλα τα υπάρχοντά του; Ο φτωχός παγόπληκτος και πλημμυροπαθής χωρικός

πρέπει λοιπόν να απαιτήσει τέλεια απαλλαγή από φόρους και χρέη, ενισχύσεις χωρίς επιστροφή.

Ποιοι έβαλαν στο στόμα των χωρικών της Ανδρούσας συνθήματα που δεν εξυπηρετούν τα συμφέροντά τους; Διαβάζοντας το ψήφισμα βλέπουμε: “ακούσαντες τον κ. Θεόδωρον Κορμάν”. Αυτός ο κ. Κορμάς είχε από τους δημαγωγούς του αγροτοφασιστικού κόμματος, του κόμματος των πλούσιων χωρικών. Γι’ αυτό και έβαλε στο στόμα των εργαζόμενων χωρικών συνθήματα που εξυπηρετούν τους πλούσιους χωρικούς.

Στις δηλώσεις που έκανε ο γραμματέας του αγροτοφασιστικού κόμματος ζητάει μονάχα να δοθούν από την Αγροτική Τράπεζα στους παθόντες από θεομηνίες “δάνεια συντηρήσεως προς διατροφήν αυτών και των ζώων των”. Τίποτε άλλο. Να λοιπόν οι αγροτοφασίστες που κάνουν πως ενδιαφέρονται για τους φτω-

χούς αγρότες και “διεκτραγωδούν” τη δυστυχία τους! Είναι απαιτήσιμες! Πάντα αντιτάχθηκαν στα συνθήματα του Κομμουνιστικού Κόμματος να δοθούν στους φτωχούς αγρότες οικονομικές ενισχύσεις χωρίς επιστροφή και να απαλλαγούν από φόρους και χρέη. Πάντα δήλωναν ότι δεν θέλουν τους αγρότες “μπαταχτοσίδες”. Οι Κορμάδες, Τοικλητήρηδες και Χατζηγιάννηδες δεν θέλουν δηλαδή να πληρώσουν οι κεφαλαιοκράτες από τα κέρδη τους και να ζήσουν οι κατεστραμμένοι χωρικοί. Είναι σύμφωνοι να πάρει μέχρι πεντάρα η Τράπεζα τα λεφτά της και με τόκους μάλιστα.

Να γιατί οι εργαζόμενοι παγόπληκτοι και πλημμυροπαθείς αγρότες πρέπει να αγωνιστούν από κοινού με τους εργάτες, αλλά όχι κάτω από την καθοδήγηση του αγροτοφασιστικού κόμματος που τους προδίνει. Μόνο το Κομμουνιστικό Κόμμα, κόμμα βγαλμένο από τα σπλάχνα των εργατών και φτωχών χωρικών

Η ΠΡΟΧΘΕΣΙΝΗ ΗΜΕΡΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΟΛΙΝ ΜΑΣ Ο ΣΤΡΑΤΟΣ ΚΑΙ Η ΧΩΡΟΦΥΛΑΚΗ ΕΠΙ ΠΟΔΟΣ ΕΝ ΑΝΑΜΟΝΗ ΤΟΥ...ΑΝΥΠΑΡΚΤΟΥ ΕΧΘΡΟΥ

Προχθές, καθ’ ὅλην τὴν ἡμέραν ἡ πόλις μας παρουσίασεν ὄψιν περιοχῆς ἐν πολέμῳ καταστάσει εὐρισκομένης. Ἀστυνομικοὶ καὶ στρατιῶται μὲ πλήρη ὄπλισμόν ἄλλοι μεμονωμένως εἰς ὠρισμένας τοποθεσίας καὶ ἄλλοι εἰς τὴν πόλιν ἢ ὅπου... τὴν φαντασίαν ὠρισμένων ἐνυπνιαζομένων, ἢ τὴν λείτο ὑπὸ ἐνόπλιον καθόδου τῶν παγετοπλήκτων Μεσσηνίων. Ση-

διάβημα ἀπλούστατα διότι δὲν ὀπίσκει ὁ ἐχθρὸς τῶν εἰς τὰς Κελάμεις. Τὸ μόνον ἀληθές εἰς τὴν προκειμένην ὑπόθεσιν εἶναι ὅτι οἱ Μεσσηνιοὶ κατασιραφέντες ἐξήσκονται ἐν ἐξεγέρσει, πλὴν ὄμως ἀναμένουν τὰς ἀποφάσεις τὰς ὁποίας θὰ λάβουν οἱ ἄνθρωποι εἰς τοὺς ὁποίους ἐμπιστεύονται τὰς τύχας τῶν, οἱ ἰδύοντες; δηλαδὴ αὐτοὺς οἱ ὁποιοὶ προπαγανδίζουν μεταξὺ τῶν ἀγροτῶν τὴν ἰδέαν συγκροτήσεως ἐνὸς συλλαλητηρίου ὄλων συλλήβδη τῶν Μεσσηνίων, συλλαλητηρίου Κωμοῦ Ἀγίου καὶ

πρέπει να είναι ο γγέτης του ενιαίου μετώπου των καταπιεζομένων. Γι' αυτό και οι χωρικοί πρέπει να βάλουν επικεφαλής τους φτωχούς χωρικούς οπαδούς του Κομμουνιστικού Κόμματος»⁽⁴⁶⁾.

Καλαμάτα στρατοκρατούμενη

Οι απειλές και η τρομοκρατία στην ύπαιθρο πιάνουν τόπο και φαίνεται ότι ετοιμάζεται αναδίπλωση σε ό,τι αφορά το συλλαλητήριο στην Καλαμάτα: «Ολοι αι εκ της υπαίθρου Μεσσηνίας πληροφορία παρουσιάζουν την κατάστασιν ελάχιστα απειλητικήν. Είναι μιν αληθές ότι όλοι οι παγόπληκτοι θέλουν θετικωτέρας εγγυήσεις διά την εξασφάλισιν αποζημιώσεως τουλάχιστον 2.000 δραχμών κατά χιλιόλιτρον και δυσανασχετούν διότι έως τώρα δεν ελήφθησαν σοβαρά μέτρα υπέρ των παγοπλήκτων. Αλλά η μεγάλη πλειοψηφία των αγροτικών μαζών αναγνωρίσασα το άσκοπον άκρων αποφάσεων, φαίνεται διατεθειμένη να μη εξέλθη από το πλαίσιον της νομιμότητος και να μη γίνη παραίτιος ταραχών δυναμένων να διακυβεύσουν και αυτά ακόμη τα συμφέροντά των.

Μέχρι προχθές εκυριάρχη κάποιο πνεύμα ζηροτάτης δυσφορίας και υπήρξαν οι εισηγηθέντες εις την γνώμην να έλθουν ομαδικώς οι παγόπληκτοι των επαρχιών Μεσσηνίας και Καλαμών εις Καλάμας προς συγκρότησιν συλλαλητηρίου. Αλλ' από της χθες εκράτησαν ψυχραιμότεροι και νηφαλιώτεροι σκέψεις και ή δεν θα έλθουν ομαδικώς χωρικοί εις την πόλιν ή θα έλθουν μόνον επιτροπαί παραγωγών οίτινες θα συνεδριάσουν εν κλειστώ χώρω. Πάντως όμως το πιθανότερον είναι ότι δεν θα έλθουν. Εν πάση περιπτώσει κίνδυνος διασαλεύσεως της τάξεως δεν υφίσταται, διότι αι τοπικάί αρχαί έχουν λάβει όλα τα κατάλληλα μέτρα ώστε να μη συμβή τίποτε όπερ να θέσει εν κινδύνω την έννομον τάξιν»⁽⁴⁷⁾.

Παρ' όλα αυτά η Καλαμάτα παρουσιάζει πολεμική εικόνα με στρατιώτες και χωροφύλακες να φυλάνε τις γέφυρες και το στρατόπεδο, ενώ άλλοι περιπολούν σε δρόμους και συνοι-

κίες: «Προχθές καθ' όλην την ημέραν η πόλις μας παρουσίασε όψιν περιοχής εν πολέμω καταστάσει ευρισκομένης. Αστυνομικοί και στρατιώται με πλήρη οπλισμόν και άλλοι μεμωμένοι εις ωρισμένας τοποθεσίας και άλλοι να φρουρούν την πόλιν η οποία εις την φαντασίαν ωρισμένων ενυπνιαζομένων, ηπειλείτο υπό ενόπλιου καθόδου των παγετόπληκτων Μεσσηνίων. Συσκέψεις των αρμοδίων αρχών έλαβεν χώραν το εσπέρας του παρελθόντος Σαββάτου και ελήφθησαν αποφάσεις όπως τεθούν εις ενέργειαν και οπλοπολυβολα.

Και πράγματι από βαθείας πρωίας της Κυριακής όλον το ενταύθα Σύνταγμα και η δύναμις της Χωροφυλακής είχαν κινητοποιηθή και λάβη τας καταλλήλους θέσεις προς αποτελεσματικήν αντιμετώπισιν κατά του... απουσιάζοντος και ανυπάρκτου εκθρού. Το πεδίον των ασκήσεων είχε φρουρηθή εκτάκτως υπό διπλοσκοπών οι οποίοι απηγόρευον εις πάντα ιδιώτην να διέλθη εκείθεν. Επίσης υπό μεγάλης δυνάμεως ανδρών χωροφυλακής και του στρατού εφρουρούντο αι γέφυραι του Νέδοντος και όλα τα επίκαιρα σημεία απ όπου θα ηδύνατο να εισβάλη ο... καθ' υπόθεσιν εκθρός. Αφ' ετέρου περίπολοι πάμπολλοι διέτρεχον την πόλιν, τας πλατείας και τας οδούς, παρόδους, συνοικίας. Τα έκτακτα αυτά μέτρα, ως και ανωτέρω γράφομεν, ελήφθησαν διότι ελέχθη ότι θα εισέβαλον εις τας Καλάμας οι παγετόπληκτοι Μεσσηνιοί, ενόπλιως μάλιστα.

Αλλ' οι τελευταίοι αυτοί μολονότι διερχόμενοι μιαν περίοδον κρίσιμον, ζώντες ημέρας τρομεράς, κυριολεκτικώς λιμοκτονούντες, ουδέ καν εσκέφθησαν παρόμοιον διάβημα απλούστατα διότι δεν υπάρχει ο εκθρός των εις τας Καλάμας. Το μόνον αληθές εις την προκειμένην υπόθεσιν είναι ότι οι Μεσσηνιοί καταστραφέντες ευρίσκονται εν εξεγέρσει, πλην όμως αναμένουν τας αποφάσεις τας οποίας θα λάβουν οι άνθρωποι εις τους οποίους εμπιστεύονται τας τύχας των, δηλαδή αυτούς οι οποίοι προπαγανδίζουν μεταξύ των αγροτών ενός συλλαλητηρίου συλλήβδην όλων των Μεσσηνίων, συλλαλητηρίου όμως αόπλου και

πραγματοποιούμενου τότε μόνον όταν πεισθούν ότι το κράτος δεν έχει διάθεση να τους ενισχύσει οικονομικά. Αυτή είναι η πραγματική κατάσταση εν Μεσσηνία την οποίαν ωρισμένοι, αρεσκόμενοι να ονειρεύονται κινήματα και ανατροπές επιχειρήσαν να παρουσιάσουν εξωφρενικήν.

Το λυπηρόν απ' όλην αυτήν την υπόθεσιν είναι το γεγονός ότι από τας ψευδολογίας και τα αποκυήματα της φαντασίας των ανθρώπων αυτών παρεσύρθησαν πρώται αι στρατιωτικάί αρχαί της πόλεως»⁽⁴⁸⁾.

Από τις στήλες του “Θάρρους” με αφορμή το γεγονός ότι δεν πραγματοποιήθηκε το συλλαλητήριο, ο τότε διευθυντής του Παν. Ιππόλυτος σε ενυπόγραφο άρθρο εξαπολύει αντικομμουνιστική επίθεση και ειρωνεύεται τον Τοικλητήρα: «Οι αγρόται οι πεινώντες δεν εισέβαλον εις Καλάμας. Εν τούτοις από ημερών το τροπάριον εψάλλετο εις όλους τους τόνους, οι δε αναγιγνώσκοντες και μη γνωρίζοντες την επικρατούσαν εν Μεσσηνία αληθινήν κατάστασιν, οι μη γνωρίζοντες το φιλόνομον των αγροτών της Μεσσηνίας εσχημάτιζον την ψευδαίσθησιν, ότι όλως απροόπτως οι συντηρητικοί καλλιεργηταί της Μεσσηνιακής γης, υποστάντες ολοκληρωτικήν παράκρουσιν προσεχώρησαν εις την Γ' Διεθνήν της Μόσχας [...] Θα ήρχοντο, εγράφη, ένοπλοι μάλιστα οι αγρόται εις την Καλαμάτα. Διά να κάμουν όμως τι; Μήπως ο εχθρός ευρίσκετο εδών των αγροτών; Διατί θα ήρχοντο; Διά να ανεγείρουν μήπως το άγαλμα του φίλου μας κ. Λούλη Τοικλητήρα; Αλλά ευτυχώς ο καλός μας φίλος ζει και υγιάίνει. Διατί λοιπόν οδοιπορούντες και κατά πυκνάς φάλαγγας και ένοπλοι θα ήρχοντο απ' ου τηλεγραφικάί υπηρεσίαι υφίστανται εις κάθε χωριό, λίαν δε ευχερώς δύνανται να διατυπώσουν τας απόψεις των διά το κέντρον, χωρίς ουδέ να οπλισθούν; [...] Υπό τον γαλανόν Μεσσηνιακόν ουρανόν δεν μπορούν να ευδοκιμήσουν τα περιέργα άνθη του μπολσεβικισμού. Διότι απλούστατα κομμουνισταί ενσυνείδητοι δεν είναι ούτε εκείνοι οι οποίοι ισχυρίζονται πως είναι. Είναι κακά

αντίγραφα άκρων σοσιαλιστών [...] Από την τελευταίαν αυτήν αλλόκοτον ιστορίαν δεν μένει τίποτε άλλο παρά η κωμική πλευρά, η εύθυμος πλευρά της προσπαθείας ολίγων ατόμων φανταζομένων ότι αρκεί ένας τεχνητός θόρυβος διά να δώσουν εις την άσπμον ύπαρξιν των σπουδαιότητα να εισέλθουν εις την αθηνάσιν»⁽⁴⁹⁾.

Ο “Ριζοσπάστης” παρουσιάζει την κατάσταση πολιορκίας στην οποία βρέθηκε η Καλαμάτα και εξαπολύει νέα επίθεση κατά των “αγροτοφασιστών”: «Η αγανάκτηση των παγόπληκτων χωρικών έχει φθάσει σε σημείο οξύ. Σ' όλα τα χωριά οι αγρότες δείχνουν διάθεση για επαναστατική πάλη. Για προχθές Κυριακή όπως θα σας είναι γνωστό, ήταν να γίνει συλλαλητήριο στην Καλαμάτα όλων των γύρω χωριών. Οι αγροτοφασίστες όμως έπνιξαν την αγανάκτηση των χωρικών. Την τελευταία στιγμή, ενώ οι αγρότες στα περισσότερα χωριά ήταν συγκεντρωμένοι έτοιμο να ξεκινήσουν για την πόλη, οι προδότες αυτοί έριξαν την απογοήτευση, ενώ ταυτόχρονα είχαν λιποψυχήσει. Σ' ορισμένα χωριά έγιναν τοπικά συλλαλητήρια.

Στην πόλη, οι αρχές πήραν έκτακτα τρομοκρατικά μέτρα. Τμήματα στρατού και χωροφυλακής ήταν τοποθετημένα σε διάφορα επίκαιρα σημεία. Συσκέψεις αλληπάλληλες γινόντουσαν μεταξύ νομάρχου, του διοικητού του συντάγματος και των αρχών. Είναι χαρακτηριστικό ότι ο έφορος και όλοι οι υπάλληλοι της εφορίας είχαν κατατρομοκρατηθεί. Δεν βγήκαν απ' τα σπίτια τους όλη την ημέρα. Η λήψη τρομοκρατικών μέτρων είχαν ενταθεί πολύ περισσότερο ύστερα από ειδήσεις που κυκλοφόρησαν και κατά τις οποίες οι χωρικοί θα κατέβαιναν στην Καλαμάτα οπλισμένοι.

Σ' όλα σχεδόν τα χωριά κυκλοφόρησαν προκηρύξεις του Κομμουνιστικού Κόμματος. Για πρώτη φορά γίνηκαν δεχτές με συμπάθεια από πλατειές μάζες αγροτών. Με μεγαλύτερο ενθουσιασμό τις επιδοκίμαζαν όταν βρέθηκαν μπροστά στο γεγονός που οι ηγέτες αγροτοφασίστες τους απέτρεπαν από την πάλη, πρά-

γμα που το Κ. Κ. Τους τάλεγε από πρωτύτερα. Απρόκάλυπτα χωρικοί απλοϊκοί καταφέρονται ενάντια στους αγροτοφασίστες.

Οι αρχές έριξαν όλη τους την προσοχή ενάντια στους επαναστάτες χωρικούς. Μαθαίνουμε πως παντού εξασκήθηκε τρομοκρατία. Στη Μεσσήνη συνελήφθησαν οι χωρικοί Χρονάς και Σταυρίδης και μεταφέρθηκαν στην Καλαμάτα.

Οι αγροτοφασίστες για να μειώσουν την κοινή εντύπωση που προξένησαν με την προδοτική τους στάση και για να εκμεταλλευθούν την κίνηση διάδωσαν πως το συλλαλητήριο που ματαιώθηκε θα το κάνουν την ερχόμενη Κυριακή. Η κομμουνιστική οργάνωση δουλεύει για τη διαφώτιση των αγρωτών.

Προκηρύξεις του κόμματος διανεμήθηκαν και στους φαντάρους του εδώ 9ου Συντάγματος Πεζικού με τις οποίες μεταξύ των άλλων τονίζοταν το καθήκον τους όχι μόνον να μη χτυπήσουν τους πατεράδες τους που αγωνίζονται, μα και να τους ενισχύσουν πηγαίνοντας με το μέρος τους και ενάντια στο κράτος. Το πρωί χτες μάλιστα ανηρτήθη μια κόκκινη σημαία στους στρατώνες»⁽⁵⁰⁾.

Αντικομμουνιστική εκστρατεία

Το ΚΚΕ όμως ήταν αποδυναμωμένο καθώς τα στελέχη του (ανάμεσά τους και ο Τάσος Κουλαμπάς) βρίσκονταν σε φυλακές και εξορίες με το ιδιώνυμο. Για να οργανώσει τις δυνάμεις του στην ύπαιθρο στέλνει στέλεχος από άλλη περιοχή, το οποίο όμως συλλαμβάνεται όπως και μέλη του που μοίραζαν προκηρύξεις:

“Υπό του ενωμοτάρχου της ειδικής ασφαλείας κ. Ναθαναήλ και των χωροφυλάκων Ματσούκα Γεωργίου και Μάστορα συνελήφθη προχθές παρά τω νεκροταφείω της πόλεώς μας ο εξ Ιωαννίνων Σπυρίδων Κοντογιάννης σημαίνων κομμουνιστικός παράγων, όστις είχεν αποσταλή προ μηνών εις την πόλιν μας υπό του κομμουνιστικού κόμματος προς τον σκοπόν όπως προπαγανδίζει την ιδέαν του κομμουνισμού εν Μεσσήνη. Πράγματι ούτος αφίκετο εις Καλάμας προ μηνών και εμίσθωσε εν δωμάτιον

ισχυρισθείς εις τον ιδιοκτήτην ότι είναι έμπορος. Ο Κοντογιάννης, ούτε δέκα ημέρας ως εξακριβώθη παρέμεινεν εν τω δωματίω του περιδεύων τακτικώς και ανελλιπώς την Μεσσηνίαν και διακηρύττων την ιδέαν του κομμουνισμού. Το γεγονός τούτο επληροφορήθη ο ενωμοτάρχης κ. Ναθαναήλ όστις κατώρθωσε προχθές να επιτύχη την σύλληψίν του ως ανωτέρω γράφομεν. Ο συλληφθείς θα παραπεμφθεί εις τον κ. εισαγγελέα μετά των ανευρεθέντων πειστηρίων, τα οποία μαρτυρούν την ιδεολογίαν του. Επίσης συνελήφθησαν εις την Μικρομάννην οι κομμουνισταί Βρακάς και Σπυρίδης διανέμοντες προκηρύξεις. Αμφότεροι μετενέχθησαν εις το ενταύθα Α' Τμήμα όπου και κρατούνται”⁽⁵¹⁾.

Η “Σημαία” σε κύριο άρθρο της εξαπολύει για μια ακόμη φορά αντικομμουνιστική επίθεση με στόχο ουσιαστικά τον Τσικλιπτήρα και τις κινήσεις του, με αφορμή τη σύσκεψη που οργανώνεται στο Επιμελητήριο και η οποία βάλεται από πολλές πλευρές: “Η αποφασισθείσα διά την προσεχών Κυριακήν σύσκεψις εν τω Εμποροβιομηχανικώ Επιμελητηρίω αντιπροσώπων παραγωγών, γεωργικών οργανώσεων και εμπόρων είναι ενέργεια κατ' εξοχήν συνετή και τιμά τους οχόντας την τοιαύτην πρωτοβουλίαν. Κατά την σύσκεψιν ταύτην θ' ανταλλαγούν γνώμαι και θα καταβληθή προσπάθεια, ώστε να ερευνηθή ο προσφορότερος τρόπος διά την εξεύρεσιν λύσεως ικανοποιούσης τα συμφέροντα των παγοπλήκτων. Θ' ακουσθή η φωνή του οργανωμένου γεωργού, θ' ακουσθή η φωνή του τοπικού εμπορίου και αι αναπτυχθισόμεναι γνώμαι θ' αποκρυσταλλωθούν εις μίαν απόφασιν. Ητις θα διαβιβαστή ταχέως εις την κυβέρνησιν. Αλλά μερικοί θερμόαιμοι αγροτοπατέρες εξήλευσαν δόξαν Λεωνίδων ή Ροβεσπιέρων και επιμένουν να διαταράξουν αντί πάσης θυσίας την έννομον τάξιν. Αμφισβητούν εις τας γεωργικάς οργανώσεις το δικαίωμα να έχουν γνώμην, δυσπιστούν εις όλους και θέλουν να υπαγορεύσουν αυτοί τας ιδικάς των θελήσεις. Αλλ' ούτω σκεπτόμενοι και ενεργούντες διασπάζουν το ενιαίον μέτω-

πον του αγώνος των παγοπλήκτων και εμφανίζουν τους αγρότες διηρημένους, διά να εύρη η κυβέρνηση τις οίδε και ποίαν δικαιολογίαν αναβάλλουσα την λύσιν του ζητήματος ή αποφασίζουσα κατά τρόπον μη συμφέροντα εις τους παγοπλήκτους. Και άλλοτε παρετηρήσαμεν και τώρα επαναλαμβάνομεν να παρατηρήσωμεν ότι οι παγόπληκτοι πρέπει να εμφανισθούν πνωμένοι, με κοινήν την κατεύθυνσιν, κοινά τα μέσα, κοινάς τας προσπάθειάς. Οχι διαιρέσεις και διχογνωμίας. Οχι ατόπους παλληκαρισμούς και ακαίρους αριστερισμούς, διότι είναι ενδεχόμενον τοιαύται έκφρονες και αλόγιστοι ροπαί να καταλήξουν εις ζημίαν των παραγωγών. Η “Σημαία” όργανον κυρίως αγροτικόν, αείποτε υπερμαχήσασα των γεωργικών συμφερόντων της Μεσσηνίας, παρατηρεί μετά θλίψεως ότι ο κομμουνισμός έβαλε την απεχθήν του μούρην εις ό,τι αφορά τους παγοπλήκτους και προσπάθην να αιματοκυλίση τον ήσυχον αγροτικόν πληθυσμόν της Μεσσηνίας. Φοβούμενη δε ότι τοιοούτον ενδεχόμενον θα έχη ως αποτέλεσμα τον παραγκωνισμόν των συμφερόντων των παγοπλήκτων, συνιστά εις αυτούς όχι μόνον να μην παρασύρωνται από τας ανευθύνους φωνασκίας των αυτοκλήτων αγροτοαμυντόρων, αληθινών πληγών του Φαραώ, αλλά και να αποπέμψουσι τους κυρίους αυτούς από τα χωριά των. Τους αγρότας δεν θα τους αντιπροσωπεύουν οι υπονομευταί της ψυχίας και της τάξεως, αλλά οι φυσικοί των αντιπρόσωποι, αι γεωργικά όργανώσεις. Ας αναμένουν το αποτέλεσμα της συσκέψεως αυτών και αν το κράτος τους περιφρονήση έχουν καιρόν να σκεφθούν περί του πρακτέου. Τώρα πρέπει ν’ αποτινάξουν την ύποπτον προστασίαν των ερυθρών προστατών”⁽⁵²⁾.

Την ίδια ημέρα δημοσιεύεται προκήρυξη του Αγροτικού Κόμματος και ειδικότερα του τμήματος που ελέγχει ο Θόδωρος Κορμάς, την οποία εντολή της γενικής συνελεύσεως του τμήματος του Αγροτικού Κόμματος Μεσσηνίας, υπογράφουν ο ίδιος ως γενικός σύμβουλος του κόμματος και γραμματέας του

τμήματος Μεσσηνίας και ο Γ. Πολιτόπουλος ως έφορος του τμήματος και γραμματέας του παραρτήματος Εύας. Με αυτή καλούνται οι αγρότες να μην πάρουν μέρος στη σύσκεψη του Επιμελητηρίου, ενώ γίνεται επίθεση κατά των “αναρχικών κομμουνιστών” και ειδικότερα κατά των “κομμουνιστών Τσικλητηρήδων”:

“Αγρόται

Την 26ην του μηνός ημέραν Κυριακήν συγκροτείται σύσκεψις ενταύθα εις το Εμπορικόν Επιμελητήριον. Προσέξατε αγρόται. Η σύσκεψις αύτη είναι νόθος. Η σύσκεψις αύτη είναι ύπουλος. Η σύσκεψις αύτη είναι ένα πυροτέχνημα και δεν έχει άλλον σκοπόν παρά να τորπιλίση τα αιτήματά μας.

Αγρόται

Επαρακολουθήσαμεν την προσύσκεψιν που έγινε, για να ιδούμε τι επιδιώκουν οι έμποροι αυτοί, έχοντες εις το πλευρόν τους και μερικά μπακαλάκια των χωριών, μερικές άλλες βδέλλες και επείσθημεν ότι αυτοί με την δήθεν λογικοφροσύνη των και συντηρητισμό τους -διότι βέβαια δεν πεινάνε αυτοί- επιδιώκουν να τραβήξουν ακόμη μερικές σάρκες από το πτώμα των αγροτών σαν τα ακόρταγα κοράκια. Δεν θέλουν οι έμποροι να πληρωθούν οι παραγωγί με 2.000 το χιλιόλιτρον, γιατί λένε ότι δήθεν ενδιαφέρονται για να μην επιβαρυνθή η σταφίς και επέλθη ελάττωσις της καταναλώσεως. Δεν θέλουν να τεθή παρακράτημα 2.000 έως 2.500 επί της παραχθσομένης σταφίδος. Τούτο όμως το υποστηρίζουν όχι γι’ άλλο λόγο ούτε γιατί ενδιαφέρονται για τη σταφίδα, αλλά γιατί θα επέλθη ελάττωσις του απλήστου κέρδους των, γιατί δε θάχουν περιθώρια εξαντλητικής απορροφήσεως. Γιατί θέλουν και δεν θέλουν θα ελαττώσουν στο Λονδίνο τα επίπεδα των τιμών και επομένως θα ελαττωθούν τα κέρδη τους. Να γιατί σπαράσσουν σαν ψάρια, όταν εμείς φωνάζουμε 2.000 το χιλιόλιτρο. Έχουν δε και στο πλευρό τους ακόμη και τους πολιτικάντηδες των προσωπικών κομμάτων, οι οποίοι τυφλώς υπηρετούν τα συμφέροντα του ανάληπτου κεφαλαίου, γιατί σε ανάληπτη κεφαλαιοκρατική κυβέρνησι

και όμοια αντιπολίτευση ανήκουν και φροντίζουν να βάλουν τρικλοποδιά στους παραγωγούς.

Αγρόται

Προσέξατε, και για να αποδείξετε ότι δεν πέφτετε στην παγίδα των εμπόρων, στην παγίδα του κεφαλαίου που απεκτήθη απ' το αίμα σας. Σας εξορκίζομεν να μην μεταβή κανένας σας στη σύσκεψη αυτή. Να τους αποδοκιμάσετε. Η σύσκεψις αυτή έχει σκοπό να σας παγιδεύση και να σας αφαιρεθούν μερικές σάρκες ακόμη από το νεκρό σχεδόν σώμα σας... Με αυτό όμως δεν σας λέμε ν' απελπισθήτε. Οχι. Θα επιμείνωμεν, επί των αιτημάτων μας που διευτυπώσαμεν εις τα συλλαλητήρια Μεσοσίνης και Ανδρούσας. Αυτά, είναι η αλήθεια με αυτά μπορούμε να κρατηθούμε, να ζήσωμεν, γιατί άλλως η δυστυχία και πείνα κτυπά την πόρτα μας. Δεν σας συνιστώμεν να ακούσετε και τους αναρχικούς τους κομμουνιστάς. Αντιθέτως σας εξορκίζομεν να τους αποδοκιμάσετε. Ούτε ένοπλα συλλαλητήρια σας συνιστώμεν, όπως σας συνιστούν οι κομμουνισταί Τσικλητήρηδες. Σας συνιστώμεν όμως να κατέλθετε εις νέα ειρηνικά συλλαλητήρια, έως ότου πετύχουμε τας δικαίας αξιώσεις μας. Εχετε απόλυτον εμπιστοσύνη σε μας οι οποίοι με φανατισμό υποστηρίζομεν τα συμφέροντά σας, και από τα οποία δε θα παρεκκλίνωμεν ούτε κεραία. Εχετε εμπιστοσύνη σε εμάς και στο Αγροτικό Κόμμα, στο κόμμα της δούλης σκλαβωμένης τάξεώς μας.

Εχετε εμπιστοσύνη σε μας στους γνήσιους εκπροσώπους του Αγροτικού Κόμματος, έχετε εμπιστοσύνη σε μας που κτυπάμε αμείλικτα και τον κεφαλαιοκρατισμό και τον κομμουνισμό του Τσικλητήρα. Η αγροτική τάξη πρέπει να ζήσει και θα ζήσει.

- Ζήτω οι αγρόται.

- Ζήτω το Αγροτικόν Κόμμα⁽⁵³⁾.

Το ενδεχόμενο ενόπλων συλλαλητηρίων δημιουργεί αναταραχή, παρά τις μικρές δυνάμεις του ΚΚΕ το "φάντασμα του κομμουνισμού" πλανιέται πάνω από τη Μεσοσίνη όπως φαίνεται από τα δημοσιεύματα: "Τα της κινή-

σεως των παγετοπλήκτων ευρίσκονται εν υφέσει, ήτις όμως δεν αποκλείει και την δημιουργίαν απροόπτων. Κατά την διάρκεια των τελεσθεισών χθες ιπποδρομιών εν Μπάστα αίτινες διοργανώθησαν υπό την επίβλεψιν του Γεωργικού Επιμελητηρίου Μεσοσίνης και τας οποίας παρακολούθησαν 4.000 αγρόται διενεμήθησαν κομμουνιστικά προκηρύξεις καλούσαι τους αγρότας εις δράσιν, διότι η κυβέρνησις τους εμπαίζει. Συνελήφθησαν ως υπαίτιοι δύο. Ουδέν έτερον συνέβη διαρκουσών των ιπποδρομιών. Την Κυριακήν θα συγκροτηθή συλλαλητήριον εν Μεσοσίνη. Κατ' αυτό θα αποφασισθή αν θα γίνη κάθοδος των αγροτών εις Καλάμας ή θα στείλουν επιτροπήν διά να διαβιβάση εκ Καλαμών προς την κυβέρνησιν τας αντιλήψεις των παγετοπλήκτων. Φαίνεται ότι θα ληφθή η δευτέρα απόφασις διά τον φόβον της εκμεταλλεύσεως της κινήσεως των παραγωγών υπό των κομμουνιστών εις την περίπτωσιν καθ' ην θα απεφασίζετο ομαδική κάθοδος των παραγωγών εις Καλάμας"⁽⁵⁴⁾.

Από τη δική του σκοπιά ο "Ριζοσπάστης" επανερχόμενος με ανταπόκριση από την Καλαμάτα, επιβεβαιώνει το κύμα διώξεων των κομμουνιστών και τρομοκράτησης των αγροτών: «Με την προχθεσινή ανταπόκριση σας εξέθεσα συνοπτικά τα σχετικά με την εξέγερση των παγετοπλήκτων φτωχών χωρικών και την ματαίωση από τους αγροτοφασίστες της συγκρότησης του συλλαλητηρίου και της καθόδου των στην Καλαμάτα.

Σήμερα σας δίνω συμπληρωματικά λεπτομέρειες χαρακτηριστικές της διάθεσης των χωρικών για επαναστατική πάλη, της τρομοκρατίας που εξασκήθηκε και των μέτρων που πάρθηκαν από τις αρχές εν συνεργασία με τους αγροτοφασίστες για να την καταπνίξουν.

Οι φτωχοί χωρικοί κυριολεκτικά εξαντλημένοι από το λησπρικό κράτος και τους φόρους, από τον ΑΣΟ, την Αγροτική Τράπεζα και τους τοκογλύφους βρίσκονται σε παντελή εξαθλίωση, πεινούν. Υστερα μάλιστα από τις τελευταίες καταστροφές η εξέγερση των φτωχών αγροτικών μαζών βρίσκεται σε οξύ σημείο.

Η αχτιδική οργάνωση του Κομμουνιστικού Κόμματος Μεσοπνίας από πέρσι δεν παρέλειψε να δείχνει στους φτωχούς χωρικούς το δρόμο της ταξικής πάλης και να ξεσκεπάζει το ρόλο των αστικών, μοναρχικών κομμάτων και του αγροτοφασιστικού. Σχετικά είχε γίνει μια καλή διαφωτιστική εργασία σε φαρδιές μάζες των φτωχών χωρικών και εργατών, πράγμα που απεδείχθη και από την προ διμήνου περίπτωση δίκη των 15 συντρόφων την οποία παρακολούθησαν πάνω από 800 εργατοαγρότες με έκδηλη τη συμπάθειά τους στο κόμμα μας, μέχρι του σημείου που να εξαναγκάσει το δικαστήριο να απειλείσει την εκκένωση της αίθουσας και να διατάξει γενική έρευνα στο ακροατήριο.

Παράλληλα όμως και οι αγροτοφασίστες δεν έπαψαν να δημοκοπούν και με περισσότερη μάλιστα ένταση τον τελευταίο καιρό. Καλούσαν μικροσυγκεντρώσεις στα χωριά και με τα λόγια απειλούσαν “πορείες” πεινασμένων και “καθόδους” παγοπλήκτων στην Καλαμάτα, ενώ εξ αντιθέτου δεν φρόντιζαν για τίποτα άλλο παρά πως καλύτερα και πιο σίγουρα να ξεγελάσουν τους φτωχούς χωρικούς, να τους εκφυλίσουν την αγανάκτησή τους και να τους προδώσουν τον αγώνα τους όπως και πέρσι. Προς τούτους συνεργαστήκανε με την νομαρχία και την αστυνομία. Για λόγους δε ολότελα εντυπωσιακούς είχαν καλέσει σε συλλαλητήριο την περασμένη Κυριακή στο Νησί τους χωριάτες και από εκεί να κατέβουν στην Καλαμάτα μαζικά. Η οργάνωσή μας κινήθηκε δραστήρια και από την προηγούμενη ημέρα είχαν μοιραστεί προκηρύξεις σ' όλα τα χωριά, που ξεσκεπάζαν το ρόλο των αγροτοφασιστών και καλούσαν τους φτωχούς χωριάτες να παλαίψουν κάτω από την καθοδήγηση του κομμουνιστικού κόμματος για την ικανοποίηση των αιτημάτων τους. Οι προκηρύξεις έγιναν ανάρπαστες και εδημιούργησαν μια ατμόσφαιρα ευρύτατης ζύμωσης. Οι αγροτοφασίστες βλέποντας την διάθεση των μαζών και την αποφασιστικότητά τους να αγωνιστούν και να τους εγκαταλείπουν κατέβαλαν υπεράν-

θρωπες προσπάθειες σε συνεργασία με τις αρχές για να το ματαιώσουν. Αυτό μάλιστα το έγραψε και η μοναρχική εφημερίδα “Σημιά” σε παράτημα πούβγαλε την Κυριακή. Έγραφε ξεκάθαρα πως οι αγροτοφασίστες σαμποτάρισαν το συλλαλητήριο γιατί θα τους έπαιρναν την ηγεσία οι κομμουνιστές.

Κατάρτισαν συνεργεία από αγροτοφασίστες και τους εξαπέλυσαν σ' όλα τα χωριά, διαδίδοντας πως το κράτος παραδέχθηκε τα αιτήματά τους, ταυτόχρονα δε τηλεγραφούσαν παντού πως δεν πρέπει να κατεβούν στα συλλαλητήρια γιατί θα χαρακτηριστούν κομμουνιστές και το κράτος απ' ενός θα τους χτυπήσει, εξ άλλου και δεν θα τους δώσει τίποτα.

Οι χωροφύλακες περιέτρεχαν τα χωριά το πρωί της Κυριακής για να μαζέψουν τις προκηρύξεις αλλά κατόπιν όμως εορτής. Χαρακτηριστικό της τρομοκρατίας και της νευρικότητας της ασφάλειας ήταν και η απαγόρευση της κυκλοφορίας του “ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗ”. Συνέλαβαν έναν εφημεριδοπώλη που πουλούσε “ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗ” και τον πήγαν στο Φρουραρχείο. Η πόλη βρισκόταν σε κατάσταση πολιορκίας.

Στο φρούριο και τους δρόμους που επρόκειτο να μπουν οι αγρότες είχαν στηθεί πολυβόλα. Το πρωί η Διοίκηση Χωροφυλακής έβγαλε ανακοινωθέν με το οποίο απαγόρευε στους αγρότες και τους εργάτες να πάρουν μέρος στο συλλαλητήριο και απειλούσε πως “θα πατάξει με τα όπλα κάθε απόπειρα των χωρικών διασαλεύσεως της τάξεως”.

Παρ' όλα όμως αυτά συγκεντρώθηκαν στο Νησί περί τους 1.500 αγρότες και τους οποίους διέλυσε η αστυνομία. Απ' αυτούς δε συνέλαβε δύο κατηγορώντας τους πως ήσαν απ' αυτούς που διένειμαν τις προκηρύξεις. Τους έφεραν στην Καλαμάτα αλλά το αυτόφωρο τους αθώωσε γιατί αποδείχτηκαν ψεύτικες οι κατηγορίες των χαφιέδων.

Σ' όλα τα χωριά μαζικά οι φτωχοί χωριάτες εσχολίαζαν το περιεχόμενο των προκηρύξεων με ενθουσιασμό επιδοκιμάζοντάς το.

Η τρομοκρατία ακόμα εξακολουθεί ν' ασκείται. Χθες συνελήφθη ο σ. Καλαθάκης. Οι κω-

ροφύλακες γυρίζουν στα χωριά ακόμη για να τρομοκρατήσουν τους χωριάτες»⁽⁵⁵⁾.

Οι προκηρύξεις των κομμουνιστών ενοχλούν και τη “Σημαία” η οποία σε κύριο άρθρο εξαπολύει νέα αντικομμουνιστική επίθεση νοθετώντας τους αγρότες να... περιμένουν: «Οι παγόπληκτοι δεν πρέπει να αφευθούν εις χείρας υπόπτων προστατών. Τώρα με τη δυστυχία των, οι εχθροί του σημερινού καθεστώτος στήνουν παντού δολεράς παγίδας και προσπαθούν να αλιεύσουν συντρόφους μεταξύ των παθόντων. Οι παγόπληκτοι σήμερα δεν είναι παρά αντικείμενον αντικαθεστωτικής εκμεταλλεύσεως ασκουμένης από τους εξ επαγγέλματος υπονομευτάς της ειρήνης, της τάξεως και της πωχίας. Οτι έχομεν δίκαιον δυσπιστούντες εις τας εξωφρενικάς ιαχάς των διαφόρων αγροταμυντόρων, διαπιστούται και από το γεγονός ότι πανταχού της Μεσοπνίας ρίπτοντας εκάστοτε κομμουνιστικάς προκηρύξεις διά των οποίων ο λαός εξωθείται εις εξέγερσιν. Δεν αντιλαμβάνονται λοιπόν οι παραγωγόι ότι επί του πτώματος αυτών ορχούνται ο κομμουνισταί; Δεν βλέπουν ότι καταβάλλονται επίμονοι προσπάθειαι όπως δηλητηριασθούν οι αγρότες; Και θα ανεχθούν οι ατυχήσαντες κτηματάρια να τεθούν υπό υπόπτους κηδεμόνας;

Το συμπέρασμα όλων των ανωτέρω είναι ότι πρέπει να εγκαταλειφθεί η ιδέα των ενόπλων συλλαλητηρίων και να αναμένη ο σταφιδικός κόσμος το αποτέλεσμα της αυριανής συσκέψεως και των αποφάσεων της κυβερνήσεως. Αυτό επιβάλλει το συμφέρον των αγροτών, αυτό υπαγορεύει η στοιχειώδης λογική και φρόνησις. Ας είμεθα λοιπόν εν αναμονή και ας μην θελήσωμεν να δυσχεράνωμεν την θέσιν μας εμπιπτοντες εις τους λάκκους τους οποίους διανοίγουν οι κομμουνισταί»⁽⁵⁶⁾.

«Αναιμική» σύσκεψη του Επιμελητηρίου

Η σύσκεψη που οργανώνει το Επιμελητήριο πραγματοποιείται αλλά όπως φαίνεται από τη σύνθεση των αντιπροσώπων, η συμμετοχή

είναι περιορισμένη και η αποχή των συνεταιριστικών οργανώσεων σχεδόν καθολική αν ληφθεί μάλιστα υπόψη ότι υπάρχει ένα πλήθος ενώσεων και εκατοντάδες συνεταιρισμοί. Σύμφωνα με το “Θάρρος” στη σύσκεψη συμμετείχαν οι: «Γ. Δημητρακόπουλος κοινότητος Χασάν Πασά, Κ. Σταματόπουλος κοιν. Ναζηρίου, Αθ. Λυμπερόπουλος κοιν. Αριστοδήμου, Α. Κούβελας κοιν. Αριστοδήμου, Α. Τασσιόπουλος κοιν. Καλαμαρά, Ηλ. Μαράκας Ενωσης Ζευγολατειού, Ιω. Βενιζέλος Ενωσης Μπάστα, Ιω. Παπανικολόπουλος κοιν. Θουρίας, Π. Πετρόπουλος κοιν. Πολίχνης, Ευστ. Καπόπουλος, Αθ. Γορανίδης και Κ. Καποθανάσης κοιν. Κωνσταντίνων, Γ. Κουτσούκος κοιν. Καλλιρρόης, Π. Σταθόπουλος κοιν. Διαβολιτισίου, Κ. Παπαγεωργίου, Ν. Κεφάλας και Λεων. Παναγόπουλος κοιν. Λαμπαίνης, Π. Ψώνης κοιν. Βλαχόπουλου, Δ. Παντελόπουλος και Ζαχ. Δρακόπουλος αντιπρόσωποι Συνδέσμου Κοινοτήτων Εύας Ιθώμης, Θ. Κωνσταντόπουλος πρόεδρος Γεωργικού Ταμείου Βασιλάδος, Χρ. Μπούρας κοιν. Αρφαρά, Δ. Γκρίντζαλης πρόεδρος συνεταιρισμού Ψάρι, Δ. Τρυφονόπουλος πρόεδρος κοιν. Ψάρι, Αντ. Σπυρόπουλος και Κωνστ. Μακρής αντιπρόσωποι κοιν. Αγίου Φλώρου, Ανδρ. Γιαννόπουλος κοιν. Μάλτας Ανδανείας, Πέτρος Κατρίτσος κοιν. Χώρας, Αντ. Γραμματικόπουλος κοιν. Γκρούστεσι, Ιω. Τσόπελας κοιν. Κρεμμυδίων, Ιω. Μπάλας κοιν. Αιθαίας, Σταύρος Μαριόλης κοιν. Πεταλιδίου, Ιω. Αντωνόπουλος κοιν. Μικρομάνης, Παν. Κορωνιός Γεωργικός Συνεταιρισμός Μικρομάνης, Ιω. Περρωτής πρόεδρος συνेत. Μικρομάνης»⁽⁵⁷⁾.

Σύμφωνα με τα ρεπορτάζ των τοπικών εφημερίδων πρόεδρος ορίστηκε ο παλαίμαχος αγροτιστής δικηγόρος Β. Κωστόπουλος, ενώ μίλησαν ο Νομάρχης κ. Κρεββατάς, κάποιοι από τους παριστάμενους παραγωγούς και ο εκπρόσωπος του Εμπορικού Επιμελητηρίου εξαγωγέας Μιχ. Μιχαλόπουλος του οποίου η εισήγηση επισκιάζει σε έκταση την συνολική ειδησεογραφία. Σε ψήφισμα που εγκρίθηκε στο τέλος πέραν των αιτημάτων εκφράζεται η... νομιμοφροσύνη των αποφάσεων και δια-

τυπώνεται ο “κίνδυνος” εξέγερσης των πεινασμένων σταφιδοπαραγωγών: «Συνέλευσις υπερεκατόν εκπροσώπων παραγωγών των επαρχιών Καλαμών, Μεσσήνης, Πυλίας, Τριφυλίας και Ολυμπίας συνελθούσα εν αιθούση Εμπορικού και Βιομηχανικού Επιμελητηρίου Καλαμών, παρισταμένων και εκπροσώπων του εξαγωγικού εμπορίου μετά μακράν συζήτησιν επί δημιουργηθείσης καταστροφής εκ πάγου σταφίδων

Αποφασίζει:

1. Καθορισμόν ορίου αποζημιώσεως ουχί έλλαττον των 2.000 κατά ενετικόν χιλιόλιτρον.

2. Χορήγησιν μεσοπροθέσμων δανείων παρά Αγροτικής Τραπεζής διαρκείας τριετούς.

3. Συνέχεια χορηγήσεως δανείων παρ' Αγροτικής ες εκπληρώσαντας τας υποχρεώσεις των αγρότας ή τους μηδόλως μετασχόντας δανείων, επί τη βάσει παρελθουσών πιστώσεων.

4. Χαρισμόν εγγείου φορολογίας.

5. Παν μέτρον τείνον προς εξεύρεσιν χρημάτων δέον μη επιβαρύνη μονομερώς την εσοδείαν ενός μόνον έτους αλλά την εσοδείαν περισσοτέρων ετών.

6. Επίσπευσιν έργου δευτεροβαθμίων επιτροπών.

Η συνέλευσις έχουσα υπ' όψει αυτής τας παρασχεθείσας οικονομικάς υπηρεσίας προς το κράτος και την επίταξιν παρά του κράτους συναλλάγματος σταφιδικών ετών 1.923 προς δραχ. 150 έναντι τιμής 400 δρχ. ευελπιστεί ότι η κυβέρνησις θέλει αποδεχθή τα δίκαια αιτήματα των παραγωγών προς αποφυγήν αποτρέπτων γεγονότων παρ' απειλουμένων εκ πείνης θανάτου παραγωγών.

Ανωτέρω αποφάσεις ελήφθησαν εντός κειμένων νόμων, παρισταμένου κ. Νομάρχου Μεσσηνίας. Διατελεί εν αναμονή αποφάσεων. Η επιτροπή: Α. Σπυρόπουλος Αμφείας, Ι. Μπάλας Θουρίας, Ι. Σταθακόπουλος Αριος, Αρ. Κούβελας Αριστοδήμου, Π. Πετρόπουλος Ανδανείας, Ιω. Περρωτής Θουρίας, Ιω. Γιαννόπουλος, Α. Λυμπερόπουλος Ιθώμης, Σ. Μα-

ριόλης Πεταλιδίου, Α. Τασιόπουλος Εύας, Ι. Παπανικολόπουλος Θουρίας, Δ. Λυμπερόπουλος Δωρίου, Θ. Κ. Κωνσταντακόπουλος Βασιλάδας Εύας, Δ. Παντελόπουλος Συνδέσμου κοιν. Εύας Ιθώμης, Χρ. Μπούρας Αμφείας, Α. Γιαννόπουλος Ανδανείας, Γ. Κουτσούκος Ανδανείας, Ιω. Αντωνόπουλος Θουρίας, Κ. Σταματόπουλος Εύας, Δ. Τρύφωνας Παμίσου, Γ. Δημητρακόπουλος Ιθώμης, υπογραφή δυσανάγνωστος Βουφράδας»⁽⁵⁸⁾. Παρά την πομπώδη εισαγωγή για την εκπροσώπηση όλων των επαρχιών της Μεσσηνίας, από τις υπογραφές φαίνεται ότι αυτή είναι εξαιρετικά περιορισμένη, παρά τις προσπάθειες του κρατικού μηχανισμού, των εξαγωγέων και του τοπικού Τύπου.

Επικριτικός σε άρθρο του με τίτλο “Η φιλολογία των συσκέψεων” ο δικηγόρος-δημοσιογράφος και αγροτιστής Βαγγέλης Δημητρακόπουλος, αναφέρεται σε “πάλη αντιτιθεμένων κοινωνικών δυνάμεων”, ενώ διατυπώνει μια διαφορετική άποψη για τα όσα συζητήθηκαν στη σύσκεψη.

Και γράφει: “Εγένετο λοιπόν η σύσκεψη η κοινή των παραγωγών και των εμπόρων και των βιομηχάνων. Και εξεφωνήθησαν λόγοι και ανελύθησαν σχέδια και ηκούσθησαν εξάρσεις ρητορικά και φράσεις торνευμένα και λέξεις με άφθονον ηχηρότητα. Και κατόπιν; Ποίον το αποτέλεσμα, το ουσιαστικόν καταστάλαγμα όλων αυτών των ωραίων λόγων; Μήπως το ψήφισμα που συνετάγη και διεβιβάσθη εις τας αρμοδίας αρχάς, διά να πληρώσῃ έτι περισσότερο τον κάλαθον των ακρήστων του Πολιτικού Γραφείου; [...] Τι επερίμεναν ότι ειμπορούσε να βγη από την σύσκεψιν του Επιμελητηρίου και αν τελικώς ενεκρίνετο μια γνώμη άριστη, κατά ποίον τρόπον θα επεβάλετο εις την αδιαφορούσαν και μηδόλως ενοχλουμένην κυβέρνησιν; Οχι βέβαια διά της υπογραφής ενός χλιαρού και άθερμου ψηφίσματος παρά μιας αυτοδιορισθείσης πολυμελούς επιτροπής υπογραφέντος και διαβιβασθέντος με την ευπείθειαν της φυλής των Κάφρων. Διότι ο καιρός των θαυμάτων και του εξορκισμού

επέρασαν προ πολλού εις την πολύβοον ιστορίαν και τα φιλαλληλικά αισθήματα έδωσαν ήδη την θέσιν των εις την πάλην των αντιτιθεμένων κοινωνικών δυνάμεων και την πρωτοκαθεδρίαν επομένως εις την ισχυρότερον καταφερομένην πυγμήν. Δεν φαντάζομαι δε ότι οι συσκεφθέντες προχθές αντιπρόσωποι της παραγωγής, εμφανιζόμενοι ως πρωτοπόροι μιας τάξεως αγνοούν στοιχειώδεις κοινωνικάς αληθείας και προσέρχονται εις τας συγκαλουμένας συσκέψεις με μόνον εφόδιον την ευαγγελικήν των πίστην και τα φιλάγαθά των αισθήματα. Και λοιπόν; Λοιπόν όλη αυτή η φιλολογία για την εξεύρεσιν των πόρων της πληρωμής των 2.000 δραχμών είναι φιλολογία ματαία, άσκοπος, ανωφελής και επιζημία. Διότι κατατρίβει την ενεργητικότητα των ενδιαφερομένων και διαφθείρει τον άκέραιον χαρακτήραν των. Με έναν λόγον τους εκφυλίζει. Η κυβέρνησις έχει τρόπους να εξεύρη τα χρήματα, εάν θελήσῃ να έχῃ την διάθεσιν προς αποζημίωσιν των πληγέντων παραγωγών. Αλλά δεν θέλει. Και αφού δεν θέλει, εμφανίζεται ενώπιον του κοινού ως ευρισκομένη εις οικονομικήν αδυναμίαν πραγματοποίησεως των ευμενεστάτων(!) διαθέσεών της. Να υποδείξωμεν ημείς μερικός θύρας εξοικονομήσεως των πραγμάτων; Θα το επράτταμεν ευχαρίστως. Και θα ωμιλούσαμεν έτσι προς τους αγρότας: Να ζητήσετε να εξευρεθούν τα χρήματα από τον κρατικόν προϋπολογισμόν με την κατάργησιν των πολυτελών στρατιωτικών θεσμών, επιθεωρήσεων και διευθύνσεων υπουργείων, με την ανάκλησιν των πολλαπλών και ανωφελών εις την Ευρώπην αποστολών, με τον περιορισμόν των θέσεων των ανωτάτων και ανωτέρων τουλάχιστον στρατιωτικών βαθμύων, με την κατάργησιν των θέσεων των αργομίσθων του κόμματος, με την συγκώννευσιν των πολυτελών υπουργείων και με την κατάργησιν των υφυπουργείων και ιδίως του περιφήμου εκείνου Πολιτικού Γραφείου -το οποίον μόνον τον διευθύνοντα αυτόν περίπτυστον άνδρα διευκολύνει εις τα ανά την Ευρώπην ταξείδια προς διάθεσιν των καπνών

του εν Δράμα καπνεμπορικού οίκου- και εν γένει με το σταμάτημα όλων των αθλιότητων εις τας οποίας έχει ριφθή ακάθεκτος η κυβέρνησις αδιαφορούσα διά την τύχην του πεινώντος λαού και της χώρας του, προς την οποίαν βαθύπλουτοι οι αποτελούντες αυτήν και επομένως κοσμοπολίται, δεν αισθάνονται καμίαν δυνατότεραν σύνδεσιν. Διά να ζητήσουν όμως όλα αυτά και προ παντός διά να επιτύχουν εις την προσπάθειαν της αποζημιώσεως όχι μόνον των παραγωγών της σταφίδος αλλά και των λοιπών πληγέντων παραγωγών, δεν χρειάζονται ούτε συσκέψεις αδελφικά μετά των εμπόρων, ούτε λόγοι διανοησμένοι με εύθυμον τραγικότητα, ούτε ψηφίσματα αιτημάτων παντοίων. Χρειάζεται κάτι εντελώς διαφορετικόν. Χρειάζεται η συναίσθησις, η βαθεία της καταστάσεως γενικώς και των διαθέσεων της κυβερνήσεως και προ παντός εναρμόνισις της τακτικής των ενδιαφερομένων με τους υπάρχοντες όρους. Χρειάζεται δηλαδή η οργάνωσις των παραγωγών, ενιαία κατεύθυνσις και πίστις προς τον αγώνα, ο οποίος θα πρέπει να είναι σώφρων βεβαίως αλλά και διά τούτο όχι ολιγώτερον επιθετικός. Διότι σωφροσύνη δεν σημαίνει ευνουχισμός, ούτε αποσκορακισμός αναρχικών διαθέσεων, σημαίνει ταπεινήν υποδούλωσιν εις τας μεσαιωνικάς υπαγορεύσεις του κρατούντος κόσμου. Εάν εμπορέσουν να εννοήσουν αυτό καλά και τραπούν προς την κατεύθυνσιν ταύτην υπάρχει μια ελπίς να κερδίσουν την κρινομένην ήδη υπόθεσιν των⁽⁵⁹⁾.

Η Χωροφυλακή με νέα διάταξη απαγορεύει τις ανοιχτές συγκεντρώσεις:

“Εξεδόθη διάταξις της διοικήσεως Χωροφυλακής διά της οποίας απαγορεύονται καθ' άπασαν την περιφέρειαν πάσαι εν υπαίθρω συναθροίσεις, δαδηλώσεις ή συλλαλητήρια των μελών οιωνδήποτε συλλόγων, σωματείων, ενώσεων ή άλλων τάξεων, ατόμων οργανωμένων ή ανοργανωτων λόγω προνοίας διασαλεύσεως της τάξεως. Επιτρέπονται δε αι ανωτέρω συναθροίσεις ή η συγκρότησις συλλαλητηρίων κατόπιν αδείας της αστυνομίας

εις πν πρέπει να υποβληθή αίτησις προ 24 τουλάχιστον ωρών από της ημέρας της συγκροτήσεως του συλλαλητηρίου ή της συναθροίσεως. Η ούτω καταρτισθείσα διάταξις υπεβλήθη χθες παρά της διοικήσεως Χωροφυλακής εις την Νομαρχίαν προς έγκρισιν”⁽⁶⁰⁾.

Αντιδράσεις για τις αλλαγές στον ΑΣΟ

Όπως φαίνεται, τα αστυνομικά μέτρα, τα ομαδικά πυρά εναντίον των συλλαλητηρίων και η απογοήτευση οδηγούν προσωρινά στο τέλος των διαμαρτυριών. Δεν σταματούν όμως τα βάσανα των παραγωγών, καθώς περονόσπορος και ακρίδες καταστρέφουν ό,τι είχε απομείνει από τον πάγο: “Αθρόα καταφθάνουν εις το Νομογεωπονικόν Γραφείον και το Γεωργικόν Επιμελητήριον τα τηλεγραφήματα διά των οποίων αναγγέλλεται ότι εις τας σταφιδαμπέλους ενεφανίσθη η νόσος περονόσπορος βαρείας μορφής, απειλούσα να καταστρέψει την εκ των άγων εναπομείνασαν σταφιδοπαραγωγήν. Δυστυχώς η εμφάνισις της νόσου δεν περιορίζεται εις ωρισμένας και λίγας περιφέρειας, αλλ’ επεκτείνεται εις ολόκληρον την Μεσσηνίαν. Ο αγροτικός πληθυσμός διατελεί εις αληθή αναστάτωσιν εκ του νέου τούτου κινδύνου, ζητεί δε την άμεσον ενίσχυσιν διά την καταπολέμησιν της νόσου και περισωσιν ούτω της παραγωγής. Τα πνεύματα ήδη άρχισαν και πάλιν να εξάπτωνται εκ του ότι ο καταστραφείς γεωργικός πληθυσμός στερείται των μέσων όχι μόνον της καλλιέργειας, αλλά και της συντηρήσεως, εν τούτοις δεν βλέπει λαμβανόμενα τα κυβερνητικά εκείνα μέτρα διά των οποίων θα ήτο δυνατόν να ανακουφισθή και να περισώσῃ ό,τι δύναται εκ της υπολειφθείσης εκ του πάγου και κινδυνευούσης ήδη εκ του περονόσπορου παραγωγής. Δεν αποκλείεται μάλιστα το ενδεχόμενον να προβή εις νέας εντόνους εκδηλώσεις. Εκ παραλλήλου προς τον περονόσπορον, ήρχισαν το φθοροποιόν των έργων καθ’ άπασαν την Μεσσηνία και αι ακρίδιαι, επιφέρουσαι σημαντικάς καταστροφάς. Διά την καταπολέμησιν όμως τούτων έχουν κι-

νητοποιηθεί υπό της αρμοδίας επιτροπής πλείστα συνεργεία τα οποία εις τας διαφόρους ακριδοπληκτους περιφέρειας διεξάγουν έντονον και αποτελεσματικόν αγώνα κατά των ακρίδων. Καθ’ αρμοδίας ανακοινώσεως ελήφθησαν όλα τα κατάλληλα μέτρα, ώστε εντός ολίγων ημερών να έχει επέλθη τελεία εκκαθάρισις της υπαίθρου από τις ακρίδες”⁽⁶¹⁾.

Με τους παραγωγούς σε απόγνωσι, η κυβέρνηση Βενιζέλου προχωρεί στην κατάθεση νομοσχεδίου, με το οποίο περιορίζονται στο ελάχιστο οι δραστηριότητες του ΑΣΟ, καταργείται η δραστηριότητα στον τομέα της εμπορίας και των προμηθευτών, ενώ τίθεται υπό τον έλεγχο της κυβέρνησης. Με την κίνηση αυτή ματαιώνονται οι προγραμματισμένες για τις 5 Μαΐου εκλογές για την πλήρωση θέσεων συμβούλων του ΑΣΟ, μετά τις παραιτήσεις αλλά και την ανάκληση συμβούλων που είχαν γίνει πριν από λίγους μήνες. Η πρώτη αντίδραση έρχεται με την κινητοποίηση ορισμένων αντιπροσώπων συνεταιριστικών οργανώσεων της Πελοποννήσου: “Υπό του υπουργείου Εθνικής Οικονομίας απεστάλη εις τους σταφιδικούς οργανισμούς Πελοποννήσου τηλεγραφική εγκύκλιος, διά της οποίας ειδοποιείται ο σταφιδικός κόσμος ότι αι εκλογαί προς ανάδειξιν των οκτώ αντιπροσώπων των σταφιδοπαραγωγών παρά τω Αυτονόμω Σταφιδικώ Οργανισμώ αναβάλλονται επ’ αόριστον. Αι εκλογαί επρόκειτο να γίνουν την 5ην Μαΐου, είχαν δε εκλεγεί εκλέκτορες των σταφιδικών οργανώσεων, οι οποίοι και θα εψήφιζαν τους οκτώ αντιπροσώπους του σταφιδικού κόσμου παρά τω σταφιδικώ οργανισμώ. Η αναβολή αυτή των εκλογών ανεστάτωσε τους παραγωγούς της Πελοποννήσου, οι οποίοι από του παρελθόντος Οκτωβρίου είχαν δι’ αποφάσεων και ψηφισμάτων των Ενώσεων του άρει την εμπιστοσύνην των προς τους αντιπροσώπους των παρά τω σταφιδικώ οργανισμώ. Κατόπιν της άρσεως της εμπιστοσύνης εγένονται εκλογαί των εκλεκτόρων οι οποίοι θα εψήφιζον την 5ην Μαΐου τους αντιπροσώπους των παρά τω σταφιδικώ οργανισμώ.

Η αναβολή όμως, ή ακριβώς επειδή η ματαιώσις των εκλογών ανεστάτωσε τον σταφιδικόν κόσμον, θεωρούντα ότι ωρισμένοι παράγοντες θέλουν να υποτάξουν τα συμφέροντα των παραγωγών εις τα συμφέροντα του εμπορίου. Εκ των υπερεκατόν εκλεκτόρων το μέγιστον μέρος ήτο τεταγμένον κατά των απόψεων του υπουργείου Εθνικής Οικονομίας, έναντι της ρυθμίσεως του όλου σταφιδικού ζητήματος, ακριβώς δε ως καταγγέλλουν οι παραγωγοί, ο λόγος ούτος ήτο εκείνος όστις έκαμεν το υπουργείον Εθνικής Οικονομίας να αποφασίση την αναβολήν των εκλογών της 5ης Μαΐου. Την δικαιολογίαν του καταρτισμού του περι Αυτόνομου Σταφιδικού Οργανισμού νομοσχεδίου, ένεκα του οποίου το υπουργείον, ως ισχυρίζεται, ανέβαλε τας εκλογάς, οι αντιπρόσωποι των σταφιδοπαραγωγών ευρίσκουν αστήρικτον θεωρούν δε το νομοσχέδιον καταστρεπτικόν διά τα συμφέροντα των παραγωγών καθόσον κατηρτίσθη χωρίς να ερωτηθούν αυτοί. Κατόπιν της αναβολής των εκλογών πλείστοι όσοι αντιπρόσωποι των σταφιδοπαραγωγικών οργανώσεων, ήλθον εις Αθήνας διά να διαμαρτυρηθούν προς τας αρμοδίας υπηρεσίας και την κυβέρνησιν τονίζοντες το σκανδαλώδες της αναβολής.

Επιτροπή των αφιχθέντων εις Αθήνας αντιπροσώπων ελθούσα εις τα γραφεία μας ανάπτυξε το σκανδαλώδες της αναβολής και παρεκάλεσεν όπως διατυπώσωμεν την κάτωθι διαμαρτυρίαν του σταφιδικού κόσμου της Πελοποννήσου:

Οι αντιπρόσωποι των Ενώσεων Συνεταιρισμών σταφιδοπαραγωγικών περιοχών Κιάτου Κορινθίας, Αιγιαλείας, Πατρών, Πύργου, Τριφυλίας και Μεσσηνίας

1. Διαμαρτύρονται διά την άνευ της γνώμης των οργανωμένων παραγωγών κατάθεσιν νομοθετικών μέτρων προ ψήφισιν των οποίων αναβάλλονται υπό του υπουργείου και αι κατά τον νόμον ζητηθείσαι υπό της παραγωγής και προκυρηχθείσαι υπό του υπουργείου εκλογαί προς αντικατάστασιν των εκπεσόντων συμβούλων του ΑΣΟ.

2. Αξιούσιν όπως αναβληθή η συζήτησις οιωνδήποτε σταφιδικών νομοσχεδίων, ίνα δωθή καιρός να μελετηθώσι ταύτα επαρκώς άνευ βίας και να ακουσθούν αι γνώμαι των κατ' εξοχήν αρμοδίων οργανώσεων των σταφιδοπαραγωγών, αίτινες διαχειρίζονται οικονομικώς και υπευθύνως το προϊόν των ώστε τα νομοθετικά σώματα να έχουν υπ' όψει τας γνώμας της οργανωμένης παραγωγής.

3. Αποκρούουσι την υπό το πρόσχημα του νομοσχεδίου αναβολήν και δι' υπουργικής επεμβάσεως παράτασιν τη εν τω ΑΣΟ διοικήσεως, των οποίων η σταφιδοπαραγωγή ζητεί την άμεσον πλέον αντικατάστασιν ασχέτως προς οιαδήποτε νέα νομοθετικά μέτρα, άτινα δέον να αποτελέσουν αντικείμενον ιδιαιτέρως εξονυχιστικής μελέτης και συζητήσεως. Δεν επιτρέπεται να νομοθετούνται εξ υπαρπαγής εις τας παραμονάς των προκηρυχθεισών ήδη εκλογών του ΑΣΟ, σπουδαιόταται μεταρρυθμίσεις επιδρώσαι εις την όλην τύχην της σταφιδοπαραγωγής, τας σχέσεις της με το εμπόριον και την βιομηχανίαν κ.λπ.

4. Ταύτα πρέπει να συζητηθώσιν επισταμένως και άνευ βίας, και όχι να χρησιμοποιούνται χάριν προσωπικών επεμβάσεων του υπουργείου και προς ματαιώσιν της εκλογικής συνελεύσεως του ΑΣΟ, ήτις από μνηών ήδη έχει ζητηθή υπό της παραγωγής και προκηρυχθή υπό του υπουργείου Γεωργίας διά μεθαύριον 5 Μαΐου καθ' όλας εκ του νόμου προβλεπόμενας διατυπώσεις.

Η επιτροπή των συνεταιριστικών οργανώσεων θα προβεί εις πάσαν ενδεικνυομένην ενέργειαν προς κοινοποίησιν των αιτημάτων τούτων»⁽⁶²⁾.

Οι αντιδράσεις είναι άμεσες και προέρχονται από διάφορες πλευρές, έχουν διαφορετική αφετηρία και στοχεύσεις. Για το χαρακτήρα των αλλαγών είναι χαρακτηριστικό το κύριο άρθρο στο "Θάρρος" αμέσως μόλις γίνονται γνωστές οι ρυθμίσεις του νομοσχεδίου: «Ο Αυτόνομος Σταφιδικός Οργανισμός θα πρέπει να είναι οργάνωσις διοικουμένη υπό των εκπροσώπων της σταφιδοπαραγωγής. Εν τούτοις

διά του νομοσχεδίου όπερ υπέβαλλεν εις την Βουλήν ο κ. Βουρλούμης, όπερ αφορά την περαιτέρω λειτουργίαν του οργανισμού τούτου, εις ον είναι διαπεπιστευμένη η διαχείρισις εν γένει της ελληνικής σταφίδος ο ΑΣΟ κυριολεκτικώς κρατικοποιείται. Τούτο είναι ένας προοπτικισμός των παραγωγών. Αποτελεί ένα πραξικόπημα του κ. Βουρλούμη κατά των σταφιδοπαραγωγών, όπερ δικαίως προεκάλεσε γενικήν εξέγερσιν εις την παραγωγικήν Μεσσηνίαν, εξέγερσιν της οποίας η απήκσις πρέπει να έφθασε μέχρι των αντιπροσώπων της Μεσσηνίας και εις τα δύο κοινοβουλευτικά σώματα. Το καθήκον τούτων κατόπιν όλων αυτών διαγράφεται σαφώς, σαφέστατα. Οφείλουν να αντιδράσουν πάση δυνάμει κατά της επιψηφίσεως του νομοσχεδίου του κ. Βουρλούμη, αν δεν θέλουν να σεβήσουν προς την κοινήν γνώμην σύμπασης της παραγωγικής Μεσσηνίας και να εξυπηρετήσουν μόνον τον κομματισμόν τον οποίον επιδιώκει να ενισχύσει ο κ. Βουρλούμης με το παράδοξον αυτού νομοσχέδιον»⁽⁶³⁾.

Οι αντιδράσεις είναι περισσότερο έντονες από συνεταιριστές, οι οποίοι διεκδικούσαν ρόλο στον ΑΣΟ, καθώς θα έπρεπε να γίνουν οι συμπληρωματικές εκλογές για τις θέσεις που έμεναν κενές μετά τις παραιτήσεις. Στη Μεσσηνία πρωτοστατεί η ομάδα περί τον πρόεδρο της Ένωσης Συνεταιρισμών Ζευγολατειού Ηλ. Μαράκα, ενώ δεν υπάρχουν δημόσιες εκδηλώσεις από την αντίπαλη ομάδα του Χρ. Τερζάκη. Στο πλαίσιο των αντιδράσεων πραγματοποιείται συνέδριο στο Ζευγολατείο με βασικό ομιλητή τον Η. Μαράκα, το οποίο καταλήγει σε ψήφισμα ανάλογο με αυτό των αντιπροσώπων πελοποννησιακών συνεταιριστικών οργανώσεων που κινούνται με τις ίδιες προθέσεις: «Το εν Ζευγολατείο συνέδριον των παραγωγών της περιφέρειας Ανδανουχαλίας συνελθόν σήμερον την 17ην του μηνός Μαΐου 1931 ίνα συσκεφθή και αποφασίση διά την λήψιν των αναγκαίων μέτρων προς επίλυσιν των φλεγόντων ζητημάτων της αγροτικής τάξεως και κατόπιν της αγορεύσεως

των ρητόρων:

1. Διαμαρτύρεται εντωνότατα και σιγματίζει την εγκληματικήν αδιαφορίαν της κυβερνήσεως προς ταχεία και ικανοποιητικήν λύσιν του ζητήματος των παγοπλήκτων σταφιδοπαραγωγών και συκοπαραγωγών τους οποίους οι αρμόδιοι εμπαιζουν με αοριστολογίας και υποσχέσεις μηδαμινής αποζημιώσεως και αξιοί την άμεσον ικανοποίησιν των αιτημάτων των παγοπλήκτων.

2. Διαμαρτύρεται διότι άνευ της γνώμης των οργανωμένων παραγωγών υποβολήν νομοθετικών μέτρων προς βεβιασμένην ψήφισιν των οποίων ανεβλήθησαν και παρανόμως υπό του υπουργείου οι κατά τους υπάρχοντες νόμους ζητηθείσαι υπό της παραγωγής και προκηρυχθείσαι εκλογαί προς αντικατάστασιν των εκπεσόντων συμβούλων του ΑΣΟ. Αξιοί όπως ουδέν νομοθετικόν μέτρον λαμβάνεται σχετικόν με την οργάνωσιν και διαχείρισιν του προϊόντος των, άνευ της γνώμης και συνεργασίας των συνεταιρικών οργανώσεων αι οποίαι είναι οι πραγματικοί εκπρόσωποι και νομίμως οργανωμένοι διαχειρισταί των οικονομικών συμφερόντων της γεωργικής παραγωγής ώστε τα νομοθετικά σώματα κατά την συζήτησιν του νομοσχεδίου να έχουν υπ' όψει τας γνώμας των οργανώσεων. Οι συνεταιρισμοί των σταφιδοπαραγωγών, οι μεμονωμένοι παραγωγοί τάσσονται αλληλέγγυοι προς τας συνεταιρικές οργανώσεις και των άλλων γεωργικών προϊόντων ίνα εν στενή συνεργασία επιδιώξουν την πραγματοποίησιν των δικαίων αιτημάτων της οργανωμένης παραγωγής.

3. Αποδοκιμάζει την υπό το πρόσχημα δήθεν τονώσεως του ελέγχου πραγματικήν κατάργησιν της αυτονομίας του ΑΣΟ και απεμπόλησιν των δικαιωμάτων του σταφιδικού κόσμου και απεμπόλησιν των δικαιωμάτων του σταφιδικού κόσμου εις την εξάρτησιν και εκμετάλλευσιν της πολιτικής εξουσίας, του εμπορίου και της βιομηχανίας. Αποκρούει οιαδήποτε νομοθετικήν μείωσιν των κεκτημένων νομίμων ή συμβατικών δικαιωμάτων του ΑΣΟ ως και οιαδήποτε περιορισμόν των αρμοδιο-

τήτων και εργασιών του ως αύται έχουν ορισθή διά του καταστατικού νόμου και έχουν διαμορφωθή εν τη πράξη κατά την μέχρι τούδε εξέλιξιν του ΑΣΟ.

4. Αποδοκιμάζει πάσαν όθεν δήποτε προερχομένην αντίδρασιν κατά του θεμελιώδους σκοπού του ΑΣΟ ως κεντρικής οργανώσεως των παραγωγών λειτουργούσης με πόρους ανήκοντας άλλωστε αποκλειστικώς εις την παραγωγήν. Ως τοιαύτη οργάνωσις ο ΑΣΟ οφείλει να επιδιώκη άνευ βεβαίως απότομων ανατροπών αλλά μεθοδικώς και εν συνεχεία την βαθμιαίαν αντικατάστασιν της ατομικής επιχειρήσεως διά της συνεταιριστικής τοιαύτης καθ' όλα τα στάδιον της εμπορικής και βιομηχανικής εκμεταλλεύσεως της σταφίδος παραμεριζομένων βαθμιαίως όλων των μεσαζόντων ώστε να φθάση εις την ενιαίαν συνεταιρικήν διαχείρισιν της σταφίδος. Προς εκπλήρωσιν του σκοπού τούτου το συνέδριον αξιού όπως τεθή διά του νέου νομοσχεδίου ουδείς περιορισμός εις την νόμιμον ελευθερίαν κινήσεων του ΑΣΟ και εις τας συνεταιρικού σκοπού εργασίας του, ιδίως την συνεταιρικήν προμήθειαν θείου, χαλκού και άλλων γεωργικών ειδών, την συνεταιρικήν εκμετάλλευσιν του παρακρατήματος διά των οιοποιείων του ΑΣΟ, την υπ' αυτού ενίσχυσιν και εξυπηρέτησιν της συνεταιρικής εξαγωγής της σταφίδος και έμπρακτον διάδοσίν της εις τας αγοράς της καταναλώσεως επί άμέσω οφελεία της παραγωγής.

5. Ορίζει επιτροπήν εκ των κ. κ. Παν. Ηλιακόπουλου, Θεμισοκλή Ντόγκα, Κωνσταντίνου Τύρου και Σπυρ. Παπασπυρόπουλου η οποία εξουσιοδοτείται όπως επιδόση σχετικόν τηλεγράφημα προς τους αρμοδίους υπουργούς Γεωργίας και Εθνικής Οικονομίας και αρχηγούς κομμάτων» (64).

Επιτροπή αποτελούμενη από εκπροσώπους Ενώσεων σταφιδικών συνεταιρισμών Μεσσηνίας και Κορινθίας συναντιέται με τον πρωθυπουργό Ελ. Βενιζέλο παρουσία του υπουργού Εθνικής Οικονομίας Παν. Βουρλούμη. Διαπιστώνεται διαφωνία καθώς οι απόψεις που

παρουσιάζονται από μέρος των συνεταιριστών ταυτίζονται με τα όσα διαλαμβάνει έκθεσι της μειοψηφίας στην Κοινοβουλευτική Επιτροπή η οποία εξετάζει το νομοσχέδιο και τελικά «ο κ. Βενιζέλος υπεσχέθη εις την επιτροπήν ότι θα παρακολουθήση την συζήτησιν εν τη Βουλή και θα προσπαθήση να καταρτισθή το νομοσχέδιον κατά τρόπον, κατοχυρώνοντα τα συμφέροντα των σταφιδοπαραγωγών»⁽⁶⁵⁾.

Το σταφιδικό σε συνέδριο στη Θήβα

Στις 13 Ιουνίου συνέρχεται στη Θήβα το πανελλήνιο αγροτικό συνέδριο των Γεωργικών Οργανώσεων στο οποίο παίρνει μέρος ένα πλήθος αγροτικών πολιτικών στελεχών, βουλευτών και γερουσιαστών διαφορετικών απόψεων. Στην Εκτελεστική Επιτροπή των Γεωργικών Οργανώσεων της Ελλάδας συμμετέχουν από την Πελοπόννησο ο Ιωάν. Βενιζέλος, ο Ηλ. Μαράκας και ο Κ. Σπηλιόπουλος⁽⁶⁶⁾.

Ένα από τα ζητήματα του συνεδρίου ήταν και αυτό του ΑΣΟ για το οποίο στο τελικό ψήφισμα που παρουσίασε στους συνέδρους ο Ιωάν. Βενιζέλος αναφέρονταν τα εξής: «Το συνέδριο επί του σταφιδικού αποφασίζει και ζητεί όπως η διά του νέου υπό ψήφισιν νομοσχεδίου τροποποίησης των νόμων περί ΑΣΟ, γίνωσι επί τη βάσει των παρατηρήσεων των Σταφιδικών Οργανώσεων Πελοποννήσου οίτινες περιέχονται εις το μακροσκελές υπόμνημα αυτών το οποίον υπεβλήθη προ μηνός εις την κυβέρνησιν επιστρεφομένου συνάμα μερους εκ του ανήκοντος εις την παραγωγήν ποσού αναγομένου εις τα κονσόρτσιουμ. Διαμαρτύρεται διά την απόπειραν και επιμονήν της κυβερνήσεως όπως παραδώση την σταφιδοπαραγωγήν δέσμιαν εις το εμπόριον και την βιομηχανίαν και την κομματικήν συναλλαγήν (πράγμα το οποίον κάμνει διά του τροποποιητικού της νομοσχεδίου)»⁽⁶⁷⁾.

Σε νέα ανακοίνωση της Εκτελεστικής Επιτροπής αναφέρεται μεταξύ των άλλων ότι «το σταφιδικόν ζήτημα δεν είναι δυνατόν να λυθή με τας ορέξεις και την αγαθήν συνεργασίαν αυτής και ορισμένων μεγαλεμπόρων, όπως π. χ.

με τον αρμόδιον δυστυχώς υπουργόν της Εθνικής Οικονομίας κ. Βουρλούμην και να αγνοήται παντελώς ο παραγωγικός κόσμος. Εάν ο κ. υπουργός εμπορεύεται την σταφίδα, ας εγκαταλείψει το Εθνικόν Υπουργείον, διά να συνεχίση την νόμιμον ληστείαν των αγρών. Δεν είναι όμως επιτετραμένον οι κρατούντες μεγαλέμποροι να δημιουργούν νόμους, ευνοούντας αποκλειστικώς και μόνον αυτούς, εις βάρος μάλιστα εκείνων που δουλεύουν.

Πρέπει να εννοήση ακόμα η κυβέρνησις ότι δεν είναι δυνατόν διά της επαισχύντου επιδρομής της εναντίον της σταφιδοπαραγωγής, η οποία παρουσιάζεται σήμερα υπό μορφήν τροποποιητικής των νόμων περί ΑΣΟ, να απαγορεύση την προοδευτικήν αυτοδιοίκησιν του ΑΣΟ, ουδέ να δεσμεύση την σταφιδοπαραγωγήν από μίαν μελλοντικήν αυτοδιάθεσιν και αυτοδιαχείρισιν του προϊόντος τους»⁽⁶⁸⁾.

Με αφορμή τις θέσεις που διατυπώνονται από τους οργανωτές του συνεδρίου της Θήβας για διάφορα θέματα, ο “Ριζοσπάστης” εξαπολύει επίθεση κατά των “αγροτοφασιστών” όπως τους χαρακτηρίζει και ειδικότερα για τη σταφίδα γράφει: “Οι αγροτοφασίστες ζιτάνε να παραμείνει ο ληστικός ΑΣΟ με τη διαφορά να περιέλθω στα χέρια των συνεταιρισμών που διευθύνονται από εκμεταλλευτές πλούσιους χωρικούς.

Το Κομμουνιστικό Κόμμα είναι υπέρ της κατάργησης του ΑΣΟ, του παρακρατήματος και της φορολογίας, υπέρ της οικονομικής ενίσχυσης των φτωχών σταφιδοπαραγωγών και της αποζημίωσης των φτωχών και όχι πλούσιων παγετοπλήκτων στην τρέχουσα τιμή. Να μην είναι η αποζημίωση λιγότερη από 10 χιλιάδες δραχμές”⁽⁶⁹⁾.

Σε απάντηση η Εκτελεστική Επιτροπή των Γεωργικών Οργανώσεων της Ελλάδος “λαβούσα γνώσιν των δημοσιευμάτων των φιλελεύθερων κυβερνητικών εφημερίδων και του “Ριζοσπάστη” διά των οποίων υβρίζονται οι πρωτοπορούντες εις την εξυπηρέτησιν των αγροτών, από τους πρώτους ως κομμουνισταί,

από δε τους δεύτερους ως πλούσιοι χωρικοί και φασίσται, απαξιοί να απαντήση εις τας τοιαύτας ρυπαρογραφίας, διά μέσου των οποίων αποδεικνύεται η πρόθεσις αμφοτέρων των πολιτικών αυτών συγκροτημάτων, τα οποία εξ ίσου αποτελούν άρνησιν της ελευθερίας, αφήνουσα την κοινήν γνώμην εκ της αναγνώσεως τούτων των αντιθέσεων να βγάλη τα ορθά και πραγματικά συμπεράσματα επί της καταστάσεως”⁽⁷⁰⁾.

Η συζήτηση στη Βουλή

Στο διάστημα από τη δημοσιοποίηση των προθέσεων της κυβέρνησης υπάρχει ένα πλήθος δημοσιευμάτων και επικριτικών άρθρων στις τοπικές εφημερίδες⁽⁷¹⁾ και τελικά το νομοσχέδιο εισάγεται για ψήφιση στην Ολομέλεια της Βουλής στις 22 Ιουνίου και η συζήτηση ολοκληρώνεται στις 25 Ιουνίου. Στη συζήτηση πρωταγωνιστούν δύο Μεσοήνιοι πολιτικοί: Από την πλευρά της κυβερνητικής πλειοψηφίας ο Σταύρος Κωστόπουλος ο οποίος είναι και ο εισηγητής του κειμένου της αρμόδιας Κοινοβουλευτικής Επιτροπής. Και όπως αναφέρεται εισαγωγικά σε αυτό: “Το υπό συζήτησιν νομοσχέδιον φέρει μοιραίως επί τάπητος ολόκληρον το σταφιδικόν ζήτημα, δεδομένου ότι ο Αυτόνομος Σταφιδικός Οργανισμός αποτελεί, συμφώνως προς τας μέχρι τούδε ισχύουσας διατάξεις, αλλά και θα παραμείνει εξ ίσου μετά την ψήφισιν του παρόντος σχεδίου νόμου το αποκλειστικόν πλαίσιον ρυθμίσεως και προστασίας της σταφιδοπαραγωγής. Ευνόητον όμως τυγχάνει ότι το υπό συζήτησιν σχέδιον νόμου δεν έρχεται να προσφέρη μίαν συγκεκριμένην λύσιν εις το όλον σταφιδικό ζήτημα. Διότι αι διάφοροι κατά καιρούς κρατούσαι και προτεινόμεναι λύσεις, είτε ριζικαί, είτε προσωριναί δεν αποτελούν αντικείμενα νομοθετικών ρυθμίσεων. Η εφαρμογή των είναι απλώς ζήτημα καλής και ακριβούς εκτιμήσεως των διαφόρων συνθηκών, τόσον εν Ελλάδι, όσον και εις τας διεθνείς αγοράς καταναλώσεως. Αρκεί δε να εξασφαλίζηται διά του νόμου η εύρυθμος λειτουργία

και προ παντός η ευκολία προσαρμογής του προστατευτικού μηχανισμού της σταφίδας, συγκεκριμένως δε του ΑΣΟ, προς τας διαφόρους εκάστοτε περιστάσεις διά να είναι πραγματοποιήσιμος οιαδήποτε αλλαγή κατευθύνσεως εις την εν γένει σταφιδικήν ημών πολιτικήν.

Υπό τους όρους αυτούς είναι προφανές ότι εξετάζοντες το υπό συζήτησιν σχέδιο νόμου δεν πρέπει κυρίως να αποβλέψωμεν εις την ακριβή εκτίμησιν της αξίας οιασδήποτε συγκεκριμένης λύσεως, αλλά προπαντός εις την δημιουργίαν οργάνου ικανού να επιδιώξει συμφέρουσας λύσεις. Αυτός άλλως τε είναι και ο υπό του σχεδίου νόμου επιδιωκόμενος σκοπός, δεδομένοι ότι αι κύρια διατάξεις αυτού είναι απλώς ενδεικτικά και όχι περιοριστικά⁽⁷²⁾.

Στην εισηγητική έκθεση καταγράφονται οι τροποποιήσεις που είχαν επέλθει μετά από τις συζητήσεις. Τροποποιήσεις οι οποίες δεν αλλάζουν ουσιαδώς τον πυρήνα της κυβερνητικής πρόθεσης για πλήρη έλεγχο του ΑΣΟ και απογύμνωση από κρίσιμες δραστηριότητες.

Από την πλευρά του Λαϊκού Κόμματος εισηγητής είναι ο Αλέξανδρος Καλαντζάκος ο οποίος αναφέρει εισαγωγικά ότι “το υποψήφιον νομοσχέδιον διά των διατάξεων του μεταβάλλει την μορφήν του Οργανισμού ως συνεταιρικής οργανώσεως ικανοποιούσης τας βλέψεις εκείνων οι οποίοι έχουν αντίθετα συμφέροντα προς τον Οργανισμόν, ούτινος την ίδρυσιν κατεπολέμησαν. Διά του νομοσχεδίου αφαιρούνται και αποκλείονται υπό του ΑΣΟ αι κυριώτεροι εργασίαι αυτού και αι οποίαι εξυπηρετούν τον χαρακτήρα του ΑΣΟ ως παραγωγού και προετοιμάζοντος την βαθμιαίαν εξέλιξιν αυτού προς την συνεταιριστικήν διαχείρισιν της παραγωγής και το μέλλον αυτής άνευ μεσαζόντων, εμπόρων και βιομηχάνων. Εν τούτοις διά του νομοσχεδίου αποκλείεται από τας εργασίας του ΑΣΟ η περί θείου και θειικού χαλκού κ.λπ. πρωτοβουλία⁽⁷³⁾.”

Η συζήτηση είναι ζωνρή και σε αυτή παίρ-

νουν μέρος πολλοί από τους πολιτικούς παράγοντες της εποχής. Παρεμβαίνει ο ίδιος ο Ελ. Βενιζέλος σε ό,τι αφορά κυρίως τα ζητήματα της φορολογίας σταφίδας, ενώ στη συζήτηση καταθέτουν τις ενστάσεις τους σχετικά με διάφορες ρυθμίσεις ο Παν. Τσαλδάρης, ο Αλ. Παπαναστασίου και ο Θεμ. Σοφούλης. Πρωταγωνιστικό ρόλο στην υπεράσπιση των ρυθμίσεων παίζει ο υπουργός Εθνικής Οικονομίας Παν. Βουρλούμης, δεξι χέρι του Ελ. Βενιζέλου. Ουσιαστικά υπερασπίζεται ένα νομοσχέδιο δικής του έμπνευσης προσαρμοσμένο στις απαιτήσεις των κοινωνικών ομάδων τις οποίες εκπροσωπεί στο Κοινοβούλιο και την κυβέρνηση. Οι διατάξεις ψηφίζονται με ορισμένες τροπολογίες και μετά από επαναληπτικές ψηφοφορίες σε κάποιες περιπτώσεις αφού δεν συγκεντρώνεται η απαιτούμενη κοινοβουλευτική πλειοψηφία⁽⁷⁴⁾.

Ο Κουλαμπάς για τις αλλαγές

Τις εκτιμήσεις της Αριστεράς συμπερασματικά για τις αλλαγές στον ΑΣΟ παρουσιάζει το 1946 ο Τάσης Κουλαμπάς: “Η εκμετάλλευση που γινόταν από τον ΑΣΟ σε βάρος των σταφιδοπαραγωγών, τους ξεσήκωνε σε συλλαλητήρια και διαμαρτυρίες. Ζητούσαν ενιαία διαχείριση της σταφίδας από τους συνεταιρισμούς, τη μείωση του φόρου οινοπνεύματος, τη μείωση των ναύλων, τη μείωση των φόρων. Στη Βουλή (1931) και πάλι συζητήθηκε το “σταφιδικό”. Απαντώντας ο Π. Βουρλούμης, σταφιδέμπορος και υπουργός Εθνικής Οικονομίας στα αιτήματα των σταφιδοπαραγωγών που τα υποστήριξε ο Στ. Στεφανόπουλος, χαρακτήρισε την ενιαία διαχείριση της σταφίδας σαν “κολεκτιβισμό δι’ ον δεν είναι οικείοι οι σταφιδοπαραγωγοί”. Επίσης αρνήθηκε τη μείωση των φόρων, των ναύλων κ.λπ. Υποστηρικτές του ΑΣΟ ήταν οι περίφημοι “αντιπρόσωποι” των σταφιδοπαραγωγών και διοικητικοί σύμβουλοι του ΑΣΟ, τύπου Περδάρη, Δελγιάννη, Μαράκα, Κόκιζα κ.λπ. Παρά τις διαμαρτυρίες των σταφιδοπαραγωγών για την κατάργηση του ΑΣΟ, ο νόμος (5208/31) που

Τα μέλη της Εκτελεστικής Επιτροπής των Γεωργικών Οργανώσεων κ.κ. Λασκαρίδης, Καραμαγκιώτης, Τσιάρας, Βενιζέλος, Μαράκας, Σπηλιόπουλος, Δημητρούλιας και Γεραμάνης

τροποποίησε τους σκοπούς του ΑΣΟ, έβαλε νέα δεσμά στους σταφιδοπαραγωγούς. Σύμφωνα με το νόμο αυτό σκοποί του ΑΣΟ ήταν:

- Η ισορρόπηση της προσφοράς προς την ζήτηση του προϊόντος διά παρακρατήματος ή δι' ελεύθερης αγοράς πλεονασμάτων της παραγωγής ή και δι' αμφοτέρων των τρόπων τούτων και η συμφώνως τω άρθρω 12 διαχειρίσεις και διάθεσις του κατά τ' ανωτέρω περιεχομένου εις τον οργανισμόν σταφιδοκάρπου.

- Η διαφήμιση και εν γένει μέριμνα διά την επέκτασιν της καταναλώσεως της κορινθιακής σταφίδος.

- Η εν γένει μέριμνα διά την βελτίωσιν της ποιότητος, των όρων καλλιέργειας, την ελάττωσιν του κόστους παραγωγής.

- Η ασφάλισις της σταφιδοπαραγωγής κατά κινδύνων χαλάζης και παγετών κατά το ειδικώτερον κανονισθόσμενα διά κανονισμού εγκρινόμενου αποφάσει των αρμοδίων υπουργών.

Το άρθρο 12 του νόμου, σύμφωνα με το οποίο θα γίνεται η διαχείριση και διάθεση της

σταφίδας από τον ΑΣΟ, αναφέρει τα εξής:

α. Απαγορεύεται απολύτως η άσκησις εμπορίας κορινθιακής σταφίδας εκ μέρους του ΑΣΟ.

β. Απαγορεύεται η διάθεσις σταφίδος εκ παρακρατήματος ή εξ αγοράς πλεονασμάτων προς βρώσιν εν τω εξωτερικώ.

γ. Επιτρέπεται η διάθεσις του περιεχομένου εις τον ΑΣΟ σταφιδοκάρπου, είτε εκ παρακρατήματος είτε εξ αγοράς πλεονασμάτων, διά βιομηχανικές χρήσεις κατά τα δι' αποφάσεως του Διοικητικού Συμβουλίου του ΑΣΟ οριζόμενα, μετά έγκρισιν της αποφάσεως αυτής υπό των υπουργών Οικονομικών, Εθνικής Οικονομίας και Γεωργίας, δυναμένων να τροποποιώσι ταύτην, πάσα δε αντίθετο διάταξις νόμου, διατάγματος ή συμβάσεως ορίζουσα άλλον τρόπον καταργείται.

δ. Πάντως αποκλείεται η διάθεσις σταφιδοκάρπου προς παρασκευήν βιομηχανικών προϊόντων προοριζομένων δι' εξαγωγήν, εις μέλλουσας να ιδρυθούν επιχειρήσεις, εφόσον δεν ασκούνται υπό τύπον Ανωνύμου Εταιρείας εκούσης καταβεβλημένον κεφάλαιον τουλά-

χιστον 20 εκατομμυρίων δραχμών, επίσης αποκλείεται η διάθεση σταφιδοκάρπου προς παρασκευήν οινοπνεύματος εις μέλλοντα να ιδρυθούν εργοστάσια εφόσον η εικοσιτετράωρος παραγωγή των είνε κατωτέρα των 15.000 λίτρων ανύδρου οινοπνεύματος.

Με το νόμο αυτό κι αυτούς τους τυπικούς σκοπούς του ΑΣΟ, που ποτέ δεν εφαρμόστηκαν, τους κατήργησαν και μετέτρεψαν επίσημα πια τον ΑΣΟ σε πρακτορείο των οινοβιομηχανικών-σταφιδεμπόρων. Αύξησαν τα μέλη του διοικητικού συμβουλίου του ΑΣΟ σε 17, από τα οποία μόνον 7 ήσαν “αντιπρόσωποι” των σταφιδοπαραγωγών.

Σύμφωνα, λοιπόν, μ' αυτόν τον νόμο:

1. Απαγορεύθηκε στον ΑΣΟ η εμπορία της σταφίδας (από κοινού συγκέντρωση, επεξεργασία και πώληση).

2. Απαγορεύθηκε η από κοινού προμήθεια γεωργικών ειδών (χαλκοθείου, λιπασμάτων κ.λπ.).

3. Απαγορεύθηκε η πώληση παρακρατημάτων ή πλεονασμάτων σε μέλλουσες να ιδρυθούν βιομηχανίες που δεν είχαν καταβεβλημένο κεφάλαιο 20 εκατομ. δρχ. και σ' αυτές που η απόδοσή τους δεν ήταν τουλάχιστον 15.000 λίτρα το εικοσιτετράωρο. Έτσι τα παρακρατήματα και τα πλεονάσματα θα τα εκμεταλλεύονταν μονοπωλιακά οι “εθνικές” βιομηχανίες των τραπεζών, Χαρίλαου κ.λπ.

4. Η τιμή στην οποία θα πωλούνταν τα πλεονάσματα και παρακρατήματα της σταφίδας, θα ήταν κάτω από την έγκριση των “αρμοδίων” υπουργών, που είχαν το δικαίωμα ν' ακυρώσουν αυτές τις συμβάσεις ή να ορίσουν οποιαδήποτε τιμή ήθελαν αυτοί!!! Αν λάβουμε υπ' όψει μας ποίοι ήσαν υπουργοί πάντα (Βουρλούμης, Λοβέρδος, Χαρίλαος, Κανελλόπουλος κ.λπ.) εύκολα μπορούμε να καταλάβουμε τι “προστασία” είχαν οι σταφιδοπαραγωγοί!!! Μ' αυτόν τον τρόπο οι σταφιδοπαραγωγοί παραδόθηκαν από το κράτος στην πιο ωμή εκμετάλλευση και νέες αλυσίδες αλυσσόδεναν τους σταφιδοπαραγωγούς με δεσμοφύλακα τον ΑΣΟ, επίσημο πια όργανο των εκμετα-

λευτών τους.

Οι διαμαρτυρίες, τα συλλαλητήρια, τα συνέδρια των σταφιδοπαραγωγών, για κατάργηση του ΑΣΟ, δεν έφεραν το αποτέλεσμα που ζητιώταν, γιατί οι εκμεταλλευτές τους κατώρθωσαν να τους διαιρέσουν σε δύο αντιμαχόμενα στρατόπεδα (ευγενείς ποιότητες, κατώτερες ποιότητες)⁽⁷⁵⁾.

Τη θέση για κατάργηση του ΑΣΟ και ενιαία διαχείριση της σταφίδας από τους συνεταιρισμούς πρόβαλε από τη δεκαετία του 1920 το ΚΚΕ και η θέση αυτή υιοθετήθηκε αργότερα στις μεγάλες αγροτικές κινητοποιήσεις στα μέσα της δεκαετίας του 1930. Η κακοδιαχείριση του Σταφιδικού Οργανισμού έδωσε την ευκαιρία στην κυβέρνηση Βενιζέλου από τη μια πλευρά να τον θέσει υπό πλήρη έλεγχο σε περίοδο βαθιάς κρίσης και από την άλλη να καταργήσει τα όποια “συνεταιριστικά” χαρακτηριστικά είχε αυτός και να τον μετατρέψει ουσιαστικά σε “αποθηκάριο” όσων πλούτιζαν από το κύκλωμα της σταφίδας.

Αγωνία για τις αποζημιώσεις

Και ενώ κυβέρνηση, κόμματα και συνεταιριστές δίνουν τη μάχη για τον ΑΣΟ, οι σταφιδοπαραγωγοί αγωνιούν για τις αποζημιώσεις. Και το υπουργείο Γεωργίας θεωρεί τις δηλώσεις υπερβολικές: “Η αποζημίωσης των παγοπλήκτων ιδίως του Νομού Μεσσηνίας, δεν φαίνεται και τόσο εύκολος, αν λάβη κανείς υπ' όψιν του ότι τόσο παρά τω ΑΣΟ, όσο και παρά το υπουργείο Γεωργίας, επικρατεί η εντύπωση ότι όλοι σχεδόν οι σταφιδοπαραγωγοί συνέταξαν ψευδείς δηλώσεις.

Εις την επαρχίαν Μεσσηνίας ιδίως και εις την Πυλίαν, η δηλωθείσα ζημιά υπερβαίνει την πραγματική παραγωγή κατά 100%. Αν παρήγετο σταφιδόκαρπος 1.000 οκάδων, εδηλώθη ότι κατεστράφη παραγωγή 2.000 οκάδων. Κατόπιν τούτου, δεν είναι απίθανον, εκτός των αρμοδίων, να περιοδεύσουν την Μεσσηνίαν λίαν προσεχώς και πολλοί ανώτεροι υπάλληλοι του υπουργείου Γεωργίας και του ΑΣΟ. Αλλ' οποσδήποτε δέον να θεωρηθή γεγονός ότι η

αποζημιώσεις των παγοπλήκτων της Μεσσηνίας θα βραδύνη κατά πολύ⁽⁷⁶⁾.

Ο Λούλης Τσικλητήρας σε εκτενές άρθρο του αναφέρεται στον τρόπο με τον οποίο μπορούν να αποζημιωθούν οι παγοπλήκτοι παραγωγοί. Κάνοντας αναλυτικούς λογαριασμούς καταλήγει: “Συνοψίζοντας έχομεν να παρατηρήσωμεν ότι η θυσία της κυβερνήσεως διά την ανακούφισιν των δυστυχών αγροτών δεν δύναται να υπερβή επ’ ουδενί τα 100 εκ. δραχμών.

Και τώρα ερωτώμεν: Είνε δημοκοπία, είνε επαναστατικόν κήρυγμα, είνε απραγματοποίητα τα αιτήματα των παγετοπλήκτων καθ’ ην στιγμήν έδωσαν αι αστικά κυβερνήσεις 70 εκ. δραχ. Από την εκ του κοινόβουτου διαφοράν την οποίαν έχασαν οι σταφιδοπαραγωγοί και γίνεται ακόμη λόγος να δώσουν ακόμη 12 δραχ. κατά λίραν; Τετρακόσια εκατομμύρια τα οποία έκλεψαν οι αλευροβιομήχανοι και οι νοθευταί της κινήσης -οι οποίοι και μέσα εις τας φυλακάς μισθοδοτούνται από το Δημόσιον- και άγνωστον πόσα εκατομμύρια όπου ωφελήθησαν οι μεσάζοντες και αεριτζήδες από την αμαρτωλήν σύμβασιν της οδοποιίας και διαφόρους άλλας συμβάσεις όπως Πάουερ, Ούλεν κ.λπ. τι γίνονται; Τα 100 εκατομμύρια προς ανακούφισιν των παγετοπλήκτων θα ηδύναντο να εξευρεθούν εάν άφινεν ο κ. Βενιζέλος για χρόνους ευημερίας την μετατροπήν των Παλαιών Ανακτόρων εις Βουλήν και Γερουσίαν, εξ ων η τελευταία απορροφά 25 εκατομμύρια. Θα ηδύναντο να εξευρεθούν εάν ανεβάλλετο η λειτουργία του Εθνικού Θεάτρου, το οποίον εξ όσων μέχρι τούδε είδομεν δεν εξυπηρετεί παρά συμφέροντα πολύ περιορισμένου κύκλου. Θα ηδύναντο να εξευρεθούν αν δεν απεφασίζετο να κτισθή η Στρατιωτική πόλις του Γουδί, διά την οποίαν θα δαπανώνται ετησίως 11 εκ. δραχ. Επί δέκα έτη, αν δεν κτισθή το μέγαρον της Εκδοτικής Τράπεζας το οποίον θα στοιχίση 375 εκατομμύρια. Θα ηδύναντο να εξευρεθούν από μίαν δικαίαν φορολογίαν τριών-τεσσάρων πολυεκατομμυριούχων υπουργών, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνεται

και η κολοσιαία περιουσία της συζύγου του κ. Πρωθυπουργού.

Αλλ’ εάν εξακολουθήσωμεν ούτω, δεν θα τελειώσωμεν ποτέ!⁽⁷⁷⁾.

Από τον Πύργο όπου περιοδεύει μαζί με τον Αγγλο τραπεζίτη Ερ. Χάμπρο και τον διοικητή της Εθνικής Τράπεζας Ιωάν. Δροσόπουλο, ο υπουργός Εθνικής Οικονομίας Π. Βουρλούμης δηλώνει για τις αποζημιώσεις που... κάποτε θα δοθούν: “Ως εδήλωσεν η κυβέρνησις, το κατώτατον όριον αποζημιώσεως θα είναι 1.200 δραχ. επί τη βάσει κατωτάτου ορίου αγοράς πλεονασμάτων 2.000 δραχ. όπερ πάντως θα ασφαλισθή και εφέτος όπως πέρυσι. Εάν ο ΑΣΟ θα είνε εις θέσιν κατά την αγοράν να ορίση κατώτερα όρια εξαγοράς πλεονασμάτων μεγαλύτερα από τα περυσινά, είναι ζήτημα όπως θα εξετασθή μεταγενεστέρωσ από το αρμόδιον συμβούλιον του ΑΣΟ και επί τη βάσει των πόρων αυτού⁽⁷⁸⁾.

Εκτιμητικές επιτροπές

Από το υπουργείο Γεωργίας δίνονται οδηγίες για τη συγκρότηση των δευτεροβάθμιων εκτιμητικών επιτροπών: “Το υπουργείον της Γεωργίας δι’ εγκυκλίου συνιστά και πάλιν την άμεσον συγκρότησιν των δευτεροβαθμίων επιτροπών διά τον έλεγchon των ζημιών παγοπλήκτων σταφιδοπαραγωγών των εκτιμηθεισών υπό πρωτοβαθμίων επιτροπών. Αι επιτροπαί αύται θα είναι τριμελείς, αποτελούμεναι εξ ενός δημοσίου υπαλλήλου, γεωπόνου, ως προέδρου, του διευθυντού του οικείου καταστήματος των Γενικών Αποθηκών και ενός κτηματίου παραγωγού. Διά την ευχερή διεξαγωγή του έργου της εκτιμήσεως των ζημιών, υπό των εν λόγω επιτροπών, όλη η σταφιδοπαραγωγική περιοχή διηρέθη εις 21 εκτιμητικές περιφερείας. Ο Νομός Μεσσηνίας διηρέθη εις δέκα εκτιμητικές περιφερείας: Καλαμών, Μεσσήνης, Αγουλινίτσας, Ζαχάρως, Κυπαρισσίας, Φιλιατρών, Γαργαλιάνων, Πύλου, Μεγαλά και Κορώνης. Εκάστη των περιφερειών αυτών αντιστοιχεί προς την περιφέρειαν του οικείου υποκαταστήματος των Γενικών Απο-

θηκών. Επί τη βάσει της διαίρεσεως ταύτης και των διατάξεων του ειδικού κανονισμού του ΑΣΟ θα καταρτισθή η δευτεροβάθμια επιτροπή της οποίας τα δύο μέλη είναι καθωρισμένα και το τρίτον θα καθωρίσει ο οικείος νομάρχης και όπερ είναι αντιπρόσωπος των παραγωγών προτεινόμενος υπό των οικείων ενώσεων συνεταιρισμών. Κατόπιν της εγκυκλίου ταύτης του υπουργείου Γεωργίας, αι ενώσεις συνεταιρισμών του νομού μας είναι υποχρεωμένοι διατασσόμενοι προς τούτο, να υποβάλλουν το ταχύτερον δυνατόν εις την Νομαρχίαν Μεσσηνίας πίνακα αναγράφοντα τα τρία ονόματα παραγωγών ως τακτικών και άλλα τρία ονόματα παραγωγών ως αναπληρωματικών. Εκ τούτων ο κ. νομάρχης θα εκλέξη εν τακτικόν μέλος και δύο αναπληρωματικά. Αμα της εκλογής των μελών τούτων, θα γίνη ανακοίνωσις των ονομάτων των εις τον πρόεδρον ο οποίος θα είναι ο δημόσιος υπάλληλος γεωπόνος. Οι ορισθέντες πρόεδροι των επιτροπών γεωπόνου κατά εκτιμητικής περιφέρειας, είνε οι εξής διά την περιφέρειαν Μεσσηνίας: Καλαμών ο κ. Κεκεμέρης, Μεσσήνης ο κ. Ηλίας Καμπανάρος, Αγουλινίτσος ο κ. Π. Πουλόπουλος, Ζαχάρως ο κ. Βλ. Γιαννόπουλος, Κυπαρισσίας ο κ. Ιωαννίδης, Φιλιατρών ο κ. Ανδρ. Κουβέλης, Γαργαλιάνων ο κ. Κασαπίδης, Πύλου ο κ. Χρ. Κωνσταντινίδης, Μελιγαλά ο κ. Π. Χριστόπουλος, Κορώνης ο κ. Π. Πρέζας.

Εις τας εκτιμητικές περιφέρειας εις ας ως ανωτέρω δεν λειτουργούν ενώσεις συνεταιρισμών, παρέχεται η πληροφορία ότι το εκ των παραγωγών τρίτο μέλος της οικείας εκτιμητικής επιτροπής της αντιστοίχου περιφέρειας θα ληφθή εκ των πινάκων των ενώσεων των γειτονικών προς αυτάς εκτιμητικών επιτροπών.

Πάσαι αι εκτιμητικάι επιτροπαί θα τεθούν υπό την άμεσον εποπτείαν του κ. Αντωνοπούλου, ανωτάτου υπαλλήλου και ειδικού περί τα αμπελουργικά⁽⁷⁹⁾.

Λίγες ημέρες αργότερα φθάνει στην Καλαμάτα ο κ. Αντωνόπουλος για το συντονισμό

του έργου των εκτιμήσεων: “Ευρίσκεται από προχθές εις την πόλιν μας, ο Γενικός Επιθεωρητής του υπουργείου Γεωργίας και ειδικός περί τα αμπελουργικά κ. Π. Αντωνόπουλος. Ο κ. Αντωνόπουλος ερωτηθείς υπό συντάκτου μας σχετικώς με το έργον των δευτεροβάθμιων εκτιμητικών επιτροπών, είχε την καλοσύνην να μας ανακοινώση ότι χάρις εις την βοήθειαν των οργανωμένων ήδη εκτιμητικών επιτροπών, θα δυνηθή η αρμόδια υπηρεσία του υπουργείου να φέρη εις πέρας το πράγματι δύσκολον έργον των εκτιμήσεων. Εν συνεχεία ο κ. Αντωνόπουλος μας ανεκοίνωσε ότι συνεκέντρωσε χθες εις τα γραφεία του ενταύθα υποκαταστήματος των Γενικών Αποθηκών τα δύο μέλη των εκτιμητικών επιτροπών των περιφερειών Καλαμών, Μεσσήνης, Κορώνης και Μελιγαλά προς τα οποία συνέστησε την ταχύτερα ει δυνατόν έναρξιν του έργου της εκτιμήσεως. Περαιτέρω, ο κ. Αντωνόπουλος μας ετόνισεν ότι έλαβε εντολήν εκ μέρους του υπουργείου Γεωργίας την οποία και διεβίβασεν εις απάσας τας επιτροπάς, ίνα αύται επισκεφθώσιν εν προς εν όλα τα κτήματα εκάστης πληγείσης κοινότητος και εκτιμήσωσιν μετά σχολαστικότητος ταύτα. Ο κ. Αντωνόπουλος μας παρεκάλεσε να τονίσωμεν ότι τόσον αι επιτροπαί ελέγχου, όσον και οι τριτοβάθμια τοιαύται θα επαληθεύσωσι τον αριθμόν των στρεμμάτων τα οποία έχουν δηλώσει οι σταφιδοκτήμενες ως προς την κατά στρέμμα απόδοσιν εκάστου κτήματος όλων των κοινοτήτων και όχι μόνον θα αφαιρέσωσιν ως είναι από μόνον το περίσσευμα, αλλά και θα καταγγείλωσι τους τυχόν αναληθώς δηλώσαντες. Τούτο, σας λέγω με κάποιαν πικρίαν, διότι μας κατηγγέλη ότι μερικοί σταφιδοκτήμενες, ολίγων ευτυχώς κοινοτήτων, από συστήματος αύξησαν τον αριθμόν των στρεμμάτων και την μόνην στρεμματικήν απόδοσιν των κτημάτων των. Αν ληφθή υπ’ όψιν ότι τας ενστάσεις εκδικάζει ετέρα τριτοβάθμια επιτροπή και ότι η επιτροπή αύτη έχει δικαίωμα αν πεισθεί και να ελαττώση ακόμη την ζημίαν. Καταλήγων ο κ. Αντωνόπουλος παρεκάλεσεν όπως επι-

στήσωμεν την προσοχήν των προέδρων των κοινοτήτων εκείνων οίτινες δεν υπέβαλλον εισέτι κατάλογον των ζημιών⁽⁸⁰⁾.

Παρέμβαση Κουμουνδούρου

Την κατάσταση που δημιουργείται στην ύπαιθρο αλλά και την επίπτωση που έχει αυτή στις πόλεις, περιγράφει γλαφυρά σε άρθρο του ο Αλέξανδρος Εμπειρικός-Κουμουνδούρος, ο οποίος προτείνει και μέτρα ανακούφισης:

«Στοιχειώδες αίσθημα κοινωνικής αλληλεγγύης επιβάλλει εις την δημόσιαν γνώμην, αφού η κυβέρνησις δεν φαίνεται έχουσα σαφή επίγνωσιν της καταστάσεως να μη αγνοήσῃ την δυστυχίαν εις νῦν, κατ' αὐτάς, εἶναι βυθισμένος ο πληθυσμός της νοτιοδυτικής Πελοποννήσου.

Ἡ βραδυκίνητος κυβερνητικὴ μηχανὴ ἔπρεπε τὴν φορὰν ταύτην νὰ ἐπιδείξει μείζονα γοργότητα προκειμένου νὰ ληφθῶν τα δέοντα μέτρα πρὸς ἀνακούφισιν τῶν συνεπειᾶν τῶν παγετῶν ἐστερημένων παντός πόρου ζωῆς παραγωγῶν. Ὡς γνωστόν, οἱ σταφιδοπαραγωγικοὶ πληθυσμοὶ τὴν ἐποχὴν ταύτην τοῦ ἔτους ἀποζῶσιν, ἐπὶ τῆς προόψει τῆς κατ' Αὐγούστου ἐσοδείας τοῦ καρποῦ τῶν, ἀποκλειστικῶς ἀπὸ πιστώσεις χορηγουμένας παρὰ τῶν παντοπωλῶν καὶ ἄλλων παντοειδῶν ἐμπόρων. Νῦν, τῆς ἐσοδείας καταστραφεῖσθε κατά ποσοστὸν ποικίλον ἀπὸ 80% μέχρι 100%, κατὰ τὴν γενομένην πρωτοβάθμιαν ἐκτίμησιν, διεκόπησαν πάσαι αἱ τοιαύται πιστώσεις τῶν ἐμπόρων. Το πῶς ἀποζῶσιν ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας οἱ παντελῶς ἐστερημένοι ἄλλων πόρων παραγωγοὶ εἶνε ὄντως αἰνίγμα ἀποκρύπτων ἀπιστεῦτους στερήσεις καὶ μεγάλην δυστυχίαν. Οἱ σταφιδοπαραγωγοὶ ἐν τῇ ἀπογνώσει τῶν ἀναγκάζονται ἄλλοι νὰ ἐκποιῶσιν εἰς τιμὰς εὐτελεῖς τὰ οἰκόστιά τῶν κτήνη, ἄλλοι δὲ ἐξ αὐτῶν νὰ προσφεύγουν, κυριολεκτικῶς ἀποστραγγιζόμενοι ὑπὸ τούτων, εἰς τοὺς ἐπιτόπιους τοκογλύφους. Λαμβάνοντες πολλὰκις τὸ ἥμισυ τοῦ ονομαστικοῦ ποσοῦ τοῦ χορηγουμένου δανείου. Ἐξ νῦν νὰ προσθέτω ὅτι δυστυχῶς τὰ

κρούσματα ζωοκλοπῶν καθ' ἃ ἐπληροφορήθην, ἐπολλαπλασιάσθησαν τελευταίως παρὰ τοῖς ἐξαιρετικῶς νομοταγέσι αὐτοῖς πληθυσμοῖς, εἴαν δὲ ἡ κυβέρνησις δὲν ἐπιταχύνῃ τὰς πρὸς ἀρωγὴν τῶν ἐνεργείας τῆς, φοβούμεθα ὅτι ἐν τῷ προσεχεῖ μέλλοντι θέλουσι σημειωθῆ ἔτι πλείονα ἔκτροπα, δημιουργουμένης εἰς τὰς φιλοπόρους περιφερείας ταύτας καταστάσεως ἐκρύθμου, διότι ἡ πείνα εἶναι ὁ κείριστος τῶν συμβούλων. Εἶναι ἄραγε ἀναγκαῖον νὰ τονίσω εἰς ἐπίμετρον ὅτι ἡ νέκρωσις τῆς ἐμπορικῆς πίστεως ἔχει σταματήσῃ καὶ εἰς τὰ ἀστικά κέντρα πάσαν οἰκονομικὴν ζωὴν, συμπαρασύρουσα ἐν τῇ συμφορᾷ τοῦ ἀγρότου τὸν ἔμπορον καὶ τὸν ἐπαγγελματίαν τῶν πόλεων, καὶ ὅτι κατ' αὐτάς, σύμψας ὁ πληθυσμὸς τῆς Μεσοπνίας καὶ τῆς Ἠλείας ἀγωνιά, ἀναμένων ἀπὸ τὰς κυβερνητικὰς ἀποφάσεις καὶ μόνον τὴν σωτηρίαν τοῦ;

Ὡς πρὸς τὴν κυβέρνησιν γνωστόν τυγχάνει, κατόπιν τῶν ἐπανελημμένων δηλώσεων τῶν κ. κ. Βουρλούμη καὶ Αλεξανδρῆ πῶς ἀπεφάσισεν αὐτὴ νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὴν κατάστασιν. Συνεπεία τοῦ συστήματος τῆς αὐτασφαλείας τοῦ ἐφαρμοσθέντος μετὰ τοὺς παγετοὺς τοῦ ἔαρος 1929, ὁ ΑΣΟ ἔχει τὴν υποχρέωσιν νὰ ἀποζημιώσῃ τοὺς σταφιδοπαραγωγούς κατὰ τὰ 2/3 τῶν 90 ἑκατοστῶν τῆς κατὰ χιλιόλιτρον ἀξίας τῶν πλεονασμάτων. Δεδομένου δὲ ὅτι ἡ ἀξία αὐτὴ ἦτο πέρυσι 2.000 δραχμῶν καὶ ὅτι ἐφέτος ὑπάρχουσι βᾶσιμοι λόγοι νὰ πιστεύομεν ὅτι θὰ κρατηθῆ εἰς τὸ αὐτὸ ἐπίπεδον, ἡ δοθησομένη ἀποζημίωσις δὲν θὰ υπερβῆ τὰς 1.200 δραχμὰς κατὰ χιλιόλιτρον.

Ἡ οὕτω προτεινομένη ἀνακούφισις, ἀποτελεῖ, καθ' ἡμᾶς, ἐμπαιγμὸν τῶν σταφιδικῶν πληθυσμῶν. Ἐὰν θέλῃ τὸ Κράτος νὰ ἐκτιμήσῃ τὴν πραγματικότητα, δέον νὰ ἀποβλέψῃ εἰς τοὺς μικροτέρους παραγωγούς, πολλοὶ τῶν ὁποίων δὲν παράγωσι πλέον τῶν 4-5 χιλιολίτρων σταφίδος. Ἐν τῇ τελευταίᾳ ταύτῃ περιπτώσει, ἔστω καὶ ἀνὰ τὰς ζημίαι ἀς υπέστησαν οἱ παραγωγοὶ ἐκτιμηθῶσι πρὸς 100%, ἐνδεχόμενον ὅπερ ἀσφαλῶς ἀποκλείεται, θὰ λάβωσι οὕτω ὡς συνολικὴν ἀποζημίωσιν οὐκ πλέον τῶν

4.800-6.000 δραχμών, ποσόν προφανώς εντελώς ανεπαρκές διά να θεραπεύση, μέχρι της χορηγήσεως νέων καλλιεργητικών δανείων αρχομένων από του προσεχώς Μαρτίου, τας ανάγκας οικογενειάρχων, οίτινες εξ αυτών των χρημάτων θα έχωσι να εξοφλήσωσι και πολλές ήδη δοθείσας εις αυτοίς εμπορικές πιστώσεις και τα διάφορα καλλιεργητικά δάνεια, ενώ εξ άλλου το έτερον εισόδημα εξ ου αποζώσι, το σύκον, έχει και τούτο καταστραφή, άνευ όμως ελπίδος αποζημιώσεως.

Εκ των παρατιθεμένων αριθμών θα εννοήση τις ότι η αποζημίωσις, διά να πληρώση τον σκοπόν της δέον να είναι εις ανώτερα της μελετωμένης. Ανάγκη λοιπόν η τιμή των πλεονασμάτων κατά χιλιόλιτρον να ορισθή ανωτέρα των δύο χιλιάδων δραχμών, και αν τούτο προσκρούη εις τα γενικότερα συμφέροντα της σταφίδος απολήγον, λόγω τεχνητώς υψωμένων τιμών εν τω εσωτερικώ εις μείωσιν της εξαγωγής, το κράτος δέον να μη διστάση να χαρίση τον εκ 50 εκατομμυρίων δραχμών έγγειον φόρον της σταφίδος, χάριν της αποζημιώσεως των παραγωγών, χειρονομία, ήτις, καθ' ημάς, και απολύτως επιβεβλημένη είναι και δυνατή υπό τας παρούσας συνθήκας του προϋπολογισμού. Προς τούτο θα ήρκει, εν η περιπτώσει ο προϋπολογισμός δεν παρουσιάζει πλεόνασμα, αντιθέτως προς τας υπό του κ. Πρωθυπουργού εξαγγελθέντα και επ' εσχάτων, να περισταλώσι χάριν των λιμωττόντων σταφιδικών πληθυσμών τινές από τις πολυτελείς δαπάνας δι' ων πολλαπλώς επιβαρυνόμεθα. Αλλά νομίζομεν ότι και έτερον μέτρον πρέπει να ληφθή προς συμπλήρωσιν των ανωτέρω τούτων. Το της μετατροπής των δανείων της Αγροτικής Τραπέζης εκ βραχυπροθέσμων εις μακροπρόθεσμα ή τουλάχιστον εις μεσοπρόθεσμα, ίνα το χρήμα το δοθησόμενον εις τους πληγέντας παραγωγούς χρησιμοποιηθή πράγματι προς ανακούφισιν των αναγκών των. Τέλος, όχι μόνον επειδή τα επιδικαθησόμενα ποσά δεν θα καταβληθώσι εις τους δικαιούχους παρά μόνο κατά το τέλος Σεπτεμβρίου, αλλά και αυτά αι οριστικά εκτιμήσεις των επιτροπών

θα αργήσουν να εκδοθούν παραμενούσης ούτω μιας καταστάσεως αβεβαιότητος εις τας πληγείσας περιφέρειάς ως προς τα τελικώς εκδοθησόμενα ποσά, ήτις θα εξακολουθή να προκαλή την εκ μέρους των εμπόρων άρνησιν πάσης πιστώσεως εις τους παραγωγούς, συνιστώμεν εις τον ΑΣΟ να μελετήση συντόμως τρόπον διανομής προσωρινών μικρών βοηθημάτων εις τους παγοπλήκτους υπό τύπον προκαταβολών απέναντι των ποσών άτινα οριστικώς θα δοθώσιν εις τούτους, διότι ήδη, ως προείπον, πολλά οικογένεια, ως ιδίοις όμμασι αντελήφθην, στερούνται και αυτού του επιουσίου άρτου των»⁽⁸¹⁾.

Οι εκτιμήσεις αργούν

Οι εκτιμήσεις αργούν και οι παραγωγοί διαμαρτύρονται: «Το έργον των δευτεροβάθμιων επιτροπών επί του ελέγχου των ζημιών των σταφιδαμπέλων εκ του παγετού συνεχίζεται καθ' άπαντα τον Νομόν.

Ως γνωστόν, αι δευτεροβάθμια επιτροπαί ενεργούν έναν λεπτομερειακόν έλεγchon, μέχρι του σημείου ώστε να μετρούν με κορδέλα τας εκτάσεις των σταφιδοφυτειών. Γίνεται δηλαδή ένας έλεγχος τοιούτος, όστις και χρόνον αρκετόν θα απαιτήση διά την εκτίμησιν των ζημιών, και ακριβή εκτίμησιν αυτών θ' αποδόσιν.

Αλλά παρά πάντα ταύτα, οι σταφιδοπαραγωγοί και ίδια της επαρχίας Μεσσήνης, οίτινες ως γνωστόν έχουν υποστεί τας περισσοτέρας ζημίας, άρχισαν ήδη να δυσανασχετούν διά το μέτρον τούτο. Και δυσανασχετούν, όχι δι' άλλον λόγον, αλλά διότι προβλέπεται ότι η εκτίμησις των ζημιών ως διεξάγεται σήμερα, δεν θα περατωθή ούτε τον Ιανουάριον, ενώ είνε γνωστόν ότι περί τα τέλη Σεπτεμβρίου πρέπει να αρχίση η καταβολή της αποζημιώσεως προς τους σταφιδοπαραγωγούς.

Αλλά οι σταφιδοπαραγωγοί δυσανασχετούν ακόμη περισσότερο διότι εις πολλές περιφέρειάς λαμβάνεται ως μέτρων εκτιμήσεων των ζημιών εν και δύο μόνον κτήματα, ως κατήγγειλεν ενυπογράφως ο κ. Κλεφτόγιαννης διά

την Κοινότητα Ζερμπισίων.

Οι σταφιδοπαραγωγοί αναμένουν ήδη την ενίσχυση των εκτιμητικών επιτροπών, ελπίζοντας ότι θα δυνηθούν να αποζημιωθούν τον Σεπτέμβριο»⁽⁸²⁾.

Ο καιρός περνά, οι εκτιμήσεις συνεχίζονται, έκτακτα μέτρα ανακούφισης δεν παίρνονται, η αποζημίωση φαίνεται ότι οριστικοποιείται στις 1.200 δραχμές το χιλιόλιτρο και στη Μεσοπνία τα πράγματα είναι παγωμένα όπως φαίνεται από ανυπόγραφη επιστολή στη “Σημαία”, η οποία φαίνεται ότι απηχεί τις απόψεις της διεύθυνσης της εφημερίδας:

«Εις τον Πύργον, εις τας Πάτρας, εις το Αίγιον και γενικώς εις όλα τα σταφιδικά μέρη της Πελοποννήσου, συγκροτούνται συσκέψεις και συλλαλητήρια των σταφιδοπαραγωγών διά τον κανονισμόν μιάς δικαίας και λογικής αποζημίωσης των παγετοπλήκτων. Εις το Αίγιον μάλιστα συγκροτείται συλλαλητήριον. Τοιαύτης σπουδαιότητες είνε το ζήτημα, ώστε ν' απασχολή σήμερον ολόκληρον σχεδόν την Ελλάδα. Εδώ εις τον μακάριον αυτόν τόπον που λέγεται Μεσοπνία, τίποτε δεν παρατηρείται, ουδέ η παραμικροτέρα κίνησις των παγετοπλήκτων ουδέ και το ελάχιστον παράπονον κατά της ορισθείσης αποζημίωσης. Διατί; Μήπως οι σταφιδοπαραγωγοί έπαυσαν ενδιαφερόμενοι υπέρ των συμφερόντων των; Μήπως εγκρίνουν την ορισθείσαν αποζημίωσιν; Και όμως ούτε το ένα ούτε το άλλο συμβαίνει. Οι παγετόπληκτοι και δυσηρεστημένοι είναι διά την θρυλουμένην αποζημίωσιν και διά την ζωήν των ενδιαφέρονται. Λείπουν όμως από το μέσον οι εμπυκωταί μιάς τοιαύτη κινήσεως. Οι ηγέται. Αλλά δόξα τω Θεώ, υπάρχουν τέτοιοι, αρκετοί εις την Μεσοπνίαν. Τι κάμνουν; Πού ευρίσκονται; Διατί δεν κινούνται; Διατί δεν διαμαρτύρονται; Διατί δεν καλούν εις γενικάς συνελεύσεις τους συνεταιρισμούς των; Ιδού κ. διευθυντά μερικά ερωτήματα προερχόμενα αυθορμήτως από τους παγοπλήκτους. Τελευταίως, φρονώ ότι οι σταφιδοπαραγωγοί έχουν υποχρέωσιν άνευ άλλης τινός προειδοποιήσεως να αναλάβουν αυτοί

ούτοι την πρωτοβουλίαν της συγκροτήσεως συσκέψεων καθ' άπαντα τον Νομόν. Διότι αν αναμένουν τους αυτοκλήτους προστάτες των, τότε ασφαλώς ουδέποτε θα κινηθούν. Και το ζήτημά των ασφαλώς θα χαθή, όπως και τόσα άλλα»⁽⁸³⁾.

Συνέδριο προγραμματίζε η Ένωση Ζευγολατιού με πρόταση στο Εμπορικό και Βιομηχανικό Επιμελητήριο, επιδιώκοντας την παρουσία του Καλαματιανού διευθυντή του υπουργείου Γεωργίας και προέδρου του ΑΣΟ Π. Κουτσομπτόπουλου.

Ανέβαλε όμως την επίσκεψη στην Καλαμάτα και έτσι αναβλήθηκε για αργότερα το συνέδριο. Ενώ φαίνεται ότι οι συνεταιριστές συνεχίζουν να ασχολούνται με την υπόθεση του ΑΣΟ, καθώς πλησιάζει η ανάδειξη εκλεκτόρων με τη νέα μορφή του Οργανισμού. Από τη διαδικασία υπάρχουν σκέψεις αποχής σε ορισμένες Ενώσεις (Μεσσήνης, Μπάστα και Ζευγολατιού) αλλά έτσι ή αλλιώς “καθ' άπασαν την ύπαιθρον Μεσοπνίαν διεξάγονται ζωηραί συζητήσεις σχετικά με την εκλογή των εκλεκτόρων”⁽⁸⁴⁾.

Λίγες ημέρες αργότερα σε κινητοποίηση καλεί η Εκτελεστική Επιτροπή των Γεωργικών Οργανώσεων της Ελλάδος με επιστολή προς τους παγόπληκτους παραγωγούς της Μεσοπνίας: “Το ζήτημα της αποζημίωσης φαίνεται να μην απασχολή και πολύ τους κυβερνώντας τον δύσμοιρον τούτον τόπον. Ισως πιστεύουν ότι είναι δυνατόν να επιμείνουν εις τας τότε (αμέσως μετά την καταστροφήν) δηλώσεις του πρωθυπουργού και των αρμοδίων υπουργών ότι δηλαδή πρέπει να βασίζεσθε μόνον και μόνον επί του ποσού το οποίον δύναται να σας παράσχη η αναγκαστική ασφάλις, δηλαδή εις τα 2/3 των 90% της καθοριστέας τιμής αγοράς πλεονασμάτων. Η τιμή όμως ήτις θα καθορισθή διά την αγοράν των τυχόν παρουσιασθησομένων πλεονασμάτων δεν φαίνεται μετά την τελευταίαν νομοθετικήν επιδρομήν κατά του ΑΣΟ εκ μέρους της κυβερνήσεως των Βουρλούμπδων να εξασφαλίζη διά σας τους δυστυχήσαντας σταφιδοκαλλιεργητάς περισσότερον των 1.200 δραχμών κατά

"Σημείο" 4/8/1931 - Η Εκτελεστική Επιτροπή των Γεωργικών Οργανώσεων της Ελλάδος καλεί τους σταφιδοπαράγωγους σε αγώνα

χιλιόλιτρον καταστραφείσας εσοδείας κατά τους πλέον τολμηρούς υπολογισμούς.

Είναι λοιπόν ευκολονόητον ότι θα υπάρξει ανάγκη να διαμαρτυρηθήτε εντονότατα και να αγωνισθήτε ακόμη σκληρά κατά της ανάλγυπτης αυτής αδιαφορίας των κυβερνήτων. Η Εκτελεστική Επιτροπή των Γεωργικών Οργανώσεων της Ελλάδος παρακολουθεί με μεγάλο ενδιαφέρον όπως παρακολουθεί όλα τα ζητήματα τα αφορώντα την γεωργικήν τάξιν και το ζήτημά σας αυτό. Να είσθε λοιπόν έτοιμοι διότι σύντομα θα σας καλέσει αφ' ου τακτοποιηθούν πρότερον ωρισμένα προϋποθέσεις, εις το σκληρόν έργον της διαμαρτυρίας και του αγώνος.

Η Εκτελεστική Επιτροπή
Π. Λασκαρίδης Θεσσαλονίκης, Τ. Τσιάρας Λαγκαδά, Χ. Παπαχρίστου Θεσσαλονίκης, Κ. Χαλουλάκος Θεσσαλονίκης, Ιωάν. Βενιζέλος Καλαμών, Η. Μαράκας Καλαμών, Κ. Σπηλιόπουλος Αιγίου, Β. Καραμαγκιώλης Θηβών⁽⁸⁵⁾.
Παρέμβαση κάνουν και τα Επιμελητήρια

ζήτωντας να μην επιβαρυνθεί με τα μέτρα η προς εξαγωγή σταφίδα και προτείνοντας μεγαλύτερη τιμή εξαγοράς πλεονασμάτων: "Εις το υπουργείον της Εθνικής Οικονομίας ελήφθησαν τα υπομνήματα διαφόρων Επιμελητηρίων, σχετικώς με την εφετεινήν εσοδείαν της σταφίδος. Δι' αυτών αναφέρεται πρώτο ότι η προβλεπόμενη παραγωγή σταφίδος κατά το 1931-1932 θα ανέλθη εις 20 περίπου εκατομμύρια ενετικής λίτρας. Το ποσόν τούτο δεν θεωρείται μικρόν, η δε μείωσις της παραγωγής αποδίδεται εις τας καταστροφάς εκ των παγετώνων και της χιονός, τας οποίας υπέστη εφέτος η σταφιδοπαραγωγή. Διά να δυνηθή η εφετεινή σταφιδοπαραγωγή να κρατηθή εις καλās τιμάς, τα Επιμελητήρια υποστηρίζουν ότι το προϊόν δεν πρέπει να επιβαρυνθή κατά την εξαγωγήν του διά προσθέτων φορολογιών. Προσθέτουν δε ότι κατά το τρέχον έτος η επιβάρυνσις της παραγωγής διά της εισπραξέως ολοκλήρου του ποσοστού, το οποίον καθωρίσθη διά την είσπραξιν του ποσού το οποίον θ

απαιτηθή διά την αποζημίωσιν των παγετοπλήκτων θα επιτείνει την δυσπραγίαν των παραγωγών. Κατά την γνώμην μάλιστα του Επιμελητηρίου Καλαμών η επιβάρυνσις εκ της αποζημιώσεως ταύτης πρέπει να κατανεμηθή εις πλείοντας της μιας σταφιδικής εσοδείας. Διά να εξευρεθί δε το απαιτούμενον ποσόν, συνιστάται η σύναψις δανείου, το οποίον θα εξωφληθί διά της τμηματικής εισπράξεως του ποσού της προαναφερθείσης φορολογίας. Λόγω του μικρού ποσού της εφετεινής εσοδείας, τα Επιμελητήρια εκφέρουν την γνώμην ότι τα εξαγοραστέα πλεονάσματα δεν πρέπει να είναι μεγάλα και κατά συνέπειαν είναι δυνατόν να πληρωθούν παρά του ΑΣΟ εις ποσόν όχι κατώτερον των 2.500 δραχμών κατά χιλιόλιτρον. Οσον αφορά το ζήτημα της αποζημιώσεως των παγετοπλήκτων το Εμπορικόν Επιμελητήριον Καλαμών φρονεί ότι αύτη πρέπει να γίνη κλιμακωτή. Τόσον το πρώτον ζήτημα όσον και το δεύτερον, θ' ασχολήσουν προσεχώς τον ΑΣΟ και την κυβέρνησιν. Το ζήτημα των παγετοπλήκτων θα εξαρτηθί εκ των εκθέσεων, οίτινες θα υποβληθούν εις το υπουργείον Γεωργίας παρά των κατά τόπους εκτιμητικών αντιπροσώπων. Κατά τας αυτάς πληροφορίας το έργον των επιτροπών περατούται λίαν προσεχώς. Εν τούτοις η υπόθεσις της αποζημιώσεως, θεωρείται βέβαιον ότι θα γεννήσῃ σοβαρά ζητήματα, καθ' όσον ο ΑΣΟ κι η κυβέρνησις δεν είναι διατεθημένοι να χορηγήσουν τας ζητηθείσας παρά των παραγωγών αποζημιώσεις. Εδηλώθη μάλιστα εμμέσως προς τους παραγωγούς ότι η αποζημίωσις δεν θα υπερβεί τας 1.500 δραχμάς κατά χιλιόλιτρον⁽⁸⁶⁾.

Οι επιτροπές ορίζουν αποζημίωσι 1.200 δραχμές το χιλιόλιτρο, οι εκτιμήσεις τελειώνουν και υποβάλλονται εφέσεις: "Ο κ. Βουρλούμης συνειργάσθη χθες μετά του διευθυντού του ΑΣΟ διά το ζήτημα της σταφίδος. Κατά τας υπάρχουσας πληροφορίας, η ζημία εκ των παγετών ανέρχεται εις 130 εκ. ενετικής λίτρας. Δεδομένου ότι αι δευτεροβάθμιαι επιτροπαί ώρισαν την αποζημίωσιν εις τιμήν 1.200 δρ.

κατά χιλιόλιτρον, θα απαιτηθί ποσόν 1.600 εκατ. το οποίον θα εξευρεθί διά δανείου το οποίον θα συναφθί μετά της Εθνικής Τραπέζης. Κατά των αποφάσεων των δευτεροβάθμιων επιτροπών χωρεί έφεσις εις τριτοβαθμίους επιτροπάς απαρτιζομένης υπό ενός πρωτοδίκου του Ειρηνοδικείου και ενός επιστήμονος του τύπου. Τοιαύται εφέσεις υπεβλήθησαν πολλαί⁽⁸⁷⁾.

Σε δηλώσεις του ο Π. Κουτσομπτόπουλος αναφέρεται στις διαπραγματεύσεις σχετικά με τη χορήγηση δανείου από την Εθνική Τράπεζα, αλλά και τις τιμές της σταφίδας: "Χάρις εις το ενδιαφέρον της κυβερνήσεως επετεύχθη κατ' αρχήν συμφωνία με την Εθνικήν Τράπεζαν διά να αναλάβει αύτη και εφέτος την χρηματοδότησιν του ΑΣΟ. Ηδη απομένει μόνον ο καθορισμός των λεπτομερειών του δανείου κ.λπ. εφ' ων όμως ο κ. Κουτσομπτόπουλος δεν πθέλησε να μας ανακοινώσῃ, εφ' όσον οι διαπραγματεύσεις συνεχίζονται εισέτι.

Και ως υπάλληλος του υπουργείου Γεωργίας αλλά και ως Μεσσήνιος δεν είναι δυνατόν παρά να θέλω όπως οι σταφιδοπαραγωγί απολαύσουν όσον το δυνατόν μεγαλύτερων τιμών δια το προϊόν των. Δεν πρέπει όμως να λησμονώμεν ότι η γεωργική κρίσις, ήτις μαστίζει όλα τα γεωργικά προϊόντα εις την διεθνήν αγοράν, έχει επιφέρει και την πτώσιν των ομοειδών προς τη σταφίδα καρπών και συνεπώς δι' αυτό το μέλλον της σταφίδος μας να έχομεν σήμερον υπερβολικάς αξιώσεις και να ζητούμεν υπερβολικάς τιμάς, διότι υπάρχει κίνδυνος να χάσωμεν την με τόσους κόπους και θυσίας ανακτηθείσαν εφέτος κατανάλωσιν εν Αγγλία⁽⁸⁸⁾.

Η διοίκηση του ΑΣΟ συνεδριάζει και εγκρίνει το δάνειο. Σύμφωνα με σχετική ανακοίνωσι "προς εκπλήρωσιν της έναντι της σταφιδοπαραγωγής ανειλημμένης υποχρεώσεως προς αποζημίωσιν των εκ πάγου βεβαιωθεισών ζημιών ανερχομένων δε κατά πίνακα εκτιμήσεων υπέρ τα 140 εκ. ενετικών λιτρών, ενεκρίθη όπως συναφθί δάνειον μετά της Εθνικής Τραπέζης εξωφλητέον εις τρεις ετησίαις δόσεις

τοκοχρεωλυτικές εκ. δραχ. 175 εκατ.". Στην ίδια ανακοίνωση για τις αποζημιώσεις αναφέρεται ότι "η διοικούσα τον ΑΣΟ επιτροπή επεφύλαχθη να καθορίσει εις μεταγενεστέραν σύσκεψιν τον τρόπον της αποζημιώσεως, δοθέντος ότι δέον να έχουν συγκεντρωθεί εν τω μεταξύ άπασαι αι πληροφορίες των δευτεροβαθμίων εκτιμητικών επιτροπών περί του ποσού της ζημίας" (89).

Κυβερνητικοί παράγοντες χαρακτηρίζουν και πάλι ως υπερβολικές τις εκτιμήσεις για τις ζημιές, οι οποίες για την περιοχή της Μεσσηνίας με βάση τους σχετικούς πίνακες έχουν ως εξής σε ενετικές λίτρες: "Περιφέρεια Αγυλινίτσας 6.000.000, Ζαχάρως 3.200.000, Καλαμών 5.500.000, Κορώνης 346.000, Κυπαρισσίας 2.200.000, Μαράθου 4.150.000, Μεγαλά 12.000.000, Μεσσήνης 9.000.000, Πύλου 11.000.000, Φιλιατρών 196.290". Σύνολο σταφιδικών Περιφερειών Πελοποννήσου-Νήσων Ιονίου 131.498.290⁽⁹⁰⁾.

Διεργασίες στο Αγροτικό Κόμμα

Στο ίδιο διάστημα και ιδιαίτερος μετά το συνέδριο της Θήβας στις αρχές Ιουνίου αναπτύσσεται μια έντονη κινητικότητα γύρω από τη συγκρότηση του Αγροτικού Κόμματος Ελλάδας. Το κόμμα που έχει συγκροτήσει η αριστερή πτέρυγα κερδίζει έδαφος απέναντι στο άλλο τμήμα και επιχειρεί να δημιουργήσει οργανώσεις στη Νότια Ελλάδα. Στη Μεσσηνία πρωταγωνιστεί ο νεαρός δικηγόρος Ιωάννης Βενιζέλος που συμμετέχει στο γραφείο Νότιας Ελλάδας μαζί με τον Λούλη Τσικλητήρα, ανιψιό του προέδρου της Ένωσης Συνεταιρισμών Μπάστα (Πλατύ) και παλιού αγροτιστή Περικλή Βενιζέλου, ενώ το εγχείρημα δέχεται ομαδικά πυρά από διάφορες πλευρές. Με αφορμή τις επιθέσεις αυτές ο Ιωάννης Βενιζέλος σε επιστολή του αφού γράφει για τη χρεοκοπία του αστικού πολιτικού συστήματος αναφέρει μεταξύ άλλων: "Στη χρεοκοπία αυτή παρουσιάζεται μέσα στην πολιτική ζωή του τόπου μας με πανελλήνιον πλέον εμφάνισιν και με ξεκαθαρισμένες θέσεις απάνω στα οικονομικοκοι-

νωνικά ζητήματα το Αγροτικό Κόμμα ως ιστορική ανάγκη, το οποίον ενσαρκώνει ως πολιτική κίνηση όλην την κοινωνικοπολιτική μεταλλαγήν ήτις συντελείται, υποσχόμενον το ξεσκλάβωμα των εργατών του κάμπου όπως και των πόλεων, δεχόμενον προς τούτο τη συνεργασία με τα ριζοσπαστικώτερα κόμματα των εργαζομένων στις πόλεις. Το κόμμα της αγροτικής τάξεως δεν είναι δημιούργημα λοιπόν ωρισμένων φιλοδόξων, αριστερίζοντων κλπ. όπως θέλουν να το παρουσιάσουν πολλοί απολογηταί της αστικής τάξεως, αλλά είναι δημιούγημα ανάγκης και πολιτική οργάνωσις ήτις αντιπροσωπεύει υπάρχουσιν ήδη των πραγμάτων κατάστασιν νέα ήτις συνεχώς δημιουργείται και ανδρούται"⁽⁹¹⁾.

Τη σκυτάλη των επιθέσεων παίρνει το "Θάρρος" από σκοπιά υπεράσπισης των Φιλελευθέρων και σε κύριο άρθρο του γράφει μεταξύ άλλων: "Διά την Ελλάδα δεν είναι δυνατόν να εννοηθή ένα γεωργικόν κόμμα αριστερόν την στιγμήν μάλιστα που δεν υπάρχουν ούτε τσιφλίκια προς διανομήν, ούτε δουλοπάροικοι, ούτε μουζικοί αλλά μόνον καλλιεργηταί μικροαστοί, μηδεμίαν σχέσιν έχοντες με αριστερίζοντας, ουδέ έχοντες να διεκδικήσουν ζητήματα τοιαύτα ώστε να δικαιολογείται η προς αριστερά παρέκκλισις. Δυστυχώς οι ιδιόρρυθμοι κοινωνιολόγοι και οικονομολόγοι οι οποίοι αποφάσισαν να δημιουργήσουν αγροτικήν πολιτικήν κίνησιν παρεγνώρισαν την πραγματικότητα κατά έναν τρόπον εντελώς αξιοθρήνητον. Δι' αυτό δε υφίσταται αυτή η σύγχισις και παρανόσις και δι' αυτόν τον λόγον η γεωργική κίνησις εμφανίζεται τόσοσιν ισιόρρυθμος και τόσοσιν περιορισμένη, ιδία δε εν Πελοποννήσω όπου οι αγρόται είναι φύσει συντηρητικοί και επ' ουδενί λόγω είναι δυνατόν να ανεχθούν θεωρίας ξένας προς τας παραδόσεις του"⁽⁹²⁾.

Η "Σημαία" πιστή στην αντικομμουνιστική γραμμή της ακολουθεί στην επίθεση: "Μέσα εις τους κόλπους των αγροτικών μαζών ενεφυλοχώρησαν και αναρχικά στοιχεία. Δυστυχώς υπάρχουν μεταξύ των προτεινόντων αγρο-

τικών στοιχείων και δεδηλωμένοι κομμουνισαί και άλλα αριστερίζοντα στοιχεία”⁽⁹³⁾.

Η σύγκρουση γύρω από την αναγκαιότητα και το χαρακτήρα του Αγροτικού Κόμματος συνεχίζεται και αργότερα επανέρχεται ο Ιωάννης Βενιζέλος: «Το Αγροτικό Κόμμα, το κόμμα αυτό των εκμεταλλευομένων εργατών της υπαίθρου το λέγει ξεκάθαρα, ότι μονάχα όταν η πολιτική εξουσία, την κατάληψιν της οποίας σκοπεύει και για την κατάληψιν της οποίας εργάζεται με όλα τα μέσα τα νόμιμα, περιέλθει στα χέρια των εργαζομένων της υπαίθρου οι οποίοι αποτελούν την πλειοψηφίαν εν τη χώρα τους πόθους των οποίων αυτό ενσαρκώνει και είναι ο οδηγητής των στο δρόμο της απελευθερώσεώς των.

Μόνον όταν λοιπόν η πολιτική εξουσία περιέλθει στο κόμμα των εργαζομένων αυτών της υπαίθρου, που είναι οι περισσότεροι, στο κόμμα το αγροτικό, τότε μόνον θα παύση κάθε εκμετάλλευσις που γίνεται σήμερα, εκμετάλλευσις οικονομική, ηθική, κοινωνική, εκμετάλλευσις τέτοια που τους οδηγεί μέρα με την ημέρα σε μια εντελή απαθλίωση και εξουθένωση και από απόψεως ατόμων και από απόψεως κοινωνικής τάξεως. Το γκρέμισμα της κρατούσης ολιγαρχίας του πλούτου ήτις δεν είναι πλέον ανεκτή μέσα στις σημερινάς κοινωνίας ως έχουν αύται διαμορφωθεί, είναι το πρόγραμμά του και ο σκοπός του. Του κεφαλαίου του συνειδητού και τυραννικού που καταπιέζει τις εργαζόμενες μάζες και τις οδηγεί στην αναρχία και τον κομμουνισμό, έρχεται το αγροτικό κόμμα εχθρός και τιμωρός»⁽⁹⁴⁾.

Στο μεταξύ στο Αγροτικό Κόμμα Ελλάδας που ελέγχει η αριστερή πτέρυγα διεξάγεται έντονη συζήτηση για το θέμα των συμμαχιών και το θέμα τίθεται στη συνεδρίαση του Διοικητικού Συμβουλίου του κόμματος καθώς η ομάδα Γαβριηλίδη απορρίπτει τη συνεργασία με τον πρώην πρωθυπουργό και πολλές φορές υπουργό Γεώργιο Καφαντάρη και προκρίνει τη συνεργασία με το νεότευκτο Σοσιαλιστικό Κόμμα Ελλάδας του Γιάννη Πασαλίδη⁽⁹⁵⁾.

Στη συνεδρίαση του Διοικητικού Συμβουλίου

τίθεται και το ζήτημα της καταδίκης της φασιστικής οργάνωσης ΕΕΕ ή των “χαλυβδοκράνων” όπως τους αποκαλούσαν, ο Τοικλητήρας τάσσεται υπέρ της καταδίκης αλλά το Συμβούλιο διχάζεται: «Κατά την απογευματινή συνεδρίαση ετέθη προς συζήτησιν ο καθορισμός της στάσεως του Αγροτικού Κόμματος έναντι των εθνικών οργανώσεων και των χαλυβδοκράνων. Οι κ. κ. Γαβριηλίδης, Τανούλας και Τοικλητήρας επετέθησαν υβρισαντες τας εθνικας οργανώσεις και τους χαλυβδοκράνους οίτινες είπον αποτελούν φασιστικήν οργάνωσιν εχθράν του Αγροτικού Κόμματος, το οποίον είναι αριστερόν. Πολλοί όμως σύμβουλοι αντέκρουσαν και εν τέλει απεφασίσθη όπως το Αγροτικόν Κόμμα μη εκδηλωθή κατά των ΕΕΕ και των χαλυβδοκράνων»⁽⁹⁶⁾.

Με αφορμή τις συζητήσεις αυτές η “Σημιαία” εξαπολύσει νέα επίθεση: «Όταν οι Σταμπολίνσκιδες της Θεσσαλονίκης έχουν το θράσος να διακηρύττουν ότι μόνον μετά στοιχείων αριστερίζοντων δύνανται να συμπράξουν, όταν εις τα σπλάχνα του νεότευκτου κόμματος υπάρχουν δεδηλωμένοι κομμουνισαί, έχομεν το δικαίωμα να διακηρύττωμεν ότι οι λεγόμενοι αρχηγοί του Αγροτικού Κόμματος είναι μεταμφιεσμένοι κομμουνισαί επιδιώκοντες την μπολσεβικοποίηση των αγροτικών μαζών και εις τούτου κυρίως αποβλέποντες»⁽⁹⁷⁾.

Με την προσέγγιση αυτή διαφωνεί το “Θάρρος” που στο κύριο άρθρο αναφέρει μεταξύ άλλων: «Δεν πρέπει να φαινόμεθα υπερβολικοί. Η εμφάνισις κινήσεως αγροτικής, αυτή καθ’ εαυτήν εξεταζομένη δεν αποτελεί ούτε κομμουνισμόν υπό μάσκαν, ούτε προετοιμάζει ανατροπήν του κοινωνικού καθεστώτος. Η εμφάνισις του αγροτισμού αποτελεί απλώς μίαν συνέπειαν της απογοητεύσεως του αγροτικού κόσμου από τα λοιπά κόμματα. Λυπηρόν βέβαια ότι οι ηγέται της κινήσεως αυτής δεν φαίνεται να έχουν έναν ανώτερον παλμόν, ο οποίος θα απετέλν το κίνητρον διά την δημιουργίαν μιας καταστάσεως σοβαράς και παγίας»⁽⁹⁸⁾.

Καυστική απάντηση στη “Σημιαία” δίνει ο

Ηλίας Γ. Σππλιώτης και καταλήγοντας γράφει: «Απ' άκρου εις άκρον της Μεσοπνίας όπως άλλως και της λοιπής Ελλάδος της αγροτικής πρέπει να αρχίσει ομοθυμαδόν το αγροτικόν κίνημα. Πρέπει οι αγρόται να αποκτήσουν την αγροτικήν συνείδησιν τελείως, να αποσπαθούν ολότελα της καταθλιπτικής εξουσίας της κεφαλαιοκρατίας, να αποτελέσουν το μεγάλο αγροτικό κόμμα με τας μεγάλας και υγιείς αρχάς του και πνωμένοι πλέον και χειραφετημένοι κάτω από την πράσινην σημαίαν των να τραπούν ειρηνιστικά προς διεκδίκησιν των δικαίων των»⁽⁹⁹⁾.

Και μέσα σε αυτό το κλίμα εμφανίζεται μια ανακοίνωση του δικηγόρου Νικόλαου Π. Παναγιωτακόπουλου ως εκπροσώπου του Αγροτικού Κόμματος στην επαρχία Μεσοπνής που καλεί τους αγρότες να γραφτούν σε αυτό και «δηλοί εντόνως προς διάψευσιν κακόβουλων διαδόσεων ότι το Αγροτικό Κόμμα ουδεμίαν σχέσηιν έχει προς τον κομμουνισμόν, ον ουδαμώς αναγνωρίζει και αντιτίθεται»⁽¹⁰⁰⁾. Από την ανακοίνωση δεν μπορεί να συναχθεί συμπέρασμα για το αν ο Παναγιωτακόπουλος ήταν στην ίδια ομάδα με Βενιζέλο-Σππλιώτη ή στην αντίπαλη.

Στη συζήτηση παρεμβαίνει ο παλαιίμαχος αγροτιστής Βασίλης Κωστόπουλος που εμφανίζεται επιφυλακτικός σχετικά με το Αγροτικό Κόμμα και γράφει ανάμεσα στα άλλα: «Η αγροτική κίνησις εν Ελλάδι σημαντικώς ήδη τροποποιήσασα το πολιτικόν πρόγραμμα του 1923 -και πολύ δικαίως- εξελίσσεται με κατεύθυνσιν καταλήψεως της πολιτικής εξουσίας με πρόγραμμα καθαρώς σοσιαλιστικόν. Αναγκαίως η τοιαύτη γραμμή ούσα γραμμή και της πολιτικής κατευθύνσεως του συντηρητικού εργατικού κόμματος καθιστά ενιαίον το μέτωπον του αγροεργατικού αγώνος απέναντι των αστικών κομμάτων. Αλλά προς την επιτυχίαν των ανθρωπιστικών αυτών πολιτικών αγώνων απαιτούνται προ παντός ηθικά δυνάμεις μέγισται αι οποίαι εκπηγάζουν από την πίστην προς τους αγώνας, ην πίστην γεννά η γνώσις των μεγάλων οικονομικών

ζητημάτων και της θεραπείας τούτων, δηλαδή η συνειδητή κατάστασις. Και τούτο είναι που μας κάμνει να βλέπομεν με κάποιον δισταγμόν εις την κίνησιν αυτήν. Οι σημειωθέντες δικασμοί μέσα εις την αρξαμένην κίνησιν και κατά τα πρώτα βήματα της εμφανίσεώς της μας κάμνει να πιστεύωμεν ότι η υποκειμενικότης μερικών αγωνιστών εκυριάρχησε των αντικειμενικών κατευθύνσεων. Το οποίον σημαίνει ανυπαρξίαν συνειδητής καταστάσεως η οποία προδικάζει την αποτυχίαν του μεγάλου αγώνος υποβοηθούσα τας προς τούτο ενεργείας. Εμφανείς και παρασκηνιακά, των αστικών κομμάτων. Ημείς οίτινες πρώτοι εμφανίσαμεν την πράσινην σημαίαν, ως σύμβολον του αγροτικού κόμματος εν Μεσοπνία πναγκάσθημεν διά σειράς άρθρων να καταγγείλωμεν την τοιαύτην πορείαν εν Πελοποννήσω κατά περυσινά σταφιδικά συλλαλητήρια, τονίσαντες μάλιστα τότε ότι παρέλκει η τοιαύτη εμφάνισις του αγροτικού κόμματος διότι δεν διαφέρει των αστικών κομμάτων. Τα πράγματα ατυχώς επαλήθευσαν τας προβλέψεις μας εκείνας. Το συμπέρασμα είναι όμως ότι οι αξιούντες να καθοδηγήσωσι τας αγροτικές μάζας εις τον πολιτικόν αυτόν αγώνα πρέπει προ παντός να πιστεύσουν εις αυτόν. Και διά να πιστεύσουν πρέπει να αποξενώσουν εαυτούς των υποκειμενικών υπολογισμών και μικρολογιών, διότι εν εναντία περιπτώσει το ναυάγιον είναι εξώφθαλμον δεδομένου μάλιστα όντως ότι η αποτυχία της συνεταιριστικής κινήσεως εν Μεσοπνία έχει γόνιμον έδαφος προς κατασυκοφάντησιν του αγώνος»⁽¹⁰¹⁾.

Σε αυτό το κλίμα συνεχίζεται η αντιπαράθεση με συχνά δημοσιεύματα και ενώ οι πληροφορίες θέλουν να γίνονται παρασκηνιακές συζητήσεις για την ενοποίηση των δύο κομμάτων που είχαν προκύψει από τη διάσπαση του προηγούμενου χρόνου στο πλαίσιο των ζυμώσεων για ένα μεγάλο κόμμα των αγροτών, εμφανίζεται ο Θόδωρος Κορμάς ο οποίος με αφορμή δημοσίευμα της εφημερίδας "Μεσοπνία" επιτίθεται με σφοδρότητα σε Βενιζέλο και Τσικλητήρα, και μάλιστα με βαρύτατους

χαρακτηρισμούς. Σε μακροσκελές άρθρο του κατά του Αγροτικού Κόμματος του οποίου αποτελούν στελέχη οι δύο αγροτιστές, γράφει ως «Έχουν κάποιο μωρό παιδάκι από του Γλιάτα, ονόματι Ιωάν. Βενιζέλον, που νομίζει ότι το αγροτικόν κόμμα, όπως το έχουν διδάξει και άλλοι, ως τσαμπουρολόγημα “συνεταιρισμών”, και που το έμαθαν να πιπιλίζει τρεις λέξεις “πολιτικο-κοινωνικο-οικονομικά” και τον γνωστόν διά τας κομμουνιστικές του αρχάς εις όλα τα αστυνομικά τμήματα της Μεσσηνίας Λούλη Τσικλητήρα»⁽¹⁰²⁾.

Μπαίνει Σεπτέμβρης χωρίς αποζημιώσεις

Ο καιρός περνάει, ο λιγοστός σταφιδόκαρπος που σώθηκε μαζεύεται σε μικρό χρονικό διάστημα, ο Σεπτέμβρης μπαίνει και οι αποζημιώσεις δεν φαίνονται στον ορίζοντα, ενώ οι πληροφορίες θέλουν να “μαγειρεύονται” οι εκτιμήσεις των δευτεροβάθμιων επιτροπών ώστε να μειωθούν οι ζημιές. Οι πρώτες κινητοποιήσεις μετά από 5 μήνες αναμονής και υποσχέσεων, έρχονται: «Προχθές Κυριακήν συνήλθον εις ογκώδες συλλαλητήριον οι σταφιδοπαραγωγοί των Κοινοτήτων Οικαλίας, Λουτρού, Φίλια, Ανδανίας και Μάλτας προκειμένου να λάβουν αποφάσεις, κατόπιν της γνωσθείσας ειδήσεως ότι τροποποιούνται μειωτικώς οι αριθμοί των εκτιμήσεων των ζημιών, γενομένων υπό των δευτεροβαθμίων επιτροπών. Το συλλαλητήριο υπήρξε ογκώδες, μετά το πέρας δε τούτου συνετάγη το κάτωθι ψήφισμα διαμαρτυρίας το οποίον απεστάλη αρμοδίως:

Σύμπαντες σταφιδοπαραγωγοί Κοινοτήτων Οικαλίας, Λουτρού, Φίλια, Ανδανίας, Μάλτας συνεληθόντες σήμερον συλλαλητηριακώς εκγνωσθείσας ειδήσεως ότι γεωπόνιοι δευτεροβαθμίων επιτροπών κρυφίως συνεδριάζοντες εις γραφεία οργανισμού τροποποιούσι μειωτικώς αριθμούς σταφιδοπαραγωγής, αλλοιούντες δεδομένα επιτροπών, προς εξίσωσιν παραγωγής προς δεδομένους αριθμούς υποκαταστήματος Μελιγαλά, διαμαρτύρονται ολο-

ψύχως κατά τοιαύτης αναρμόστου συμπεριφοράς υπαλλήλων, ενεργούντων παρά συνείδησιν υπό καλεύσματα ανωτέρων των, αξιούσι δημοσίευσιν αληθινών πινάκων εκτιμήσεως δεδομένου ότι απομένει διέξοδος τριτοβαθμίου επιτροπής εις οργανισμόν και μη αδικηθώσι σταφιδοπαραγωγοί περιφερειών, οποίων πινάκων παραμένουσι αδημοσίευτοι, δι' αφαιρέσεως υπερβάλλοντος ποσού εξισώσεως, βαρύνοντος ολόκληρον σταφιδοπεριφέρειαν παρά μόνον αυτών.

Επιτροπή Κοινοτήτων: Χαντζόπουλος, Τζαναδάμης, Σταθουλόπουλος, Ηλιάδης, Γιαννόπουλος.

Είμεθα εις θέσιν να γνωρίζομεν ότι ο αναβρασμός των ανωτέρω Κοινοτήτων έχεις φθάσει εις το κατακόρυφον πάντες δε οι σταφιδοπαραγωγοί απειλούσι να κατέλθουν εις τα άκρα εις ην περίπτωσιν δεν δημοσιευτούν οι αριθμοί των εκτιμήσεων υπό των αρμοδίων. Υπήρχον σχετικώς πληροφορίες ότι εις το συλλαλητήριον τους ανωτέρω θα μιμηθούν και αι άλλαι Κοινοότητες του Νομού Μεσσηνίας οι ιθύνοντες των οποίων προσέρχονται εις συνεννοήσεις μεταξύ τους προς συγκρότησιν ενός ογκώδους συλλαλητηρίου, καθόσον υποθέτουν ότι και αυτών οι αριθμοί των εκτιμήσεων θα έχουν αλλοιωθή προς βλάβην των»⁽¹⁰³⁾.

Υπάρχει όμως και μια γενικευμένη δυσφορία για τα μέτρα του ΑΣΟ σχετικά με τη νέα παραγωγή: «Κατά πληροφορίας μας μεταξύ των σταφιδοπαραγωγών του Νομού επικρατεί μεγάλη δυσφορία, όσον αφορά και τα μέτρα άτινα ελήφθησαν εσχάτως υπό του ΑΣΟ, προς προστασίαν της σταφιδοπαραγωγής. Ούτοι έχουν την γνώμιν ότι το συμβούλιον του ΑΣΟ εξετίμησε κακώς τα δεδομένα και δεν έλαβε καθ' ολοκληρίαν υπ' όψει του τας υποδείξει της σταφιδοπαραγωγής τας αναπτυχθείσας κατ' επανάληψιν εις τα διάφορα υπομνήματα και τα συνέδρια Πύργου και Καλαμών.

Όλα αυτά οι σταφιδοπαραγωγοί τα αποδίδουν εις την κρατικοποίησιν του ΑΣΟ, όπως κατέστη εσχάτως ούτος διά του ψηφισθέντος νεαρού Νόμου περί τροποποιήσεως του καταστατικού

και εναντίον αυτού κυρίως σκέπτονται να στραφώσι. Εν πάσει περιπτώσει είναι γεγονός ότι μεταξύ των σταφιδοπαραγωγών εις τους οποίους πρέπει να προστεθή ότι προσετέθησαν και οι συκοπαραγωγοί, επικρατεί μεγάλη δυσφορία διά τα ληφθέντα υπό του ΑΣΟ μέτρα, ως και διά τας καταβαλλομένας προσπάθειάς όπως τροποποιηθώσιν μειωτικώς οι αριθμοί των ζημιών των παγετοπλήκτων»⁽¹⁰⁴⁾.

Επιτροπή του συλλαλητηρίου αποτελούμενη από τους Νικολαρόπουλο, Ηλιακόπουλο, Γιαννόπουλο, Λάγιο, Σταθουλόπουλο, Χαντζόπουλο, Μουρούσια και Μιχαλάκη επισκέπτεται τον γενικό επιθεωρητή του υπουργείου Γεωργίας και επόπτη των εκτιμητικών επιτροπών Αντωνόπουλο και εκφράζει τις διαμαρτυρίες της.

Νέα σενάρια όμως για τον τρόπο αποζημιώσεων και την πολιτική του ΑΣΟ μεγαλώνουν την ανησυχία των παραγωγών: “Υπό των ενταύθα σταφιδικών κύκλων εσχολιάζοντο ζωηρώς αι απόψεις του υπουργού της Εθνικής Οικονομίας κ. Π. Βουρλούμη, όσον αφορά τον τρόπον της αποζημιώσεως των παγετοπλήκτων σταφιδοπαραγωγών. Συμφώνως προς τας απόψεις αυτάς του κ. υπουργού, η αποζημιώσις των παγετοπλήκτων δεν θα ορισθή ως είχε αποφασισθή, εις 1.200 δρχ. κατά χιλιόλιτρον, αλλά πολύ κάτω της τιμής αυτής. Οι δικαιούχοι όμως θα δύνανται να προσφύγουν εις το δικαστήριον διά να συμπληρώνουν τας αποζημιώσεις των. Διά του τρόπου αυτού ετονίζετο υπό των ανωτέρω κύκλων ότι η κυβέρνησις προσπαθεί αφ' ενός μεν να περικόψη από τους πληγέντας σταφιδοπαραγωγούς μέρος της μικράς αποζημιώσεως την οποίαν υπεσχέθη εις αυτούς. Αφ' ετέρου δε να παρελκύσθαι το ζήτημα. Συναφώς πληροφορούμεθα ότι εις ωρισμένους ενταύθα παράγοντας των σταφιδικών μερών επικρατεί η σκέψις όπως προβούν το ταχύτερον εις τα κατάλληλα διαβήματα παρά τη κυβερνήσει διά την σταφιδικήν πολιτικήν την οποίαν ηκολούθησεν και ακολουθεί ήδη έναντι της αποζημιώσεως των παγετοπλήκτων, καθόσον οι τελευταίοι ούτοι λόγω των αντίξωων οικονομικών περιστάσεων

έχουν περιέλθῃ εις τελείαν κατάστασιν ενδείας. Χαρακτηριστικόν των διαθέσεων υφ' ων εμφορείται η κυβέρνησις απέναντι των σταφιδοπαραγωγών είναι το γεγονός ότι ο ΑΣΟ απεφάσισεν όπως εφεισβάλη ενώπιον των τριτοβαθμίων επιτροπών τας περισσότερας αποφάσεις των δευτεροβαθμίων τοιούτων. Δέον να σημειωθή ότι ο ΑΣΟ θα υποβάλῃ επίσης ομαδικάς ενστάσεις και εναντίον των αποφάσεων των δευτεροβαθμίων εκτιμητικών επιτροπών του υποκαταστήματος Μεσσήνης, διότι έχει την γνώμην ότι αι ζημιαί παριστάνονται ως υπερβολικώς εξογκωμέναί”⁽¹⁰⁵⁾.

Μεγάλη κινητοποίηση στη Μεσσήνη

Μετά και τις πληροφορίες αυτές πραγματοποιείται μεγάλη κινητοποίηση στη Μεσσήνη: “Χθες την πρωίαν, επί τη πληροφορία ότι το κατάστημα Γενικών Αποθηκών Μεσσήνης μελετά την τροποποίησιν των αποφάσεων των δευτεροβαθμίων επιτροπών εις βάρος των σταφιδοπαραγωγών, συνεκεντρώθησαν εις την γείτονα Μεσσήνην κατόπιν κωδωνοκρουσιών, υπερδισχίλιοι χωρικοί με τον σκοπόν όπως ερχόμενοι πεζή εις Καλάμας, διαμαρτυρηθούν εντόνως προς τον νομάρχη κ. Κρεβατάν και τον επόπτην των εκτιμητικών επιτροπών κ. Αντωνόπουλον. Εις την Μεσσήνην οι σταφιδοπαραγωγοί εξετράπησαν μάλιστα και εις ύβρεις εναντίον των αρμοδίων υπαλλήλων και εζήτησαν όπως κατέλθουν ομαδικώς εις Καλάμας. Επεκράτησαν όμως ψυχραιμότεραι σκέψεις και ούτω εξέλεξαν μιαν πολυμελήν επιτροπήν, αποτελεσθείσαν υπό των κ.κ. Π. Σταυροπούλου, Ι. Θεοδοροπούλου, Π. Πανοπούλου και Σ. Πανοπούλου της Κοινότητος Αριστοδημείου, Θεοδ. Χριστοφιλοπούλου, Μιχ. Πετροπούλου, Ι. Κωνσταντοπούλου, Γ. Αλεξοπούλου και Κ. Σταματοπούλου της Κοινότητος Ναζηρίου, Ευστ. Ζολώτα της Κοινότητος Αβραμιού, Γ. Φωτεινόπουλον, Δημ. Ξενογιάννην της Κοινότητος Πιλαλίστρας, Στ. Κωνσταντοπούλου της Κοινότητος Αγριλιάς, Αρ. Καλογεροπούλου, Αλ. Γεωργουλοπούλου, Αντ. Αργυράκη της Κοινότητος Βρωμοβρύσεως, Δημ.

Παπαδοπούλου της Κοινότητας Πιπερίτσας, Παν. Παναγιωτάκη, Μιχ. Αλεξοπούλου της Κοινότητας Καλαμαράς, Νικολ. Νικολακοπούλου της Κοινότητας Σπιταλίου, Θεοδ. Φάκωνα της Κοινότητας Μαδαίνης, Κ. Παπαγεωργίου, Ν. Κεφάλα, Γ. Στούνου και Β. Φωτόπουλου της Κοινότητας Καρτερολίου, ήτις ελθούσα εις Καλάμας με ρητήν εντολήν, διατυπωθείσαν μάλιστα και εν υπομνήματι, παρουσιασθή αμέσως προ του νομάρχου κ. Κρεββατά και του γενικού επόπτου των εκτιμήσεων κ. Αντωνοπούλου. Η επιτροπή ετόνισεν προς τους κ.κ. νομάρχην και Αντωνόπουλο, ότι εις ην περίπτωσιν δεν μείνουν αι εκτιμήσεις ως έχουν συνταχθή υπό των δευτεροβαθμίων επιτροπών, έχει την ρητήν εντολήν όπως καλέσει πάραυτα τους σταφιδοπαραγωγούς εις έντονον αγώνα προς διεκδίκησιν των δικαίων απόψεών των. Ο κ. Αντωνόπουλος απαντών τότε, παρεκάλεσε την επιτροπήν όπως παρουσιασθή και πάλιν το απόγευμα ενώπιόν του ίνα λάβουν πλέον οριστικές αποφάσεις. Το απόγευμα δεκαμελής επιτροπή σταφιδοπαραγωγών μετέβη εις την Νομαρχίαν, ίνα συζητήση μετά του κ. Αντωνοπούλου, επί παρουσία και του κ. νομάρχου, τον τρόπον διευθετήσεως του αναφεέντος ζητήματος. Ο κ. Αντωνόπουλος διαβεβαίωσε την επιτροπήν ότι αυτός προσωπικώς ουδέν δικαίωμα έχει να επέμβη. Κατόπιν τούτου η επιτροπή απήλθεν δηλώσασα ότι θα διαβιβάσῃ εις τους σταφιδοπαραγωγούς τα λεχθέντα μεταξύ αυτής και του κ. Αντωνοπούλου, ίνα αποφασίσουν σχετικώς⁽¹⁰⁶⁾.

Ο Θεόδωρος Κορμάς με την ιδιότητα του “Γενικού Συμβούλου Αγροτικού Κόμματος Ελλάδος” την ίδια ημέρα δημοσιοποιεί προκήρυξη “προς τους αγρότες της Μεσοπνίας” στην οποία αναφέρει: “Ο εμπαιγμός που σας γίνεται τόσο καιρό από τους αρμοδίους στο ζήτημα των αποζημιώσεων δεν έχει πια όρια. Η υπομονή, υπομονή πείνης και δυστυχίας, δικαίως εξαντλήθη πια. Ο υπουργός της Εθνικής Οικονομίας δηλώνει ότι τας αποζημιώσεις θα τας κατεβάσῃ κάτω από 1.200 το χιλιόλιτρο. Γι’ αυτό λοιπόν σας ειδοποιούμε ότι αποφασί-

σαμε να κατέλθουμε και πάλιν εις έντονον συλλαλητηριακόν αγώνα, για τον οποίον θα πρέπει να είσθε έτοιμοι⁽¹⁰⁷⁾. Η αγανάκτηση κορυφώνεται, εντείνονται οι συζητήσεις για συλλαλητήρια και μπροστά στην κατάσταση που διαμορφώνεται ο ΑΣΟ κάνει ελιγμό αφήνοντας να διαρρεύσει ότι θα δοθούν προκαταβολές: “Πληροφορούμεθα εκ θετικής πηγής ότι κρατεί σκέψις παρά τοις αρμοδίους όπως δοθώσιν προκαταβολαί εις τους δικαιούχους παγετόπληκτους σταφιδοπαραγωγούς, έναντι των αποζημιώσεων. Εις την σκέψιν ταύτην ήχθησαν οι αρμόδιοι εκ του γεγονότος της παρατάσεως του χρόνου των οριστικών εκτιμήσεων των ζημιών. Διότι ως υπολογίζεται αι τριτοβάθμια επιτροπαί δεν θα καταστή δυνατόν να τερματίσωσι την εντολήν των, ούτε και εντός του προσεχούς μηνός Οκτωβρίου. Οι παγετόπληκτοι εξ άλλου, έχουν την γνώμην ότι δεν πρέπει να δοθούν προκαταβολαί μικραί εις τους σταφιδοπαραγωγούς, ως είναι η θρυλούμενη των 400-500 δρχ. κατά χιλιόλιτρον, αλλ’ εν χιλιόδρχμον τουλάχιστον κατά ενετικόν χιλιόλιτρον, το δε υπόλοιπο να χορηγηθή, άμα ως οριστικοποιηθούν οι κατάλογοι των αποζημιώσεων. Και την άποψιν αυτήν φαίνεται ότι θα υποστηρίξουν μεθαύριο εις το συνέδριον Ζευγολατιού⁽¹⁰⁸⁾.”

Συνέδριο στο Ζευγολατιό, σύσκεψη στο Πλατύ

Το συνέδριο στο Ζευγολατιό συγκαλείται στις 13 Σεπτεμβρίου και η “Σημαία” νουθετεί τους οργανωτές για “δίκαιες, λογικές και εφαρμόσιμες” αξιώσεις: “Είμεθα απολύτως βέβαιοι ότι το σημερινόν εν Ζευγολατιώ Συνέδριον των Μεσοπνίων αγροτών θα διεξαχθή με την προσήκουσαν σοβαρότητα και επιβολήν, ως και άλλοτε. Αλλά των πορισμάτων, εις τα οποία θα προέλθη το Συνέδριον, είναι ανάγκη να επιδιωχθή η πλήρης αποδοχή από μέρους της κυβερνήσεως. Και η αποδοχή θα επιτευχθή καθ’ όλην την γραμμήν, εάν αι αξιώσεις των αγροτών είναι λογικά, δίκαιαι και εφαρμόσιμοι και αν ο αγροτικός κόσμος εμφανισθή πνω-

μένος και συντονίστηκαν οι ενέργειες του προς μίαν και την αυτήν κατεύθυνση. Όταν οι διάφοροι αγροτικά ή συνεταιρικά ομάδες ενεργούν μονομερώς και διατυπώνουν αξιώσεις διαφορετικές, αναμφισβητήτως τ' αγροτικά δίκαια θα παραμερισθούν και θα καταπατηθούν και θα περιφρονηθούν. Μία κυβέρνηση όταν υφίσταται την πίεση ολοκλήρου του αγροτικού κόσμου πτωχμένου, δεν θα τολμήσει ποτέ να τεθή αντιμέτωπος προς αυτόν. Θα εξαναγκασθεί να προσχωρήσει εκούσια ακούσια εις τας δικαίας και λογικές αξιώσεις των αγροτών. Η "Σημαία" ειλικρινώς ποθούσα να ιδί τους Μεσσήνιους αγρότες, επιτυχάνοντας του σκοπού των, εύχεται όπως οι αγρόται μας διά των οικείων οργανώσεων εμφανισθούν πτωχόμενοι. Ας μη λησμονείται ποτέ η αξία του ρητού "εν τη ενώσει η ισχύς". Αγρόται πτωχόμενοι δεν είναι δυνατόν παρά να καταγάγουν περιφανή θρίαμβον, αρκεί μόνον οι αξιώσεις των να είναι, ως ελπίζομεν, δίκαιαι, λογικαί και εφαρμόσιμοι"⁽¹⁰⁹⁾.

Το Συνέδριο πραγματοποιείται και σε αυτό πρωταγωνιστεί ο Ηλ. Μαράκας. Πρόεδρος της Προμηθευτικής και Πωλήσεως Ένωσης Γεωργικών Συνεταιρισμών Ζευγολατιού, ο οποίος δήλωσε ότι "το κράτος συνεμάχησεν μετά της βιομηχανίας και τα αποτελέσματα όλοι τ' αντιλαμβάνεσθε. Μας ετορπίλισαν τον οργανισμόν, μας κατεπολέμησαν την εξαιρετον πολιτικήν των κατωτέρων ποιότητων του τέως διοικητού του ΑΣΟ Σιμωνίδου, μας αποξένωσαν από την οργάνωσίν μας. Αλλ' αυτά δεν έγιναν απλώς και μόνον από καπρίτσια. Υπήρχε σχέδιον και σχέδιον μελετημένον. Τα δε αποτελέσματα της εφαρμογής του όλοι τα βλέπομεν. Αναβολή εκλογών του ΑΣΟ, μη καθορισμός τιμής αποζημιώσεως κατά 1.800 δραχ. το ενετικό χιλιόλιτρον, κατάργησις του ταμείου αυτασφαλείας εν των ΑΣΟ, κρατικοποίησις αυτού κ.λπ."⁽¹¹⁰⁾. Το συνέδριο διακόπηκε προκειμένου να επαναληφθεί μετά από λίγες ημέρες και να προσκληθούν σε αυτό και άλλες οργανώσεις παραγωγών.

Την ίδια ημέρα πραγματοποιείται στου Μπά-

στα (Πλατύ), σύσκεψη της Ένωσης Συνεταιρισμών Μεσσηνίας με σκοπό τη λογοδοσία της διοίκησης και μετά τις ομιλίες των παραγόντων (Τζώρτζης επιθεωρητής ΑΤΕ, Σταυρόπουλος διευθυντής υποκαταστήματος Μεσσηνίας της ΑΤΕ, Τρυφονόπουλος επόπτης συνεταιρισμών κ.ά.) "έλαβον τον λόγον πολλοί ρήτορες διεκτραγωδήσαντες την οικτράν κατάστασιν εις ην έχει περιέλθει η σταφιδοπαραγωγή και εν τέλει ενεκρίθη το κατωτέρω ψήφισμα: "Αντιπρόσωποι χιλίων πεντακοσίων οργανωμένων οικογενειών κατόπιν μακράς συσκέψεως Γραφεία Ένώσεως Σταφιδοτραπέζης Μεσσηνίας λαβόντες υπ' όψιν δυσχερή οικονομικήν θέσιν σταφιδοπαραγωγών στερουμένων άρτου, ζητώσι καθορισμόν τιμής χιλιόλιτρον αποζημιώσεως παγοπλήκτων δρ. δισχιλίας, ταχείαν καταβολήν αποζημιώσεως εντός Σεπτεμβρίου. Σύσκεψις απεφάσισε εν περιπτώσει αδραναίας αρμοδίων προς εκπλήρωσιν δικαίων αιτημάτων της εντός Σεπτεμβρίου αναλάβη πρωτοβουλία, προσκαλέσει ολόκληρον σταφιδικόν κόσμον Μεσσηνίας, διαμαρτυρηθή συλλαλητηριακώς - Εντολή συσκέψεως Ιωάν. Κόσσυβας, Χρ. Μιχαλόπουλος"⁽¹¹¹⁾.

Κοινοτάρχες υπέρ αποζημιώσεων

Το θέμα απασχολεί και το διεξαγόμενο στην Αθήνα επεισοδιακό πανελλήνιο συνέδριο Κοινοτήτων, το οποίο εκδίδει ψήφισμα για τους παγοπληκτους: "Οι αντιπρόσωποι των σταφιδοφόρων περιοχών συνελθόντες εις σύσκεψιν και κατόπιν διεκτραγωδήσεως των δεινών των σταφιδοπαραγωγών των οποίων όχι μόνον οι σταφιδάμπελοι κατεστράφησαν, αλλά και πάσα άλλη παραγωγή μη αποζημιωθέντων εισέτι, ικετεύουν το Πανελλήνιον Συνέδριον Κοινοτήτων όπως υψώση φωνήν διαμαρτυρίας κατά της παρατηρουμένης κωλυσιεργίας παρά των αρμοδίων διά την καταβολήν σχετικής αποζημιώσεως και δημιουργίας ζητημάτων εκ του μηδενός, δηλαδή δε ότι μεταβαίνουσα εις το υπουργείον Εθνικής Οικονομίας, Γεωργίας και ΑΣΟ, διεκτραγωδήσει τα δεινά των παγοπλήκτων"⁽¹¹²⁾.

Η συνεδρίαση των αντιπροσώπων έγινε σε αίθουσα της Βουλής, κράτησε περισσότερο από μια ώρα και ακολούθησαν διαβήματα στα οποία διαπιστώθηκε η πρόθεση περικοπών στις αποζημιώσεις: «Ολίγον αργότερον πενταμελής επιτροπή επεσεκέφθη τον κ. Αλεξανδρήν εις το υπουργείον του, προς τον οποίον επέδωκε το αναφερθέν υπόμνημα, αναπτύξασα και προφορικώς την ανάγκην της ταχείας λήξεως της εκκρεμότητος.

Ο κ. Αλεξανδρής υπεσεκέθη ότι άμα ως συγκεντρωθούν οι κατάλογοι των εκτιμήσεων, αίτινες θα συγκεντρωθούν εντός των ημερών, θα αρχίση χορηγουμένη η αποζημίωσις.

Ακολούθως η επιτροπή επεσεκέφθη τον υπουργόν της Εθνικής Οικονομίας, προς τον οποίον επανέλαβαν ό,τι και εις τον συνάδελφόν του υπουργόν της Γεωργίας. Ο κ. Βουρλούμης απαντών εδήλωσεν ότι εντός των ημερών θ' αρχίσει η χορήγησις του ημίσεως της αποζημιώσεως εις τους παγετοπλήκτους σταφιδοπαραγωγούς, του υπολοίπου κρατουμένου υπό της Αγροτικής για τα δάνεια των παραγωγών.

Εις την παράκλησιν της επιτροπής όπως εφαρμοσθή το κλιμακωτόν σύστημα αποζημιώσεως, ο κ. Βουρλούμης εδήλωσεν ότι επειδή πολλάί εκτιμητικάί επιτροπαί εβεβαίωσαν ως ζημία ποσά εξυψωμένα, ο ΑΣΟ θα μειώση ποσοτικώς τις εκτιμήσεις ταύτας, μετά δε τούτο εάν εκ του ποσού των 168 εκατομμυρίων δραχμών των ορισθέντων διά την αποζημίωσιν των παγετοπλήκτων, υπάρχει περίσσευμα, θα δοθή εις τους υποστάντας ολοσχερήν καταστροφήν»⁽¹¹³⁾.

Φουντώνει η αγανάκτηση

Η αγανάκτηση των σταφιδοπαραγωγών φουντώνει, ενώ αρχίζει και η δεύτερη φάση του συνεδρίου Ζευγολατιού: «Νυκτεριναί πληροφοροίαι εκ της υπαίθρου Μεσσηνίας παρουσιάζουν την κατάστασιν εκτάκτων ανησυχαστικόν. Οι σταφιδοπαραγωγοί φαίνονται διατεθειμένοι να κατέλθουν συλλαλητηριακώς και εις τας Καλάμας ακόμπη, προκειμένου να

επιτύχουν την ταχείαν και ακριβοδίκαιαν αποζημιώσιν των και να διαδηλώσουν εξ άλλου την απδίαν των διά την αυτοχρήμα εμπαικτικήν στάσιν της Κυβερνήσεως εις το ζήτημα των παγετοπλήκτων. Συγκεκριμένως, από του απογεύματος της χθες ήρχισαν να διεξάγωνται σύντονοι συνεννοήσεις μεταξύ των σταφιδοπαραγωγών της Ανω και Κάτω Μεσσηνίας, διά την ενιαίαν τρόπον τινά εμφάνισιν όλων των παγετοπλήκτων σταφιδοπαραγωγών και συκοπαραγωγών κατά το συγκροτηθησόμενον λίαν προσεχώς συλλαλητήριόν των.

Επιβλητικώτατον εις εμφάνισιν προβλέπεται το σημερινόν συνέδριον εν Ζευγολατιώ εις το οποίον ως γνωστόν εκλήθησαν όπως παραστούν και οι βουλευταί και γερουσιασταί της επαρχίας Μεσσηνίας, οι κ. κ. Τερζάκης, Δρόσος, Καραμάνος, Ζάκκας, Κανάσης, Δουβαράς και πολλοί άλλοι ακόμπη αντιπρόσωποι του ΑΣΟ και του γραφείου προστασίας ελληνικών σύκων. Κατά πληροφορίας μας, υπό του συνεδρίου θα ληφθή η απόφασις όπως η αποζημίωσις των παγετοπλήκτων καθορισθή εις 1.800 δραχμάς, διαρρυθμιστή δε ο τρόπος της εκτιμήσεως των ζημιών εις τα συκόδενδρα κλπ. Αι αποφάσεις αύται θα δοθούν προς εκτέλεσιν εις τους κοινοβουλευτικούς αντιπροσώπους της επαρχίας Μεσσηνίας, με την ρητήν εντολήν όπως τας εκτελέσουν εντός ωρισμένης προθεσμίας. Είναι ενδεχόμενον επίσης, εάν επικρατήσουν οι αδιάλλακτοι, να ληφθή και η απόφασις περί οργανώσεως ενός Παμμεσσηνιακού συλλαλητηρίου»⁽¹¹⁴⁾.

Παράλληλα γίνεται γνωστό ότι ο ΑΣΟ απορρίπτει το αίτημα για προκαταβολή: «Χθες την μεσημβρίαν συνήλθε εις πολύωρον συνεδρίασιν η διοικούσα επιτροπή του ΑΣΟ, συνεζήτησε δε επί μακρόν και μετά της αντιπροσωπείας των παραγωγών Πελοποννήσου [...]

[...] Δια το ζήτημα της αποζημιώσεως των παγετοπλήκτων εκρίθη ότι δεν συντρέχει λόγος βίας και επισπεύσεως της καταβολής των αποζημιώσεων διότι και τα προηγούμενα έτη δεν εγένετο ποτέ πληρωμή ζημιών προ της παρελεύσεως του πρώτου δεκαπενθημέρου

του Οκτωβρίου. Επομένως η όλη εργασία της συγκεντρώσεως των πινάκων των τριτοβαθμίων επιτροπών θα διεξαχθεί μετά της προπούσης επιμελείας επί τη βάση δε αυτών ο ΑΣΟ θ' αποστέλλει προς τα εν Πελοποννήσω υποκαταστήματα της Εθνικής Τραπέζης τας καταστάσεις των κατά περιφέρειας αποζημιωθσομένων σταφιδοπαραγωγών»⁽¹¹⁵⁾.

Η κατάσταση γίνεται όλο και περισσότερο εκρηκτική, καθώς παρεμβαίνει προσωπικά ο πρωθυπουργός Ελ. Βενιζέλος, απειλώντας με πειθαρχικές διώξεις τους δημοσίους υπαλλήλους που ήταν μέλη των εκτιμητικών επιτροπών καθώς σε ανταπόκριση από την Αθήνα η "Σημαία" αναφέρει: «Κατά την χθεσινή συνεργασία του κ. πρωθυπουργού μετά του κ. Βουρλούμη εγένετο λόγος διά το ζήτημα της παραγωγής και ιδιαιτέρως διά το σταφιδικόν ζήτημα. Σχετικώς ανεφέρθη εις τον κ. Βενιζέλον ότι ωρισμένα επιτροπαί επιφορτισμένοι να καθορίσουν κατά περιφέρειας την έκτασιν των καταστροφών της σταφιδοπαραγωγής εκ των παγετών υπέπεσαν εις μεγάλας υπερβάσεις καθορίσασαι το ποσοστόν της καταστροφής κατά πολύ ανώτερον της πραγματικής. Εις τινάς μάλιστα περιφέρειας καθορίσθη το ποσοστόν της καταστροφής ανώτερον της συνολικής εσοδείας της περιφέρειας. Ούτω εις μίαν περιφέρειαν της οποίας ο μέσος όρος φθάνει τα 16 εκατομμύρια, η επιτροπή απεφάνθη ότι η καταστροφή ανέρχεται εις 24. Ο κ. Βενιζέλος έδωκε κατόπιν τούτου εντολήν όπως οι δημόσιοι υπάλληλοι οι αποτελούντες μέλη των εν λόγω επιτροπών παραπεμφθούν εις υπηρεσιακά συμβούλια με το ερώτημα των απολύσεων, προσαχθούν δε είτα εις δίκην»⁽¹¹⁶⁾.

Το πλαίσιο αιτημάτων του ΚΚΕ

Με μικρές δυνάμεις και τα στελέχη υπό διωγμό, σε φυλακές και εξορίες, το ΚΚΕ παρεμβαίνει από το "Ριζοσπάστι" με πρωτοσέλιδο άρθρο που έχει τίτλο "Αντί αποζημίωσης γδάρισμο των κατεστραμμένων σταφιδοπαραγωγών": «Αν κάνουμε ένα πρόχειρο υπολογισμό

της ληστείας που θα γίνει φέτος στους εργαζόμενους σταφιδοπαραγωγούς και της αποζημίωσης που θα πάρουν. Παίρνοντας ως βάση ότι η φειτενή παραγωγή θα είναι 170 εκατομμύρια λίτρες, έχουμε την εξής ληστεία:

Παρακράτημα που αφαιρεί ο ΑΣΟ, χωρίς να δίνει δεκάρα, αν και φέτος μπορεί να εξαχθεί όλη η σταφίδα. Το υπολογίζουμε με τρέχουσα τιμή 3.500 δρχ. το χιλιόλιτρο, 20% παρακράτημα από 170 εκ. λιτρών παραγωγής είναι 34 εκ. λίτρες προς 3.500 μας κάνουν 119 εκατομ. δραχμές.

Εξαγωγική εισφορά επί 136 εκ. λιτρών που θα εξαχθούν στο εξωτερικό. Ορίστηκε φέτος 1.200 δρχ. το χιλιόλιτρο, μας κάνουν 163 εκ. δρχ.

Εν όλω ληστεία φανερή 282 εκ. δραχ.

Αποζημίωση: Κατά το Βουρλούμη η αποζημίωση που θα δοθεί ανεβαίνει σε 168 εκ. δρχ. Επομένως έχουμε κλεψιά 114 εκ. δρχ. Αυτά τα 114 εκατομμύρια δραχμές, την κλεψιά, θα τα μοιραστούν το κράτος με 50 εκ. Φόρο, οι Χαρίλαοι οινοβιομήχανοι αρπάζοντας σ' εξευτελιστική τιμή τη σταφίδα και η Εθνική Τράπεζα από το δάνειο με 13% τόκο που δίνει για αποζημιώσεις των σταφιδοπαραγωγών.

Αλλά και τα 168 εκατομ. δεν θα τα πάρουν όλα οι εργαζόμενοι χωρικοί. Πρώτα θα εισπράξει τα χρέη η Αγροτική Τράπεζα και είναι ζήτημα αν θα μοιραστούν στα χέρια των παραγωγών 50 εκατομ. Απ' αυτά το μεγαλύτερο μέρος θα πάρουν οι πλούσιοι χωρικοί και οι έμποροι μεγάλοι σταφιδοκτηματίες, που έχουν πολλά στρέμματα σταφίδα.

Οι εργαζόμενοι σταφιδοπαραγωγόί άμα τους αφαιρεθούν και τα χρέη της τράπεζας δεν θα έχουν να πάρουν τίποτε στο χέρι.

Αυτή είναι η περίφημη αποζημίωση που δίνει ο σωτήρας Βενιζέλος, και με την οποία συμφώνησε ο άλλος σωτήρας Τσαλδάρης και συμφωνεί με μερικές "τροποποιήσεις" υπέρ των πλούσιων χωρικών το αγροτοφασιστικό κόμμα των πλούσιων χωρικών: Μόνο το Κομμουνιστικό Κόμμα αγωνίζεται για:

- Αποζημίωση ολοκληρωτική των εργαζο-

μένων χωρικών (για κάθε κατεστραμμένο χιλιόλιτρο να πληρωθεί αποζημίωση σύμφωνα με την τρέχουσα τιμή της σταφίδας 3.500 δραχμές και όχι 1.200 δραχμές).

- Η αποζημίωση των φτωχών σταφιδοπαραγωγών να μην είναι κατώτερη από 10 χιλιάδες δραχμές έστω και αν δεν έχουν ανάλογη κατεστραμμένη σταφίδα. Να μην δοθεί ούτε πεντάρα στους σταφιδοκτηματίες.

- Να μην δοθεί ούτε πεντάρα για χρέη στην Αγροτική Τράπεζα από τις αποζημιώσεις, ν' ακυρωθούν όλα τα χρέη των εργαζομένων σταφιδοπαραγωγών.

- Να καταργηθεί το παρακράτημα και η εξαγωγική εισφορά αφού μάλιστα φέτος μπορεί να πουληθεί ολόκληρη η σταφίδα στο εσωτερικό. Να καταργηθεί ο ΑΣΟ, οργανισμός των εκμεταλλευτών τραπεζιτών και βιομηχάνων.

- Να πληρωθούν οι αποζημιώσεις από το αποθεματικό του ΑΣΟ και από το Κράτος που στο 1923 έκλεψε εκατοντάδες εκατομμύρια με τη διαφορά συναλλάγματος. Ν' απαλλαγούν οι εργαζόμενοι σταφιδοπαραγωγοί από κάθε φόρο.

- Να δοθεί ολοκληρωτική αποζημίωση από το κράτος στους εργαζόμενους χωρικούς και για άλλα κατεστραμμένα προϊόντα τους, αμπέλια, οπωρικά κλπ.»⁽¹⁷⁾.

Νέο συνέδριο στο Ζευγολατιό

Το συνέδριο στο Ζευγολατιό συνέρχεται και πάλι με τη συμμετοχή "υπερδιακοσίων" αντιπροσώπων συνεταιρισμών και προέδρων Κοινοτήτων των Δήμων Ανδανείας και Οικαλίας, ενώ παραβρίσκονται και παίρνουν το λόγο αντιπρόσωποι και άλλων περιοχών όπως ο Περικλής Βενιζέλος και ο Παναγιώτης Σταυρόπουλος, οι οποίοι μιλούν στους συγκεντρωμένους όπως επίσης και ο Ηλίας Μαράκας που ηγείται της κίνησης στην περιοχή αυτών των δήμων ως επικεφαλής της Ένωσης Ζευγολατιού. Από τους προσκληθέντες πολιτικούς της κυβέρνησης ο γερουσιαστής Δ. Κάβουρας στέλνει επιστολή, ο βουλευτής Π. Στυλιανόπουλος παραβρίσκεται και μιλάει, ενώ απου-

σιάζει ο βουλευτής Θαν. Κριμπάς. Ο Δ. Κάβουρας εμφανίζεται συγκαταβατικός, αναφέρεται σε ενέργειες που έχει κάνει αλλά δηλώνει ότι «ατυχώς η εν γένει οικονομική κατάσταση, αι υπερβολικά εκτιμήσεις των επιτροπών αίτινες αναβιβάζουσιν την παραγωγήν ιδία της επαρχίας Μεσσήνης εις το τριπλάσιον, η άρνησις της Εθνικής Τραπέζης να χορηγήση επαρκές δάνειον κ.λπ. δυσχεραίνει την κατάστασιν και προεκάλεσεν τας εντόνους διαμαρτυρίας προς το υπουργείον και τον ΑΣΟ των λοιπών σταφιδοφόρων περιοχών. Εν τούτοις δεν παύω να εκλιπαρώ να επιτύχω την καλλιτέραν δυνατήν αποζημίωσιν, ήτις ως αντιλαμβάνομαι τα πράγματα θα ήτο ευτύχημα αν έφθανε τας δρχ. 1.500 το χιλιόλιτρον και εγένετο αναλογικώς των ποσοστών της ζημίας εκάστης περιφερείας».

Ο Στυλιανόπουλος με την τοποθέτησή του προκάλεσε την οργή των παρισταμένων, καθώς δήλωσε ότι «η κυβέρνησις είναι η ιδία υπεύθυνος διά τας πράξεις της και δεν είναι δυνατόν να ακούη και να υιοθετή τας γνώμας των διαφόρων ανευθύνων. Διά της πολιτικής της επί του σταφιδικού ζητήματος νομίζει ότι εξυπηρετεί τα συμφέροντα των παραγωγών. Εις απόδειξιν δε σας υπενθυμίζω την ίδρυσιν της Αγροτικής Τραπέζης». Η διαμάχη συνεχίζεται και μετά την ομιλία του Στυλιανόπουλου στη συζήτηση που γίνεται για την έκδοση του ψηφίσματος, στην οποία παίρνει και αυτός μέρος. Μετά τις δηλώσεις του «εδημιουργήθη μια κατάσταση εκτάκτως σοβαρά και περισσότερο έκρυθμος. Οι σταφιδοπαραγωγοί συγκεντρωμένοι καθ' ομάδας κάτωθι της οικίας ένθα συνήλθεν το συνέδριον, εσχολίαζαν λίαν δυσμενώς τας δηλώσεις αυτάς». Ενώ οι παραγωγοί προειδοποιούν για ένοπλα συλλαλητήρια: «Χαρακτηριστικόν της αγωνίας και της νευρικής καταστάσεως εις ην διατελεί ο αγροτικός κόσμος της επαρχίας Μεσσήνης, λόγω της εμπαικτικής στάσεως της κυβερνήσεως έναντι των ζητημάτων των αποζημιώσεων, είναι και το γεγονός ότι ηπειλήθη η συγκρότησις ενόπλων συλλαλητηρίων και η κά-

θοδος των αγροτών εν Καλάμαις συν γυναίξί και τέκνοις με μαύρας σημαίας. Οι αγρόται έχουν επίσης αμετάτρεπτον την απόφασιν όπως εις την περίπτωσιν καθ' ην δεν γίνουσι αποδεκτά τα αιτήματά τους, ζητήσουσι από τους βουλευτάς και γερουσιαστάς ίνα υποβάλλουσι πάραυτα τας παραιτήσεις των. Αυτή άλλως τε ήταν και η έννοια της συνομιλίας του κ. Μαράκα μετά του βουλευτού Μεσσήνης κ. Στυλιανοπούλου, όστις επροτίμησεν αντί άλλης απαντήσεως να τηρήσῃ σιγήν ιχθύος».

Στο ψήφισμα το οποίο εγκρίθηκε από το συνέδριο αναφέρονται τα εξής: «Συνελθόντες σήμεραν 17ην Σεπτεμβρίου οι πρόεδροι Κοινοτήτων και συνεταιρισμών της περιφερείας Ανδανοιοχαλίας ως και πλείστοι ειδικοί εις τα σταφιδικά και συκικά ζητήματα ασχολούμενοι, συνεζήτησαν περί του ικανοποιητικού της αποζημιώσεως των παγοπλήκτων σταφιδοπαραγωγών και συκοπαραγωγών. Μετά την πιστοποίησιν υπό πλείστων αγορητών της αθλίας οικονομικής θέσεως των παραγωγών και του ανεπαρκούς της αποζημιώσεως υπό τους σημερινούς όρους, το συνέδριον αποφασίζει: Όπως η αποζημίωσις ορισθή εις δύο χιλιάδας δραχμάς το χιλιόλιτρον και όπως προς τούτο η κυβέρνησις μη επιμείνει εις την είσπραξιν της εγγείου φορολογίας καθ' όσον αυτή ουδέ οικονομικήν βάση έχει, καθισταμένη δε εις άκρον άδικος εις σημερινάς δυσκόλους στιγμάς σταφιδοπαραγωγής, και αυξήσῃ κατά το ασήμαντον ποσόν την φορολογίαν του ποσίμου οινοπνεύματος κατά 6 δραχμάς το κοίλον ανύδρου και κατά 2 δραχμάς του φωτιστικού τοιούτου. Όπως η αποζημίωσις των σύκων και μετά την αφαίρεσιν οιωνδήποτε εξόδων μη είναι κατωτέρα των 4 δραχμών κατ' όκάν, τιμή ήτις μόλις εξαρκεί διά τα καλλιεργητικά και λοιπά έξοδα, δεδομένου μάλιστα ότι θεσπισθείσα διά τον ειδικόν τούτον σκοπόν 30λεπτος φορολογία είναι ικανή να εξυπηρετήσῃ το απαιτηθόσμενον προς τούτο ποσόν δανείου Εξουσιοδοτεί το προεδρείον όπως εις περίπτωσιν μη αποδοχής των δικαίων και ζωτικών αυτών αιτημάτων, καλέσῃ τους στα-

φιδοπαραγωγούς, ίνα δι' εντόνου συλλαλητηρίου διαμαρτυρίας διεκδικήσωσι ταύτα. Ο πρόεδρος Παρασκευόπουλος»⁽¹¹⁸⁾.

Το σχετικό ρεπορτάζ της εφημερίδας “Θάρρος” χαρακτηρίζει το συνέδριο “επιβλητικώτατο εις όγκον” τονίζοντας ότι “από προχθές πολλοί αντιπρόσωποι των διαφόρων Κοινοτήτων ήρχισαν να προσέρχωνται εις το Ζευγολατιό όπου και διανυκτέρευσαν”.

Αφού η εφημερίδα αναρωτιέται αν οι αγρότες “θα εισβάλουσι εις Καλάμας” εκτιμά ότι “οπωσδήποτε η κατάσταση εις την υπαιθρον διαγράφεται εκτάκτως κρίσιμος, υπάρχουν δε πλείστοι φόβοι δημιουργίας κοινωνικών αναστατώσεων”. Στο κύριο άρθρο της η εφημερίδα αναφέρει: «Οι σταφιδοπαραγωγοί της Μεσσηνίας διαμαρτύρονται και δικαίως. Ζητούν πράγματα λογικά. Θέλουν να αποζημιωθούσι κατά χιλιόλιτρον προς 1.800 δραχμάς. Τι λογικώτερον τούτου. Ιδία εξαιρετικήν εντύπωσιν μας κάμνει το συνέδριον του Ζευγολατιού. Οι οργανωταί του όχι μόνον ζητούν πράγματα λογικά, αλλά ακόμη και υποδεικνύουν τας ενδεδειγμένας λύσεις. Πρόκειται δηλαδή περί συνεδρίου σοβαρού και μελετημένου, τα πορίσματα του οποίου είναι επιβεβλημένον να προσέξῃ ιδιαιτέρως η κυβέρνησις, η οποία τονίζει ότι διεξάγει αγώνα κατά της δημοκοπίας και προς προάσπισιν του κοινωνικού καθεστώτος. Διότι αν δεν τα προσέξῃ δεν πρέπει να εκπλήσσειται διά την άνδρωσιν του αγροτικού κόμματος, έστω και αν τούτο εμφανίζεται χωρίς την δέουσαν οργάνωσιν. Η δυστυχία και η πείνα είναι κακοί – χείριστοι σύμβουλοι. Οι δε αγρόται και δυστυχούν και πεινούσι. Εκ παραλλήλου οι αντιπρόσωποί μας θα πρέπει να διερμηνεύσουσι την αληθινήν κατάστασιν της υπαίθρου προς την Κυβέρνησιν, η οποία οφείλει να εισακούσῃ τα δίκαια αιτήματα των παραγωγών όχι μόνον διά λόγους κοινωνικής δικαιοσύνης, αλλά και διά λόγους κοινωνικού γενικώτερου συμφέροντος»⁽¹¹⁹⁾.

Ο «αγροτοκομμουνιστικός κίνδυνος»

Τα πυρά εναντίον του Αγροτικού Κόμματος

που εκφράζει την αριστερή πτέρυγα (του αρχικά ενιαίου) είναι πυκνά, καθώς από τους μοναρχικούς (και ευρύτερους κύκλους της Δεξιάς) εκτιμάται ότι αποτελεί κίνδυνο για το "κοινωνικό καθεστώς". Αυτό εκφράζει από τις στήλες του "Θάρρους" με αυτό το κύριο άρθρο ο διευθυντής του εκείνη την εποχή Π. Ιππόλυτος, που είχε διατελέσει γενικός γραμματέας της Ένωσης Βασιλοφρόνων Μεσοπνίας στο δημοψήφισμα του 1920. Και σε αυτό συμπλέει ο επίσης μοναρχικός διευθυντής της "Σημιαίας" Γ. Μαράκας, ο οποίος σε κύριο άρθρο του επισείει τον "κομμουνιστικό κίνδυνο" που κρύβεται πίσω από τους "αγροτοκομμουνιστές" της Θεσσαλονίκης. Ο Μαράκας βρίσκει την ευκαιρία με αφορμή την παρέμβαση του Κ. Γαβριηλίδη στο συνέδριο των Κοινοτήτων να επιτεθεί για μια ακόμη φορά γράφοντας μεταξύ άλλων: «Συστήσαμεν δι' αλληπαλλήλων δημοσιευμάτων εις τους αγρότας να προσέξουν ίνα μη εμπιπτοντες εις τας δολεράς παγίδας των αγροτοκομμουνιστών Θεσσαλονίκης υπονομευόντων και την ιδιοκτησίαν των, και την θρησκείαν των και την πατρίδα των [...] Θλιβόμεθα ειλικρινώς διότι οι αγροτικοί ιδεολόγοι υφίστανται τοιούτον διασυρμόν και τοιαύτην διαπόμπεισιν εκ μέρους των αυτοκλήτων κηδεμόνων της. Το αναμφισβήτητο τούτο γεγονός πρέπει να πείση τους αγροτικούς πληθυσμούς ότι έχουν ιερόν καθήκον όχι απλώς να μην εμπιστευθούν τας τύχας των εις άνδρας ούτε κλασσικώς ανικάνους αλλά και ενεργώς να αποδοκιμάσουν τούτους διά να εννοήση κάθε μωροφιλόδοξος ότι ο πολιτικός στίβος δεν είναι προορισμένος να μεταβάλλεται εις παλαίστραν νάνων πολιτικών και κομμουνιστών καλυπτομένων υπό την μάσκαν του αγροτισμού»⁽¹²⁰⁾.

Στο ίδιο φύλλο της εφημερίδας δημοσιεύεται μια επιστολή με την υπογραφή "ένας αγρότης" με την οποία ζητείται από τον Λούλη Τσικλητήρα για μια ακόμη φορά να δηλώσει αν είναι ή όχι κομμουνιστής. Πίσω από την υπογραφή κρύβεται ο Μαράκας, κάτι σύνθησε για την πρακτική του από τις στήλες της εφη-

μερίδας όπου υπέγραφε με ψευδώνυμο και "έστηνε" επιστολές δήθεν τρίτων και ανωνύμων. Αυτή τη φορά ο Τσικλητήρας απαντά με εκτενή επιστολή με τίτλο "Ίδού τι είμαι" στην οποία επαναλαμβάνει ότι δεν είναι κομμουνιστής και οριοθετεί τη σχέση του με τον κομμουνισμό στο πλαίσιο της πολιτικής του Αγροτικού Κόμματος, αποφεύγοντας να τοποθετηθεί ο ίδιος: «Ο άσπονδος φίλος μου κ. Διευθυντής της "Σημιαίας", ο οποίος κρύπτεται πίσω από την υπογραφή "ένας αγρότης" δεν με αφήνει τέλος πάντων ήσυχο, ούτε στην επιβεβλημένη μου έπειτα από υπερκόπωση οκταετών σκληρών αγώνων ανάπαυσι την οποίαν περνώ στην Αλαγονία. Μου διατυπώνει, επί τέλους, στο φύλλο της "Σημιαίας" της 12 την πρόκλησι την οποίαν εις κάθε συνάντησίν μας, με ειδοποιεί ότι θα μου κάμπι διά της "Σημιαίας" αν είμαι κομμουνιστής ή όχι και του απαντούσα ότι εκτός του ότι θα ώφειλε να παρακολουθή ως διευθυντής πολιτικής εφημερίδας και παράγων του Λαϊκού Κόμματος και άλλες προκλήξεις μου εις τας οποίας εκκαθάριζα το ζήτημα, εν τούτοις ευχαρίστως θα εδεχόμην την πρόκλησι, καίτοι ήμουν βέβαιος ότι ουδέποτε θα πείσω τον κ. Διευθυντήν της "Σημιαίας" διά την οποίαν "πας μη μοναρχικός μπολσεβίκος".

Όπως και αν έχη το πράγμα και ο φίλος ανωνυμογράφος ο οποίος με λέγει και "αγαπητό" είναι πραγματικά ένας αγρότης, απαντώ ρητώς και απεριφράστως.

Αγαπητέ "ένα αγρότη" διέπραξες ένα μικρό λάθος, το οποίον θα σου υποδείξω διά να σου δώσω μεγαλύτερο όπλο, διότι αν το ήξευρες ή το εσκέπτεσο θα έγραφες ότι το γενικό συνέδριο του Αγροτικού Κόμματος εξέλεξε γενικό σύμβουλο έναν κομμουνιστή τον Τσικλητήρα και επομένως όλο το κόμμα είναι κομμουνιστικό. Δεν πρόκειται λοιπόν αγαπητέ "ένα αγρότη" περί αντιπροσώπου απλού στην επαρχία ή το νομό αλλά περί ενός γενικού συμβούλου που είναι στη διοίκεισι του κόμματος. Και θα έλθω αμέσως στη δήλωσι.

Λοιπόν ο υποφαινόμενος γενικός σύμβουλος

του Αγροτικού Κόμματος Ελλάδος και για λόγους οργανωτικούς γενικός αντιπρόσωπος του κόμματος εις όλη την Πελοπόννησο στην οποία με χίλια δυό εμπόδια που μας προβάλλονται και από τας αρχάς της... Δημοκρατίας, χωρούμε αλματικά, δηλώνων ότι δεν είμαι κομμουνιστής, αφού απλούστατα έχω υπεύθυνα διοικητική θέση εις ένα κόμμα του οποίου το πρόγραμμα και το καταστατικό μόνον οι κακής πίστεως ή οι μη παρακολουθούντες τα πολιτικά πράγματα της Ελλάδος και όχι της Αβρυσσινίας (όποιο θέλει ας διαλέξη ο ένας αγρότης) αγνοούν ότι λέγει φαρδειά πλατειά ότι δεν έχει σχέση προς τον κομμουνισμόν και ότι είναι εναντίον της κεφαλαιοκρατίας και του κομμουνισμού και είναι υπέρ της μικρής ιδιοκτησίας.

Πώς διάβολο τώρα θα είχα την τιμή να εκλεγώ και μάλιστα πρώτος κατά σειράν επιτυχίας γενικός σύμβουλος από ένα συνέδριο ενός συγκροτημένου κόμματος που έχει στη Βουλή και Γερουσία αντιπροσώπους, και το οποίον είναι αντικείμενον σφοδράς πολεμικής από τους κομμουνιστάς καθώς και εγώ ο ίδιος ονομαστικώς εις προκλήσεις και μπροσούρες των και ο ίδιος ο “ένας αγρότης” παραδέχεται ότι δεν είναι κομμουνιστικό, αν και αμέσως ρίχνει τη βολή του ότι το πρόγραμμα είναι κάτι περισσότερο από μπολσεβικικό (κλασική αμάθεια, άγνοια, σύγχυσις που και οι ίδιοι οι κομμουνισταί θα αντιτάξουν ομηρικό γέλωτα) δεν μπορώ να καταλάβω.

Ως προς το ζήτημα, εάν το κόμμα είναι φτιασμένο στο γραφείο ως γράφει ο “ένας αγρότης” αφού θέλει να αγνοήση τα πράγματα πούναι στα μάτια του 1.000 ψήφους στην Πυλία στα 1928 που η αναλογία ήταν η ίδια με τις 10.000 των γερουσιαστών της Θεσσαλονίκης και την επιτυχίαν της Δράμας και επομένως δεν αντιπροσωπεύουμε τον εαυτό μας, αλλά μάζες, θα παρακαλέσω τον “ένα αγρότη” να μου το θυμηθή να συζητήσωμεν μετά τας εκλογάς.

Αλλά δεν θα σταματήσω ως εδώ αλλά θα ικανοποιήσω πλήρη τον “ένα αγρότη” που

θέλει να μάθη τη σκέψη μου την οποία δεν παύω να κηρύττω.

Πιστεύω πολύ βαθεία αγαπητέ “ένα αγρότη” ότι αιτία της δυστυχίας στον κόσμο -για να πιάσουμε από τα ψηλότερα- είναι το κεφαλαιοκρατικό σύστημα που διέπει την οικονομία του.

Και καθόλου δεν απορώ με τον σινιόρ Μουσσολίνι που έγραφε ότι απορεί διατί παρατηρείται το τραγικόν φαινόμενο “η ευλογία του Θεού της καλής συγκομιδής να καταντά κατάρα και να καίωνται στοίβες σιτάρια από τους κερδοσκόπους καθ’ ην στιγμήν πεθαίνουν από την πείνα εκατομμύρια ανθρώπων”. Ούτε απορώ διατί με την αναρχία στην παραγωγή και την παγκόσμια βιομηχανική υπερπαραγωγή όχι σχετικά προς τας ανάγκας των μαζών οι οποίαι εάν είχαν το επίπεδο ζωής των αστών θα έμεναν ανικανοποίητες, αλλά σχετικώς προς το κατώτερο επίπεδο της ζωής το οποίον τους προσφέρει η κεφαλαιοκρατία και ο... πολιτισμός της και στέκεται ανίκανος να το ανυψώση, ούτε απορώ, λέγω εάν εξ αιτίας της υποκαταναλώσεως των μαζών και του πολύ κάτω του συνήθους επιπέδου της τιμής του και του φαύλου κύκλου της υπερπαραγωγής και υποκαταναλώσεως, υπάρχουν στρατιαί ανέργων στην Αγγλία πράγμα που έχει άμεσον αντίκτυπον στην κατανάλωση της σταφίδας μας (μια εκ των αιτιών της κρίσεώς της).

Και γενικώς η ανεργία της Ευρώπης του Α. Delaisi της βιομηχανικής δηλαδή Ευρώπης θίγει και κατ’ εξοχήν την Ελλάδα η οποία παράγει προϊόντα καταναλισκόμενα στη βιομηχανική Ευρώπη σταφίδα, καπνό, σύκα κλπ. Ούτε απορώ διά τα άλλα αίτια της σταφιδικής κρίσεως διά να αναφέρω δύο: η φορολογία και το διέπον τη διάθεσί της σύστημα κατά το οποίον η σταφίδα ενώ παράγει δεν διευθύνει ο παραγωγός, αλλά ο αστός έμπορος και ο αστός βιομήχανος και τον κόπο αφήνει με τον κόπο της παραγωγής της.

Το ίδιο και για όλα τα προϊόντα, καπνό, λάδι, σύκα κλπ. Διά τα τελευταία μάλιστα η “Σημαία” κηρύττει τους αναγκαστικούς συνε-

ταιρισμούς διά να αναλάβουν οι ίδιοι την επεξεργασίαν, διάθεσιν και κατασκευήν αποθηκών και εργαστηρίων και είμαι συμφωνότατος μόνο που την κατηγορώ ότι αντιγράφει συστήματα της Ρωσίας, η οποία εφάρμοσε τούτο, εις ευρυτάτην κλίμακα και είναι οι συνεταιρισμοί βάσις της οικονομικής πολιτικής και επομένως είναι και η “Σημαία” μπολσεβίκα.

Η ελληνική κεφαλαιοκρατία είναι ένας κρίκος στην άλυσον της διεθνούς πλουτοκρατίας και νομίζω ότι προσφέρω μεγάλη υπηρεσία στην εργαζόμενη και παραγωγική κοινωνία όταν την πολεμώ. Είναι δε ιδιαιτέρως εξασχευμένη η ελληνική κεφαλαιοκρατία διότι ουδαμού παρατηρείται το φαινόμενον αι κυβερνήσεις που την εκπροσωπούν να υποστηρίζουν τόσο ξεσίπωτα το κεφάλαιο εις βάρος των λαϊκών μαζών, και δεν αναφέρω παρά τα εμπορικά συμφέροντα του υπουργού της Εθνικής Οικονομίας ο οποίος τόσο ασύστολα και κυνικά κοροϊδεύει τους σταφιδοπαραγωγούς που τους συμβουλεύει να δουλεύουν πολύ και να τρώνε λίγο, τους δε παγόπληκτους κατεδίκασε εις θάνατον και θα τολμήσει να επισκεφθή -επί τη ευκαιρία θα του συνιστούσα να μην χάνωνται και τα λόγια των αθών συλλαλητηρίων τα οποία και αν δεν απαγορεύσει δεν συγκινούν τις αστικές κυβερνήσεις- τις βενζίνες του Ζάννα, την Κωπαΐδα που θυσιάζεται στα εκατομμύρια της ξαδέλφισσας του Βενιζέλου Λαίδης Κρώφηλδ και φιλτάτης του Καφαντάρη, την αχρεία εκμετάλλευσιν των κεφαλαίων των νομικών προσώπων και κληροδοτημάτων από την παμπόνηρη Εθνική Τράπεζα καθ' ην στιγμήν γίνεται τόσοσ θόρυβος για την ανεπάρκειαν των κεφαλαίων της Αγροτικής Τράπεζας. Αλλ' εις τον κατήφορον αυτό δεν θα αφήσω να λησμονήσῃ ο αγροτικός λαός τα 1.800 εκατομμ. φόρου της Οικουμενικής που δεν έλειπε κανείς αρχηγός που επετεύχθη μεν το ισοζύγιον του προϋπολογισμού αλλ' εις βάρος των αγροτικών και εργατοεπαγγελματικών μαζών επί των οποίων επιτέθησαν σχεδόν αποκλειστικά ως φόροι που ημπορεί να ιδή όποιος ξέρει να

διαβάσῃ προϋπολογισμό και ο λαός που πληρώνει.

Τον αγώνα κατά της κεφαλαιοκρατίας επέστρευσαν ότι θα διεξαγάγη τελεσφόρως το Αγροτικό Κόμμα όταν δεν εκφυλισθῇ στη σύνθεσί του και τακτική του. Αυτό είναι το ζήτημα που με απασχολεί σπουδαιότατα κύριε “ένα αγρότη” και όχι πως το γρηγορώτερον θα πάρωμεν την εξουσία.

Δι' αυτό είμαι αμείλικτος διά κάθε δεξιά παρέκκλιση (εξ ου και η σύγχυσις του με το Κομμουνιστικό Κόμμα) και δι' αυτό είμαι υπέρ της διαρκούς εκκαθαρίσεως εν ανάγκη του κόμματος το οποίον δυναμώνει εκκαθαριζόμενον από κάθε οππορτουμιστικό αρριβίστικο και τσαρλατανιστικό στοιχείον και δι' αυτό παρόλο του ότι δεν ήτο φρόνιμον να υποστώ τους κόπους ενός ταξειδίου στη Θεσσαλονίκη αφού μου επεβάλλετο να αναπαυθώ, επήρα τον ανήφορον διά το τελευταίον του Αυγούστου Γενικό Συμβούλιον για να αντισταθώ με λύσσα διά τη συνεργασία με τον Παπαναστάση τον αριστοτέχνη αυτό του οππορτουμισμοῦ και ο οποίος ενώ λιγώνεται από μειδίαμα του Βενιζέλου μεταμορφώνεται Οβιδιακά εις τα συνέδρια ως Δαντών κατά της κεφαλαιοκρατίας και να πολεμήσω επίσης με λύσσα τη διεύρυνση του μετώπου του Ελευθέρου Ανθρώπου όπως επολέμησα και τις αρχηγοποιήσεις Αλεξανδρή και Σοφιανόπουλου.

Τώρα εάν έχω δίκαιον να δίδω κολοσσιαία σημασία στην περιφρούρησιν του Αγροτικού Κόμματος στο οποίον τώρα βλέποντες την πόρταν της Βουλής θέλουν να εισπηδήσουν όλοι οι καταφερτζήδες διά να το εκφυλίσουν, εναπόκειται στον αγροτικό λαόν για να το κρίνη. Την τακτική αυτή που εκάραξα από την αρχή δεν θα εγκαταλείψω ποτέ και τουναντίον δεν θα διστάσω να καταγγείλω στον αγροτικό λαόν κάθε δεξιά παρέκκλιση που τυχόν θα επικρατούσε στο Κόμμα και θα το έβγαζε από την ορθή γραμμήν του ως χρεωκοπία του και ξεγέλασμα των μαζών και ας χαλά τον κόσμον ο “ένας αγρότης” λέγοντάς με κομμουνιστή»⁽¹²¹⁾.

Συνέδριο στη Βαλύρα

Οι αγροτικές οργανώσεις προσπαθούν να πιέσουν την κυβέρνηση και στην Καλαμάτα πραγματοποιείται σύσκεψη αντιπροσώπων των Ενώσεων Συνεταιρισμών, οι οποίοι σε υπόμνημα προς την κυβέρνηση και τον ΑΣΟ “ζητούν όπως η αποζημίωσις των παγετοπλήκτων σταφιδοπαραγωγών ορισθή εις 2.000 δρχ. κατά ενετικόν χιλιόλιτρον, καταβληθή δε ει δυνατόν εντός του τρέχοντος μηνός ή το πολύ το πρώτο δεκαήμερον του Οκτωβρίου”⁽¹²²⁾.

Και ενώ οι παραγωγοί “κάθονται σε αναμμένα κάρβουνα” ξεσπάει κρίση, καθώς η αγγλική κυβέρνηση στα μέσα Σεπτεμβρίου αποφασίζει να αποδεσμεύσει τη στερλίνα από το χρυσό και να προχωρήσει σε υποτίμηση. Το γεγονός αυτό δημιουργεί σοβαρό πρόβλημα στο κύκλωμα της σταφίδας φέρνοντας σε ακόμη χειρότερη θέση τους παραγωγούς. Και ενώ ανακοινώνεται η σύγκληση σταφιδικού συνεδρίου στη Βαλύρα για τις 27 Σεπτεμβρίου, η Αστυνομία προχωρεί σε νέο κύκλο συλλήψεων μελών του ΚΚΕ: “Υπό οργάνων της Ειδικής Ασφαλείας συνελήφθησαν κατόπιν τηλεγραφήματος της Χωροφυλακής Λογγάς οι κομμουνισταί Ιωάννης Πετρόπουλος και Νικόλαος Σαρασιώτης”⁽¹²³⁾.

Το συνέδριο πραγματοποιείται και το “Θάρρος” μας πληροφορεί σχετικά με τις εργασίες του: “Από βαθείας πρωίας η Βαλύρα παρουσίασε όψιν και κίνησιν ασυνήθη. Παντού δεν έβλεπε κανείς παρά ομάδας χωρικών διατρεχόντων την κοινότητα και συζητούντων επί της οικτράς καταστάσεως εις νη περιήλθον. Τα καφενεία ήσαν κατάμμεσα κόσμου παραγωγών, οι οποίοι ξεκίνησαν από παντού της Μεσσηνίας διά να παρακολουθήσουν το συγκροτηθέν παμμεσσηνιακόν αγροτικόν συνέδριον, εις το οποίον θα εξέφραζον τον πόνον και το παράπονό των κατά των ιθυνόντων, οι οποίοι με την ανάληπτον τακτικήν της κωφεύσεως ή της προχειρότητος νη μετέρχονται, αποβαίνουν οι κυριώτεροι συντελεσταί της εξαθλιώσεως των. Οι κώδωνες των εκκλησιών

πχούν από της πρωίας. Υπερχίλιοι αντιπρόσωποι κοινοτήτων και συνεταιρισμών και παραγωγοί είχαν διασπαρεί καθ' όλην την κοινότητα αναμένοντες εναγωνίως την έναρξιν του συνεδρίου. Και πράγματι μετά την Θείαν Λειτουργίαν και ακριβώς την 10ην π.μ. ήρχισεν η συνεδρίασις εις τον εν Βαλύρα ιερόν ναόν Αγίου Αθανασίου”.

Από την οργανωτική επιτροπή μιλούν ο Αναστάσιος Κοντοπανάγος και ο Νικόλαος Τσιλίκας και εκλέγεται προεδρείο από τους Παναγιώτη Τσίτουρα πρόεδρο, Βασίλη Γεωργακόπουλο αντιπρόεδρο και Νικόλαο Τσιλικά γραμματέα. Μιλούν ο Σταματούπουλος (Ναζήρι), Ερρίκος Σταυριανόπουλος (Βαλύρα), Νίκος Παναγιωτακόπουλος (Μεσσήνη), Περικλής Βενιζέλος (Πλατύ), Απόστολος Καρακίτσος (Κατσαρού) Ηλίας Μαράκας (Ζευγολατιό). Ο Θόδωρος Κορμάς “εξετάζει εν πλάτει το σταφιδικόν από όλας του τας πλευράς, επιτιθέμενος δριμύως εναντίον των εκμεταλλευτών της παραγωγής, οι οποίοι λέγει, πρέπει να ανευρεθούν και να παταχθούν υπό της παραγωγής. Εφ' όσον, προχωρεί, το παρελθόν μάς διδάσκει ότι η παρούσα κυβέρνησις δεν συγκινείται από τας παρακλήσεις των παραγωγών, πρέπει οι τελευταίοι να επιδιώξουν την δικαίωσιν των αγώνων διά συλλαλητηρίων ογκωδεστάτων. Αλλη διέξοδος, λέγει, δεν υπάρχει”.

Ο γερουσιαστής Γ. Σχινάς αναφέρει τις ενέργειες που έχει κάνει και καταλήγοντας “δηλοί ανεπιφυλάκτως ότι αυτός τουλάχιστον θα φθάση μέχρι παραιτήσεως εν περιπτώσει μη επιτεύξεως ευνοϊκής λύσεως των αιτημάτων των παραγωγών υπό των κρατούντων”.

Ο βουλευτής Π. Στυλιανόπουλος υπεραμύνεται της κυβέρνησης και δηλώνει “ούτε σεις οι σταφιδοπαραγωγοί, ούτε ημείς οι αντιπρόσωποί σας εις τα νομοθετικά σώματα δυνάμεθα να λύσωμεν αυτά τα ζητήματα, θα τα λύσουν ωρισμένοι”. Αντιδρούν οι παριστάμενοι φωνάζοντας “μήπως αυτοί οι ωρισμένοι είναι οι Βουρλούμης και Χαρίλαος” και αποδοκιμάζουν το βουλευτή.

Στην απογευματινή συνεδρίαση μιλούν ο

Παναγιώτης Τσίτουρας και ο Θόδωρος Σπλιώτης και τελικά εγκρίνεται ψήφισμα στο οποίο αναφέρονται τα εξής: “Αντιπρόσωποι σταφιδοπαραγωγών, συκοπαραγωγών Μεσσηνίας συνελθόντες σήμερον Κυριακή Βαλύρα παμμεσσηνιακόν σταφιδικόν συνέδριον εξετάσαντες άπαντα ζητήματα, σταφιδικά, αποζημιώσεως συναφή και διαπιστώσαντες αθλίαν οικονομικήν κατάστασιν σταφιδοπαραγωγών, συκοπαραγωγών πενομένων κυριολεκτικώς και διερχομένων έσχατον σημείον απογνώσεως αξιούσι:

- Καθορισμόν κατωτάτου ορίου αποζημιώσεως παγετοπλήκτων προς 2.000 το χιλιόλιτρον και άμεσον καταβολήν αυτής.

- Αποζημιώσιν συκοπαραγωγών τρέχουσαν τιμήν πωλήσεως.

- Αναστολήν πάσης εκτελέσεως κατ' αγροτών επί μίαν διετίαν.

- Αποδοκιμάζουσι απόφασιν κυβερνήσεως περί ιδρύσεως οργανισμού ελαίου.

- Εκλέγουσι τριακονταμελή επιτροπήν οργανώσεως παμμεσσηνιακού συλλαλητηρίου εν τόπω και χρόνω καθορισθησομένω υπ' αυτής διά πάσαν τυχόν βραδύτητα λήψεως αποφάσεως αρμοδίων.

Η επιτροπή: Κορμάς, Τσίτουρας, Κοντοπανάγος, Κεφάλας, Παπαγεωργίου, Λυμπερόπουλος, Σπλιώτης, Ζέρβας, Μπάρδης”.

Και “μετά ταύτα εξελέγη επιτροπή η οποία θα παρακολουθήση το ζήτημα και εις περίπτωσιν καθ' ην, εντός της ερχομένης Κυριακής δεν έχει ληφθή ευνοϊκή απάντησις της κυβερνήσεως επί των αποφάσεων του συνεδρίου, συνερχομένη ομού μετά των Συνεδρίων Ζευγολατιού και Μπάσας θα καλέση τους παραγωγούς εις πανσταφιδικόν συλλαλητήριον. Η εν λόγω επιτροπή απετελέσθη εκ των εξής κ.κ. αντιπροσώπων κατά δήμους και κοινότητας: Θεοδ. Ι. Σπλιώτης Καλαμών. Παν. Χριστόπουλος Καλαμών. Δημ. Ηλιόπουλος Ασπροχώματος. Ιωάν. Ηλιόπουλος Λεϊκών. Κων. Παλαμάρας Πεταλιδίου. Αλέκος Αποστολάκης Θουρίας. Π. Σταθόπουλος Αγίου Φλώρου. Γ. Σταθάκης Αρφαρών. Κ. Μακρής Βαλύρας.

Αναστ. Κοντοπανάγος Βαλύρας. Αναστ. Τζαμαλής Αρεως. Σοφ. Νινιός Αμμου. Α. Χριστόφιλος Χριστοφιλεϊκών. Π. Τσουκαλάς Τσουκαλεϊκών. Ανδρ. Τασόπουλος Καλαμαρά. Δ. Καλικούρτης Ανδρούσης. Απ. Καρακίτσος Κατσαρού. Π. Αναγνωστόπουλος Μάνεσι. Σπυρ. Αναγνωστόπουλος Πεντιά. Θεοδ. Κορμάς Σιμίζα. Ν. Κεφάλας Λαμπαίνης. Κ. Παπαγεωργίου Λαμπαίνης. Π. Ζέρβας Σκάλας. Αθ. Λυμπερόπουλος Χασάμπασα. Ντίνος Σταματόπουλος Ναζηρίου. Κ. Γκρέτσας Αλωνίων. Αθ. Γεωργουλόπουλος Βρωμοβρύσεως. Στ. Παπαδόπουλος Μαυροματίου. Γεωρ. Ξενογιάννης Λυκοτράφου, Ηλ. Δρακόπουλος Βουρναζίου”.

Μεταφέροντας το κλίμα που επικρατούσε στο συνέδριο και ανάμεσα στους αγρότες, το ρεπορτάζ καταλήγει προειδοποιώντας για εξέγερση: “Εξ όσων αντελήφθημεν αυτοπροσώπως δυνάμεθα να πιστεύωμεν ότι οι σταφιδοπαραγωγοί Μεσσηνίας είναι διατεθειμένοι να φθάσουν εις τα άκρα. Η απόγνωσις και η δυστυχία των έχει δημιουργήσει μίαν τοιαύτην ατμόσφαιραν ώστε να μην είναι υπερβολή αν λεχθή ότι βαίνομεν μοιραίως προς κοινωνικάς αναστατώσεις”⁽¹²⁴⁾.

Οι αγροτιστές της Πυλίας

Οι παγόπληκτοι απλήρωτοι, η κρίση που ξεσπά στην Αγγλία δημιουργεί σοβαρά προβλήματα καθώς η σταφίδα κατευθύνεται κυρίως προς αυτή αλλά η Αγροτική Τράπεζα πιέζει τους παραγωγούς κάνοντας τα πράγματα ακόμη πιο δύσκολα. Η ανακοίνωση του “εν Αθήναις τμήματος του Αγροτικού Κόμματος Ελλάδος” είναι χαρακτηριστική: “Διαμαρτύρεται διότι η Αγροτική Τράπεζα εντέίνει τις πιέσεις της προς τους σταφιδοπαραγωγούς διά την πληρωμήν των γραμματίων των και τους ωθεί ούτω να πωλήσουν εις οιανδήποτε τιμήν το προϊόν των, εις στιγμήν, καθ' ην η νομισματική κρίση εν Αγγλία απενέκρωσε το εμπόριον και σταμάτησε την εξαγωγήν, δημιουργήσασα σύγχυσιν και πτώσιν των τιμών. Η Αγροτική Τράπεζα είχε υποχρέωσιν όλως αντίθετον. Να σπεύση να χορηγήση προθεσμίαν

εις τους οφειλέτας της. Η δε κυβέρνησις ὄφειλε να συστήσῃ εις τους παραγωγούς να αναστείλουν τις πωλήσεις, μέχρις ὅτου αι τιμαὶ της καταναλώσεως εν Ἀγγλίᾳ προσαρμοσθῶσι προς την νέαν ἀξίαν του αγγλικού νομίσματος και διευκρινισθῇ η ἐμπορικὴ τιμὴ του προϊόντος⁽¹²⁵⁾.

Ἡ κατάσταση που διαμορφώνεται ἐξετάζεται σε γενικὴ συνέλευση των “ἀγροτικῶν παραρτημάτων Πυλίας - Τριφυλίας” ἡ ὁποία πραγματοποιεῖται στην Πύλο. Το κείμενο ἔχει ἰδιαιτέρη σημασίαν τόσο για τις ἐκτιμήσεις που γίνονται σε αὐτὸ και την πολιτικὴ που χάρασσεται, ὅσο και για την ὁργάνωση του Ἀγροτικού Κόμματος Ἑλλάδας ἀπὸ τον Λούλη Τσικληπτήρα που εμφανίζεται με παραρτήματα σε πόλεις και χωριά της περιοχῆς. Ὑπάρχει “Διοικητικὸν Συμβούλιον” το ὁποῖο ἀπαρτίζονται οἱ Λούλης Τσικληπτήρας, Ζαχαρίας Κουρέτας, Δημ. Ἀνεστόπουλος. Ἐνῶ υπογράφουν “διὰ το παράρτημα Γαργαλιάνων Χ. Σκούντζος, Κουκουνάρας Σωτ. Ζωντανός, Ἰκλαίνης Φ. Κόντος, Ρωμυρίου Ν. Ἀλεβίζος, Πηδάσου Χ. Κουρέτας, Καραμανωλίου Δ. Ζωντανός, Μεσοχωρίου Ἡλ. Ντρες, Κορυφασίου Ἡλ. Ἀγγελόπουλος, Χώρας Μπεσιάρος, Φλόκας Ἀθ. Λαμπρόπουλος, Μουζακίου Δ. Σωτηρόπουλος, Κοκκίνου Δ. Βλαχογιαννόπουλος, Περιβολάκια Δ. Γκίνης, Γκρούστεσι Γ. Ἡλιόπουλος, Μεσοποτάμου Γ. Κότσιρας, Χανδρινού και Καλοχωρίου Ἀ. Ἀνεστόπουλος, Βαράκης, Καινούργιο Χωριό Ἀθ. Σακούλας, Ἀγορελίστης Π. Μυλωνάς κ.λπ.”.

Ἐκτενῶς στο κείμενο της ἀνακοίνωσης ἀναφέρονται τα ἐξῆς: “Ἡ γενικὴ συνέλευσις των παραρτημάτων Ἀγροτικού Κόμματος Πυλίας και Τριφυλίας συνελθούσα την 27ην Σεπτεμβρίου εν Πύλῳ διερμηνεῖει τελείαν ἀπόγνωσιν και πλήρη ἀποκέντρωσιν ἀγροτικού κόσμου περιφερείας και κατὰ συνέπειαν ἐργατικού και ἐπαγγελματικού κόσμου διὰ πρωτοφανή ἀποσύνθεσιν σταφιδικῆς καταστάσεως, ἥτις ἐξαρτημένη ἀπὸ οικονομικὴν κατάστασιν Ἀγγλίας υπέφερε μὲν λόγῳ της κρίσεώς της και της ἀδιαφορίας της κυβερνήσεως της χώρας

μας ἀλλ’ ἐδέχθη θανάσιμον κτύπημα εις ἐποχὴν διαθέσεως προϊόντος διὰ των τελευταίων μέτρων της ἀγγλικῆς κυβερνήσεως, τα ὁποία ἐμφαίνονται ἀνικανότητα των κεφαλαιοκρατικῶν κυβερνήσεων να ξεπεράσουν την κρίσιν -ἥτις θα βαίῃ ολοένα ἐπιδεινούμενη και ἐπεκτεινόμενη- ἐξαπολυθεῖσαν ἀπὸ του μεγάλου πολέμου γέννημα και τούτον κατὰ γενικὴν ὁμολογίαν του ἀναισθητοῦ κεφαλαιοκρατισμοῦ, ὁ ὁποῖος φέρει εν εαυτῷ το σπέρμα της κολάσεως των πολέμων. Ἀπὸ τα κεφαλαιοκρατικὰ κόμματα ἡ γενικὴ συνέλευσις δεν ἐξαιρεῖ και τα εις την φρασεολογίαν ἀντικεφαλαιοκρατικὰ κόμματα. Ζητεῖ ὅπως ἡ κυβέρνησις Βενιζέλου διαθέσει ὀλόκληρον ἀπροσδόκητον ὠφέλειαν ἐξόδων προϋπολογισμοῦ ἀπὸ υποτίμησιν λίρας διὰ την υποστήριξιν των ἐθνικῶν προϊόντων τα ὁποία ἐζημιώθησαν ἀπροσδοκῆτως και διέρχονται ἀνῆκουστον κρίσιν διότι ἡ πρωτοφανὴς ἐλάττωσις παραγωγῆς συνοδεύεται με μικρὰς τιμὰς, εἶναι πρωτάκουστον με 140 ἑκατομμύρια παραγωγῆς σταφίδας αι τιμαὶ να εἶναι εις αὐτὰ τα ἐπίπεδα τηρουμένων ἢ ἐλαττωμένων των φορολογίων των ἀναλόγως της ὠφελείας και ἵνα μὴ κινδυνεύσῃ ἐκτέλεσις προϋπολογισμοῦ λόγῳ προβληματικῆς θέσεως ἀγροτῶν. Ἀμεσον ἐφαρμογὴν αὐστηρότερων οικονομῶν ἀρχῆς γενομένης ἀπὸ κατάργησιν Γερουσίας και ἐκ μέρους των κεφαλαιοκρατῶν ἐνίσχυσις της σταθεροποιήσεως (διὰ τους ὁποίους ἰδοῦ στάδιον να δείξουν τον πατριωτισμὸν των διὰ των δεκάδων ἑκατομμυρίων που ἔχουν εις χρυσὰ νομίσματα και ξένον συνάλλαγμα χρυσῆς βάσεως μέτρον που ἐφηρμόσθη τελευταίως και εις Γερμανίαν δι’ ἐξαναγκασμοῦ) και το παράδειγμα ὀφείλει να δείξῃ ἡ ξενομανὴς ζάπλουτος κυρία πρωθυπουργοῦ. Αὐξήσις ἀποζημιώσεως παγοπλήκτων εις 2.000 και ἀμεσος καταβολὴ αὐτῆς και ἀποζημιώσις συκοπαραγωγῶν διότι κυριολεκτικῶς ἀγρόται πένονται ἐνῶ ἀθροαὶ κοινοποιοῦνται ἐπιταγαὶ τοκογλυφικῶν χρεῶν ἀυξανομένων αὐτῶν διὰ των κοινοποιήσεων και διὰ τα ὁποία χρέη καμμιά λύσις δεν θεραπεύει παρά μόνον με ὀλοσχερῇ ἢ μερικῇ σει-

οάχθεια όπως εγένετο τελευταίως εις Βουλγαρίαν και η οποία πρέπει να εφαρμοσθή και διά τα πολεμικά χρέη -προς το παρόν άμεσος θέσπισις χρεωστασίου. Εάν δεν λυθή το ζήτημα της αποζημιώσεως των παγοπλήκτων και της άμεσου καταβολής αυτής εις ουδέν θα ισχύσουν αι αντισυνταγματικά απαγορευτικά διαταγαί συλλαλητηρίων εις ανοικτόν χώρον ειδικώς φαίνεται ισχύουσαι αύται διά τον Νομόν Μεσσηνίας και ιδιαίτατα εις Πυλίαν καθά ανεκοινώθη τούτο υπό του Διοικητικού Χωροφυλακής εις σχετική αίτησιν και γενόμεναι παραστάσεις διά την αντισυνταγματικότητα της απαγορεύσεως εκ μέρους του Γραμματέως του Τμήματός μας και Γενικού Συμβούλου Αγροτικού Κόμματος Λούλη Τσικλητήρα. Επίσης διαμαρτύρεται εντονώτατα και καταγγέλλει εις τον αγροτικόν λαόν την απαγόρευσιν της αναπτύξεως των αρχών του Αγροτικού Κόμματος Ελλάδος διά πολιτικών ομιλιών εις ανοικτόν χώρον (όπως συνέβη εις Αλαγονίαν όπου θελήσας να ομιλήση Τσικλητήρας απαγορεύθη) ανακοινωθείσαν εις Λούλην Τσικλητήραν υπό ανωτέρου Διοικητού καθ' ην στιγμήν Βενιζέλος επέβαλε μαθητάς του βουλευτάς και γερουσιαστάς να περιοδεύσουν επαρχίας για να εκθέσουν καταστρεπτικόν έργον κυβερνήσεως και εις Τσαλδάρην επετράπη πολιτικός λόγος εις ανοικτόν χώρον»⁽¹²⁶⁾.

Δεξί χέρι του Τσικλητήρα ο Ζαχαρίας Κουρέτας πρωταγωνιστεί στις κινητοποιήσεις στην περιοχή της Πυλίας όπως φαίνεται και από τα όσα αναφέρονται στο βιογραφικό του: «Γύρω στα 1930 για πρώτη φορά καταστράφηκε η παραγωγή της σταφίδας και των αμπελιών από πάγο και έφερε σε απόγνωση την αγροτιά.

Τότε αρχίζουν τις κινητοποιήσεις ο Ζαχαρίας Κουρέτας και ο Χρήστος Κουβελιώτης βοηθούμενοι από τους άλλους αγωνιστές της περιοχής. Συγκροτούν μαχητικό συλλαλητήριο στη Μεθώνη με αίτημα την αποζημίωση των αγροτών για τις ζημιές που έπαθαν από τον παγετό εις χρήμα και όχι εις τίτλους. Η αντίδραση προσπάθησε με όλα τα μέσα και στέλ-

νοντας μεγάλες δυνάμεις χωροφυλακής προσπαθεί να διαλύσει το συλλαλητήριο, απομονώνοντας τον Ζαχαρία Κουρέτα από τη μάζα την ώρα που μιλούσε ο Χρήστος Κουβελιώτης. Η ενέργεια αυτή του επικεφαλής της δυνάμews χωροφυλακής έφερε αντίθετα αποτελέσματα και οι συγκεντρωθέντες απελευθέρωσαν τον Ζαχαρία Κουρέτα και επέβαλαν τα αιτήματά τους»⁽¹²⁷⁾.

Εντονη κινητικότητα

Καθώς δεν ικανοποιείται το αίτημα για ταχεία λύση του προβλήματος, συνέρχεται σύσκεψη στη Βαλύρα στην οποία αναμένεται να κατατεθούν διάφορες προτάσεις οι οποίες καταγράφονται στο σχετικό ρεπορτάζ, ακόμη και η οργάνωση ενόπλων συλλαλητηρίων: «Εις την Βαλύρα θα συνέλθη σήμερα η προαγγελθείσα σύσκεψις των μελών της μεγάλης επιτροπής των παγετοπλήκτων Μεσσηνίας, προς ανταλλαγήν σκέψεων όσον αφορά τας περαιτέρω ενεργείας αυτής διά την ταχίστην καταβολήν των αποζημιώσεων. Κατά τας πληροφορίας μου πρόκειται να υποστηριχθεί η γνώμη όπως οι σταφιδοπαραγωγοί ζητήσουν την ενίσχυσιν των παραγωγικών τάξεων του Νομού και όλων των Γεωργικών Ενώσεων.

Επίσης παρ' ομάδας σταφιδοπαραγωγών θα προταθή όπως της εν γένει κινητοποιήσεως των παγετοπλήκτων ηγηθούν οι βουλευταί και γερουσιασταί, παρακαλούμενοι προς τούτοις όπως παραιτηθούν, εις ην περίπτωσιν παρουσιαζόμενοι και πάλιν ενώπιον του κ. πρωθυπουργού, δεν κατορθωθή όπως καταβληθούν πάραυτα οι αποζημιώσεις.

Άλλη άποψις, επικρατούσα μεταξύ των ζωροτέρων σταφιδοπαραγωγών, είναι όπως οι παγετόπληκτοι συγκροτήσουν ένοπλα συλλαλητήρια εν Καλάμαις, Μεσσήνη, Μελιγαλά και Πυλία.

Αι απόψεις αύται διατυπούμεναι εις προτάσεις ενώπιον της 30μελούς επιτροπής των αγροτών θα συζητηθώσι εν πάσῃ λεπτομερεία σήμερα εν Βαλύρα, ίνα εξ αυτών προκριθῆ η συμφεροτέρα.

Τα υποστηριζόμενα περί εκλογής πολυμελούς επιτροπής ίνα μεταβή εις Αθήνας και προβή εις τα κατάλληλα διαβήματα παρά τοις αρμοδίοις, δεν πρόκειται να εύρουν καμμίαν απήχσιν μεταξύ των σταφιδοπαραγωγών, δεδομένου ότι η λύσις αύτη έχει προ πολλού χρεωκοπήσει πλέον και εις ουδέν πρόκειται να ωφελήση την υπόθεσιν.

Οπωσδήποτε, δύναται να θεωρείται βέβαιον η λύσις των συλλαλητηρίων θα προκριθῆ οπωσδήποτε, έστω και αν ταύτα πρόκειται να απαγορευθούν υπό της Αστυνομίας. Είναι, άλλως τε, τόση η αγανάκτησις υπό της οποίας κατέχονται, δεδικοιολογημένως, οι παγετόπληκτοι, ώστε δεν θα διστάσουν ούτοι να φθάσουν και μέχρι των άκρων ακόμη, προκειμένου να επιτύχουν μίαν δικαίαν και λογικήν αποζημίωσιν, διά να μην αποθάνουν και αυτοί και αι οικογένειάι των εκ πείνης»⁽¹²⁸⁾.

Για πρώτη φορά μετά από καιρό εμφανίζεται ο διευθυντής της Κεντρικής Αγροτικής Τράπεζας Χρήστος Τερζάκης, δείγμα της αγανάκτησης που κυριαρχεί στους αγροτικούς πληθυσμούς, ο οποίος «ελθών αργά το εσπέρας εις τα γραφεία μας, μας παρεκάλεσε να τονίσωμεν ότι η εμπαικτική στάσις της κυβερνήσεως απέναντι των παγετοπλήκτων πληθυσμών εξερεθίζει και τον πλέον συντηρητικόν και φιλόνομον πολίτην. Η κυβέρνησις, μας ανεκοίνωσεν ο κ. Τερζάκης, καλά θα κάμη, αντί να πείθεται εις τα υπόπτους εισηγήσεις μικροϋπαλλήλων των υπουργείων της, να σπεύση το ταχύτερον ν' αποζημιώση τους σταφιδοπαραγωγούς που πεινούν πραγματικά εξ αιτίας ενός σφάλματος των διαχειριζομένων υπευθύνως το σταφιδικόν ζήτημα. Οι παγετόπληκτοι, έχουν υποχρέωσιν κατόπιν τούτου να περιφρουρήσουν τα δικάια των και τα συμφέροντά των, όπως νομίζουν αυτοί καλύτερον, εφ' όσον, ως αποδεικνύεται, το επίσημον κράτος δεν ευκαιρεί ή δεν θέλει να τους προσέξη. Ας είναι δε βέβαιοι, ότι οι αγώνες των, θα επιτύχουν απολύτως, διότι στηρίζονται, εις την λογικήν και το δίκαιον»⁽¹²⁹⁾.

Οι κινητοποιήσεις ξεκινούν από τη Χώρα

(Λιγούδιστα) με συλλαλητήριο που οργανώνει η τοπική οργάνωση του Αγροτικού Κόμματος: «Πρωτοβουλία του παραρτήματος του Αγροτικού Κόμματος Λιγουδίστης, συνήλθε σήμερον 4 Οκτωβρίου ο λαός Λιγουδίστης και περικύρων εις ογκωδέστατον συλλαλητήριον και διεμαρτυρήθη εντονώτατα κατά της τηρουμένης τακτικής έναντι των σταφιδοπαραγωγών. Προς τους συγκεντρωθέντας ωμίλησεν ο κ. Τσικλιτήρας. Ακολούθως ενεκρίθη ψήφισμα, διά του οποίου ζητείται η αύξησις της αποζημιώσεως των παγετοπλήκτων σταφιδοπαραγωγών και συκοπαραγωγών και η ταχεία καταβολή αυτών, η σεισάχθεια χρεών, άμεσος κήρυξις χρεωστασίου των αγροτών, η αποδοχή των αιτημάτων των καπνοπαραγωγών και βαμβακοπαραγωγών, δούλων της Εταιρείας Κωπαΐδος και λοιπών αγροτών»⁽¹³⁰⁾.

Η συγκέντρωση έγινε σε κλειστό χώρο καθώς είχε απαγορευτεί σε ανοικτό και ως επιτροπή της συγκέντρωσης υπογράφουν οι: Κορωνιός, Κόκκινος, Αρβανιτάκης Λιγουδίστης, Θεοδωρακόπουλος Πισοπίσα, Λαμπρόπουλος Φλώκα, Καλογερόπουλος Πύργου, Διονυσόπουλος Ποταμιάς, Μανιάτης Σκάρμιγκα, Παναγιωτόπουλος Μαργέλη, Σκαλτσής Καλοχωρίου, Κοντός Βελή, Αρβανίτης Αγορελίτσος, Αρβανιτάκης Παιδεμένος, Καράμπελας Βλαχόπουλου, Πολυχρονόπουλος Μουζακίου⁽¹³¹⁾.

Η σύσκεψη στη Βαλύρα πραγματοποιείται και αποφασίζεται η οργάνωση Παμμεσσηνιακού συλλαλητηρίου στις 11 Οκτωβρίου στην Καλαμάτα: «Προχθές την πρωίαν συνήλθον εις κοινή σύσκεψιν εν Βαλύρα αι εκτελεστικά επιτροπαί συνεδρίων Μπάστα, Ζευγολατιού και Βαλύρας, προκειμένου να λάβουν αποφάσεις σχετικώς με την στάσιν την οποίαν δέον να τηρήσουν οι σταφιδοπαραγωγοί της Μεσσηνίας, κατόπιν της εκπνευσάσης θημέρου προθεσμίας ήτις -αν επετρέπετο η λέξις- εδόθη προς την κυβέρνησιν όπως απαντήση εις τα αιτήματα τα ψηφισθέντα εν τω συνεδρίω Βαλύρας. Οι συσκεφθέντες μετ' ανταλλαγής γνώμων έμειναν σύμφωνοι όπως την προσεχή Κυριακήν 11ην τρέχοντος συγκροτηθῆ εν Κα-

◉ ΤΗΛΕΦΩΝΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΙΔΗΣΕΙΣ ◉

Η ΠΡΩΧΘΕΣΙΝΗ ΣΥΣΚΕΨΙΣ ΤΩΝ ΕΚΤΕΛΕΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΤΡΟΠΩΝ ΣΥΝΕΔΡΙΩΝ ΖΕΥΓΟΠΛΑΤΙΟΥ, ΜΠΑΣΤΑ ΚΑΙ ΒΑΛΥΡΑΣ
ΑΠΕΦΑΣΙΣΘΗ Η ΣΥΓΚΡΟΤΗΣΙΣ ΠΑΜΜΕΣΣΗΝΙΑΚΟΥ ΣΥΛΛΑΛΗΤΗΡΙΟΥ ΕΚ ΚΑΛΑΜΑΙΣ ΤΗΝ ΚΥΡΙΑΚΗΝ
Η ΠΡΟΚΗΡΥΞΙΣ ΤΗΣ ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΤΟΥ ΣΥΛΛΑΛΗΤΗΡΙΟΥ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΣΤΑΦΙΔΟΠΑΡΑΓΩΓΟΥΣ

(The following text in the image is a detailed transcription of the official notice and meeting minutes, including names of members and organizational details.)

Η ΕΠΙΤΡΟΠΗ

"Σημεία" 6/10/1931: Οι οργανωτικές επιτροπές των συνεδρίων Ζευγοπλάτιου, Μπάστα (Πλάτυ), Βαλύρας αποφασίζουν την οργάνωση παμμεσσηνιακού συλλαλητηρίου αγροοικήτων σταφιδοπαραγωγών

λάμαις παμμεσσηνιακών αγροτικών συλλαλητηρίων, κατόπιν της επιδειχθείσης αδιαφορίας των κρατούντων. Το συλλαλητήριο θα γίνει εις την πλατεία Συντάγματός μας, πάντες δε οι αγρόται θα συγκεντρωθώσι την πρωίαν της Κυριακής εις το Ασπρόχωμα απ' όπου και θα ξεκινήσωσι.

Μετά την απόφασιν ταύτην αι ανωτέρω τρεις επιτροπαί απέστειλαν προς την Ένωσιν Συνεταιρισμών Πύργου το ακόλουθον τηλεγράφημα: Ενδεκάτην τρέχοντος συγκροτείται ενταύθα συλλαλητήριον αξίωση άμεσον εκτίμησιν προς δισχιλιάς το χιλιόλιτρον. Παρακαλούμε ενισχύσατε αγώνα. Οργανωτική επιτροπή Παλαμάρας, Βενιζέλος, Μαράκας.

Κατά τη διάρκεια της συσκέψεως ελήφθη έγγραφον του Αγροτικού τμήματος Πυλίας, το οποίον γνωρίζει προς τα άνω επιτροπάς ότι ευχαρίστως θα συμβάλη εις τον συλλαλητηριακόν αγώνα. Μετά ταύτα κατηρτίσθη οργανωτική επιτροπή αποτελεσθείσα εκ των κατωτέρω κ. κ. η οποία θα επιληφθή τα του συλλαλητηρίου: Ιωάν. Κοκκέβης, Ηλίας Μα-

ράκας, Περ. Βενιζέλος, Λεων. Παλαμάρας, Σοφ. Νινιός, Θεοδ. Σπλιώτης, Γεωργ. Φωτόπουλος, Παν. Χριστόπουλος, Αλκ. Αποστολάκης, Δημ. Ηλιόπουλος, Αναστ. Κοντοπανάγος, Κωνστ. Μακρής, Σταύρος Παπαδόπουλος, Αργ. Ντόγκας, Παν. Σταθουλόπουλος, Τάκης Δεληγιάννης»⁽¹³²⁾.

Για πολύ καιρό καλλιεργείται στις τοπικές εφημερίδες έντονα αντικομμουνιστικό κλίμα, από το "Θάβρος" ανωνύμως αρθρογραφούν εναντίον των ενόπλων συλλαλητηρίων, ενώ διοχετεύεται η πληροφορία ότι «οι αγρόται Μεσσήνιοι είναι διατεθειμένοι να πατάξουν κάθε κομμουνιστική ή άλλην αναρχικήν εκδήλωσιν κατά την διάρκεια του συλλαλητηρίου». Και το κλίμα αυτό αποτυπώνται στην προκήρυξη της οργανωτικής επιτροπής: «Πάνε ξέι μήνες από τότε που μας έπληξε η συμφορά της σταφίδος στ' αμπέλια, στα σύκα μας και σ' όλην την παραγωγήν μας. Σ' όλο αυτό το διάστημα το σωστό καροπάλαμα, δεν σταματήσαμε με τα διάφορα συνέδρια, συσκέψεις και επιτροπάς να τονίζωμεν στο κράτος το οικονομικό

μας κατάντημα και να ζητούμε την αρωγή του. Το κράτος όμως μας ηγνόησε τελείως. Μας κατεδίκασε φανερά στη χρεωκοπία, στην υποδούλωση, στην πείνα, στο σωστό θάνατο και έχει κλειστά μάτια και αυτιά σε κάθε δίκαια απαίτησή μας, σε κάθε θρήνο και οδυρμό μας.

Μέρα με την ημέρα η φτώχεια μας παραδέρνει, το κακό αυξάνεται και σύντομα θα κυλήσουμε στο θάνατο ξεκουρελιασμένοι-πεινασμένοι και τρισάθλιοι. Τα παιδιά μας φωνάζουν ψωμί.

Το κράτος ανάληπτα ξεπέταξε μια υπόσχεση γλιοχρή, μια αποζημίωση προς 1.200 δραχμές κατά χιλιόλιτρον διά τους παθόντας σταφιδο-παραγωγούς και 2 1/2 δρχ. την οκά στους συκοπαραγωγούς χωρίς να αισθανθή ντροπή για τη στάση του αυτή στους δούλους της γης που γυμνοί και ξυπόλητοι μούσκεμα στον ιδρώτα που προσέφεραν πάντοτε αγωγύτως περιουσία-ζωή, αίμα.

Αγρότες

Η αδιαφορία και η απονία της κυβερνήσεως σ' όλα τα ζητήματά μας είνε πρωτάκουστη, είνε εγκληματική. Μπροστά στην εγκληματική αυτή στάση δεν πρέπει να σταυρώσωμεν τα χέρια και να εκλιπαρούμε. Είνε ανάγκη και απεφασίσθη να συγκροτήσωμεν εν Καλάμαις Παμμεσσηνιακό συλλαλητήριο για να φωνάξωμε όλοι μαζί και να τονίσωμε στην κυβέρνησι που στηρίζεται μόνο στο δικό μας ιδρώτα, για τελευταία φορά την υποχρέωσή της απέναντι του εργαζόμενου την γην λαού άλλως θα παλαίψωμεν ηρωικά για να διεκδικήσουμε ό,τι μας ανήκει.

Αγρότες! Άνδρες, γυναίκες, γέροι, παιδιά

Ενωθήτε, το συλλαλητήριο αυτό πρέπει να είνε η τελευταία ομαδική εκδήλωση της διαμαρτυρίας μας και πρέπει να αποτελέση ζήτημα τιμής και θανάτου δι' όλους μας.

Επιστήμονες, επαγγελματίαι, εργάτες

Συμμερισθήτε τον πόνον των σκλάβων της γης και ενωθήτε μαζί μας. Η ευημερία εκείνων είναι διπλή δική σας η δε εξαθλίωσίς των είναι καταστροφή δική σας.

Κομμουνισταί

Μην τολμήσετε να παίξετε με τον πόνο μας. Πάσα ανάμιξι σας μέσα στη μάζα μας, έστω και απλώς, θα κτυπηθή αλύπτητα»⁽¹³³⁾.

Οι παραγωγοί οργανώνονται κατά κοινότητα και εμφανίζονται αποφασισμένοι να μπουν στην Καλαμάτα και σύμφωνα με ορισμένες πληροφορίες εκλέγουν άλλες δύο οργανωτικές επιτροπές κρατώντας μυστικά τα ονόματα για να ενεργοποιηθούν αν συλληφθούν τα μέλη που έχουν ανακοινωθεί: «Ως διεπιστώσαμε εξ επιτοπίου ερεύνης την οποία επιχειρήσε συντάκτης μας, ανά την ύπαιθρον Μεσσηνίαν, οι σταφιδοπαραγωγοί είναι αποφασισμένοι οπωσδήποτε να κατέλθουν την προσεχή Κυριακήν εις Καλάμας προς συγκρότησιν του συλλαλητηρίου.

Ηδη εις εκάστην κοινότητα έχουν συγκροτηθή επιτροπαί αγώνος οίτινες καθορίζουν τας λεπτομερείας της καθόδου των παγοπλήκτων εν Καλάμαις και προπαγανδίζουν την συμμετοχήν όσον το δυνατόν περισσότερων αγροτών εις το συλλαλητήριον.

Καθ' όλας τας υπάρχουσας ενδείξεις, το συλλαλητήριον των αγροτών θα επιτύχη απολύτως, διότι δεν ευρίσκεται κανείς μεταξύ αυτών, όστις να μη θέλει να κατέλθουν εν Καλάμαις και να αποδυθούν εις ένα έντονον αγώνα, είναι και το γεγονός ότι η συνελθούσα προχθές εν Βαλύρα 30μελής επιτροπή εξέλεξε και δευτέραν και τρίτην επιτροπήν αγώνος, της οποίας τα ονόματα κρατούνται μυστικά διά λόγους ευνοήτους. Η δευτέρα επιτροπή αγώνος θα αναλάβη το συλλαλητήριον και τας περαιτέρω ενεργείας των παγοπλήκτων εις ην περίπτωσιν η πρώτη ήθελε συλληφθή υπό της Αστυνομίας. Κατά πληροφορίας μας οι παγοπλήκτοι θα εισέλθουν εν Καλάμαις ομαδικώς και με μαύρας και πρασίνους σημαίας. Τους παγοπλήκτους θα ακολουθούν και πολλάί γυναίκες και πολλά μικρά παιδιά.

Μετά το συλλαλητήριον ολόκληρος ο σταφιδοπαραγωγός κόσμος θα παρελάση διά μέσου των κεντρικωτέρων οδών της πόλεως και θα κατευθυνθή προς την Νομαρχίας όπου

θα επιδόση το σχετικόν ψήφισμα εις τον κ. Νομάρχην και μετά τούτο εις το τηλεγραφείον διά να ζητήση από τηλεφώνου τον κ. πρωθυπουργόν προς τον οποίον θα εκθέση την απόφασιν των πεινώντων όπως συνεχίσουν τον αγώνα των»⁽¹³⁴⁾.

Περιπλέκεται

η υπόθεση των αποζημιώσεων

Παράλληλα οι Ενώσεις Συνεταιρισμών παίρνουν πρωτοβουλία μετάβασης στην Αθήνα και με σκοπό τη συνάντηση με τον πρωθυπουργό: “Αι Ενώσεις Συνεταιρισμών, συσκεφθείσαι σήμερον, απεφάσισαν την εκλογήν πολυμελούς επιτροπής, εις ην θα αντιπροσωπεύονται πάσαι αι κοινότητες του νομού, και η οποία εντός των ημερών θα μεταβή εις Αθήνας διά να ζητήση ακρόασιν παρά τω κ. πρωθυπουργώ εις τον οποίον και θα εκθέση τα καθέκαστα και θα αξιώση την όσο το δυνατόν ταχύτερον καταβολήν της αποζημιώσεως επί τη βάσει των αιτημάτων αυτών.

Θα τονίση ακόμη τον κίνδυνον που διατρέχει η Μεσσηνία, και ο οποίος θα εκοπάση μοιραίως και αναποτρέπτως εις περίπτωσιν καθ’ ην η κυβέρνησις έστω και την τελευταίαν στιγμήν δεν σπεύση να υιοθετήση τας αξιώσεις των”⁽¹³⁵⁾.

Κυβέρνηση και ΑΣΟ όμως κρατούν σκληρή στάση, παρά το γεγονός ότι όλοι προειδοποιούν για τη σοβαρότητα της κατάστασης αλλά και για τον κίνδυνο κοινωνικής εξέγερσης. Ενόψει των κινητοποιήσεων ο ΑΣΟ αναλαμβάνει “να βγάλει το φίδι από την τρύπα” με την κάλυψη της κυβέρνησης όπως προκύπτει από σχετική ανακοίνωση. Με την οποία ο Οργανισμός οριστικοποιεί την αποζημίωση στις 1.200 δραχμές το ενετικό χιλιόλιτρο και μόνον για τους παραγωγούς που δεν εκκρεμούν έλεγχοι στην τριτοβάθμια επιτροπή. Επιτίθεται στους παραγωγούς για ψευδείς δηλώσεις οι οποίες φρενάρουν τις αποζημιώσεις. Και προαναγγέλλει στη γραμμή Βενιζέλου διώξεις σε βάρος υπαλλήλων οι οποίοι συμμετείχαν σε επιτροπές οι οποίες εκτίμησαν μεγάλα ποσά ζημιών κατά την κρίση του. Το περιεχόμενο της ανα-

κοίνωσης την οποία εκδίδει, είναι αποκαλυπτικό και για την πολιτική του Οργανισμού στο συγκεκριμένο θέμα: “Εξ αφορμής των αναγραφέντων περί βραδύτητας εις την καταβολήν των αποζημιώσεων εις τους παγετοπλήκτους, ο Αυτόνομος Σταφιδικός Οργανισμός εξέδωκε μακρόν ανακοινωθέν, εις το οποίον αναφέρει ότι συνεπεία των καταστροφών, αι οποίαι έπληξαν τας σταφιδοπαραγωγούς επαρχίας, συνεστήθησαν αι επιτροπαί προς συλλογήν των σχετικών δηλώσεων ζημιών και κατόπιν αι δευτεροβάθμια επιτροπαί προς εκτίμησιν των ζημιών. Αι επιτροπαί αύται - τονίζει το ανακοινωθέν- υπέβαλον τους καταρτισθέντας πίνακας εκτιμήσεως ζημιών προ μηνός, και ήρξατο αμέσως το έργον των πρωτοβαθμίων επιτροπών προς εκδίκασιν των ενστάσεων των υποβληθεισών κατά των εκτιμήσεων των δευτεροβαθμίων επιτροπών. Αι πρωτοβάθμια αύται επιτροπαί ήρχισαν ήδη το έργον των, έχουν δε δοθεί αι δέουσαι οδηγίαι προς ταχύτεραν αποπεράτωσίν των. Εντεύθεν λοιπόν -εξακολουθεί το ανακοινωθέν- η πρώτη δυσχέρεια της μη ενάρξεως εισέτι της πληρωμής των ζημιωθέντων σταφιδοπαραγωγών. Η σημασία του έργου πρώτον των εκτιμητικών επιτροπών κατέστη κατά τούτο μάλλον σοβαρωτέρα καθόσον όλαι σχεδόν αι υποβληθείσαι υπό των παθόντων δηλώσεις δεν υπήρξαν ακριβείς τόσον εις ποσοστόν βλάβης, όσον και εις έκτασιν στρεμμάτων. Και τοιουτοτρόπως παρουσιάσθη το φαινόμενον να δηλωθούν υπό των παραγωγών ωρισμένων περιφερειών ότι έπαθον εκ πάγου 383.520 στρέμματα, ότι ταύτα είχαν παραγωγήν 183.448.752 ενετ. λίτρων και ότι η ζημία της εκτάσεως αυτής ήτο 111.819.006 εκατ. λίτραι. Εννοείται ότι οι εκτιμήσεις αύται αναφέροντο εις ωρισμένας περιφέρειας, διότι το σύνολον των εκτιμήσεων προϋπελογίζετο εις 130 εκατομ. ενετικός λίτρας με τας ανωτέρας πιθανάς προβλέψεις του ποσού των ζημιών, διά το οποίον επετεύχθη η εξεύρεσις των αναγκαιούτων χρημάτων αποζημιώσεως εξ 168 εκατομμυρίων δραχμών, με τη βεβαιότητα ότι θα

ήτο δυνατόν να αυξηθῆ ἡ αποζημίωσις των παθόντων ζημίας μεγαλύτερας των 60% και πέραν των 1.200 δραχμών κατά χιλιόλιτρον. Τους προϋπολογισμούς όμως τούτους ανέτρεψε το γεγονός ότι αι συνολικαί εκτιμήσεις ζημιών των δευτεροβαθμίων επιτροπών μετά την συγκέντρωσιν όλων των πινάκων αναβιβάζουν την ζημίαν εις 157 1/2 εκατομ. ενετικής λίτρας διά τας οποίας προς 1.200 δραχμάς το χιλιόλιτρον απαιτούνται 190 περίπου εκατομμύρια δραχμών, ενώ το δυνάμενον να διατεθῆ υπό του ΑΣΟ προς αποζημίωσιν ποσόν είναι τα δανεισθέντα 168 εκατομμύρια δραχμών. Συμβαίνει επομένως το παράδοξον να καλήται ο ΑΣΟ να πληρώσῃ περίπου 47 εκατ. ενετικής λίτρας ζημίας ἐπὶ πλέον του πραγματικού, ἴτοι να καταβάλῃ ἐπιπλέον 56 εκατομμύρια δραχμών εις βάρος του συνόλου της σταφιδοπαραγωγῆς. Μίαν τοιαύτην ευθύνην, συνεχίζει το ανακοινωθέν, δεν ἴτο βεβαίως δυνατόν ν' αναλάβῃ ἡ διοίκισις του ΑΣΟ και συνεπώς δεν πδύνατο να αποφασίσῃ ὅπως γίνῃ ἄμεσος ἔναρξις καταβολῆς αποζημιώσεων, ἀλλά ἀνέμενε το πέρασ του ἔργου των τριτοβαθμίων επιτροπών, με την ἐλπίδα ὅτι θα πλαττούτο κατά το δυνατόν το ως ἄνω ποσόν ζημιών υπό των εν λόγω επιτροπών. Ἐπίσης σοβαρά δυσχέρεια εις την ἔναρξιν του ἔργου της καταβολῆς των αποζημιώσεων, ἴτο ἡ ἐπιθυμία της διοικήσεως του ΑΣΟ να ἐφαρμόσῃ ἐν τῷ μέτρῳ του δυνατοῦ και ἰδία διά τας ἄνω του 70% ζημίας το κλιμακωτόν σύστημα αποζημιώσεως ὡς το μάλλον ανταποκρινόμενον προς την δικαιοσύνην. Ὁ υπολογισμός όμως των ζημιών, κατά τους τελικούς πίνακας των δευτεροβαθμίων επιτροπών, εις 157 1/2 εκατομμύρια λίτρας, δεν ἐπιτρέπει την χρῆσιν του μέτρου τούτου, ὡς απαιτούντος κατά πολὺ περισσότερα των ἐξευρεθέντων κεφάλαια, τα οποία δεν είναι δυνατόν να ἀυξηθούσιν οὔτε διὰ δανεισμοῦ, οὔτε ἐκ των πόρων του ΑΣΟ. Ἐπειδὴ όμως είναι ἐνδεχόμενον να βραδύνῃ ἐπὶ πολὺ εἰσέτι ἡ ἐκδίκαισις ὅλων των ἐνστάσεων ὑπὸ των τριτοβαθμίων επιτροπών, ἡ διοίκισις του ΑΣΟ ἐπὶ τῇ βάσει των υποβαλλο-

μένων τμηματικῶς πινάκων, καθώρισε την αποζημίωσιν των παθόντων ἐκ πάγου προς 1.200 δραχμάς το χιλιόλιτρον και ἤρξατο διαβιβάζουσα τας οικείας ἐντολάς προς την Ἐθνικὴν Τράπεζαν, δια την πληρωμὴν δικαιούχων, δι' ὅσας περιφερείας ἐπερατώθη το ἔργον των τριτοβαθμίων επιτροπών και μετὰ την ἐξακρίβωσιν ὅτι ἡ ἐκτίμησις των ζημιών διὰ τας περιφερείας ταύτας ἐγένετο κανονικῶς. Οὔτω διαβιβάζονται οἱ πίνακες των περιφερειῶν Κιάτου, Ξυλοκάστρου, Ζακύνθου, Γυθείου, Καλαμῶν, Μαράθου και Φιλιατρῶν. Ὅσον ἀφορὰ τας λοιπὰς περιφερείας ἐπιφυλάσσεται ὁ ΑΣΟ να ἀρχίσῃ την καταβολὴν των αποζημιώσεων ἀφοῦ ἐνεργήσῃ τον ἔλεγχον, μετὰ την συντελουμένην συγκέντρωσιν των αποτελεσμάτων των τριτοβαθμίων επιτροπών και ἀφοῦ προβῆ εις τας ἐνδεικνυομένας μειώσεις, ἐπὶ τῇ βάσει της προς τον σκοπὸν τούτον ἐξουσιοδοτήσεως της κυβερνήσεως. Ἐν τέλει τονίζεται εις το ανακοινωθέν ὅτι ἡ διοίκισις του ΑΣΟ θεωρεῖ καθήκον της ἀπέναντι του συνόλου της σταφιδοπαραγωγῆς να δηλώσῃ ὅτι θα ζητήσῃ την δίωξιν τόσοσιν την διοικητικὴν ὅσον και την ποινικὴν, των ὑπαϊτιῶν διὰ τας υπερβολικὰς ἐκτιμήσεις, αι ὁποῖαι ἐδυσχέρανον την ἐφαρμογὴν του ταχύτερου και δικαιότερου διακανονισμοῦ των αποζημιώσεων, αι ὁποῖαι συνολικῶς κατά την ἀντίληψιν και υπολογισμόν των ἐπισκεφθέντων την διοίκισιν του ΑΣΟ προέδρων Ἐνώσεων Συνεταιρισμῶν, ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ ἔπρεπε να υπερβούσιν συνολικῶς τα 130 εκατομ. ενετικῶν λιτρῶν, ὁπότε θα ἴτο δυνατόν ἡ ἐφαρμογὴ της κλιμακωτῆς κατά ποσοστὸν ζημίας, αποζημιώσεως των παθόντων. Με τα ἐκτειθέμενα εις το ἀνωτέρω ανακοινωθέν του ΑΣΟ, ἔμεινεν ἀπολύτως σύμφωνος και ὁ ὑπουργός της Ἐθνικῆς Οικονομίας κ. Βουρλούμης, μετὰ του ὁποῖου συνεργάσθη χθες την ἐσπέραν σχετικῶς, ὁ διευθυντής του ΑΣΟ κ. Ζάκκας και ὁ πρόεδρος του συμβουλίου κ. Κουτσομπτόπουλος⁽¹³⁶⁾.

Ετοιμασίες για συλλαλητήριο

Οἱ ἀγρότες ἐτοιμάζουν πυρετωδῶς το συλ-

λαλητήριο στο οποίο προβλέπεται ότι θα πάρουν μέρος χιλιάδες αγρότες: “Εις ολόκληρον την ύπαιθρον χώραν παρατηρείται ζωηροτάτη κίνησις μεταξύ των παγετοπλήκτων σταφιδοπαραγωγών. Αι επιτροπαί αγώνος αι εκλεγείσαι κατά την προχθεσινήν σύσκεψιν εν Βαλύρα καταβάλλουν κάθε δυνατήν προσπάθειαν όπως συμμετάσχουν εις το συλλαλητήριο της Κυριακής, όσο το δυνατόν περισσότεροι σταφιδοπαραγωγοί. Μεταξύ δε όλων αυτών παρατηρείται μέγας ενθουσιασμός. Κατά τας πληροφορίας μας, το συλλαλητήριο της Κυριακής εν Καλάμαις θα συγκεντρώσει υπέρ τα πέντε χιλιάδας αγρότας και γυναϊκόπαιδα.

Αλλά τον μεγαλύτερον όγκον θα παρουσιάση η επαρχία Καλαμών και μάλιστα οι Κοινότητες Κάλαμος, Αντικάλαμος, Λείκα, Θουρία, Σπερχογεία, Ιζαγα, Βεΐζαγα κ.λπ. Αι ίδιοι κοινότητες θα παρουσιάσουν και μαχητικότητα, διότι ως θα ενθυμούνται οι αναγνώσται μας είναι αυτοί οι ίδιοι οίτινες προ πενταμήνου περίπου είχαν αναλάβει την πρωτοβουλίαν της συγκροτήσεως του ενόπλου συλλαλητηρίου, το οποίον εματαιώθη την τελευταίαν στιγμήν. Αλλά και αι άλλοι Κοινότητες δεν θα υστερήσουν. Η επαρχία Μεσσήνης προβλέπεται ότι θα συγκεντρώση ενταύθα υπέρ τους 2.000 παγοπλήκτους άνδρας και γυναϊκόπαιδα, η δε της Οικαλοανδανείας υπέρ τους χιλίους. Εξ άλλου η οργανωτική επιτροπή του παμμεσσηνιακού συλλαλητηρίου εργάζεται νυχθημερόν προς καθορισμόν ωρισμένων λεπτομερειών, όπως είναι η τήρησις της τάξεως, ο διορισμός των εφόρων αυτής, η εκλογή των ομιλητών και παν ό,τι έχει να κάνει με την κοσμίαν και νόμιμον εμφάνισιν του συλλαλητηρίου. Οι παγετοπλήκτοι ως και χθες εγράφομεν, θα συγκεντρωθώσιν εις τον σιδηροδρομικόν σταθμόν Ασπροχώματος εκείθεν δε με μαύρας και πράσινους σημαίας θα εκκινήσουν κατά τετράδας διά Καλάμας. Αν και μέχρι του απογεύματος της χθες δεν είχαν εισέτι υποβληθεί εις την Διοίκησιν Χωροφυλακής η αίτησις της επιτροπής συλλαλητηρίου διά την παροχήν της αδείας συγκεντρώσεως, εν τούτοις, καθ’ α

πληροφορούμεθα, ουδέν εξαιρετικόν μέτρον πρόκειται να ληφθή προς παρεμπόδισιν της συγκροτήσεως συλλαλητηρίου. Η Διοίκησις Χωροφυλακής έχει την γνώμην ότι περιττεύει οποιαδήποτε μετακίνησις δυνάμεων εκ της υπαίθρου προς ενίσχυσιν της ενταύθα δυνάμεως, εφ’ όσον, ως πληροφορείται, εγγυώνται διά την τάξιν οι ίδιοι οι ηγέται του συλλαλητηρίου και δεν πρόκειται τούτο να λάβη έντονον χαρακτήρα. Κατόπιν τούτου, η Διοίκησις Χωροφυλακής είναι διατεθειμένη να επιτρέψη την συγκρότησιν του συλλαλητηρίου, αλλ’ εις κλειστόν όμως χώρον. Η διοίκησις θ’ απαγορεύσει μόνον την παρέλασιν των αγροτών διά μέσου των κεντρικών οδών της πόλεως, αξιούσα την διάλυσιν αυτών, εις τον τόπον της συγκεντρώσεως. Κατά τας πληροφορίας μας, η αίτησις διά την συγκροτήσιν συλλαλητηρίου θα υποβληθή προς την Διοίκησιν Χωροφυλακής ίσως αύριον την πρωΐαν⁽¹³⁷⁾.

Η ανακοίνωσις του ΑΣΟ προκαλεί αντιδράσεις, ενώ ανακοινώνεται η συμμετοχή των αγροτών της Πυλίας στο συλλαλητήριο που θα φθάσουν έφιπποι στον τόπο της συγκέντρωσης: “Η αγγελθείσα απόφασις του ΑΣΟ ότι θα αποζημιώση τους παγοπλήκτους προς 1.200 δραχμάς το ενετικόν χιλιόλιτρον, δεν ήρκεσε εις το ν’ αποτρέψη τους σταφιδοπαραγωγούς όπως συγκροτήσουν το προαναγγελθέν παμμεσσηνιακόν συλλαλητήριο. Τουναντίον μάλιστα τους εξερέθισε μέχρις του σημείου ώστε να γίνουν περισσότερον ανένδοτοι εις τα αιτήματά των. Αλλ’ εκείνο το οποίο προξένησεν αλγεινήν εντύπωσιν μεταξύ των σταφιδοπαραγωγών είναι η δικαιολογία του ΑΣΟ ότι η μέχρι τούδε καθυστέρησις της καταβολής των αποζημιώσεων οφείλεται κυρίως εις τας υπερβολικάς εκτιμήσεις τας οποίας έκαμον αι εκτιμητικά επιτροπαί και η απειλή αυτού ότι θα ζητήση την διοικητικήν και πολιτικήν ευθύνην των υπαιτίων διά τας υπερβολικάς εκτιμήσεις. Οι σταφιδοπαραγωγοί χθες δεν έκαμον άλλο τι παρά να σχολιάζουν τις ως άνω αποφάσεις του ΑΣΟ. Ημέτερος συντάκτης ηρώτησε χθες τους εκ των μελών

της οργανωτικής επιτροπής του συλλαλητηρίου κ.κ. Περικλίν Βενιζέλον, Α. Αποστολάκην και Ι. Ηλιόπουλον, αν η απόφασις του ΑΣΟ όπως αποζημιώση τους σταφιδοπαραγωγούς προς 1.200 δραχμάς το ενετικόν χιλιόλιτρον αποτελεί δικαίωσιν τρόπον τινά των αγώνων της σταφιδοπαραγωγής. Ούτοι μετά προφανούς αγανακτήσεως μας απάντησαν τα εξής: "Δι' ημάς και γενικώς δι' όλους τους ηγέτας των παγοπλήκτων θα ήτο προσωδία αν μη τι άλλο, αν αναγνωρίζαμεν ότι αι 1.200 δραχμαί τας οποίας ο ΑΣΟ δίδει εις τους παγοπλήκτους αποτελούν ριζικήν λύσιν του ζητήματος. Ως σας είναι γνωστόν, ημείς τόσον εις το σταφιδικόν συνέδριον του Ζευγολατιού, όσον και εις τα ταιούτα της Βαλύρας και του Μπάστα, ανεγνωρίσαμεν ότι διά να ικανοποιηθούν οι σταφιδοπαραγωγοί πρέπει να αποζημιωθούν προς 2.000 δρχ. κατά χιλιόλιτρον. Τώρα πως ο ΑΣΟ θα εξεύρη το ποσόν τούτο δι' ημάς είναι τελείως αδιάφορον. Υποδείξαμεν λύσεις, τας οποίας εάν θέλη δύναται να τας εφαρμόση διά να διατηρήση και αυτός το γόητρόν του απέναντι της σταφιδοπαραγωγής και τους αγρότες να σώση από τον βέβαιον εκ πείνης θάνατον. Αν λοιπόν τας λύσεις αυτάς ακολουθήση ο ΑΣΟ, τότε και ημείς δεν θα συγκροτήσωμεν το συλλαλητήριον, το οποίον δι' ημάς αποτελεί μίαν κολοσσιαίαν ευθύνην απέναντι της κοινωνίας, και η κυβέρνησις δεν θα διατρέξη τον κίνδυνον να χαρακτηρισθή ως άσπονδος εχθρός των αγροτών, οίτινες αν σήμερον ωθούνται εκ των πραγμάτων και της ανάγκης να συγκροτήσωσιν ένα συλλαλητήριον, δεν έπεται εξ αυτού ότι είναι και εχθρός του κοινωνικού συγκροτήματος το οποίον ευλαβούνται".

Εν συνεχεία ο κ. Βενιζέλος μας ανεκοίνωσεν ότι έλαβε εκ Πυλίας επιστολήν διά της οποίας του καθίσταται γνωστόν ότι υπερτετρακόσιοι περίπου αγρόται θα εισέλθουν έφιπποι εν Καλάμαις, ίνα λάβουν μέρος εις το συγκροτούμενον συλλαλητήριον. Οι έφιπποι διά της αυτής επιστολής των παρακαλούν την οργανωτικήν επιτροπήν του συλλαλητηρίου όπως

τους αναμείνη εις το Ασπρόκωμα, όπου ως γνωστόν θα συγκεντρωθούν διά να εκκινήσουν άπαντες οι παγοπλήκτοι μέχρι της 11 1/2 πρωινής. Κατόπιν τούτου οι αγρόται δεν θα εισέλθουν εις Καλάμας, όπως αρχικώς είχεν ωρισθή την 12ην μεσημβρινήν αλλά την 1 μ.μ."⁽¹³⁸⁾.

«Μπλόκο» και συγκέντρωση έξω από την πόλη

Καθουσαστικά τα ρεπορτάζ αλλά η Χωροφυλακή περιορίζει το συλλαλητήριο στο γήπεδο του Απόλλωνα⁽¹³⁹⁾ αφήνοντας ουσιαστικά έξω από την πόλη τους αγρότες, ενώ συγκροτούνται μικτά με τη συμμετοχή δυνάμεων του στρατού σε μια προφανή προσπάθεια τρομοκράτησης του πληθυσμού και καταστολής ενδεόμενων παραβιάσεων της διαταγής:

"Την 11ην πρωινήν της χθες συνήλθον εις μακράν σύσκεψιν εν τω Νομαρχιακώ Καταστήματι οι κ.κ. Νομάρχης, Εισαγγελεύς και διοικητής της Διοικήσεως Χωροφυλακής. Υπ' όψιν αυτών ετέθη αμέσως υπό του διοικητού της Χωροφυλακής κ. Παπαπαναγιώτου η υποβληθείσα προς τούτο αίτησις της επιτροπής των παγοπλήκτων περί παροχής εις αυτούς αδείας συγκροτήσεως συλλαλητηρίου. Οι ανωτέρω μετά μακράν συζήτησιν καθ' ην εξετάσθησαν άπασαι αι περιπτώσεις της συγκροτήσεως ή μη του συλλαλητηρίου, απεφάσισαν όπως επιτρέψουν τούτο αλλ' ουχί όμως εις την πλατείαν Αρεως⁽¹⁴⁰⁾ όπως εξητείτο αλλά εις το παρά την οδό Μεσσήνης κλειστόν γήπεδο του Απόλλωνος. Το μέτρον τούτο ελήφθη αφ' ενός μεν διά να αποφευχθεί η διά μέσου των οδών παρέλασις των παγοπλήκτων, αφ' ετέρου δε διά να μην προξενηθεί η εντύπωσις ότι οι παγοπλήκτοι ενεκλείσθησαν δήθεν εις γήπεδο περιβαλλόμενο γύρωθεν με στρατώνας. Ούτω και αι διαδρομαί όπως ανωτέρω τονίζομεν θα αποφευχθούν, και δεν θα μείνει παρά τοις παγοπλοίκτοις η εντύπωσις ότι ενεκλείσθησαν διά λόγους ασφαλείας εις το γήπεδον των στρατώνων. Η ανωτέρω απόφασις ανεκοινώθη πάραυτα εις την επιτροπήν

των παγετοπλήκτων η οποία όχι μόνον δεν δυσαρεστήθη, αλλά τουναντίον εξέφρασε τις ευχαριστίες προς τον κ. Νομάρχη. Αν και δεν υπάρχουν φόβοι διασαλεύσεως της τάξεως, εν τούτοις υπό των αρμοδίων ελήφθησαν και λαμβάνονται άπαντα τα ενδεικνυόμενα προληπτικά μέτρα. Εν συνεχεία απεφασίσθη όπως ενισχυθή η δύναμις της Χωροφυλακής υπό ανδρών εκ της ενταύθα στρατιωτικής φρουράς, ως περίπολοι δε ισχυραί με επικεφαλής αξιωματικούς της Χωροφυλακής και του Πεζικού διατρέχουν την πόλιν. Επίσης διά παν ενδεχόμενον απεφασίσθη όπως σταλή ισχυρά στρατιωτική δύναμις εν Ασπροχώματι, όπου ως γνωστόν θα συγκεντρωθούν οι παγετόπληκτοι. Άλλα μέτρα επί του παρόντος τουλάχιστον δεν πρόκειται να ληφθούν. Διότι όπως εμφανίζεται η κατάσταση και όπως εξάγεται εκ των δηλώσεων και διαβεβαιώσεων των οργανωτών του συλλαλητηρίου, ουδέν έκτροπον θα λάβη χώραν. Τοσοῦτω μάλλον καθόσον οι ίδιοι οι σταφιδοπαραγωγοί δεν είναι διατεθειμένοι να επιτρέψουν εις ουδένα θορυβοποιόν ή εκ συστήματος ταραχοποιόν να δημιουργήσῃ ζητήματα εις βάρος αυτών και της τάξεως. Ο κ. Νομάρχης ομιλών σχετικώς εις συντάκτην μας, εξέφρασε την πεποίθησίν του ότι οι σταφιδοπαραγωγοί θα διαδηλώσουν εις ήμερον ύφος και εντός των ορίων της νομιμότητος τας απαιτήσεις των, διότι καθ' α διεπίστωσεν εκ διαφόρων συνομιλιών τας οποίας έσχε μετά των αρμοδίων αρχών, μετά των ηγετών των παγετοπλήκτων και μετά διαφόρων άλλων προσώπων δρώντων εις τας διαφόρους επαγγελματικές οργανώσεις, πρόκειται περί ανθρώπων φιλήσυχων, οίτινες συγκροτούν το συλλαλητήριο διά να διαμαρτυρηθούν κατά μιας αποφάσεως την οποίαν θεωρούν δι' αυτούς άδικον. Εν πάση περιπτώσει μας ετόνισεν ο κ. Νομάρχης, δεν θα επιτρέψωμεν επ' ουδενί λόγω και εν ουδεμίᾳ περιπτώσει να διαταραχθή η έννομος τάξις από οιονδήποτε. Σας επαναλαμβάνω ότι είμαι πλέον βέβαιος περί της νομιμοφροσύνης και της συντηρητικότητος υφ' ων εμφορούνται

οι παγετόπληκτοι. Άλλά αν παρ' ελπίδα πθέλομεν διαψευσθή, πρέπει να είσθε βέβαιοι ότι θα εφαρμόσομεν το κράτος του νόμου"⁽¹⁴¹⁾.

Η επιτροπή συσκέπτεται και ανακοινώνει το πρόγραμμα του συλλαλητηρίου επαναλαμβάνοντας τις απειλές εναντίον των "κακοποιών και αναρχικών στοιχείων", δηλαδή των κομμουνιστών που ενδεχομένως επιχειρούσαν να δράσουν στη συγκέντρωση: "Το προαναγγελθέν συλλαλητήριο θα λάβη χώραν εν Καλάμαις την 11 τρέχοντος μηνός και εν τω γηπέδω του Απόλλωνος την 12ην ώραν π.μ. Τούτο θα διεξαχθεί κατά τον ακόλουθον τρόπον: Την 11ην ώραν π.μ. της Κυριακής, πάντες οι εκ της υπαίθρου Μεσσηνίας παγετόπληκτοι θα συγκεντρωθώσιν εις τον σιδηροδρομικόν σταθμόν Ασπροχώματος. Μετά την συγκέντρωσιν όλοι εν σώματι και κατά τετράδας θα ακολουθήσωσι την οδόν Μεσσήνης-Καλαμών και θα καταλήξωσι εις το έξωθι των Καλαμών γήπεδον "ο Απόλλων". Πάντες οι έφιπποι κατά την πορείαν διά Καλάμας θα αποτελέσωσι δύο σειράς καθ' ίππον, εν ων η μια θα καταλάβη την δεξιάν πτέρυγα η δε ετέρα την αριστεράν εις τρόπον ώστε η φάλαγξ των πεζών να ευρίσκειται μεταξύ των δύο εφίππων σειρών. Οι παραγωγοί και επαγγελματίαι του Δήμου Καλαμών θα είναι συγκεντρωμένοι εις το γήπεδον του Απόλλωνος και θα αναμένωσι την άφιξιν των παγετοπλήκτων της υπαίθρου. Μετά την συνολικήν συγκέντρωσιν, η οποίαν δέον να έχει περατωθεί την 12ην π.μ. θα ομιλήσῃ εις εκ των μελών της Επιτροπής όστις και θα αναγνώσῃ το ψήφισμα. Μετά την έγκρισιν του ψηφίσματος η Επιτροπή ακολουθουμένη υπό του πλήθους κατά την αυτήν τάξιν, θα κατευθυνθεί εις την Νομαρχίαν διά να επιδώσῃ το ψήφισμα. Μετά την επίδοσιν του ψηφίσματος πάντες θα διαλυθώσι σούχως. Περιττόν δε ότι πρέπει να επικρατήσῃ η επιβαλλομένη τάξις και παραδειγματική πειθαρχία. Τούτο θα επιτευχθή και το πιστεύομεν απολύτως, αν όλοι μας τηρήσωμεν ου μόνον στάσιν επαινετήν αλλά και αν περιφρουρήσωμε τας τάξεις μας από πάσαν διείσδυσιν κακοποιών

ΕΠΕΤΡΑΦΗ ΧΩΣΤΗ ΣΥΓΚΡΟΤΗΣΙΣ ΤΟΥ ΣΥΛΛΑΛΗΤΗΡΙΟΥ ΤΩΝ ΠΑΓΕΤΟΠΑΝΚΤΩΝ ΕΙΣ ΤΟ ΓΗΠΕΔΟΝ ΤΟΥ ΑΠΟΛΛΩΝΟΣ ΥΠΟ ΤΩΝ ΑΡΜΟΔΙΩΝ ΑΡΧΩΝ ΛΑΜΒΑΝΟΝΤΑΙ ΘΛΩΣ ΕΚΤΑΚΤΑ ΜΕΤΡΑ ΠΡΟΣ ΕΞΑΣΦΑΛΙΣΙΝ ΤΗΣ ΤΑΞΕΩΣ Η ΕΝΝΟΙΑ ΚΑΙ Ο ΣΚΟΠΟΣ ΤΟΥ ΠΡΟΤΟΦΑΝΟΥΣ ΠΑΛΛΑΓ'ΚΟΥ ΣΥΝΑΓΕΡΜΟΥ ΤΗΣ ΠΡΟΣΕΧΟΥΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

Την 11ην ημερίδα της γης, αν ήθελον οι κληρικοί...
 Η άσκηση δίδεται...
 Ο σκοπός...
 Η άσκηση...
 Ο σκοπός...
 Η άσκηση...
 Ο σκοπός...

ΟΛΟΚΛΗΡΟΝ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΗΣ ΔΙΕΞΑΓΩΓΗΣ ΤΟΥ ΠΑΜΜΕΣΣΗΝΙΑΚΟΥ ΣΥΛΛΑΛΗΤΗΡΙΟΥ

Η άσκηση...
 Ο σκοπός...
 Η άσκηση...
 Ο σκοπός...

και αναρχικών στοιχείων, τα οποία πρέπει και θα κτυπηθούν αλύπτητα, καθόσον δεν θα επιτρέψομεν εις ουδένα να παίξη εις βάρος της φτώχειας και της απελπισίας μας.

Η Επιτροπή

Ηλ. Μαράκας, Λεων. Παλαμάρας, Θεοδ. Σπυλιώτης, Παν. Χριστόπουλος, Δημ. Ηλιόπουλος, Κ. Μακρής, Αργ. Ντόγκας, Παν. Σταθουλόπουλος, Περ. Βενιζέλος, Σοφ. Νινιός, Γεωργ. Φωτόπουλος, Αλ. Αποστολάκης, Αναστ. Κοντοπανάγος, Στ. Παπαδόπουλος, Τάκης Δελγιάννης, Ιω. Κοκκέβης⁽¹⁴²⁾.

Ο Γιώργος Περισόπουλος με άρθρο του στο "Θάρρος" δίνει όψεις των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι παγετόπληκτοι που πέφτουν θύματα πολλαπλής εκμετάλλευσης: "Γνωρίζομεν ότι πέρα εκεί εις μίαν ευφοροτάτην έκτασιν όπου άλλοτε εμειδίων έμψυχα και άψυχα και όπου εις τα πρόσωπα όλων των καλλιεργητών της γης εξωγραφίζετο η χαρά και η ιλαρότης, σήμερα έχει δημιουργηθεί μια ατμόσφαιρα κεκορεσμένη πλεκτριισμού. Γνωρίζομεν ότι καθ' άπασαν την ύπαιθρον Μεσσηνίαν επικρατεί τας ώρας αυτάς, ένας ασυνήθης αναβρασμός που δεν είναι παρά η συμπύκνωσις των έργων μιας ουράνιας και

επίγειας οργής. Γνωρίζομεν ότι τας στιγμάς αυτάς απανταχού της Μεσσηνίας παρατηρείται μια πυρετώδης κίνησις η οποία αύριο, μεθαύριο, ουδείς γνωρίζει τι θα έχη ως αποτέλεσμα. Γνωρίζομεν ότι εις όλην την Μεσσηνίαν κοχλάζει ένα καζάνι πλήρες απογοητεύσεως και αγανακτήσεως, το οποίον, μοιραίως και αναποτρέπτως θα εκραγή. Αλλά δι' όλην αυτήν την κατάστασιν, ασφαλώς υπάρχουν και υπεύθυνοι. Και αυτοί είναι οι σήμερα κρατούντες που με την παροικιόδη αδιαφορίαν κι αναληγοσίαν των εγένοντο πρόξενοι όλης αυτής της θλιβεράς και μελαγχολικής καταστάσεως. Ο παγετόπληκτος σταφιδοπαραγωγός δεν εζήτησε πράγματα παράλογα. Εξελιπάρσεν εκείνο το οποίον δικαιωματικά του ανήκει. Και ενθυμούμεθα ότι, όταν κατά το παρελθόν οι άνθρωποι αυτοί ηξίωσαν την παροχήν αποζημιώσεως προς 2.500 κατά ενετικόν χιλιόλιτρον καταστραφείσης σταφίδος και ο ΑΣΟ, το Κράτος, απάντησεν ότι δεν αντέχει ο προυπολογισμός του δι' ένα τόσον ποσόν, οι άνθρωποι αυτοί, στοιχεία συντηρητικά και διαλλακτικά εδέχθησαν όπως μειωθεί το ποσοστόν τούτο εις το επίπεδον των δισχιλίων δραχμών. Και το Κράτος διά του στόματος του υπευθύνου

τότε και νυν εν ενεργεία υπουργού του επί της Γεωργίας κ. Αλεξανδρή υπεσχέθη ότι θα τοις χορηγηθή η εις το ποσοστόν τούτο αποζημίωσις ταχέως μάλιστα και ακόμη ότι, εκ παραλλήλου, διότι πράγματι οι αγρόται είχαν εξαγριωθή θα διατάξη την παροχήν εις αυτούς εαρινών καλλιεργητικών δανείων διά να μην καταφύγουν εις τον τοκογλύφον.

Δυστυχώς όμως όλα αυτά αι μεγαλόστομοι υποσχέσεις της κυβερνήσεως Βενιζέλου διεψεύσθησαν εκ των πραγμάτων. Διότι ούτε καλλιεργητικά δάνεια παρεσχέθησαν -παρείχοντο και παρέχονται μόνον εις τους φερεγγύους!- αλλ' ούτε και η αποζημίωσις εδόθη. Αλλ' αντιθέτως το κράτος στρατολόγησε διμοιρίας γεωπόνων τους οποίους εξαπέλευσεν εις την ύπαιθρον διά να εκτιμήσουν τάχα τας ζημίας, αλλά διά να... κατασπαταληθούν και' ουσίαν όσα χρήματα δεν ζητεί σήμερον ο παγόπληκτος διά της αποζημιώσεως των δισχιλίων δραχμών κατά χιλιόλιτρον καταστραφείσης σταφίδος.

Και παρήλθεν έκτοτε μια ολόκληρος εξαμηνία, κατά το διάστημα της οποίας ο καλλιεργητής της γης αναγκαστικώς κατέφυγεν εις διαφόρους απαισίους Σαυλώκ εις τους οποίους ενχειρίασε ή υποθήκευσεν ό,τι ο πάγος είχε αφήσει άθικτον, χωρίς εν τούτοις να παρασχεθή η περιλάλητος αποζημίωσις. Και το αποτέλεσμα: Οι δεκάδες των καθημερινών πλειστηριασμών κινητών και ακινήτων αγροτικών πραγμάτων. Αλλ' επί τέλους ο παγόπληκτος υπέμεινε, υπέμεινε καρτερικά την ημέραν της παροχής της αποζημιώσεως. Και μίαν ωραίαν πρωίαν λαμβάνων ανά κείρας την εφημερίδα του αναγινώσκει ότι το ποσόν της αποζημιώσεως ορίσθη προς 1.200 δραχμάς κατά χιλιόλιτρον. Αλλά τότε, ψεύδονται και οι υπουργοί και το Κράτος και οι Κυβερνήται; Η υπόσχεσις λοιπόν του κ. Αλεξανδρή υπαγορεύθη υπό μίαν ανάγκην καταστάσεως, διά να κοπάση ο ερεθισμός των αγροτών που τον υπεδέχθησαν εις τους ενδιαμέσους σιδηροδρομικούς σταθμούς κατά την τότε περιοδείαν του με μαύρας σημαίας και με "καμένα" από

τον πάγον κούρβουλα; Μάλιστα. Οχι, δεν έχει το κράτος χρήματα διά μεγαλυτέραν αποζημίωσιν. Και επειδή δεν έχει πρέπει όλοι μας να υπομείνομεν αν δεν δυνάμεθα αποτελεσματικώς να το συντρέξωμεν εις την μεγάλην προσπάθειάν του προς ισορρόπησιν του νομίσματός μας. Ευχαρίστως. Αλλ' αφού δεν έχει, πώς και πού ευρίσκει χρήματα διά να υποδεχθεί τους Τούρκους επισήμους; Πώς δεν έχει αφού -καθώς εγράφη τουλάχιστον και δεν διεψεύσθη- ο τέως υπουργός της Συγκοινωνίας Καραπαναγιώτης κατεβρόχθισε βράχους και δρόμους και αποστάσεις απροσπελάστους; Αλλ' ας σταματήσωμεν έως εδώ. Το Κράτος δεν εννοεί να συγκινηθή. Είθε να μην συγκινηθή ποτέ. Αλλά πολύ φοβούμεθα ότι εντός ολίγου θα θρηνήση τον επίλογον του έργου του"⁽¹⁴³⁾.

Το παράρτημα Μεσσήνης του Αγροτικού Κόμματος με ανακοίνωση ζητεί "σεισάχθεια" και πολιτικά κινείται στη γραμμή που έχει χαραχθεί από τη συνδιάσκεψη των οργανώσεων Πυλίας-Τριφυλίας: "Τα μέλη του Αγροτικού Παραρτήματος Μεσσήνης του Αγροτικού Κόμματος Ελλάδος, συνελθόντα εις σύσκεψιν δηλούμεν ότι τασσόμεθα ανεπιφυλάκτως παρά το πλευρόν του σταφιδικού συνεδρίου Βαλύρας. Τονίζομεν την απόγνωσιν του αγροτικού κόσμου της περιφέρειάς μας και παρακαλούμεν την κυβέρνησιν να καταβάλη αμέσως αποζημίωσιν προς τους σταφιδοπαραγωγούς 2.000 δρχ., ομοίως δε και εις τους σιτοπαραγωγούς, διότι οι αγρόται πένονται και μας κοινοποιούνται καθημερινώς επιταγαί των τοκογλυφικών χρεών. Μόνον η ολοσχερής ή έστω και η μερική σεισάχθεια, όπως έγινεν εις την Βουλγαρίαν, δύναται να θεραπεύση την κατάσταση, όπως επίσης και η άμεσος θέσπισις χρεωστασίου. Ζητούμεν επίσης όπως αρθή η αντισυνταγματική διαταγή περί μη συγκροτήσεως συλλαλητηρίων του Αγροτικού μόνον Κόμματος, ενώ επιτρέπεται εις άλλα κόμματα.

Το διοικητικόν συμβούλιον

Θεοδ. Πανουσόπουλος, Παν. Αθανασόπουλος και Γ. Μπασιαδήμας"⁽¹⁴⁴⁾.

Σύμφωνα με τα ρεπορτάζ “οι σταφιδοπαραγωγοί δεν φαίνονται τόσο ησυχιοι και τόσο ήρεμοι, όσον θέλουν να τους παραστήσουν αι ηγέται των” και η κινητικότητα αποτυπώνεται σε ανταποκρίσεις από Μπάστα (Πλατύ), Βαλύρα, Μελιγαλά, Ζευγολατιό, Μικρομάνη, Ασπρόχωμα και άλλες περιοχές.

Ενώ συμπάρασταση στους παραγωγούς εκφράζουν ο Δήμος Καλαμάτας, τα επαγγελματικά και εμπορικά σωματεία, το εργατικό κέντρο και οι πολύτεκνοι⁽¹⁴⁵⁾.

Όσο ανεβαίνει η κινητικότητα στην ύπαιθρο και την πόλη, τόσο περισσότερα περιοριστικά μέτρα ανακοινώνονται ενώ κατ' αρχήν δεν υιοθετούνται οι απόψεις για προληπτικές συλλήψεις. Παράλληλα η οργάνωση της κινητοποίησης γίνεται με ένα στρατιωτικού χαρακτήρα σχέδιο με το οποίο επιχειρείται να αποκλειστεί το ενδεχόμενο παρουσίας δυνάμεων του ΚΚΕ ανάμεσα στους παραγωγούς:

“Χθες την πρωΐαν συνήλθεν εις μακράν σύσκεψιν η οργανωτική επιτροπή του συλλαλητηρίου των παγετοπλήκτων και νοηολήθη εις την σύνταξιν του ψηφίσματος και του λόγου τον οποίον θα εκφωνήσιν την Κυριακήν εις το συλλαλητήριο ο επί τούτω εκλεγνησόμενος.

Κατά πληροφορίας μας, το ψήφισμα θα βασίζεται επί των πορισμάτων εις τα οποία κατέληξαν τα συνέδρια Ζευγολατιού, Βαλύρας, Μπάστα κλπ. Θα ζητείται δηλαδή ο καθορισμός αποζημιώσεως εις 2.000 δραχμάς κατά ενετικόν χιλιόλιτρον δια του τρόπου τον οποίον οι σταφιδοπαραγωγοί υπέδειξαν εις την κυβέρνησιν και άλλοτε. Η άποψις όπως τεθεί εις το ψήφισμα ωρισμένη προθεσμία δια την κυβέρνησιν όπως απαντήσιν δεν εκρίθη σκόπιμον να υιοθετηθή μήπως τούτο θεωρηθή ως απειλή.

Όπωσδήποτε τόσο το ψήφισμα όσον και ο λόγος τον οποίον θα εκφωνήσιν ο επί τούτω εκλεγνησόμενος, θα διατυπωθούν οριστικώς σήμερον εις νέαν συνεδρίασιν της επιτροπής.

Κατά τας πληροφορίας μας εκ της υπαίθρου χώρας μέγας ενθουσιασμός επικρατεί μεταξύ των αγροτών γενικώς. Δύναται να υποστηριχθή

βασίμως ότι κατά την αυριανήν ημέραν του παμμεσοπνιακού συλλαλητηρίου, θα ερημωθούν σχεδόν όλα τα χωριά. Τοιούτον ενθουσιασμόν, ουδέποτε άλλοτε ποθάνθησαν οι χωρικοί.

Κατά τας αυτάς πληροφορίας μας, τους αγρότας θα ακολουθήσουν πολλά γυναικόπαιδα. Θα έχουν δε μαύρας και πρασίνους σημαίας βασταζομένας υπό νέων αγροτών και γυναικών. Οι παγόπληκτοι δέον να σημειωθεί ότι θα εισέλθουν εις Καλάμας συντεταγμένοι κατά τετράδας. Θα έχουν δε διαχωρισθή κατά Κοινότητας εις τρόπον ώστε να μην δυνηθούν να εισχωρήσουν εις τας τάξεις των και αναρχικά ή άλλα ξένα προς αυτούς στοιχεία. Εκάστη κοινότητις, θα έχει και τους εφόρους της τάξεως, έκαστος δε έφορος θα συνδέεται μετά του γενικού εφόρου, όστις θα είναι έφιππος και θα έχει την εποπτεϊαν ολόκληρου της φάλαγγος. Δύναται κανείς να ειπή ότι τοιούτον συλλαλητήριον συγκροτείται δια πρώτων φοράν εν Ελλάδι όπου ως γνωστόν ο καθείς είχε το δικαίωμα να κάμνη ό, τι θέλει χωρίς να δίδει λογαριασμόν εις ουδένα. Κατά το συλλαλητήριον επίσης μόνον εις θα ομιλήσιν. Εις οιονδήποτε δε άλλον θα απαγορευθή.

Εν τω μεταξύ υπό των αρχών λαμβάνονται όλως εκτάκτως μέτρα. Όπως και χθες εγράφομεν ισχυραί στρατιωτικοί περίπολοι θα διατρέχουν την πόλιν, η δε Χωροφυλακή θα ενισχυθή δι ενεός λόχου πεζικού. Επίσης άπασα η διαθέσιμος δύναμις της Φρουράς θα τελεί εν επιφυλακή από της σήμερον. Προληπτικά συλλήψεις δεν θα γίνουν. Θα απαγορευτή όμως η διαδρομή του πλήθους δια μέσου των οδών της πόλεως και η επίδοσις του ψηφίσματος υπό επιτροπής συνοδευομένης υπό παγοπλήκτων. Ούτοι θα διαλυθούν επί τόπου και εις ουδένα έφιππον θα επιτραπή να εισέλθουν εις την πόλιν⁽¹⁴⁶⁾.

Μηνύματα συμμετοχής και συμπάραστασις έρχονται από παντού: Η Κτηματική Αδελφότητα Καλαμάτας αναγγέλλει προσυγκέντρωσιν στην πλατεία Αγίου Γεωργίου στις 10.30 το πρωί και από εκεί πορεία προς το χώρο του συλλα-

λητηρίου. Το Δημοτικό Συμβούλιο Καλαμάτας συνεδριάζει και εκδίδει ψήφισμα με το οποίο ζητείται από την κυβέρνηση η ικανοποίηση των αιτημάτων των παγοπλήκτων. Η διοίκηση του Επιμελητηρίου συνεδριάζει από κοινού με τους προέδρους των σωματείων οι οποίοι εκδίδουν ψήφισμα συμπαραστάσης και πρόσκληση συμμετοχής στο συλλαλητήριο που υπογράφεται από τους: Κουρέων Αλεξανδρόπουλο, Ξενοδόχων ύπνου και φαγητού Π. Θεοδωρόπουλο, Καφεπωλών Ν. Παπαδημητράκο, Ζαχαροπλαστών Γ. Κότσιρα, Κρεοπωλών Ι. Κωνσταντάρο, Φανοποιών Δ. Κωνσταντόπουλο, Βαρελοποιών Ι. Μπάμπαλη, Οπωροπωλών Δ. Διαμαντόπουλο, Παντοπωλών Γ. Χριστέα, Οινοπωλών Αλ. Φιλανδριανό, Σιδηρουργών Ηλ. Κοντοζαμάνη, Καπνοπωλών Ν. Μητρόπουλο. Η Ομοσπονδία Επαγγελματιών Καλαμάτας καλεί τα μέλη της να πάρουν μέρος στο συλλαλητήριο. Στη Μεσσήνη η Ομοσπονδία Επαγγελματιών (πρόεδρος Δ. Χρόνης και γενικός γραμματέας Ηλ. Καλογερόπουλος) και ο Εμπορικός Σύλλογος αναγγέλλουν κλείσιμο των καταστημάτων και συμμετοχή στην κινητοποίηση. Ανάλογο τηλεγράφημα κοινοποιεί ο Εμπορικός Σύλλογος Οιχαλίας⁽¹⁴⁷⁾.

Αντικομμουνισμός και καταστολή

Το “φάντασμα του κομμουνισμού” πλανιέται πάνω από το συλλαλητήριο και στο χορό μπαίνει το “Θάρρος” με το κύριο άρθρο του:

“Δια την συγκρότησιν του συλλαλητηρίου της αύριον το “Θάρρος” ουδεμίαν αντίρρησιν έχει. Συναισθανόμεθα απολύτως την οδύνην του πονούντος και δυστυχούντος και πεινώντος αγροτικού κόσμου της Μεσσηνίας. Του κόσμου εις τον οποίον τόσαι κατά καιρούς κατηγορηματικά υποσχέσεις είχαν δοθή δια να διαψευσθούν ολίγον αργότερον. Αναγνωρίζομεν τους λόγους οι οποίοι επέβαλαν την συγκρότησιν της ομαδικής διαμαρτυρίας της αύριον. Αλλ' ασχέτως προς τούτο έχομεν να τονίσωμεν προς τους παραγωγούς ότι είναι επιβεβλημένον να δείξουν εις την προκειμένην περίπτωσιν σύνεσιν και να αποφύγουν οιανδήποτε εκδή-

λωσιν εξερχομένην μιας ανδροπρεπούς και σοβαράς διαμαρτυρίας. Ιδία πρέπει να φροντίσουν αύριον οι αγρόται να απομακρύνουν εκ της συγκεντρώσεως των αυτοί οι ίδιοι πάντα εκμεταλλευτήν αναρχικόν ή κομμουνιστήν ο οποίος θα θελήσῃ να ωθήσῃ την συγκέντρωσίν των εις εκδηλώσεις αντικείμενας προς την σεμνότητα και τον ανδρισμόν των τιμίων εργατών της Μεσσηνιακής γης. Εις το σημείον τούτο επιστώμεν ὅλως ιδιαιτέρως την προσοχήν των αγροτών οι οποίοι θα υποβάλουν αύριον εκ της Μεσσηνιακής πρωτεύουσας τα αισθήματα του πόνου και της απογνώσεως των. Ας φροντίσουν αυτοί οι ίδιοι δια την τήρησιν της τάξεως, ας φροντίσουν αυτοί οι ίδιοι οι έχοντες την συμπάθειαν ὅλων των Μεσσηνιακῶν τάξεων, μεθ' ὧν κοινά ἔχουν τα συμφέροντα, να περιθωρακίσουν αποτελεσματικώτερα τα συμφέροντά των με μιαν αξιοπρεπῶς σεμνήν στάσιν. Οὕτω πολιτευόμενοι ας εἶναι βέβαιοι ὅτι θα εξακολουθήσουν έχοντες ἐτι εντονωτέραν και εκδηλωτέραν την συμπάθειαν ὅλων των ἄλλων Μεσσηνιακῶν τάξεων”⁽¹⁴⁸⁾.

Πρόκειται για κοινή προπαγανδιστική πολιτική των δυνάμεων περί τα αστικά κόμματα εξουσίας ὅπως φαίνεται και ἀπό ἀνάλογο ἄρθρο της “Σημιαίας”:

“Οι αγρόται της Μεσσηνίας εἶναι ἄνθρωποι φιλήσυχοι και νομοταγείς. Μέχρι τούδε ἔδειξαν δια της στάσεώς των ὅτι και την κοινωνικὴν ἰσορροπίαν σέβονται και το καθεστῶς εὐλαβούνται. Επομένως δεν ὑπάρχει ἀνάγκη να ἀπευθύνωμεν ἡμεῖς συστάσεις περί της τάξεως την οποίαν θα πρέπει να τηρήσουν κατά το αὐριανόν συλλαλητήριον αὐτών, διότι το παρελθόν των, μας ἀπαλλάσσει του κόπου αὐτοῦ. Αλλ' αν παρ' ἐλπίδα, ἤθελον τινές να εκμεταλλευθῶν την δυστυχίαν και τον πόνον των παγοπλήκτων οι κύριοι αὐτοί, δεν θα πρέπει να μείνουν εις τας πυκνάς φάλαγγας των αγροτών ουδέ λεπτόν. Εἶναι ἀνάγκη να ἀποβληθῶν ἀμέσως της συγκεντρώσεως και να δηλωθῆ εις αὐτούς ὅτι ουδεὶς εἶναι εις θέσιν να παίξῃ με την δυστυχίαν των.

Το συλλαλητήριο των παγοπλήκτων, πρέπει να είναι και ασφαλώς θα είναι μια επίδειξη των δυνάμεων της αγροτικής τάξεως και μια προειδοποίηση των αρμοδίων. Και εις το σημείον αυτό, πιστεύομεν ότι ουδείς αγρότης θα διαφωνή⁽¹⁴⁹⁾.

Μέσα σε ένα τέτοιο κλίμα τα μέτρα καταστολής γίνονται ακόμη πιο σκληρά, η κινητοποίηση των δυνάμεων χωροφυλακής και στρατού μεγαλύτερη, ενώ γίνονται συλλήψεις στελεχών του ΚΚΕ που η ειδική ασφάλεια εκτιμά ότι θα μπορούσαν να οργανώσουν την παρέμβαση στο συλλαλητήριο:

“Συνήλθον και πάλιν χθες αργά το απόγευμα εις κοινήν σύσκεψιν ο Νομάρχης, ο Φρούραρχος, ο Διοικητής Χωροφυλακής και ο Εισαγγελεύς προκειμένου να καθορίζουν οριστικώς την διάταξιν της σημερινής περιφρουρήσεως της τάξεως. Απεφασίσθη, σχετικώς όπως τα 2/3 της δυνάμεως της ενταύθα δυνάμεως της Χωροφυλακής, ενισχυομένης και δια δυνάμεως μετακληθείσης εκ των υποδιοικήσεων και των σταθμών της υπαίθρου παραμείνουν εις το γήπεδον.

Δύο λόχοι του πεζικού με επικεφαλής οκτώ λοχαγούς και τινες αξιωματικούς και οπλίτας θα διασπαρούν εις περιπόλους ανά την οδόν Μεσσήνης, η περισσότερα δε δύναμις θα περιτρέχη την πόλιν προς επιβολήν της τάξεως. Σχετικώς το 9ον Σύνταγμα από της σήμερον της πρωΐας θα διατελή εν επιφυλακή. Μεγάλη δύναμις ανδρών μεταβαίνει σήμερον την πρωΐαν εις το Ασπρόχωμα όπου θα επιβλέψη την τάξιν καθόσον ως γνωστόν εκεί θα γίνη η συγκέντρωσις και εκείθεν θα εκκινήσουν οι αγρόται. Μαζή δε με αυτούς θα ακολουθήση και ο στρατός μέχρι Καλαμών όπου θα ενωθή μετά της υπολοίπου ενταύθα δυνάμεως.

Ο Διοικητής Χωροφυλακής κ. Παπαπαναγιώτου μας παρεκάλεσε να τονίσωμεν ότι εφ' όσον τω εδηλώθη υπό της υπευθύνου οργανωτικής επιτροπής ότι οι αγρόται θα παρελάσουν πύχως δια μέσου της πόλεως προκειμένου να κατευθυνθούν προς την Νομαρχίαν θα επιτραπή τούτο.

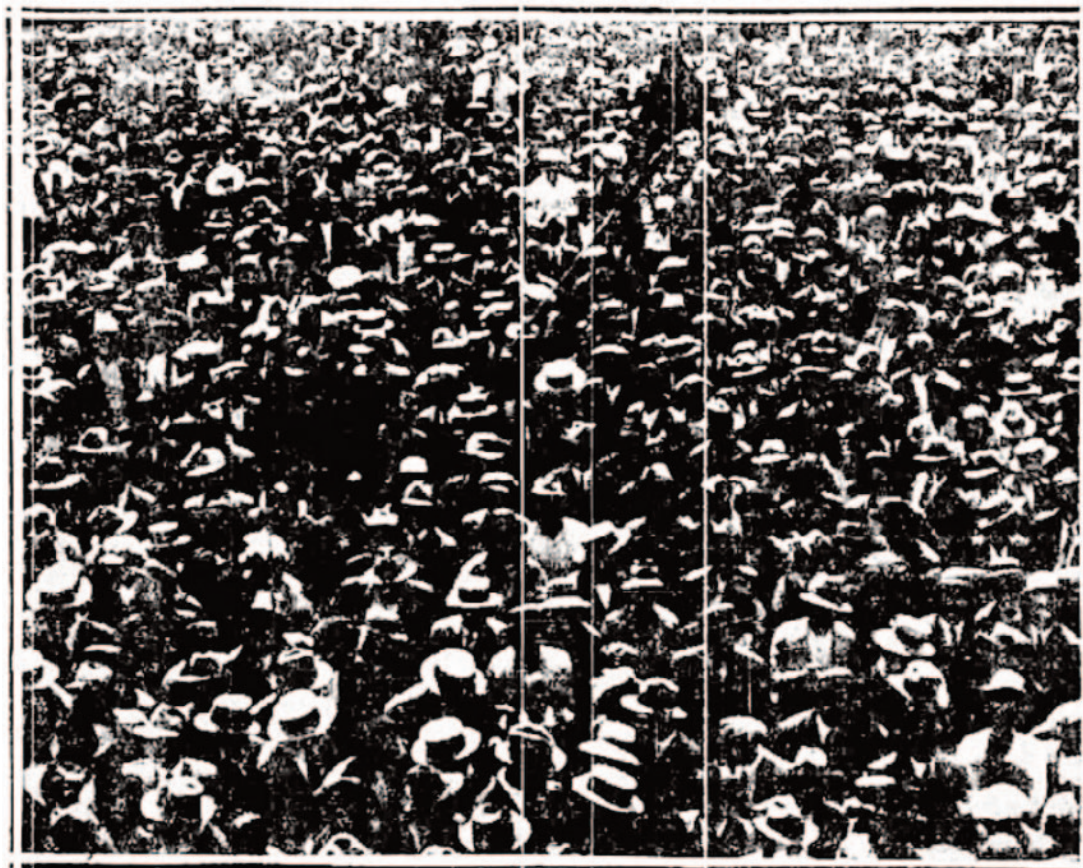
Η οργανωτική επιτροπή του συλλαλητηρίου συνήλθε πάλιν χθες εις σύσκεψιν. Εδήλωσε δε ότι το συλλαλητήριο θα διεξαχθή εν απολύτω ψυχία και τάξει και ότι οι αγρόται θα διαλυθούν εις το γήπεδον του Απόλλωνος, εφ' όσον δι' αυτό έμεινε σύμφωνος με την Διοίκεισιν Χωροφυλακής. Περαιτέρω εδήλωσεν ότι δεν θα απετέλει παρέλασιν το γεγονός της καθ' ομάδας κεχωρισμένης μεταβάσεως των αγροτών εις την Νομαρχίαν προς επίδοσιν του συνταχθησομένου ψηφίσματος του συλλαλητηρίου.

Χθες την πρωΐαν ο κ. Παπαπαναγιώτου εκάλεσε παρ' αυτώ τον υπομοίραρχον Γιαλουράκον προϊστάμενον της Ειδικής Ασφαλείας μεθ' ου συνηργάσθη επί μακρόν. Ο κ. Διοικητής ανέθεσε εις τον κ. Γιαλουράκον την προληπτικήν ενέργειαν και την σύλληψιν των υπόπτων προσώπων τα οποία ενδέχεται να γίνουν πρόξενοι ταραχών. Πράγματι ο κ. Γιαλουράκος μετά την σύσκεψιν ενεργήσας καταλλήλως συνέλαβε προληπτικώς τους κομμουνιστάς Χρ. Λυντζεράκον, Δ. Κάφαλην, Γεωργ. Ζερμπίνον, Παν. Κισκιρέαν, Βασ. Μανζαρίδην και Ιωαν. Βασιλαδιώτην, οίτινες θα αφεθούν ελεύθεροι μετά την διεξαγωγήν του συλλαλητηρίου⁽¹⁵⁰⁾. Εκτός των συλληψεων όμως “τα όργανα της Ειδικής Ασφαλείας παρακολουθούν αγρύπνως και μερικά άλλα ύποπτα πρόσωπα”⁽¹⁵¹⁾.

Με τα άλογα από την Πυλία

Το συλλαλητήριο πραγματοποιείται και είναι εντυπωσιακό, ενώ κεντρικό πρόσωπο αναδεικνύεται ο Τοικλητήρας που φθάνει επικεφαλής εκατοντάδων εφίππων Πυλίων και “χαλάει” το κλίμα που καλλιεργούν οργανωτική επιτροπή, τοπικές εφημερίδες και αρχές για... ήσυχο περίπατο των παγοπλήκτων μέχρι την Καλαμάτα:

“Χθες την πρωΐαν συνεκροτήθη το παμμεσοσπονιακόν συλλαλητήριο των παγοπλήκτων. Από των πρώτων πρωινών ωρών η πόλις των Καλαμών παρουσίαζεν όψιν πολιορκουμένης από το στρατό πόλεως. Τα καταστήματα, αι Τράπεζαι και ιδιαιτέρως το Ταχυδρομείον

εφρουρούντο υπό μεγάλου αριθμού χωροφυλάκων. Εις όλα τα σημεία της πόλεως είχαν τοποθετηθή χωροφύλακες. Πυκναί εξ άλλου περίπολοι στρατού διέτρεχον την πόλιν. Η υπόλοιπος δύναμις του ενταύθα συντάγματος είχε κατανεμηθή από του τόπου όπου θα συνεκροτειτό το συλλαλητήριο μέχρι του χωρίου Ασπρόχωμα του οποίου ο σταθμός είχε ορισθή ως τόπος συγκεντρώσεως των σταφιδοπαραγωγών.

Από της 7ης πρωινής ήρχισαν να καταφθάνουν αι πρώται ομάδες των σταφιδοπαραγωγών με μαύρας σημαίας. Με ολίγον ο χώρος του σταθμού είχε μεταβληθεί εις πραγματικόν στρατόπεδον. Ολόκληραι κωμοπόλεις είχαν ερημωθεί. Οι κάτοικοι συνοδευόμενοι από τς γυναίκας και τα παιδιά των είχαν εγκαταλείψει τας οικίας των και εβάδισαν

προς το Ασπρόχωμα. Χιλιάδες χωρικών ξεκίνησαν από του μεσονυκτίου του Σαββάτου και πεζοπορούντες δι' όλης της νυκτός κατέφθασαν εις Ασπρόχωμα.

Μετά δύο ώρας το χωρίον Ασπρόχωμα έδιδε την εικόνα αληθούς ανθρωποθαλάσσης. Και εν τω μεταξύ δεν έπαυσαν να προστίθενται και νέαι ομάδες χωρικών, αι οποία πνούντο με τας άλλας.

Την 9.30 διακρίνονται προς την οδόν Μεσοσίνης σύννεφα σκόνης. Ησαν τριακόσιοι και πλεον έφιπποι αγρόται της Πυλίας με επί κεφαλής τον κ. Λούλιν Τσικλητήραν.

Τα αστυνομικά όργανα κατόπιν οδηγίων των αξιωματικών παρέμενον μακράν και δεν επενέβαινον εις τας εκδηλώσεις των σταφιδοπαραγωγών και συκοπαραγωγών.

Οι συγκεντρωθέντες συνετάχθησαν κατά τε-

τράδας και προπορευομένης της οργανωτικής επιτροπής ξεκίνησαν δια τας Καλάμας. Οι πλείστοι έφερον μαύρας σημαίας, επί των οποίων υπήρχον αι επιγραφαί “Πεινάμε-πεινάμε”, “Ζήτω το Αγροτικόν Κόμμα” κλπ.

Ηκολούθουν οι τριακόσιοι έφιπποι φέροντες επίσης μαύρας σημαίας. Τα γυναικόπαιδα διατάχθησαν παρά των ιδίων χωρικών να μην ακολουθήσουν.

Αι πρώται τετράδες των σταφιδοπαραγωγών είχαν ήδη φθάσει εις τας Καλάμας, ενώ ακόμη δεν είχαν εκκινήσει από Ασπρόχωμα, απέχον μιαν ώραν των Καλαμών, χιλιάδες χωρικών. Εν τω μεταξύ η πόλις των Καλαμών είχε και αυτή τον συναγερμόν της. Χιλιάδες άνθρωποι πάσης τάξεως, έμποροι, επαγγελματίαι και εργάται είχαν συρρεύσει και παραταχθέντες ένθεν και ένθεν στις οδού Ασπρόχωμα-Καλαμών υπεδέχοντο με ζητοκραυγάς και συγκινητικές εκδηλώσεις τους σκλάβους της γης.

Περί τις 10.30 το απέραντον γήπεδον του Απόλλωνος είχαν κατακλύσει πλέον των δέκα πέντε χιλιάδων σταφιδοπαραγωγών. Ολόκληρος αυτή η μάζα απετέλει το πλέον συγκινητικότερον θέαμα. Τα πρόσωπά των ήταν κατάμαυρα από τον ήλιον και ρυτιδωμένα από την σκληράν εργασίαν της γης, που τόσο συχνά δεν τους δίδει ούτε τον άρτον τους.

Ωμίλησαν δι ολίγων τρεις κατά σειράν εκ των μελών της οργανωτικής επιτροπής. Πρώτος ο δικηγόρος κ. Νινιός, έπειτα ο κ. Δεληγιάννης επίσης δικηγόρος τελευταίος ο κ. Π. Βενιζέλος διευθυντής της Ενώσεως των συνεταιρισμών.

Και οι τρεις κατέκρινον την τακτικήν του κράτους. Ετόνισαν ότι με την στάσιν του παρασκευάζει αυτό το ίδιον τον όλεθρόν του. Ζητεί είπαν, από το εν τρίτον του πληθυσμού του, από τους αγρότας μόνον, να διαθρέψη τους υπολοίπους πολίτας του και να κινήση και το ίδιον την μηχανήν του χωρίς να εξασφαλίζει ούτε το ψωμί των δούλων αγροτών.

Όταν ετελείωσεν ο τρίτος των ομιλητών και πριν αναγνωσθή το ψήφισμα πολλοί αγρόται

εζήτησαν να ομιλήση ο κ. Τσικληπτήρας. Η οργανωτική εν τούτοις επιτροπή δεν επέτρεψε τούτο ίνα μείνη, ως ετόνισον τα μέλη της, το συλλαλητήριον ξένον προς κάθε ιδεολογίαν και προς οιονδήποτε κόμμα.

Αμέσως μετά ενεκρίθη το κάτωθι ψήφισμα:

Παγετόπληκτοι απάσης περιφερείας Μεσσηνίας συνελθόντες σήμεραν εν Καλάμαις εις παμμεσσηνιακόν συλλαλητήριον και διατρανώσαντες την τραγικήν οικονομικήν κατάστασιν, ετοίμην να οδηγήση εις πραγματικήν πείναν. Μόνην ικανήν ν αγνοήση νόμους και συνθήκας, να διαταράξη την κοινωνικήν ισορροπίαν και να μεταβάλη τον παν εις ερείπια

Ψηφίζουν

Αξιούν από την κυβέρνησιν ευκόλως δυναμένην με υποδειχθέντας δια των επανειλημμένως υποβληθέντων αιτημάτων μας να επουλώσει τας ανάγκας της πληγείσης σταφιδικής τάξεως: 1) Να καθορισθή η αποζημίωσις των παγετοπλήκτων εις 2000 δραχμών κατά χιλιόλιτρον και εις 4 δραχμάς κατ' οκάν δια τα σύκα. Η πληρωμή της αποζημιώσεως να διαταχθή το ταχύτερον. 2) Να διαταχθή άμεσος διακοπή πάσης περαιτέρω ασκόπου εκτιμήσεως εκ της οποίας μόνον δαπάναι δημιουργούνται που δεν αποσκοπούν παρά εις τον εμπαιγμόν δυστυχούντων ανθρώπων. Και 3) Να ανασταλούν αι εκτελέσεις επί ενυποθήκων δανείων και να καθορισθή η πληρωμή των χρεών εις δόσεις”.

Επιτροπή εξελέγη η ίδια οργανωτική επιτροπή του συλλαλητηρίου με την κατηγορηματικήν εντολήν ίνα επιδώση το ψήφισμα εις την Κυβέρνησιν και τον Νομάρχην Μεσσηνίας, προς ους να γνωρίση ότι το συλλαλητήριον τούτο είνε και η τελευταία ειρηνική και νομοταγής εκδήλωσις των Μεσσηνίων παγετοπλήκτων. Η επιτροπή έλαβεν επί πλέον την εντολήν να παρακολουθήσει αγρύπνως την τύχην των αιτημάτων τους.

Ακολούθως ολόκληρος η ανθρωπομάζα διασχίζοντας τας κεντρικάς οδούς της πόλεως έφθασε προ της Νομαρχίας. Τα μέλη της επιτροπής επέδωσαν το ψήφισμα εις τον κ. Νο-

μάρχη, ο οποίος έχων εκ των προτέρων ετοιμάσει λόγον επιχείρησε να τον εκφωνήσει από χειρογράφο.

Εν μια φωνή οι κάτωθι της Νομαρχίας, οίτινες απετέλουν πρωτοπορειαν της πρωτοφανούς εις τα χρονικά της Μεσσηνίας διαδηλώσεως, προέβησαν εις ζωηροτάτας κατά της κυβερνήσεως αποδοκιμασίας. Εις το σημείον τούτο εδημιουργήθη αιφνιδίως θόρυβος. Εδόθη το σύνθημα να βαδίσουν προς το Τηλεγραφείον και να ζητήσουν εκεί να ίδουν τον κ. Πρωθυπουργόν. Κατόπιν εν τούτοις επιμονής των μελών της επιτροπής υπεχώρησαν.

Μέγας αριθμός αγροτών συνώδευσε τον κ. Τσικλητήρα εις το ξενοδοχείον του και προέβη εις ενθουσιώδεις υπέρ του Αγροτικού Κόμματος εκδηλώσεις.

Ο κ. Νομάρχης παραλαβών το ψήφισμα εδήλωσεν ότι αναγνωρίζει το δίκαιον των αιτημάτων ανθρώπων, των οποίων έχει άμεσον αντίληψιν της δυστυχίας των. Προσέθεσε δε ότι θα προσπαθήση, συνοδεύων εν ανάγκη τα μέλη της επιτροπής του συλλαλητηρίου, ίνα πείση και την κυβέρνησιν περί της καταστάσεως και περί της δικαίας λύσεως που πρέπει να δοθεί εις τα αιτήματά των⁽¹⁵²⁾.

Περισσότεροι από 15.000 διαδηλωτές

Το “Θάρρος” κυκλοφορεί με εκτενέστατη περιγραφή των όσων έγιναν τόσο στο Ασπρόχωμα, όσο και στο γήπεδο του Απόλλωνα και τη Νομαρχία. Εκτιμά ότι ο κόσμος που είχε κατακλύσει το γήπεδο και είχε καταλάβει τους γύρω λόφους της Ράχης ξεπέρασε τις 15.000 άτομα, δίνει μια εικόνα στρατοκρατούμενης πόλης, εκτιμά ότι τα μέτρα τάξης ήταν υπερβολικά.

Τα συνθήματα που κυριαρχούν στρέφονται κατά του Βουρλούμη και του ΑΣΟ και εκφράζουν την αγωνία για την πείνα. Στο ίδιο κλίμα κινήθηκαν και οι ομιλίες των δικηγόρων, μελών της οργανωτικής επιτροπής, Σοφοκλή Νινιού και Τάκης Δεληγιάνη που έγιναν στο γήπεδο του Απόλλωνα. Και από το ρεπορτάζ του “Θάρρους” αναδεικνύεται η ξεχωριστή

παρουσία του Τσικλητήρα σε διάφορες φάσεις της κινητοποίησης. Και η αντιπαράθεση ξεκινά από το Ασπρόχωμα: “Ο, τι και αν γραφεί δια την κίνησιν την οποία παρουσίασε το Ασπρόχωμα είναι ολίγον. Ο συρμός εκ Μεσσηνίας έχει φθάσει εν τω μεταξύ και... ξεμπαρκάει λόχους αγροτών. Εν τω μεταξύ καταφθάνει και ο κ. Λούλης Τσικλητήρας του αγροτικού τμήματος Πυλίας με πυκνάς ομάδας χωρικών εφίππων. Ευθύς ως έφθασεν εις το Ασπρόχωμα ωμίλησε προς τους συγκεντρωμένους ειπών ότι αρκετά πλέον εξηντλήθη ο παραγωγός εκλιπαρών και ικετετών. Ομολογουμένως η ομιλία του ηλέκτρισε τους συγκεντρωμένους οι οποίοι έξαλλοι ανέπεμπον ζητωκραυγάς και επιφωνήματα ικανοποίησης. Ο κ. Δεληγιάνης εξ ονόματος της οργανωτικής επιτροπής τους συλλαλητηρίου επεμβάς παρεκάλεσε τον ομιλητή όπως διακόψη τον λόγον του καθόσον ο Μεσσηνιος παραγωγός έφθασε μέχρι του Ασπροχώματος δια να επαναστατήσει αλλά δια να διαδηλώση το παράπονόν του ευνόμως. Επηκολούθησε σύγχις. Μετ’ ολίγα λεπτά της ώρας επενέβησαν οι ψυχραιμότεροι και ούτω η σουχία απεκαταστάθη”.

Όταν τελειώνει την ομιλία του ο Δεληγιάνης, ο Τσικλητήρα κάνει παρέμβαση για πιο επιθετική στάση: “Εις το σημείον όμως τούτο παρεμβαίνει ο κ. Τσικλητήρας όστις, διακόπτων τον ρήτορα, λέγει ότι οι αγρόται πρέπει να μεταβούν εις το Τηλεγραφείον και απ εκεί να ζητήσουν απ ευθείας τον κ. Πρωθυπουργόν προς τον οποίον να εκθέσουν τα αιτήματά των και την απόφασίν των όπως μη διαλυθούν ποτέ αν δεν τους απαντήσει ευνοϊκώς. Επεκράτησαν όμως ψυχραιμότεραι αντιλήψεις και η επιθυμία του κ. Τσικλητήρα δεν επραγματοποιήθη”.

Αλλά όταν έφθασε η μεγάλη πορεία στην Αριστομένους (η κεφαλή ήταν στη γέφυρα της 23ης Μαρτίου και υπήρχε ακόμη κόσμος στο γήπεδο που περίμενε να ξεκινήσει), οι αγρότες που ακολουθούν τον Τσικλητήρα επιχειρούν να πείσουν για εισβολή στο Τηλεγραφείο: “Μόλις η πομπή έφθασεν υπό το Τηλε-

γραφείον το οποίον εφρούρει ο υπολοχαγός κ. Θεοδωρόπουλος μετ ισχυράς δυνάμεως, πολλοί εκ των αγροτών της παρατάξεως Τσιγκλητήρα εξήτησαν όπως εισβάλουν εις αυτό και απ εκεί να έλθουν εις επικοινωνίαν τηλεφωνικήν μετά του κ. Βενιζέλου. Αλλά κατίσχυσαν και εδώ αι ψυχραιμότεραι αντιλήψεις και η ογκώδης πομπή επροχώρησε την Αριστομένους και μετ ολίγον έφθασε εις την Νομαρχίαν εις τον εξώστην της οποίας ανέμενον ο κ. Νομάρχης, ο κ. Φρούραρχος και ο κ. Διοικητής της Χωροφυλακής”.

Και μετά τη συγκέντρωση της Νομαρχίας, παρά τα εμπόδια ο Τσιγκλητήρας δεν το βάζει κάτω και σε άλλο σημείο μιλάει σε πλήθος αγροτών που έχει συγκεντρωθεί για να τον ακούσει: “Ακολουθως ο κ. Τσιγκλητήρας κατηυθύνθη προς το ξενοδοχείον “Λευκός Οίκος” συνοδευόμενος υπό των εκατοντάδων ακολούθων του προς τους οποίους ωμίλησε δια μακρών”.

Η ισχυρή παρουσία του Αγροτικού Κόμματος στη συγκέντρωση επισφραγίζεται με τη διανομή προκηρύξεων στους αγρότες, η οποία υπογράφεται από τα μέλη του Πολιτικού Γραφείου Χατζηγιάννη, Γαβριηλίδη, Αβρασόγλου: “Το Αγροτικό Κόμμα με ιδιαίτερη συμπάθεια παρακολουθεί εξ αρχής τους δίκαιους και τίμιους αγώνας σας δια το ζήτημά σας.

Όπως όμως σε κάθε ζήτημα που αφορά τις εργαζόμενες αγροτικές μάζες, έτσι και στο δικό σας το ζήτημα, η πλουτοκρατική κυβέρνηση των Φιλελευθέρων δεν έδωσε ποτέ καμία προσοχή και κανένα ενδιαφέρον. Εκείνη που έσπευσε να εκμεταλλευτεί τελευταίως μια σύγχυση που επεκράτησε μέσα στους σταφιδικούς πληθυσμούς της Πελοποννήσου λόγω της σταφιδικής κρίσεως του 1929-30, για να παραδώση εντελώς δέσμια πλέον την σταφιδοπαραγωγή δια των τελευταίων τροποποιήσεων των νόμων περί ΑΣΟ, εις το εμπόριον και την βιομηχανίαν και τους διάφορους Χαρίλαους, τώρα στο ζήτημα αυτό, που είναι ζήτημα ζωής ή θανάτου τοπ αφίνει τόσο καιρό άλυτο, παρά τη φτώχεια που σας μαστίζει και

παρά το ολοφάνερό δίκαιό σας, επιδεικνύουσα μεγάλη αδιαφορία και αδράνεια γιατί ποτέ δεν πόνεσε για σας.

Πρέπει να εννοήσετε ότι τα σημερινά προσωπικά κόμματα και αι κυβερνήσεις τους δεν είναι δυνατόν να ενδιαφερθούν ποτέ για τα ζητήματά σας γιατί ιδρύθηκαν και υπάρχουν να υποστηρίζουν αντίθετα συμφέροντα προς τα δικά σας, τα συμφέροντα του μεγάλου κεφαλαίου, του οποίου είναι πιστοί υποστηρικταί.

Το Αγροτικό λοιπόν Κόμμα είναι το δικό σας κόμμα, κόμμα της τάξεώς σας και είναι μια νόμιμος αντίδρασις κατά της αποχαλινώσεως εις την οποίαν έχουν οδηγήσει τη χώρα μας τα προσωπικά κόμματα, σας χαιρετίζει και σας καλεί να συσπειρωθείτε γύρω από την Σημαίαν μας, την πράσινη Σημαία του Αγροτισμού.

Οργανώσατε στα χωριά σας παραρτήματα του κόμματος, στις επαρχίας σας τα επαρχιακά τμήματά σας, στο Νομό σας τη Νομαρχιακή Επιτροπή. Πιστεύσατε στο κόμμα αυτό σα Θεό και να είστε βέβαιοι ότι θα αντικρύσετε καλλιτέρας ημέρας. Μιμηθείτε τους συναδέλφους σας Μακδόνας, Θεσσαλούς και Θράκας, οι οποίοι δια των οργανώσεων του κόμματος σας αποστέλουν τους πιο συναδελφικούς και ρετισμούς.

Είναι ανάγκη να στραφείτε προς νέους πολιτικούς προσανατολισμούς. Είναι ανάγκη για τη ζωή σας αυτήν, για τον εγωισμό σας τον ταξικό, δια τα συμφέροντά σας γενικά να αποκηρύξετε όλα τα προσωπικά κόμματα και να ταχθήτε ανεπιφυλάκτως με το κόμμα σας.

Το κόμμα σας λοιπόν σας καλεί να φωνάξετε μαζί του:

Ζήτω το Αγροτικό Κόμμα

Κάτω τα προσωπικά κόμματα

Ζήτω η απολύτρωσις των σκλάβων του κάμπου”⁽¹⁵³⁾.

Η “Σημαία” από την πλευρά της επιτίθεται στον Τσιγκλητήρα που τον παρουσιάζει ως “Ατίλα”: «Ενώ η οργανωτική επιτροπή του συλλαλητηρίου έπραξε το καθήκον της, ενώ

κατέβαλλε υπερανθρώπους προσπάθειες διά να περιφρουρήσει την έννομον τάξιν, ενώ οι χωρικοί μας αξιοπρεπέστατα και νομοταγέστατα προσπνέχθησαν, δεν εδίστασαν μερικοί να ζητήσουν να κερδοσκοπήσουν εις βάρος των παραγωγών. Και ο κ. Τσικλητήρας, ως άλλος Αττίλας, έφιππος εζήτη να εμφανισθή ενώπιόν του ο κ. Νομάρχης, διά να μεταβή ο κ. Νομάρχης πεζή εις το Τηλεγραφείον, ενώ ο κ. Λούλης θα ήτο έφιππος. Η ενέργεια αύτη ήτο κατά την γνώμην μας έκτροπος και άτοπος. Ο κ. Κρεβατάς είναι Νομάρχης και εκπροσωπεί το Κράτος, θα ήτο πολύ κατώτερος εαυτού εάν το Κράτος εταπεινούτο ενώπιον του εφίππου κ. Λούλη. Περιπλέον ο κ. Κρεβατάς ουχί άπαξ απέδειξε ότι είναι εις την θέσιν του, πιστός υπηρέτης των Μεσοπνιακών συμφερόντων, ων ετάχθη παραστάτης και αντιλήπτωρ. Επρεπε λοιπόν ο κ. Τσικλητήρας να προσπνεχθή ευλαβέστερον προς τοιούτον Νομάρχην. Αλλά το άτοπον δεν περιορίζεται έως εδώ. Παρά το συμπεφωνημένον, παρά τας αλληπαλλήλους δηλώσεις ότι το συλλαλητήριον ήτο απηλλαγμένον πάσης πολιτικής χροιάς, ο κ. Τσικλητήρας δεν εδίστασε να καταρτίσει και δεκάρικον πολιτικόν λόγον, διά να εξυπηρετήση το κόμμα εις το οποίον ανήκει, την ενέργειαν αυτήν κακίζομεν ανεπιφυλάκτως. Οι αγρόται δεν ήλθον εις τας Καλάμας δια να μάθουν τους ρητορικούς λυρισμούς του κ. Τσικλητήρα. Ηλθον διά να εξωτερικεύσουν τον πόνον των. Και τον εξωτερικεύσουν αρκετά ευγλώττως, αρκετά εκφράσεως και πειστικώς οι ομιλήσαντες εις το γήπεδον του Απόλλωνος κ. κ. Δεληγιάννης και Νινιός, ώστε να μην παρίστατο ανάγκη μετά το συλλαλητήριον να επακολουθήσουν και δεκάτικοι λόγοι προς κομματικήν εκμετάλλευσιν»⁽¹⁵⁴⁾.

Η οπτική του ΚΚΕ για το συλλαλητήριο

Υπό διωγμόν το ΚΚΕ με τα τοπικά στελέχη στα κρατητήρια, παρακολουθεί από μακριά ουσιαστικά τις εξελίξεις. Χαρακτηριστική είναι η είδηση που δημοσιεύεται στο "ΡΙζοσπάστη"

από την οποία λείπει ακόμη και αυτή η πληροφορία των συλλήψεων μελών του, ενώ αναφέρεται πως δεν υπάρχει ανταποκριτής της εφημερίδας στην Καλαμάτα και η είδηση προέρχεται από επεξεργασία στοιχείων από τις αστικές εφημερίδες:

«Προχθές την Κυριακή έγινε στην Καλαμάτα Παμμεσοπνιακό συλλαλητήριο των παγετοπλήκτων σταφιδοπαραγωγών. Ο "ΡΙζοσπάστης" δεν είχε την είδηση αυτή, λόγω του ότι δεν έχει εκεί μόνιμο ανταποκριτή. Δίνουμε σήμερα τα πιο απαραίτητα στοιχεία του συλλαλητηρίου για τους αναγνώστες μας.

Στο συλλαλητήριο πήραν μέρος παρά τα εξαιρετικά τρομοκρατικά μέτρα που πάρθηκαν 10-15 χιλιάδες χωρικοί -κατά τις αστικές εφημερίδες- οι οποίοι κατέβηκαν απ τα γύρω χωριά μαζί με τις γυναίκες και τα παιδιά τους.

Προς τους συγκεντρωμένους μίλησαν από μέρους της οργανωτικής επιτροπής οι αγροτοφασίστες Νινιός και Δεληγιάννης δικηγόροι καθώς και ο διευθυντής της Ένωσης των Συνεταιρισμών Π. Βενιζέλος οι οποίοι αφού δημοκόπησαν επί πολύ τόνισαν ότι "το συλλαλητήριο πρέπει να είναι ξένον προς πάσαν πολιτικήν ιδεολογίαν". Κατόπιν δε ενεκρίθη ψήφισμα προταθέν από αγροτοφασίστες με το οποίο ζητείται ν' ανασταλούν οι εκτελέσεις επί ενυποθήκων δανείων, να καθορισθή η πληρωμή των χρεών κατά δόσεις κλπ.

Μετά την έγκριση του ψηφίσματος οι χωρικοί εν διαδηλώσει τράβηξαν προς τη Νομαρχία για την επίδοσή του. Εκεί ο Νομάρχης επιχειρήσε να μιλήσει προς αυτούς, οι χωρικοί όμως ξέσπασαν σ ομαδικές αποδοκιμασίες ενάντια σ αυτόν και την κυβέρνηση και τον ανάγκασαν να παραιτηθεί του λόγου.

Οι αρχειοφασίστες έδειξαν ανάγλυφα τον προδοτικό τους ρόλο φωνάζοντες στους χωρικούς να παύσουν τις αποδοκιμασίες και να διαλυθούν "πσύχως". Οι χωρικοί όμως όχι μόνον δεν διαλύθηκαν αλλά ζήτησαν να πάνε εν διαδηλώσει στο Τηλεγραφείο για ν απαιτήσουν να επικοινωνήσουν με τον Βενιζέλο. Οι αγροτοφασίστες τότες εξαντλήσαντες όλη

τη δημαγωγία τους και μ' ένα σωρό παραπλανητικές υποσχέσεις κατώρθωσαν ν' αποτρέψουν τους χωρικούς από του να πραγματοποιήσουν τη διαδήλωση προς το Τηλεγραφείο και να διαλυθούν»⁽¹⁵⁵⁾.

Στο ίδιο φύλλο και με βάση αυτές τις πληροφορίες δημοσιεύεται κύριο άρθρο όπου στοχοποιείται για μια ακόμη φορά ο Τσικλητήρας και επιχειρείται να προωθηθεί η ιδέα των ενόπλων συλλαλητηρίων με επιτροπές από τα κάτω και επικεφαλής “επαναστάτες φτωχούς αγρότες”:

«Όσο και αν οι διάφοροι εκμεταλλευτές δικηγόροι, διευθυντές συνεταιρισμών, αντιπρόσωποι των πλούσιων σταφιδοκτηματιών, προσπάθησαν να συγκρατήσουν την αγανάκτηση των εργαζομένων παγετοπλήκτων σταφιδοπαραγωγών, οι αγροτικές μάζες που συγκεντρώθηκαν στην Καλαμάτα εξέφρασαν την απόφαση να επανέλθουν όχι πλέον ειρηνικά, σε περίπτωση που δεν γίνουν δεχτά τα αιτήματα από την κυβέρνηση. Αυτή είναι η άγραφη απόφαση της μάζας σε αντίθεση με την απόφαση που έγραψαν οι οργανωτές της συγκέντρωσης υποστηρικτές της “κοινωνικής ισορροπίας”.

Οι εκμεταλλευτές δικηγόροι ετύλιξαν τους εργαζόμενους σταφιδοπαραγωγούς μέσα σε μια κόλλα χαρτί, αλλά η συγκεντρωμένη μάζα τα είπε σταράτα: Ή θα αιτήματά μας ή θα ξανάρθουμε με τα όπλα! Και είχε δίκιο.

Η κυβέρνηση κοροϊδεύει αναίσχυντα τους εργαζόμενους σταφιδοπαραγωγούς. Νέες εκτιμήσεις και κόντρα εκτιμήσεις της ζημιάς, ώσπου η εγκρινόμενη ζημιά να απέχνη παρασάγγες από την πραγματική. Καθορισμό της αποζημίωσης μόνο σε 1200 δρχ. το χιλιόλιτρο. Και τέλος αφαίρεση απ αυτή των χρεών της Αγροτικής.

Εκείνα τα οποία περιλαμβάνει η απόφαση της προχθεσινής συγκέντρωσης δεν αντιπροσωπεύουν ούτε το ελάχιστο απ' ό,τι δικαιούνται και έχουν ανάγκη οι εργαζόμενοι σταφιδοπαραγωγοί.

Δεν χωράει όμως καμία αμφιβολία ότι η

κυβέρνηση ούτε κι αυτές τις ελάχιστες απαιτήσεις δεν θα κάνει δεκτές. Κυβέρνηση κεφαλαιοκρατική που κυτάζει να ξεπεράσει την κρίση σε βάρος των εργαζομένων και αποφασίζει το κατέβασμα μισθών των δημοσίων υπαλλήλων δεν παίρνει χαμπάρι από παρακλήσεις και από “ειρηνικές” εκδηλώσεις. Ο,τι επέτυχαν οι αυτοκινητιστές με τη βουβή απεργία τους, άλλο τόσο θα πετύχουν και οι σταφιδοπαραγωγοί με “ήσυχα” συλλαλητήρια.

Χρειάζεται μαχητικότερη κινητοποίηση των σταφιδοπαραγωγών για να υποχωρήσει ο Βενιζέλος. Χρειάζονται ένοπλα ακόμα συλλαλητήρια. Τέτοια όμως κινητοποίηση δεν θέλει η επιτροπή της προχθεσινής συγκέντρωσης που υπεραμύνεται για την “κοινωνική ισορροπία” και απειλεί να λυντσάρει τους κομμουνιστές θαρραλέους υπερασπιστές των χωρικών. Δεν θέλουν οι Τσικλητήρηδες και το Αγροτοφασιστικό Κόμμα που έχει τάξει για σκοπό του τη “συγκράτηση της αγανάκτησης των χωρικών”. Τα δέχονται καμιά φορά στα λόγια όταν δεν μπορούν πια να συγκρατήσουν τους χωρικούς και να τα μεταβάλουν σε συλλαλητήρια υπέρ των εκμεταλλευτών πλούσιων χωρικών.

Για να πραγματοποιηθεί μια αποτελεσματική κινητοποίηση για τα συμφέροντα των εργαζομένων και όχι των πλούσιων χωρικών, οι εργαζόμενοι χωρικοί πρέπει να βάλουν επικεφαλής τους επαναστάτες φτωχούς χωρικούς. Σε συγκεντρώσεις χωριών πρέπει να εκλέξουν επιτροπές από επαναστάτες φτωχούς χωρικούς κι όχι εκμεταλλευτές πλούσιους σταφιδοκτηματίες. Κι αυτές οι επιτροπές να αναλάβουν να καλέσουν νέο μαχητικότερο συλλαλητήριο»⁽¹⁵⁶⁾.

Την πληροφορηση έρχεται να “διορθώσει” ο ανταποκριτής από του Ασλάναγα (Αρι). Στο κείμενο αναφέρονται περιστατικά στα οποία πρωταγωνίστησαν ο Τσικλητήρας και οι αγρότες που τον ακολουθούσαν χωρίς να γίνεται αναφορά σε αυτόν, αλλά ούτε και αρνητικές κρίσεις:

«Ο “Ριζοσπάστης” έγραψε ήδη για το παμμεσσηνιακό συλλαλητήριο των παγετοπλήκτων

που έγινε στην Καλαμάτα. Παρελήφθησαν όμως ωρισμένα στοιχεία, τα οποία πρέπει να τονισθούν.

Απ την παραμονή του συλλαλητηρίου, η αστυνομία φοβισμένη μήπως την ηγεσία του την πάρουν οι κομμουνιστές προέβη σε προληπτικές συλλήψεις συντρόφων. Παράλληλα και οι αγροτοφασίστες με τις προκηρύξεις τους ξερνούσαν ένα σωρό συκοφαντίες ενάντια στο Κ.Κ. Φροντίζοντας έτσι να παρασύρουν τους φτωχούς αγρότες απ το δρόμο που τους δείχνει αυτό για την διεκδίκηση των ζητημάτων τους και τραβώντας τους κάτω απ την επιρροή τους να προδώσουν τον αγώνα τους.

Οι σκοποί των αγροτοφασιστών να προδώσουν το συλλαλητήριο, αφαιρώντας απ αυτό κάθε μαχητικότητα φάνηκε απ την πρώτη στιγμή.

Όταν επρόκειτο να γίνει η εκκίνηση απ το Ασπρόχωμα, ο αγροτοφασίστας Δεληγιάννης, μέλος της οργανωτικής επιτροπής, πρότεινε να βαδίσουν οι αγρότες κατά τετράδες και σε αρκετή απόσταση η μια τετράδα από την άλλη.

Οι αγρότες όμως, νοιώθοντας το σκοπό της πρότασης αυτής, ξέσπασαν στο άκουσμά της σε αποδοκιμασίες και προχώρησαν ομαδικά προς την Καλαμάτα.

Η μάζα των αγροτών, φθάνοντας έξω απ την Καλαμάτα, στο γήπεδο του Απόλλωνος, έκανε προσπάθεια να προχωρήσει κατ' ευθείαν μέσα στην πόλη και διαδηλώνοντας ν απαιτήσει την ικανοποίηση των αιτημάτων της.

Οι αγροτοφασίστες όμως κινήθηκαν σύντομα για να συγκρατήσουν τη μάζα στο γήπεδο του Απόλλωνος και να καλμάρουν τη μαχητικότητα της. Ετρεχαν δεξιά, αριστερά. Η οργανωτική επιτροπή φωνασκούσε εξαντλώντας όλα τα δημαγωγικά μέσα, κι έτσι κατώρθωσαν να αναχατίσουν μια μαχητική πορεία των φτωχών αγροτών προς την πόλη.

Προς τους συγκεντρωμένους στο γήπεδο του Απόλλωνος, μίλησε από μέρους της οργανωτικής επιτροπής ο δικηγόρος Νινιός ο οποίος αποδοκιμάστηκε μαζικά, ώστε τα έχασε

και... λιποθύμησε. Κατόπιν επιχειρεί να μιλήσει ο Δεληγιάννης, κι αυτός όμως αποδοκιμάζεται απ την συγκεντρωμένη μάζα. Ο Π. Βενιζέλος, διευθυντής τη Ένωσης Συνεταιρισμών, διαβάξει ένα ψήφισμα. Η μάζα φωνάζει να τεθεί μια προθεσμία στην κυβέρνηση για την ικανοποίηση των περιλαμβανομένων σ αυτό αιτημάτων. Ο Βενιζέλος από μέρους της οργανωτικής επιτροπής αρνείται. Η μάζα επιμένει. Οι αποδοκιμασίες δυναμώνουν. Στο τέλος η επιτροπή αναγκάζεται να δηλώσει ότι θα βάλει μια προθεσμία 8 ημερών. Την προθεσμία όμως αυτή όπως απεδείχθη αργότερα, δεν την έβαλε στο ψήφισμα.

Η μάζα αγανακτισμένη τραβάει εν διαδηλώσει προς την πόλη, χωρίς να τολμήσουν ν' αντιδράσουν οι αγροτοφασίστες. Οι διαδηλωτές περικυκλώνουν τη Νομαρχία και ζητούν να γίνουν δεκτά τα αιτήματά τους. Η οργανωτική επιτροπή με το Νομάρχη βγαίνουν στον εξώστη της Νομαρχίας και προσπαθούν να καλμάρουν την εξέγερση των διαδηλωτών.

Στην εμφάνισή τους η μάζα ξεσπά σε αποδοκιμασίες. Κυριαρχούν τα συνθήματα του κομμουνιστικού κόμματος που ρίχνουν επαναστάτες χωρικοί. Η επιτροπή και ο Νομάρχης αναγκάζονται να φύγουν (Σημείωση "Ριζοσπάστη": Ο ανταποκριτής δεν αναφέρει συγκεκριμένα τι συνθήματα έριχναν).

Οι αποδοκιμασίες συνεχίζονται. Η αστυνομία επιτίθεται ενάντια στους χωρικούς για να τους διαλύσει. Αυτοί αντεπιτίθενται. Επακολουθεί σύγκρουση κατά την οποία οι χωρικοί ανάγκασαν την αστυνομία να υποχωρήσει, διέσπασαν μια ζώνη εφίππων χωροφυλάκων και άρχισαν να προχωρούν προς το Ταχυδρομείο. Ισχυρές αστυνομικές δυνάμεις που ήρθαν εν τω μεταξύ, έφραξαν το δρόμο, παράλληλα δε οι αγροτοφασίστες έριξαν το σύνθημα να διαλυθεί επί τόπου το συλλαλητήριο, πράγμα που κατώρθωσαν οι προδότες των αγροτών»⁽¹⁵⁷⁾.

Μετά το τέλος του συλλαλητηρίου συνεχίζονται οι διώξεις των κομμουνιστών καθώς ανακοινώνεται ότι "συνελήφθη υπό των ορ-

γάνων της Ειδικής Ασφαλείας ο κομμουνιστής Δημοσθ. Ευστρ. Σπαθής ή Διον. Στρατηγόπουλος⁽¹⁵⁸⁾. Και κατά το ρεπορτάζ “τα όργανα της Ειδικής Ασφαλείας παρηκολούθουν από ημερών εν πρόσωπον το οποίον ήρχετο εις επαφήν με τινάς των ενταύθα κομμουνιστών [...] Εκ της λεπτομερούς ανακρίσεως εις την οποίαν υπέβαλεν τούτον ο διοικητής της Ασφαλείας κ. Γιαλουράκος διεπιστώθη ότι ονομάζεται Διον. Στρατηγόπουλος. Είχε δε έλθει εις Καλάμας με πλαστόν διαβατήριον διά να αναχωρήσει εις Αλεξάνδρειαν υπό το ψευδώνυμον Σπαθής [...] Ο συλληφθείς ηναγκάσθη να ομολογήσει ότι προ 10 ημερών κατεδικάσθη υπό του Πλημμελειοδικείου Σπάρτης εις εξάμηνον φυλάκισιν επί παραβάσει του ιδιωνύμου⁽¹⁵⁹⁾.”

Απογοήτευση από την στάση της κυβέρνησης

Οι ημέρες περνούν και δεν υπάρχει καμία κυβερνητική αντίδραση, γεγονός που σκορπίζει απογοήτευση στα μέλη της οργανωτικής επιτροπής του συλλαλητηρίου, η οποία γίνεται έκδηλη σε αλληπάλληλα δημοσιεύματα, στα οποία ανιχνεύουμε και την ανησυχία ότι η κατάσταση αυτή θα οδηγήσει στην οργάνωση ενόπλων συλλαλητηρίων τα οποία επιχειρούν να αποτρέψουν. Σε ρεπορτάζ που δημοσιεύεται στο “Θάρος” και φιλοξενούνται ανωνύμως απόψεις μελών της επιτροπής αναφέρεται μεταξύ άλλων: “Εφ’ όσον -μας ετονίσθη- η κυβέρνηση του κ. Βενιζέλου παρουσιάζεται ανάληπτος προς την δυστυχίαν της παραγωγής και εφ’ όσον η τελευταία ειρηνική διαμαρτυρία δεν απέφερε τα προσδοκώμενα, δεν απομένουν παρά δύο τινά: Ή να σταυρώσουν τας χείρας οι παγόπληκτοι και να αναμείνουν καρτερικά και αδιαμαρτύρητα τον επερχόμενον εκ της πείνης θάνατον, ή, κινούμενοι από το συναίσθημα της αυτοσυντηρήσεως να αρπάσουν τα όπλα και να επιτεθούν προς πάσαν κατεύθυνσιν. Αλλ’ εφ’ όσον το τελευταίον τούτο σημαίνει επανάστασιν την οποίαν ούτε ως μέσον σωτηρίας υποδεικνύομεν, αλλ’ ούτε οι παρα-

γωγοί πρέπει να φθάσουν μέχρις εκεί, διότι άλλως τε και αν έπραττον τούτο τίποτε δεν θα επετύγχανον, μοιραίως αναγκαιώς και αποτρέπτως πλέον θα αναμείνουν ως άλλοι Ιωβ τον εξακολουθητικόν θάνατον⁽¹⁶⁰⁾.”

Την ίδια ημέρα η “Σημαία” κυκλοφορεί με ένα επιθετικό άρθρο εναντίον της ιδέας για τη συγκρότηση ενόπλων συλλαλητηρίων.

Από το κείμενο προκύπτει εμμέσως ότι την ιδέα των ενόπλων συλλαλητηρίων ενστερνίζονται και μέλη της οργανωτικής επιτροπής, ο Τσικλητήρας και η ρητορική του φοβίζουν τους υπερασπιστές του αστικού κράτους, ενώ διατυπώνεται ευθέως η απειλή καταγγελιών που θα ενεργοποιήσουν το ιδιώνυμο: “Μερικοί υπεράγαν έξυπνοι, διά να παίξουν ρόλον Δαντώνων ή Ροβεσπιέρου ή Λένιν ή δεν ξεύρωμεν τίνος άλλου, δηλητηριάζουν επιτηδείως τις τάξεις των αγροτών, απειλούντες ένοπλα συλλαλητήρια, εισβολάς εις την πόλιν κ.λπ. Κατά των ανοήτων και επιτηδίων αυτών κρωγμών διαμαρτυρόμεθα εντονώτατα. Εις τοιούτον ολισθηρόν κατήφορον δεν θα αφήσωμεν να παρασυρθώμεν, εις τοιούτους εξωφρενισμούς δεν θα συμμετάσχομεν. Πιστεύομεν ότι οι παγόπληκτοι αδικούνται. Πιστεύομεν ότι τους ερρίφθησαν ψυχία ασήμαντα αντί αποζημιώσεως δικαίας. Πιστεύομεν ότι και τώρα είναι καιρός και τώρα είναι δυνατόν να φανή ο ΑΣΟ γενναιότερος και δικαιότερος απέναντι των παγοπλήκτων. Αλλά διά να γείνουν ένοπλα συλλαλητήρια, διά να προκληθή νέα αναστάσις των Μεσσηνίων, διά να παίξουν μερικοί ρόλους αγροταμυντόρων και σταφιδοσωτήρων, αυτό δεν θα το ανεχθώμεν, ποτέ. Οχι δεν θα θελήσωμεν να ενθαρρύνομεν τοιούτους εξωφρενισμούς, αλλά και θα σπλιτεύσωμεν πάσαν οϊανδήποτε απόπειραν, τείνουσιν εις την διάσάλεισιν της τάξεως. Εφ’ όσον εξαρτηθή παρ’ ημών, δεν θα ανεχθώμεν ώστε να αναδειχθούν μερικοί ήρωες. Αρκετά ελέχθησαν, αρκετά εγράφησαν, αρκετά ψηφίσματα εστάλησαν. Αντί να σκεπτόμεθα περί νέων ασκόπων συλλαλητηρίων, και μάλιστα ενόπλων, θα έπρεπε τρία τέσσαρα μέλη μιας επιτροπής να μεταβούν

εις Αθήνας, να επικοινωνήσουν εκ νέου με την κυβέρνηση και να προσπαθήσουν να πείσουν αυτήν οπόσον αδικούνται οι παραγωγοί από τας ληφθείσας αποφάσεις. Τα συλλαλητήρια δεν έχουν κανέναν λόγον και κανέναν σκοπόν. Εκτός αν είναι ανάγκη να εμφανίζονται μερικοί έφιπποι και να διατάζουν τας αρχάς. Η "Σημαία" όχι άπαξ απέδειξε τας φιλαγροτικές της διαθέσεις. Πάντοτε ετάχθη παρά το πλευρόν των αγροτών. Αλλά παρά το πλευρόν ανθρώπων αγωνιζομένων ίσως για λόγους εντυπωσιακούς να προκαλέσουν τρικυμίας μέσα σε ποτήρια, και να δίνουν εξετάσεις ενώπιον ενός λαού δυστυχούντος, όπως υποδυθούν τον μανδύαν του προστάτου, δεν θα θελήσωμεν να ταχθώμεν, εφ' όσον μάλιστα τα κυριώτερα και σπουδαιότερα μέλη της επιτροπής του τελευταίου συλλαλητηρίου δεν συμμερίζονται τας ιδέας των θορυβούντων, ως προς τα μέσα δι' ων θα επιτευχθή η αύξησης της αποζημιώσεως. Θα λυπηθώμεν πολύ λοιπόν εάν ευρεθώμεν εις την δυσάρεστον θέσιν να ταχθώμεν αντιμέτωποι ανθρώπων τους οποίους αν και εκτιμώμεν εν τούτοις δεν θα διστάσωμεν να τους χαρακτηρίσωμεν ως εχθρούς του καθεστώτος. Πρέπει δε να γνωρίζουν ότι το καθεστώς έχει ανάγκην μεγαλύτεραν πάσης άλλης εποχής να μην προσβληθή και να μην παρουσιάση εικόναν κράτους εν κράτει⁽¹⁶¹⁾.

Ο νομάρχης κ. Κρεββατάς γυρίζει από την Αθήνα με άδεια χέρια και στις δηλώσεις του ζητεί... θυσίες λόγω της οικονομικής κρίσης: "Το ζήτημα της αποζημιώσεως των παγετοπλήκτων είναι κυρίως ζήτημα της αρμοδιότητας του ΑΣΟ. Επί βάσει των προβλέψεων των ζημιών ο ΑΣΟ εξήτησε δάνειον από την Εθνικὴν Τράπεζαν 170 περίπου εκατομμύρια διά να χορηγηθῆ δε τούτο η κυβέρνηση πναγκάσθη να παράσχη την εγγύησιν του κράτους. Αύξησης του δανείου υπό τας σημερινάς συνθήκας της νομοματικής στενότητος είναι αδύνατος. Αλλως τε ο κανονισμός ασφαλείας ο προβλέπων την αποζημίωσιν εν περιπτώσει θεομηνίας περιορίζει τα δικαιώματα του ΑΣΟ.

Πόρους ιδίους ο ΑΣΟ όχι μόνον δεν έχει διαθέσιμους αλλά το χρεωστικόν αυτού υπόλοιπον κατά την αρχήν της νέας σταφιδικής περιόδου ανήρχετο εις 170 εκατομμύρια δραχμών. Με το νέον δηλαδή δάνειον διά την αποζημίωσιν των παγοπλήκτων τα χρέη του ΑΣΟ ανήρχοντο εις 340 ολόκληρα εκατομμύρια. Η κυβέρνηση εξήντησε όλα τα μέσα τα οποία διέθετε προς επικουρίαν των παθόντων. Ανέστειλε την είσπραξιν των οφειλομένων υπό του ΑΣΟ φόρων. Παρητήθη απέναντι της Εθνικής Τραπέζης του δικαιώματος πρωτοπραξίας. Ουσιαστικώς δηλαδή το κράτος δεν θα εισπράξη κανέναν φόρον πριν ή εξοφληθῆ το προς την Εθνικὴν Τράπεζαν χρέος. Το μόνον απολειπόμενον εκ μέρους της κυβερνήσεως μέτρον είναι η παρέμβασίς της παρά τη Αγροτική Τραπέζην, όπως αναστείλη την είσπραξιν των καλλιεργητικών δανείων προς εκείνους εκ των παραγωγών οίτινες είναι αποδεδειγμένως ενδεείς και ανίκανοι να καταβάλωσι. Τούτο δεν πρέπει να εκληφθῆ ως κανών διά τους δυνάμενους να πληρώσουν διότι κατ' αυτόν τον τρόπον η Αγροτική Τράπεζα θα περιήρχετο εις αδυναμίαν εκπληρώσεως του προορισμού της, και όταν μετ' ολίγον θα εξητηίτο παροχή των συνήθων καλλιεργητικών δανείων εκείνοι οίτινες θα μεταμελούντο πρώτοι θα ήσαν οι παραγωγοί. Η αύξησης της τιμής του οινοπνεύματος θα ήτο άκαρπος διότι η κατανάλωσις του εις τας σημερινάς τιμάς διαρκώς ελαττούται και επομένως ουδεμία θα προέκυπτε εκ της αυξήσεως ταύτης πρόσδοδος, εκτός του ότι η αύξησης της τιμής του φωτιστικού οινοπνεύματος θα έπληττε κυρίως τας λαϊκάς τάξεις. Συνιστώ νηφαλιότητα εις τους παθόντας των οποίων αναγνωρίζω τας ανάγκας και την δυσχερήν οικονομικήν κατάστασιν. Δεν πρέπει να παραβλέπωσιν ότι παγκόσμιος οικονομική κρίσις μαστίζει όλους τους λαούς, ότι εκατομμύρια ανέργων εις πλουσιωτάτας χώρας περιέρχονται τας οδούς απαιτούντες τον άρτον, ότι η κυβέρνηση αγωνίζεται εν μέσω της οικονομικής θυσέλλης να κατοχυρώση το εθνικόν μας νόμισμα. Προς τούτο κάθε Έλλην πολίτης οφείλει

να υποστεί πάσαν δυνατήν θυσίαν εν τη πεποιθήσει ότι καλλίτεροι ημέραι θα ανατείλωσι. Δεν πρέπει να παραβλέπωσι οι παθόντες ότι άνευ της προνοίας της ασφαλίσεως οφειλομένης εις την αγροτικήν πολιτικήν της κυβερνήσεως, η θεομηνία του παγετού δεν θα αντιμετώπιζετο όπως αντιμετωπίζεται σήμερον, έστω και διά της αποζημιώσεως των 1.200 δραχμών⁽¹⁶²⁾.

Στις δηλώσεις του νομάρχη απαντά με εκτενές άρθρο του ο εκ των οργανωτών του συλλαλητηρίου Ηλίας Μαράκας ο οποίος θεωρεί “πεπλανημένη” τη δήλωση του κ. Κρεββατά. Επιρρίπτει ευθύνες στον υπουργό Εθνικής Οικονομίας Παν. Βουρλούμη. Προειδοποιεί ότι θα οργιάσει το ρουσφέτι προκειμένου η Αγροτική Τράπεζα να δίνει τις απαλλαγές για την είσπραξη αφού όλοι οι παραγωγοί είναι σε πλήρη αδυναμία. Απαντά ότι η ασφάλιση της παραγωγής είναι προϊόν των κινητοποιήσεων παγοπλήκτων το 1929. Και τεκμηριώνει τη δυνατότητα αποζημίωσης των παραγωγών με 2.000 δρχ. το ενετικό χιλιόλιτρο⁽¹⁶³⁾.

Τα πράγματα όμως γίνονται ακόμη χειρότερα καθώς ιδιώτες εκμεταλλεζόμενοι τα νομοθετικά κενά προχωρούν σε κατασχέσεις αποζημιώσεων: “Μας παρέχεται η πληροφορία ότι πλείστοι δανεισταί των παγετοπλήκτων επέβαλον αθρόας κατασχέσεις εις χείρας της Αγροτικής Τραπεζής διά τας προς αυτούς οφειλάς των παραγωγών. Η ενέργεια αυτή είναι αποτέλεσμα μιας ουσιώδους παραλείψεως του σχετικού Διατάγματος. Διότι ενώ κατά το σχετικόν Διάταγμα περί αποζημιώσεως των παγετοπλήκτων 1929 οι αποζημιώσεις εκηρύχθησαν ακατάσχετοι κατά το ήδη ισχύον διάταγμα δεν ελήφθη τοιαύτη πρόνοια και τοιουτοτρόπως οι πιστωτές επωφεληθέντες της ευκαιρίας επιβάλλουν κατασχέσεις εις χείρας Αγροτικής Τραπεζής. Η κυβέρνησις εκτιμώνσα την αφάνταστον οικονομικήν δυσπραγίαν των παγετοπλήκτων πρέπει αν συμπληρώση έστω και εκ των υστέρων το σχετικό Διάταγμα κηρυσσομένων ακατάσχετων των εκ παγοπληξίας οφειλομένων αποζημιώσεων. Διότι εάν εξα-

κολουθήσῃ η φάμπρικα των κατασχέσεων είναι ζήτημα εάν το εν τέταρτον των παγοπλήκτων θα δυνηθή να λάβῃ έστω και μίαν πεντάραν από τας αποζημιώσεις. Σχετικώς προς την σύστασιν ταύτην νομίζομεν ότι πρέπει να γίνουν ανάλογοι ενέργειαι από μέρους των γεωργικών οργανώσεων, υποδεικνυόμενους εις την κυβέρνησιν ότι πρέπει να κηρυχθούσῃ ακατάσχετοι. Καθ' ἣν στιγμὴν λαμβάνεται το μέτρον όπως η Αγροτική Τράπεζα μη παρακρατή τας αποζημιώσεις προς συμψηφισμόν των προς αὐτήν οφειλομένων, θα ἴτω εντελώς ακατανόητον εάν επιτρέπετο εις τρίτους πιστωτάς να κάμουν εκείνο το οποίον δέον να κάμῃ η Αγροτική Τράπεζα έχουσα τα χρήματα εις χείρας της. Οπωσδήποτε εάν υπάρχῃ τοιαύτη παράλειψις και το σχετικό Διάταγμα πρέπει ανυπερθέτως να ληφθῇ η ενδεικνυομένη πρόνοια χάριν των δυστυχούντων παραγωγών⁽¹⁶⁴⁾.

Μπροστά στην κατάσταση που δημιουργείται, η Οργανωτική Επιτροπή του συλλαλητηρίου αποφασίζει τη συγκρότηση παμμεσσηνιακού συνεδρίου καθώς η ίδια δείχνει απρόθυμη να αναλάβει νέες πρωτοβουλίες, οι οποίες θα πρέπει να έχουν δυναμικότερο χαρακτήρα. Σε σχετική ανακοίνωση αναφέρονται τα εξής: “Συνελθούσα εν Καλάμας εις σύσκεψιν η Επιτροπή του παμμεσσηνιακού συλλαλητηρίου των παγοπλήκτων και εξετάσασα την δημιουργηθείσα κατάστασιν λόγω της οικονομικής εξαθλιώσεως των παραγωγών και διαπιστώσασα ως απραγματοποιήσασα τας υποσχέσεις των μεσσηνιακών αρχών τόσον εκ των αποτελεσμάτων όσον και εκ της παρακολουθήσεως της όλης εν Αθήναις σχετικής ζυμώσεως δι' ιδίων της μελών επί τούτω αποσταλέντων εις Αθήνας κατέληξεν εις την απόφασιν λόγω της μεγάλης σοβαρότητος της αποφάσεως ήτις δέον να ληφθῇ διά την περαιτέρω στάσιν της, όπως την 15ην τρέχοντος μηνός ημέραν Κυριακήν και ώραν 9ην πρωινήν συγκροτηθῇ εν Καλάμαις παμμεσσηνιακόν συνέδριον εις ο να μετάσχωσι πάντες οι εκπρόσωποι οργανώσεων γεωργικών και επαγγελματικών ως

και οι πρόεδροι κοινοτήτων ίνα κατά τούτο συζητηθώσι λεπτομερέστερον τα απασχολούντα τον αγροτικόν πληθυσμόν ζητήματα παραπληξίας απεικονισθή εν όλη της η ακεραιότητη η τελεία αδιαφορία της κυβερνήσεως και ληφθή απόφασις της περαιτέρω στάσεως των παραγωγών, έναντι της απόνου τακτικής της κυβερνήσεως⁽¹⁶⁵⁾.

Τη σχετική πρόσκληση υπογράφουν οι Λεων. Παλαμάρας, Περ. Βενιζέλος, Ηλ. Μαράκας, Γεωργ. Φωτόπουλος, Αλ. Αποστολάκης, Σοφ. Νινιός, Τάκης Δεληγιάννης. Ι. Χριστόπουλος, Δ. Ηλιόπουλος, Αρ. Τόγκας, Παν. Χριστόπουλος, Θ. Σπλιώτης, Κ. Μακρής, Αν. Κοντοπανάγος. Και μέσα σε αυτό το κλίμα αναταραχής γίνονται οι εκλογές των αντιπροσώπων στη γενική συνέλευση του ΑΣΟ: “Ός τακτικοί αντιπρόσωποι της γενικής συνελεύσεως του Σταφιδικού Οργανισμού των συνεταιρισμών Μεσοπνίας εξελέγησαν: της Παμμεσοπνιακής ο κ. Β. Χριστοφιλόπουλος. Της Ενώσεως Συνεταιρισμών Μπάστα οι κ.κ. Σταθάς και Γκίζας. Της Κεντρικής Ενώσεως Μεσοπνής ο κ. Σταυρόπουλος. Ζευγολατειού ο κ. Μαράκας. Μεσοπνής ο κ. Φωτόπουλος. Της Ενώσεως Πύλου οι κ.κ. Κοντός και Μυλωνάς. Της Ενώσεως Γαργαλιάνων ο κ. Σκούντζος. Της Τριφυλίας και Πυλίας οι κ.κ. Δεληγιάννης και Αντωνάρπουλος. Της Κυπαρισσίας ο κ. Κόκκιζας. Του Κακόβατου ο κ. Παπαδόπουλος και των Κρεσταινών οι κ.κ. Πρίνος και Καραθανάσης⁽¹⁶⁶⁾.”

Συλλαλητήριο και αστυνομική βία στον Πύργο

Στον Πύργο οργανώνεται ογκώδες συλλαλητήριο παραγωγικών -παίρνουν μέρος πάνω από 10.000 άτομα- αλλά οι συγκεντρωμένοι αντιμετωπίζουν την αστυνομική βία καθώς δέχονται επίθεση εφίππων χωροφυλάκων:

“Πρωτοφανές εις όγκον και επιβλητικότητα υπήρξε το παλλαϊκόν συλλαλητήριον των παραγωγικών παραγωγών Ηλείας και Ολυμπίας. Εις αυτό μετέσχον εκτός των σταφιδοπαραγωγών και πάσαι αι επαγγελματικά και εργατικά οργανώσεις της πόλεως. Τα καταστή-

ματα κατά την ημέραν του συλλαλητηρίου παρέμειναν κλειστά. Η καπνοβιομηχανία Καραβασίλη δεν ηργάσθη εις ένδειξιν συμπαθείας προς τους παραγωγούς. Ο χώρος της συγκεντρώσεως έξωθι της πόλεως, παρά τον Άγιο Παντελεήμονα, έδιδε το θέαμα της ανθρωποθαλάσσης. Οι συγκεντρωμένοι υπερέβησαν τας δέκα χιλιάδας. Χαρακτηριστική υπήρξεν η τάξις και η ευκοσμία ήτις επεκράτει. Ουδεμία ύβρις ηκούετο και μόνον αντήκει η φωνή: Πεινάμε, πεινάμε

Την 10ην π. μ. κατέφθασεν εις τον τόπον του συλλαλητηρίου η επιτροπή αυτού συνοδευομένη από αντιπροσώπους των οργανώσεων της πόλεως και των Κοινοτήτων Ηλείας και Ολυμπίας.

Μετά βραχείαν αγόρευσην του κ. Λεων. Βαρουζή, τονίσαντος τον σκοπόν του συλλαλητηρίου, ανεγνώσθη το ψήφισμα υπό του κ. Βρεττού Μιχόπουλου το οποίον και εγένετο αποδεκτόν υπό του λαού δια βοής.

Μετά την ανάγνωσιν του ψηφίσματος όλη εκείνη η ανθρωποθάλασσα εσχημάτισε τεράστιαν διαδήλωσιν ήτις ελθούσα εις την πόλι και διασχίσασα τας οδούς εισήλθε και κατέκλυσε την πλατείαν Δημαρχείου και τον περίξ του Τηλεγραφείου χώρον, εις το οποίον ανήλθεν η επιτροπή ίνα παραδώση το ψήφισμα εις τας εκεί αναμενούσας αρχάς.

Την στιγμήν όμως εκείνην έξωθι του Τηλεγραφείου εξετυλίχθησαν σκηναί απεριγράπτου δραματικότητας. Απόσπασμα εφίππου χωροφυλακής υπό τον αστυνόμον Κρεσταινών υπομοίραρχον Μητρόπουλον ενήργησεν αιφνιδιαστικήν επέλασιν προς διάλυσιν του πλήθους. Αποτέλεσμα της απειρισκέπτου ταύτης ενεργείας υπήρξε ο τραυματισμός από λακτίσματα και ποδοπατήματα των ίππων πολλών πολιτών, εκ των εξ είναι σοβαρώς τραυματισμένοι διακομισθέντες εις τας ενταύθα κλινικάς. Το τι επηκολούθησεν είναι απερίγραπτον. Ο λαός επιχείρησε να οπλισθή δια λίθων και ξύλων. Ασφαλώς δε θα υπήρχον περισσότερα θύματα εκ της συμπλοκής εάν δεν επενέβαινον εγκαίρως τα μέλη της συντονιστικής επιτροπής

του συλλαλητηρίου τα οποία καθησούχασαν τον λαόν και τω συνέστησαν να μη προβή εις αντίποινα.

Διαρκουσών των σκηνών κατέφθασαν εις το Τηλεγραφείον ο νομαρχών κ. Δελήμπασης μετά του αντεισαγγελέως κ. Λασαδού οίτινες εξελθόντες εις τον εξώστην κατώρθωσαν μετά πολλού κόπου να πείσουν το πλήθος να ψυχάσθ. Επετεύχθη δε σχετική ηρεμία μετά την κατηγορηματική διαβεβαίωσιν του νομαρχούντος ότι θα τιμωρηθούν παραδειγματικώς οι υπαίτιοι των σκηνών αστυνομικοί και αφού διετάχθη η απομάκρυνσις εκείθεν ολοκλήρου της αστυνομικής δυνάμεως.

Ακολούθως αποκατασταθείσης σχετικής ηρεμίας ανεγνώσθη συμπεκευρωμένον επί παρουσία των αρχών υπό του εξώστου του Τηλεγραφείου το ψήφισμα, το οποίον έχει ούτω: “Λαός Ηλείας και Ολυμπίας συνελθών σήμερον 12ην Νοεμβρίου διατρανώσθη φρικώδη τραγικήν οικονομικήν κατάστασιν ετοιμήν δημιουργήσθη πόλεμον σκληρόν κατά ολιγαρχίας, διαμαρτύρεται:

1. Δολοφονικήν επίθεσιν εφίππων αστυνομικών οργάνων σκούσαν θύματα πολλά και τραυματίας.

2. Απευθύνεται Πρόεδρον Δημοκρατίας, Πρόεδρον Κυβερνήσεως και Ελληνικόν λαόν λάβη υπ όψιν τα εξής αιτήματα: Αναθεωρηθή στραγγαλιστική απόφασις 1200 δραχμών δια παραγωγούς παρουσάζοντας ζημίαν 60%.

3. Ουδεμία περικοπή συντελεσθή οριστικών ζημιών παγοπλήκτων εξευρισκούσας κυβερνήσεως απαιτούμενον ποσόν δι οίωνδῆποτε συνδυασμών.

4. Αμεσον πραγματοποιήσιν εξαγγελθεισών οικονομικών.

5. Εκλέγει εκτάκτως επιτροπήν την κεντρικήν σταφιδικήν επιτροπήν ίνα επιδώσῃ το ψήφισμα.

6. Να μη διαλυθή το συλλαλητήριον μέχρι ικανοποιητικής απαντήσεως της κυβερνήσεως

7. Εις περίπτωσιν μη ικανοποιήσεως αιτημάτων επιτροπή απεκδύεται πάσης ευθύνης”.

Το ψήφισμα τούτο διεβίβασε ο νομαρχών εις την Κυβέρνησιν με ιδίαν συστατικήν των δικαίων παραπόνων του λαού αναφοράν.

Το πλήθος εν τω μεταξύ παρέμενεν έξωθι του Τηλεγραφείου μέχρι της 5ης απογευματινής αναμένον να λάβη απάντησιν της Κυβερνήσεως.

Επειδή το πλήθος δεν διελύετο ο νομαρχών και η επιτροπή του συλλαλητηρίου προσεπάθησαν να συνεννοηθούν μετά του κ. υπουργού Εθνικής Οικονομίας και του Διευθυντού του Πολιτικού Γραφείου. Εν τέλει κατέστη δυνατόν να συνεννοηθούν μετά του κ. Τσιμπιδάρου, όστις υπεσχέθη να διαβιβάσῃ το ψήφισμα εις τον κ. Πρωθυπουργον και εξέφρασε την ελπίδα ότι τα αιτήματα θα ικανοποιηθούν επαρκώς.

Εις αξίωσιν της επιτροπής όπως δοθῆ άμεσος απάντησις ο κ. Τσιμπιδάρος απήντησεν ότι η Κυβέρνησις δεν δέχεται τηλεγραφήματα.

Μετά την 5ην απογευματινήν το πλήθος ήρχισε διαλυόμενον με την απόφασιν να συγκροτήσῃ και πάλιν συλλαλητήριον εάν δεν ικανοποιηθούν τα αιτήματά των.

Το εσπέρας απόλυτος πούχια επεκράτη εις τον πόλιν.

Οι τραυματισθέντες κατά την επέλασιν της Χωροφυλακής ονομάζονται: Χρήστος Μπιλιής εκ Σκουροχωρίου, Παναγ. Παναγιωτόπουλος εκ Πύργου, Π. Δημητρόπουλος εκ Λάνθι, Ι. Παπαχριστόπουλος εκ Μαλαπασίου και Αντ. Αραπόπουλος εκ Κρεκουκίου. Επίσης ετραυματίσθη ο έφιππος χωροφύλαξ Παναγ. Μπαρούνης, πεσών εκ του ίππου κατά την επέλασιν”⁽¹⁶⁷⁾.

Στην Αθήνα επικρατεί αναστάτωση καθώς φθάνουν πληροφορίες για 4 νεκρούς, κάτι που διαψεύδει με ανακοίνωση ο Πότπης Τσιμπιδάρος διευθυντής του Πολιτικού Γραφείου του πρωθυπουργού Ελ. Βενιζέλου, ο οποίος και έσπευσε στο υπουργείο Εσωτερικών για να πληροφορηθεί λεπτομέρειες. Ο υπουργός Εθνικής Οικονομίας Παν. Βουρλούμης προβαίνει και πάλι σε δηλώσεις, επαναλαμβάνοντας τα κυβερνητικά επιχειρήματα που έχουν ακουστεί πολλές φορές μέχρι τώρα. Θεωρεί ότι δεν

υπάρχουν άλλα χρήματα από αυτά του δανείου στον ΑΣΟ και αναφέρει ότι θα γίνουν οπωσδήποτε περικοπές. Και σε μια προσπάθεια να διασπάσει το μέτωπο των σταφιδοπαραγωγών δηλώνει ότι ο ΑΣΟ είναι αρμόδιος να αποφασίσει αν θα περικοπεί από όλους η επιδότηση σε ίδιο ποσοστό ή θα γίνουν περικοπές από εκείνους που θεωρείται έκαναν και τους εκτιμήθηκαν υπερβολικές ζημιές:

“Δύο λύσεις εύρε προ αυτής η διοίκησης του ΑΣΟ. Η μια ήτο η περικοπή ίσου ποσού από όλους τους παθόντας, η άλλη ήτο η περικοπή μόνον από εκείνους οίτινες καταφώρως παρεστάθησαν ως ζημιωθέντες περισσότερο από ό, τι πραγματικώς εξημιώθησαν. Δεν γνωρίζω εις ποίαν εκ των δύο λύσεων θα καταλήξη η διοίκησης διότι δεν ετερματίσθη ακόμη ο έλεγχος των εκτιμήσεων. Κατά την γνώμην μου η δευτέρα λύσις είνε η δικαία. Μετ' ολίγον θα συνέλθη ο σταφιδικός κόσμος εις γενικήν συνέλευσιν. Συμφώνως προς τον τελευταίον νόμον και θα του δοθή η ευκαιρία να ακούσῃ τους διοικούντας και να εκτιμήσῃ τα ληφθέντα μέτρα. Εάν κατά την συνέλευσιν ταύτην υποδειχθῶσι εις την κυβέρνησιν μέτρα εφαρμοσίμα ανακουφίζοντα τους παθόντας πέραν της δοθησομένης αποζημιώσεως, η κυβέρνησις θα τα μελετήσῃ μετά προσοχής”⁽¹⁶⁸⁾.

Ο υπουργός Εσωτερικών Κ. Λιδωρίκης με δηλώσεις του παρέχει πλήρη κάλυψη στη Χωροφυλακή:

«Το γεγονός είναι ότι οι διαδηλωταί μετά την πρώτην άνευ επεισοδίων διάλυσίν των συνεκεντρώθησαν εκ νέου έξωθι του τηλεγραφείου ζητούντες όπως συνέλθῃ αμέσως το υπουργικόν συμβούλιον και απαντήσῃ εις αυτούς ευνοϊκῶς. Επειδή οι διαδηλωτές ήρχισαν θορυβούντες και λιθοβολούντες το τηλεγραφείον, διετάχθη η διάλυσίς των ήτις δεν κατωρθούτο παρά τας προσπαθείας της αστυνομίας. Κατόπιν τούτου διετάχθη η επέλασις της εφίππου χωροφυλακής κατά την διάρκεια της οποίας ετραυματίσθησαν ελαφρῶς τρεις πολίτες και τρεις χωροφύλακες».

Ανάλογη ανακοίνωση κάνει και ο “εν πε-

ριοδεία” Ανώτατος Διοικητής Χωροφυλακής Πελοποννήσου συνταγματάρχης Γ. Μαυρικάκης ο οποίος ισχυρίζεται ότι οι διαδηλωτές νομίζοντας πως πήγαιναν να τους διαλύσουν περικύκλωσαν τους πεζούς χωροφύλακες “με ύβρεις και απειλάς και επιχειρήσαν τινές εκ τούτων να αφαιρέσουν τα όπλα χωροφυλάκων και συγχρόνως ήρπασαν τον αξιωματικόν εκ της εξαρτήσεώς του”. Και αυτός για να τους εκφοβίσει διέταξε επέλαση των εφίππων. Στις ανακοινώσεις αυτές απαντά με άρθρο του στην εφημερίδα “Πατρίς” ο διευθυντής της και εκ των οργανωτών του συλλαλητηρίου Λεωνίδας Βαρουξής ο οποίος ζητεί από τον εισαγγελέα να διατάξῃ ανακρίσεις για την επίθεση της Χωροφυλακής. Και απειλεί ότι την επόμενη φορά “θα μεταχειρισθῶμεν νεροκολοκύθας” για να αντιμετωπιστούν οι επιθέσεις των εφίππων “οι οποίες θα τους τρέψουν εις άτακτον φυγήν” όπως είχε γίνει και παλαιότερα⁽¹⁶⁹⁾.

Η κυβέρνηση κινητοποιεί τη δικαιοσύνη για την φήμωση του δικηγόρων που καταγγέλλουν τα γεγονότα και του Τύπου καθώς απειλούνται νέες κινητοποιήσεις:

«Πληροφορούμεθα ότι ο υπουργός της Δικαιοσύνης κ. Αβραάμ απεφάσισε την πειθαρχικήν δίωξιν των δικηγόρων εκείνων οίτινες κατά την ημέραν του συλλαλητηρίου του Πύργου απέστειλαν τηλεγράφημα προς την κυβέρνησιν και τας εφημερίδας δι' ου ανήγγελλον ότι μετά την επέλασιν της Χωροφυλακής επκολούθησε συμπλοκή μεταξύ διαδηλωτών και χωροφυλάκων κατά την οποίαν εφονεύθησαν τέσσαρες διαδηλωτές.

Ο κ. υπουργός παρήγγειλε επίσης εις τον Εισαγγελέα Πύργου εάν συντρέχει περίπτωσις και ποινικής δίωξεως των ανωτέρω δικηγόρων επί τη βάσει του νόμου περί Τύπου και ειδικώτερον επί διαδόσει ανησυχητικών ειδήσεων.

Προς τούτοις παρηγγέθη ο εισαγγελεύς Πύργου να προβή εις την δίωξιν του διευθυντού μιας μικράς εφημερίδος εκδιδομένης εκεί.

Εναντίον της εφημερίδος ταύτης θα απαγγελθή πιθανόν κατηγορία επί παρακινήσει εις στάσιν και τούτο διότι διά της αρθρογραφίας της παρώτρυνε τον λαόν του Πύργου να μετάσχη του συλλαλητηρίου και να επιτεθή κατά των αστυνομικων αρχών»⁽¹⁷⁰⁾.

Στο πλαίσιο αυτής της επιδίωξης συλλαμβάνεται ο απεσταλμένος της εφημερίδας "Ελληνική" Βασ. Μεσολογγίτης "επί υποκινήσει εις στάσιν" για την ανταπόκριση που έστειλε και δημοσιεύτηκε στο έκτακτο παράρτημά της για τα γεγονότα⁽¹⁷¹⁾.

Από της αθηναϊκές εφημερίδες εξαπολύεται σκληρή επίθεση κατά της κυβέρνησης Βενιζέλου μέσα από ρεπορτάζ και άρθρα: "Ακρόπολις", "Ελεύθερος Ανθρωπος", "Βραδυνή", "Ελληνική" "Εσπερινή" και "Ημέρα" για ημέρες κρατούν ψηλά το θέμα. Στον αντίποδα η "Πατρις" που βλέπει απόπειρα καταλύσεως του κράτους και δικαιολογεί την αστυνομική βία⁽¹⁷²⁾.

Το Τμήμα Αθηνών του Αγροτικού Κόμματος Ελλάδος με ανακοίνωση την οποία υπογράφει και ο Λούλης Τσικληπτήρας, καταγγέλλει την κυβέρνηση για τα γεγονότα του Πύργου:

«Τα αιματηρά γεγονότα του Πύργου, τα

οποία εδημιούργησε η απάνθρωπος σκληρότης μιας κυβερνήσεως, η οποία μεταχειρίζεται τα πάντα ίνα συγκρατηθή διά της βίας εις την Αρχήν, ερχόμενα ευθύς αμέσως μετά τας αγριότητες κατά της πανεπιστημιακής νεολαίας, εξεγείρουν την συνείδησιν παντός εντίμου βιοπαλαιστού, έχοντος συναίσθησιν των δικαιωμάτων του ως πολίτου.

Από τίνος η κυβερνώσα φατρία νομίζει ότι διά των τρομοκρατικών μέτρων τα οποία λαμβάνει διαρκώς, θα καταπνίξει, έστω και μέσα στο αίμα, την φωνήν διαμαρτυρίας, είτε εθνικοί είναι οι λόγοι οι οποίοι την προκαλούν, είτε λόγοι δυστυχούντων οικογενειάρχων.

Μετά θράσους αφαντάστου, ίδιον των κλονηζομένων τυραννικών καθεστώτων εις τας παραμονάς της πτώσεως αυτών υπό την κοινήν καταφρόνησιν, η κυβέρνησις στερηθείσα πλέον του τελευταίου ίχνους στηρίγματος επί της λαϊκής θελήσεως, χρησιμοποιεί την δύναμιν των όπλων εναντίον των εργαζομένων τάξεων της χώρας, των οποίων επιμένει ν' αγροή την αφάνταστον δυστυχίαν και απόγνωσην.

Το Αγροτικόν Κόμμα Ελλάδος καλεί τον Ελληνικόν Λαόν να ενώση μετ' αυτού την φωνήν

διαμαρτυρίας του και να σιγματίση τα βάρβαρα και μεσαιωνικά μέτρα μιας κυβερνήσεως, η οποία ουδέν από πολλού αντιπροσωπεύουσα, κατακρατεί αυθαιρέτως την εξουσίαν βασιζομένη εις τον νεκρόν τύπον μιας Βουλής αποτελούσης οικτράν τραγωδίαν του κοινοβουλευτικού πολιτεύματος.

Το Αγροτικόν Κόμμα της Ελλάδος (Τμήμα Αθηνών)

Κωνστ. Ρέντης, Λ. Τσικλητήρας, Θ. Τζανίδης, Γρ. Μπάμιας, Γ. Μακκάς, Γ. Λεονάρδος, Κ. Πρίφτης»⁽¹⁷³⁾.

Το ΚΚΕ μέσω του "Ριζοσπάστη" εξαπολύει σκληρή επίθεση: «Καινούργιες σφαίρες ρίχτηκαν πάλι ενάντια στους σκλάβους του κάμπου, καινούργιες κοντακιές και επιθέσεις των χωροφυλάκων έσπασαν τα πλευρά και τα κόκκαλα των φτωχών σταφιδοπαραγωγών που συγκεντρώθηκαν στον Πύργο. Τα όργανα των κεφαλαιούχων, τα όργανα της κυβέρνησης Βενιζέλου έπεσαν σαν μαύρα κοράκια ενάντια στους σταφιδοπαραγωγούς κι έκαναν αναίσθητα από τις κακώσεις τα γέρικα κορμιά τους. Ο γέρο Στρατόπουλος (χρονών 60), ο γέρο Παπαχριστόπουλος (χρονών 73), αυτοί που δεκάδες χρόνια ποτίζουν τον κάμπο με τον ιδρώτα τους και πληρώνουν φόρους, να ανάμεσα στους άλλους ποιοι είναι τα χθεσινά θύματα της ηρωικής καθόδου των φτωχών σταφιδοπαραγωγών τη Ηλείας και της Ολυμπίας.

Βαρέθηκαν τις κοροϊδίες του κράτους οι φτωχοί σταφιδοπαραγωγοί, βαρέθηκαν τις υποσχέσεις τη μια, τις απειλές την άλλη της κυβέρνησης Βενιζέλου, βαρέθηκαν τις "ψυχραιμίες" και τις διασπάσεις των αγροτοκαπύλων και κατέβηκαν άλλοι πεζοί, άλλοι πάνω στα άλογα στον Πύργο για να απαιτήσουν και να διεκδικήσουν με την πάλη τις απαιτήσεις τους, να διεκδικήσουν τις αποζημιώσεις που τόσο καιρό υπόσχεται και δεν δίνει το κράτος, τις αποζημιώσεις που τις περνάνε από "πρωτοβάθμιες", "δευτεροβάθμιες" και "τριτοβάθμιες" επιτροπές για να τις κουτσουρέψουν κάθε φορά και να περνάει ο καιρός με τις κοροϊδίες

και τις αναβολές. Οι σταφιδοπαραγωγοί διάλεξαν τον πραγματικό δρόμο εξασφάλισης των συμφερόντων τους, το δρόμο της αμειλικτης επαναστατικής πάλης.

Ήδη ο αντίκτυπος της καθόδου αυτής, του ηρωικού τους συλλαλητηρίου, κατετάραξε τους εχθρούς τους, τους διασκεδάζοντες στην Αθήνα κεφαλαιούχους, κατετάραξε τον αιμοσταγή δικτάτορα Βενιζέλο κι όλα τα άλλα κόμματα της κεφαλαιοκρατίας που σπεύδουν είτε να εκτοξεύσουν απειλές ενάντια στους σταφιδοπαραγωγούς, είτε να τους "συμβουλεύσουν και να τους καθησυχάσουν".

Ο δικτάτορας Βενιζέλος "εν νευρικότητι δηλοί πως δεν δέχεται τηλεσιγραφικά αξιώσεις" και διατάσσει τα όργανά του να χύσουν καινούργιο αίμα.

Ο Τσαλδάρης, ο δήθεν αντιπολιτευόμενος την κυβέρνηση δηλώνει: "Δεν γνωρίζω τον τρόπο καθ' ον έλαβον χώραν τα γεγονότα. Ως εκ τούτου δεν δύναμαι να εκφέρω κρίσεις. Εν τούτοις το περιστατικόν θεωρώ από πάσης απόψεως εκτάκτως δυσάρεστο".

Να το άλλο κοπέλλι της μπουρζουαζίας που προαλείφεται για την εξουσία. Δεν ξέρει με τι τρόπο. Με μαχαίρια δηλαδή είτε με γκράδες βάραγαν οι χωροφύλακες και επομένως δεν... ξέρει ποιος έχει δίκιο. Πάντως λυπάται και δυσαρεστείται απ τα γεγονότα και φυσικά τα καταδικάζει. Δηλαδή οι σταφιδοπαραγωγοί δεν θάπρεπε να ξεσηκωθούν.

Μα δεν είναι μόνον αυτοί οι εχθροί των αγρωτών. Εχθρούς έχουν και ανάμεσά τους. Είναι οι πλούσιοι σταφιδοπαραγωγοί και τα κοπέλλια τους οι αγροτοφασίστες που προσπαθούν να διασπάσουν τον αγώνα τους. Να τι γράφουν οι συντάχτες του τηλεγραφήματος: "Εις περίπτωσην μη ικανοποιήσεως των αιτημάτων η επιτροπή θα απεκδυθεί πάσης ευθύνης, θα αφήσῃ δε τον πενόμενον λαόν ελεύθερον να διεκδικήσῃ τα αιτήματά του".

Δηλαδή εδώ ομολογάνε οι κύριοι αυτοί πως συγκρατάνε το λαό, δεν τον αφήνουν ελεύθερο τώρα να διεκδικήσῃ τα αιτήματά του. Μπήκαν επί κεφαλής του για να τον συγκρατήσουν.

Μα χαμένες οι προσπάθειές τους. Οι σταφιδοπαραγωγοί ξέρουν πια το δρόμο. Είναι ο δρόμος που ακολούθησαν προχθές, ο δρόμος των μαχητικών συλλαλητηρίων, ο δρόμος των μαχητικών τους καθόδων στις πόλεις. Τον δρόμο αυτό θάπρεπε να συνεχίσουν. Ας ανέβουν στα άλογα κι ας ξανακατέβουν στην πάλη, ας γενικεύσουν τον αγώνα τους σε όλα τα χωριά, ας ξεκαθαρίσουν τις γραμμές τους από τους διασπαστές και θα κερδίσουν. Οχι παρακλήσεις στην κυβέρνηση, αλλά πάλη, αγώνας ενάντια της. Ετσι μόνο θα νικήσουν.

Οι εργάτες, εργαζόμενοι όλης της Ελλάδας, είναι μαζί τους»⁽¹⁷⁴⁾.

Απαγόρευση συλλαλητηρίου Μεσσηνίων

Στο μεταξύ η Παμμεσσηνιακή Ενωση Αθηνών καλεί σε συλλαλητήριο στους Στύλους του Ολυμπίου Διός: «Καλούνται άπαντες οι Μεσσήνιοι Αθηνών και Πειραιώς όπως προσέλθουν την Κυριακήν 15 Νοεμβρίου και ώρα 10ην πρωινήν εις τους Στύλους του Ολυμπίου Διός, προς συγκρότησιν συλλαλητηρίου διαμαρτυρίας κατά της αποφάσεως της κυβερνήσεως διά την αποζημίωσιν των παγετοπλήκτων συμπολιτών μας.

Άπαντες οι Μεσσήνιοι έχουν καθήκον να προσέλθουν»⁽¹⁷⁵⁾.

Σε μια πρωτοφανή κίνηση η Αστυνομία απαγορεύει το συλλαλητήριο και προκαλεί την έντονη αντίδραση της Παμμεσσηνιακής: «Διακηρύττομεν την αγανάκτησίν μας κατά των κυβερνώντων οι οποίοι μας απηγόρευσαν να συγκροτήσωμεν το σημερινόν συλλαλητήριο κατά το οποίον επρόκειτο να διαδηλώσωμεν τον αποτροπιασμόν μας διά τα σατραπικά μέτρα της κυβερνήσεως, η οποία εφαρμόζουσα τους βανδαλισμούς έπληξε κυρίως τους μεν συμπολίτες ημών διά της τελείας εγκαταλείψεως, τους δε αδελφούς Πύργιους με την τελευταίαν δολοφονικήν ενέδραν. Η κυβέρνησις των Φιλελευθέρων τρομοκρατηθείσα εκ του συλλαλητηρίου των παγετοπλήκτων Μεσσηνίων, τρομοκρατηθείσα εκ του

συλλαλητηρίου Πύργου, τρομοκρατηθείσα από τους φοιτητάς Κυπρίους, τρομοκρατηθείσα εκ των ανέργων καπνεργατών Θεσσαλονίκης, δεν επέτρεψε το συλλαλητήριο της εν Αθήναις Παμμεσσηνιακής Ενώσεως. Η αμαρτωλή κυβέρνηση των Φιλελευθέρων ακολουθούσαν πολιτικήν τυραννικήν και θέλουσα να διοικήσῃ κατά τρόπον πρωτοφανή εφαρμόζει δικτατορικούς νόμους, οι οποίοι ενθυμίζουν τους χρόνους της δουλείας. Ούτω διαλύει κάθε λαϊκήν εκδήλωσιν και διά των οργάνων της προβαίνει ανεξελέγκτως εις βιαίας επιθέσεις εναντίον των νομίμως και εν τη εκτελέσει συνταγματικού δικαιώματος συνερχομένων φιλοσύχων πολιτών. Αλλά δι' όλα αυτά οι κυβερνώντες φέρουν βαρυτάτας ευθύνας τας οποίας ο λαός δεν θ' αργήσει να τας ζητήσῃ.

Η επιτροπή του συλλαλητηρίου Δημήτριος Π. Παναγιωτόπουλος πρόεδρος, Σταύρος Καπόγλης, Παναγ. Μπλέτσος, Χρίστος Ζώης, Μιχαήλ Χρονόπουλος»⁽¹⁷⁶⁾.

Κυβερνητικοί ελιγμοί και συνέδριο Ενώσεων

Μπροστά στην κατάσταση που διαμορφώνεται συνέρχεται το υπουργικό συμβούλιο και προσπαθεί να κάνει ελιγμό εκτόνωσης της κατάστασης καθώς ανακοινώνεται ότι: «Μετά την συνεργασία του κ. πρωθυπουργού με τους αρμόδιους υπουργούς, συνεζητήθησαν τα αιτήματα των παγετοπλήκτων Ηλείας και συγκεκριμένως το της ενάρξεως της αποζημίωσης υπό του ΑΣΟ. Σχετικώς ελήφθη η απόφασις όπως αρχίσει η τμηματική καταβολή τούτων, εξουσιοδοτηθή δε ο κ. Αλεξανδρής όπως συνεννοηθή με την Εθνικὴν Τράπεζαν διά την άμεσον καταβολήν υπό ταύτης εις τον ΑΣΟ του απαιτούμενου προς τούτο ποσού»⁽¹⁷⁷⁾.

Στην Καλαμάτα συνέρχεται το συνέδριο που είχε ανακοινωθεί και εν μέσω αντιδράσεων για τη χλιαρή στάση της επιτροπής αποφασίζεται ο συντονισμός με τους σταφιδοπαραγωγούς της Ηλείας για τη συνέχιση του αγώνα: «Συνεκροτήθη προχθές την 10ην πρωινήν εις

την αίθουσαν της Λαϊκής Σχολής το προαναγγελθέν αγροτικών συνέδριον εις το οποίον προσήλθον αντιπρόσωποι Ενώσεων Συνεταιρισμών, κοινοτήτων και αντιπρόσωποι των Γεωργικού, Εμπορικού και Βιομηχανικού Επιμελητηρίων καθώς και των επαγγελματιών. Σκοπός τούτου, ως γνωστόν, ήτο ο καθορισμός αποζημιώσεως των παγοπλήκτων, ανωτέρου ποσού των 1.200 δραχμών. Η σύσκεψις παρετάθη μέχρι και πέραν της 2ας μεταμεσημβρινής υπό την προεδρία του κ. Ηλ. Μαράκα.

Εν αρχή ο δικηγόρος Τάκης Δεληγιάννης ελογοδότησεν εξ ονόματος της όλης οργανωτικής επιτροπής του αγροτικού συλλαλητηρίου Καλαμών, ειπών μεταξύ άλλων ότι ο ειρηνικός αγών των παγοπλήκτων Μεσσηνίων, δι' ον ενετάλη η επιτροπή, έληξε με την διοργάνωσιν του τελευταίου συλλαλητηρίου. Μετά ταύτα ο κ. Δεληγιάννης κατέθεσε την εντολήν της επιτροπής. Μετά τούτο ωμίλησεν ο κ. Β. Κωστόπουλος δικηγόρος Καλαμών, όστις εκάκισε την επιδειχθείσαν στάσιν της εν λόγω επιτροπής, εις την αδράνειαν της οποίας επέρριψε την αποτυχίαν του τελευταίου συλλαλητηρίου. Εις το σημείον τούτο ηγήθησαν πολλά μέλη της επιτροπής και διεμαρτυρήθησαν ότι αύτη δεν είχε εντολή να διοργανώσῃ αγώνα ένοπλον αλλά ειρηνικόν. Αν δεν έσπευσεν ευθύς μετά το συλλαλητήριον να λογοδοτήσῃ και καταθέσῃ την ανατεθείσαν αυτή εντολήν, τούτο έπραξε δελεασθείσα εκ των συνεχών κυβερνητικών υποσχέσεων αίτινες συνίσταντο εις την επίλυσιν τάχα του ζητηματος παγοπλήκτων με το "σήμερον - αύριον".

Γενικώς η σύσκεψις του συνεδρίου υπήρξε θορυβώδης, τινές δε αντιπρόσωποι κατέκριναν την επιτροπήν του συλλαλητηρίου και απεχώρησαν της αιθούσης. Οι περισσότεροι των παρευρισκομένων συνέδρων ήθελον τον αγώνα των παγοπλήκτων πλέον έντονον και αποτελεσματικόν, απαραίτητους προϋποθέσεις παρέχουσας την ελπίδα να καμφθή η κυβερνητική... ακαμψία. Εις το σημείον τούτο ηγήθη και έλαβε τον λόγον ο δικηγόρος κ. Κ. Σταθουλόπουλος ή Οικαλιώτης, όστις υπεραμυ-

νόμενος της επιτροπής επροκάλεσεν εκείνους ότινες κατέκριναν αυτήν επί ολιγωρία και χλιαρότητι εις τας ενεργείας της, όπως υποδείξουν πως εννοούν έναν αγώνα.

Ακολούθως, εξελέγη πρόεδρος του συνεδρίου ο κ. Χριστόπουλος όστις και ωμίλησε δι' ολίγων και μετά τούτο ωμίλησαν οι κατωτέρω, διεκτραγωδήσαντες την οικονομικήν κατάστασιν των παγοπλήκτων Μεσσηνίας, πολλοί των οποίων εξήτησαν την διοργάνωσιν ενός συλλαλητηρίου ενόπλου. Οικονόμου (Κτηματικής Αδελφότητος), Ξενογιάννης (Λυκοτράφου), Παναγιωτακόπουλος δικηγόρος (Μεσσήνης), Χριστοφιλόπουλος, Περικλής Βενιζέλος και άλλοι. Μεθ' ο ο κ. Λαλούντας της Ηλείας ωμίλησεν έναν λόγον αντικειμενικώτατον και ήρεμον, αναπτύξας, επί δύο σχεδόν ώρας το όλον σταφιδικό ζήτημα. Τελευταίων είπεν ότι πρέπει να αξιωθή από τους αντιπροσώπους μας εις την Βουλήν και Γερουσίαν όπως αυτοί αξιώσουν ομαδικώς την επίλυσιν των παγοπλήκτων αιτημάτων, παραιτούμενοι εν εναντία περιπτώσει. Και εις ην περίπτωσιν αποτύχει και το διάβημα τούτο να γίνῃ ένας αγών και ουχί "ευχέλαιον". Τέλος εκρίθη ότι επιβάλλεται η συνέχισις του αγώνος, περισσότερον όμως εντόνου και αποφασιστικού. Προς τούτο επανεξελέγη η ίδια επιτροπή του αγροτικού συλλαλητηρίου Καλαμών εις ην ανετέθη όπως συντάξῃ ψήφισμα, εν τω οποίω μεταξύ άλλων να αναφέρεται ότι ο αγών των παγοπλήκτων δεν θεωρείται λήξας, αλλ' ότι ούτοι θα προέλθουν εις συνεννόησιν με τους παγοπλήκτους Ηλείας προκειμένου να διοργανώσουν εν ενιαίον μέτωπον δράσεως προς ευόδωσιν των δικαίων αιτημάτων των. Η εν λόγω επιτροπή συνέταξε το κάτωθι ψήφισμα αντίγραφον του οποίου θα αποσταλή προς την κυβέρνησιν και έτερον προς την επιτροπήν συλλαλητηρίου Πύργου. Το συνέδριον ακούσας των ρητόρων και μετά εμπειριστατωμένην διαλογικήν συζήτησιν διεπίστωσεν ότι δυνατή είναι η αύξησις των αποζημιώσεων, αφού γίνουν αποδεκτά τα κάτωθι υπό του δικαίου και των περιστάσεων επιβαλλόμενα αιτήματα, προς τούτοις

έχον υπ' όψιν την εξαγγελθείσαν περικοπών των αποζημιώσεων και την πληροφορίαν ότι ενεργούνται κατασχέσεις επί των αποζημιώσεων και το γεγονός ότι διά του ψηφισθέντος καταστατικού νόμου του Οργανισμού απαγορεύθη εις αυτόν η προμήθεια του θείου και του χαλκού η δε Αγροτική Τράπεζα ουδόλως εξεδήλωσε την επιθυμίαν να αναλάβη την εργασίαν ταύτην, ομοφώνως ψηφίζει:

1. Αιτείται την μη περικοπών των αποζημιώσεων και χαρακτηρίζει την ενέργειαν ταύτην ως παράνομον, άτε του ΑΣΟ, εξαντλήσαντος τα δικαιώματά του διά των εκδικαστικών επιτροπών.

2. Αιτείται την αύξησιν της αποζημιώσεως και την εφαρμογήν του κλιμακωτού των αποζημιώσεων διά τους υποστάντας ζημίας 50% και άνω.

3. Την μείωσιν της εγγείου φορολογίας της σταφίδος ως καταστραφείσας της παραγωγής και την εξίσωσιν ταύτης προς την της σουλτανίνας χάριν της δικαιοσύνης και της ισότητος της φορολογίας.

4. Την διαγραφών του προς το Δημόσιον χρέους του ΑΣΟ, ως προερχόμενον εκ της αδίκου φαλκιδεύσεως.

5. Την εξασφάλισιν της διαθέσεως εις την βιομηχανίαν των πλεονασμάτων της σταφίδος κατά τους κατ' επανάληψιν υποδειχθέντας τρόπους.

6. Την αύξησιν της τιμής των εις την βιομηχανίαν διατεθειμένων πλεονασμάτων της παραγωγής μέχρι 2.000 δραχμών δι' αύξήσεως της τιμής του οινοπνεύματος κατ' άνυδρον χιλιόγραμμον και της κατανομής του εις τους στεμφυλοπνευματοποιούς παρεχουμένου δώρου εις αυτήν διά φωτιστικόν οινόπνευμα διατεθειμένην ποσότητα σταφιδοκάρπου.

7. Την άρσιν της διατάξεως του καταστατικού του Οργανισμού περί απαγορεύσεως τη προμήθειας υπ' αυτού θείου και θειϊκού χαλκού και την ανάληψιν ταύτης υπό τούτου.

8. Την απαγόρευσιν της κατασχέσεως των αποζημιώσεων.

9. Την είσπραξιν παρά της Αγροτικής Τρα-

πέξης του ημίσεως των αποζημιώσεων ανεξαρτήτως του ποσού οφειλής και την είσπραξιν του ημίσεως ποσού του εκ θείου και θειϊκού χαλκού χρέους.

10. Καλεί τους κ.κ. βουλευτάς και γερουσιαστές των σταφιδοκάρπων μερών να λάβουν συναισθησιν της αποστολής των και να ζητήσωσι την αποδοχών των ανωτέρω φθάνοντες μέχρι παραιτήσεως.

11. Ορίζει επιτροπήν προς επίδοσιν του παρόντος όπου δει, εκ των κ.κ. Γεωρ. Λαλούντα, Ηλία Μαράκα, Τάκη Δεληγιάννη, Περικλή Βενιζέλου και Παν. Σταυρόπουλου.

Καλεί την επιτροπήν του συλλαλητηρίου ίνα έλθη εις επαφήν μετά της εν Πύργω τούτης, όπως εν τη αποδοχή των αιτημάτων συντονίσουν τον αγώνα⁽¹⁷⁸⁾.

Εντείνεται η τρομοκρατία

Αυτά που ακούσθηκαν στο συνέδριο δεν γράφονται στις εφημερίδες και μπορούμε να συμπεράνουμε ότι αυτό γίνεται για να μην ενθαρρυνθούν εκείνοι που υποστήριζαν την οργάνωση μαχητικών, ακόμη και ένοπλων συλλαλητηρίων. Και για να σταματήσει κάθε τέτοια συζήτηση εξαπολύονται πυρά από παντού και ασκούνται τρομοκρατικές διώξεις. Σε άρθρο η "Σημαία", παρότι σφόδρα αντιβενιζελική, επιτίθεται εναντίον εκείνων που επέκριναν για μετριοπάθεια την επιτροπή συλλαλητηρίου (και μεταξύ αυτών μέλη της επιτροπής) και απειλεί με δικαστικές διώξεις εναντίον των "Λενινιζόντων" και "αριστεριζόντων στοιχείων" γράφοντας μεταξύ άλλων:

"Αλλοίμονον και τρισαλοίμονον ότι αν οι πολίται διίστάμενοι προς τας αποφάσεις του κράτους, αρπάζουν τα όπλα και στρέφονται εναντίον αυτού. Τοιούτους εξωφρενισμούς δεν δυνάμεθα να επιδοκιμάσωμεν. Αν υπάρχουν εις τον τόπον μας οι Λενινίζοντες, οι επιθυμούντες και επιδιώκοντες βιαίας ανατροπής και αναστατώσεις και αναρχίαν, υπάρχουν όμως και οι απδιάζοντες τας μωράς αυτάς αριστερότητας, υπάρχουν και οι νομιμόφρονες, οι οποίοι δεν θα διστάσουν ενώπιον

τοιαύτης προκλητικότητας να επικαλεσθούν και της Δικαιοσύνης την επέμβαση, όταν πεισθούν ότι υπονομεύεται η έννομος τάξις. Δεν θα επιτραπή εις κανένα να εκμεταλλεύεται την δυστυχίαν των παγετοπλήκτων, αναστατώνων και παρορμών αυτούς εις κηρύγματα επαναστατικά. Και της ευκαιρίας διδομένης τώρα δηλούμεν εις αυτούς ότι ημείς οι ίδιοι δεν θα διστάσωμεν, αφήνοντας πάσαν επιφύλαξιν να επικαλεσώμεν τη Εισαγγελική Αρχή την επέμβαση, όταν πεισθώμεν ότι θα συνεχισθούν οι οιοσδήποτε επαναστατικά προσπάθειαι των αριστεριζόντων στοιχείων⁽¹⁷⁹⁾.

Η παρέμβαση αυτή συνιστά και υπόδειξη προς τις δικαστικές αρχές που ασκούν δίωξεις: “Κατά πληροφορίας μας εξ εγκύρου πηγής, ο Εισαγγελεύς κ. Αλεξανδρόπουλος πληροφορηθείς ότι κατά το συνέδριον της παρελθούσης Κυριακής ωμίλησαν τινές εκφράσαντες την γνώμην ότι τα αιτήματα των παγετοπλήκτων θα ικανοποιούνται μόνον δι' ενόπλων συλλαλητηρίων, ήσκησε ποινικήν αγωγήν κατά των Γ. Οικονόμου, Χριστοφιλόπουλου κλπ. διότι οι λόγοι των προσέκρουσαν εις τον Νόμον περί Τύπου.

Κατά τας αυτάς πληροφορίας μας η υπόθεσις παρεπέμφθη εις τον κ. Ανακριτήν⁽¹⁸⁰⁾.

Ανάλογες είναι οι κινήσεις στον Πύργο όπου επιβεβαιώνονται οι πληροφορίες που είχαν γραφτεί από την πρώτη ημέρα σε αθηναϊκές εφημερίδες με την παραπομπή για κακούργημα του Λεωνίδα Βαρουξή, μέλους της επιτροπής συλλαλητηρίου και διευθυντή της εφημερίδας “Πατρίς”: “Εξεδόθη βούλευμα του συμβουλίου των ενταύθα Πλημμελειοδικών, αποτελουμένου εκ του προεδρεύοντος αντιπροέδρου κ. Ζαγορά, Βεργιανίτου και Μακρυνιώτου, πρωτοδικών, όπερ εδέχθη την πρότασιν του αντιεισαγγελέως κ. Τσαντίλα περί παραπομπής του κ. Λ. Βαρουξή εις το Κακούργιοδικείον διά τας σκηνάς του συλλαλητηρίου. Κατά του βουλεύματος θα ασκηθεί ανακοπή ενώπιον του Εφετείου⁽¹⁸¹⁾.

Αποζημιώσεις και αναστάτωση

Από τις 23 Νοεμβρίου ξεκινά στη Μεσσηνία

η καταβολή των αποζημιώσεων⁽¹⁸²⁾ αλλά στην περιοχή της Μεσσηνίας επικρατεί αναστάτωση καθώς η τριτοβάθμια επιτροπή εξετάζει την ένταση του ΑΣΟ και προχωρεί σε μεγάλες περικοπές των αποζημιώσεων: “Η τριτοβάθμια επιτροπή ήτις εξεδίκασε την ένστασιν του ΑΣΟ αναφορικής προς την αποζημίωσιν των παγετοπλήκτων της περιφέρειας Μεσσηνίας απεφάνθη ότι πρέπει να περικοπή εκ του ποσού των 1.200 δρχ. κατά χιλιόλιτρον σταφίδος ποσόν 42%, δηλαδή η αποζημίωσις της περιφέρειας ταύτης να μη υπερβαίη τας 700 δραχμάς. Φυσικόν λοιπόν ήτο, η απόφασις αύτη γνωσθείσα μεταξύ των ενδιαφερομένων να πλεκτρίση αυτούς οίτινες μαζί με τους άλλους παγόπληκτους της Μεσσηνίας, μέχρι χθες ακόμη ηγωνίζοντο διά την αύξησιν της αποζημιώσεώς των πέραν των 1.200 δραχμών. Οι παγετόπληκτοι της περιφέρειας ταύτης ευθύς ως έλαβον γνώσιν της ανωτέρω αποφάσεως της τριτοβάθμιας επιτροπής συνέρρευσαν αθρόοι εις Νησίον και κατέκλυσαν το εκεί υποκατάστημα των γενικών αποθηκών ζητούντες σχετικές πληροφορίας. Το γεγονός δεν διεψεύσθη, συνεπεία δε τούτου οι ενδιαφερόμενοι εξηγήθησαν και ήδη τελούν εις αναστάτωσιν καθόσον με την κωμικήν αποζημίωσιν των 700 δραχμών κατά χιλιόλιτρον ούτε τα προς την Αγροτικήν χρέη των δεν θα δυνηθούν να εξοφλήσουν.

Γενικώς τα πνεύματα έχουν εξαφθεί εις σημείον μέγα, πιστεύεται δε ότι εντός των ημερών θα σημειωθούν έντονες διαμαρτυρίες προς ματαιώσιν της αποφάσεως ταύτης. Ηδη οι ενδιαφερόμενοι προέρχονται μεταξύ των εις συνεννοήσεις προκειμένου να καθορίζουν τον τρόπον με τον οποίον θα διαμαρτυρηθούν⁽¹⁸³⁾.

Και ακολουθεί συλλαλητήριο στη Μεσσηνή: “Χθες εις την Μεσσηνήν εγένετο μεγάλη συγκέντρωσις των παγετοπλήκτων της περιφέρειας, εις ένδειξιν διαμαρτυρίας κατά της αποφάσεως της τριτοβάθμιας επιτροπής η οποία απεφάσισε περικοπήν ποσοστού 42% εκ του ποσού των 1.200 δραχμών οίτινες αρχικώς είχαν ορισθή ως αποζημίωσις αυτών κατά χι-

λιόλιτρον σταφίδος.

Η συγκέντρωση υπήρξε ογκωδεστάτη. Μεταξύ των συγκεντρωθέντων διανεμήθηκαν προκηρύξεις αίτινες καλούν τους αδικουμένους παγετοπλήκτους, όπως ουδείς προσέληθαι και λάβη την ως άνω περικοπτομένην κωμικήν αποζημίωσιν. Οι συγκεντρωθέντες διελύθησαν μετά παρέλευσιν ώρας. Μεθ' ο συνέταξαν τηλεγραφήματα διαμαρτυρίας, τα οποία απέστειλαν προς τον ΑΣΟ και τους αρμοδίους υπουργούς ζητούντες δικαιοσύνην. Γενικώς πιστεύεται ότι οι ενδιαφερόμενοι θα κατέλθουν εις έναν αγώνα έντονον προς δικαίωσιν των αιτημάτων τους, τα οποία συνίστανται εις την παροχήν ψυχίων άτινα και αυτά τελευταίως περιεκόπησαν⁽¹⁸⁴⁾.

Μετά την αναστάτωση που προκλήθηκε, οι αρμόδιοι σπεύδουν να δώσουν εξηγήσεις τονίζοντας ότι “η περικοπή δεν αφορά όλους τους παγετόπληκτους της Μεσσήνης αλλά εκείνους μόνον οίτινες κατά την κρίσιν της τριτοβαθμίου επιτροπής υπέβαλον ψευδείς δηλώσεις”. Στη Μεσσήνη περιοδεύει ο βουλευτής Στυλιανόπουλος, ο οποίος αφού πληροφορήθηκε την αναστάτωση επικοινωνήσας με το διευθυντή του ΑΣΟ Ζάκκα ο οποίος διευκρινίζει ότι περικοπές θα υποστούν μόνον αυτοί που είχαν υποβάλει ψευδείς δηλώσεις⁽¹⁸⁵⁾.

Οι τελικές επίσημες διευκρινίσεις μετά από επικοινωνία με τον ΑΣΟ αναφέρονται σε περικοπές σε όλους από 10 έως 42% προκαλώντας νέα αναταραχή: “Παρεσχέθη η εξήγησις ότι δεν θα περικοπή εξ όλων το 42% ποσοστό εκ της αποζημίωσης, αλλά αναλόγως προς τας πραγματικάς ζημίας ας υπέστησαν και τας οποίας παρεδέχθη η τριτοβάθμιος επιτροπή. Το ποσοστόν κυμαίνεται μεταξύ 10% και 42%. Δηλαδή εκ των 18 εκατομμυρίων τα οποία θα διανέμονταν εις αυτούς συνολικώς θα διανεμηθούν ήδη μόνον 12 εκατομμύρια. Εν τω μεταξύ οι ενδιαφερόμενοι των 22 χωρίων της περιφέρειας πληροφορηθέντες το γεγονός εκ διαφόρων πηγών και εκ των διανεμηθέντων προκηρύξεων συγκροτούν σήμερον συλλα-

λητήριον κατά το οποίο θα μιλήσουν πολλοί ρήτορες διεκτραγωδούντες την αθλιότητα των σταφιδοπαραγωγών και επιτιθέμενοι κατά της ανωτέρω αποφάσεως της τριτοβάθμιας επιτροπής. Ουδείς γνωρίζει αν το συλλαλητήριον θα έχη τον χαρακτήρα των προηγούμενων. Γεγονός εν τούτοις είναι ότι οι ως άνω ενδιαφερόμενοι είναι αποφασισμένοι να αγωνισθούν μέχρις εσχάτων προς ματαίωσιν της ως άνω αποφάσεως και δικαίωσιν των αξιώσεων των τίποτε δεν θα τους εμποδίσει ως ελέγετο χθες, να συγκεντρωθούν εις Μεσσήνην, ούτε ακόμη η κακοκαιρία⁽¹⁸⁶⁾.

Η νέα κινητοποίηση προκαλεί άμεση κινητοποίηση του εισαγγελέα που δίνει εντολή για συλλήψεις και το συλλαλητήριο ματαιώνεται: “Κατόπιν εντύπων προκηρύξεων οίτινες ετοιχοκολλήθησαν εις διάφορα χωρία της Μεσσήνης συνεκεντρώθησαν εκεί την παρελθούσαν Κυριακήν αρκετοί παγόπληκτοι. Ο κ. εισαγγελεύς λαβών γνώσιν των προκηρύξεων τούτων ήσκησεν ποινικήν αγωγήν κατά των υπαιτίων, τους συλληφθέντας παρέπεμψεν εις τακτικήν ανάκρισιν. Το γεγονός γνωσθέν μεταξύ των αμέσως ενδιαφερομένων κατεπίσπευσε αυτούς και ούτω η διά χθες ορισθείσα συγκέντρωσις των εις Μεσσήνην εματαιώθη⁽¹⁸⁷⁾.”

Μια άλλη εκδοχή για τα γεγονότα δίνει ο “Ριζοσπάστης” με ανταπόκριση από του Ασλάναγα (Αρις) όπου είχε οργανωμένες δυνάμεις στους αγρότες: “Είναι γνωστό ότι η κυβέρνηση περιέκοψε 40% απ’ την αποζημίωση που είχε κανονισθεί για τους καταστραφέντες χωρικούς. Οι φτωχοί παραγωγοί καταγανακτισμένοι άρχισαν να κινητοποιούνται, αμέσως δε συνήλθαν συλλαλητήρια διαμαρτυρίας. Στις 28 Νοεμβρίου έγινε ένα τέτοιο συλλαλητήριο στο Νησί στο οποίο πήραν μέρος περί τους 500 σταφιδοπαραγωγούς. Στάλθηκε τηλεγράφημα διαμαρτυρίας στην κυβέρνηση και αποφασίστηκε η συγκρότηση άλλου συλλαλητηρίου σε περίπτωση που ως την Τετάρτη δεν θα είχαν καμία σχετική απάντηση. Πράγματι αφού πεντάρα δεν έδωσαν οι αρχές, άρχισαν οι χωρικοί

ΟΙ ΠΑΓΕΤΟΠΛΗΚΤΟΙ ΜΕΣΣΗΝΗΣ ΣΥΝΕΚΕΝΤΡΩΘΗΣΑΝ ΧΘΕΣ ΕΙΣ ΜΕΣΣΗΝΗΝ ΠΡΟΚΗΡΥΞΕΙΣ ΚΑΙ ΕΝΤΟΝΟΣ ΑΓΩΝ... .

Χθές εις την Μ. σπήνην ἐγένετο μεγάλη συγκέντρωση τῶν παγετοπλήκτων τῆς περιφέρειας, οἱ ἐνδείξιν διαμαρτυρίας κατὰ τῆς ἀποφάσεως τῆς 3 βαθμίας ἐπιτροπῆς ἢ ὅποια ἀπεφάσισι τὴν περικοπὴν ποσοστοῦ 42 0/0 ἐκ τοῦ ποσοῦ τῶν 1200 ἑρσζ. οἱ τινες ἀρχικῶς εἶχον ὑποσθῆ ὡς ἀποζημιώσεις αὐτῶν κατὰ χιλιάδιον σταφίδος.

Ἡ συγκέντρωσις ὑπεξείχθη ὡς δεσπότι. Μεταξὺ τῶν συγκεντρωθέντων διανεμήθησαν προκηρύξεις αἰτινες καλοῦν τοὺς ἀδικουμένους παγετοπλήκτους ὅπως οὐδεὶς προ

σέλθῃ καὶ λάβῃ τὴν ὥς ἀνω περικοπτομένην κομικὴν ἀποζημίωσιν. Οἱ συγκεντρωθέντες διελύθησαν μετὰ παρέλευσιν ὥρος Μεθ' ὃ συνέειξαν τηλεγραφήματα διαμαρτυρίας τὰ ὅποια ἀπέστειλαν πρὸς τὸν Α.Σ.Ο. καὶ τοὺς ἀρχιδίους ὑπουργοὺς ζητοῦντες δικαιοσύνην.

Γενικῶς πιστεύεται ὅτι οἱ ἐνδιαιτηθέντες θὰ κατέλθουν εἰς ἕνα ἀγῶνα ἐντονον πρὸς δικαιοσύνην τῶν αἰτημάτων τῶν, τὰ ὅποια συνίστανται εἰς τὴν παροχὴν ψυχίων ἕνεκα καὶ αὐτὰ τελευταίως περικοπήσαν.

"Ἑσπέρης" 1/12/1931 - Συλλογικὸν ἀπομνημονεῖον τῶν παγετοπλήκτων ἐν Μεσσηνίᾳ κατὰ τὴν περικοπὴν

να χτυποῦν τις καμπάνες γιὰ νὰ μαζευτοῦν οἱ παραγωγοὶ καὶ νὰ κατέβουν στο Νησί. Ἡ Αστυνομία πήρε ἐξαιρετικὰ τρομοκρατικὰ μέτρα γιὰ τὴν ματαίωση τοῦ συλλαλητηρίου καὶ τὸ κατῶρθωσε ἐν μέρει. Ἀπὸ πολὺ πρῶτὴ ἔκοψε ὅλα τὰ σύρματα τῶν τηλεφῶνων καὶ ἐτσι δὲν κατωρθώθηκε ἡ συνεννόηση μεταξὺ τῶν χωρικῶν. Στὸ χωριὸ Ναζήρι μάλιστα ἐπιχείρησε νὰ διαλύσει τοὺς συγκεντρωμένους αγρότες, παρά λίγο ὅμως νὰ λυτζαρισθεῖ. Παρ' ὅλα αὐτὰ κατορθώθηκε ἡ συνεννόηση τῶν χωρικῶν Ναζήρι, Νεοχώρι, Καλαμαρά, Βουρνάζι καὶ Ἀλτσελεπὶ καὶ κατέβηκαν στο Νησί περὶ τοὺς 400. Ὑστερα ἀπὸ τὴν ἐπίδοση τοῦ τηλεγραφήματος οἱ 400 χωρικοὶ διαδύλωσαν στοὺς δρόμους. Στὴν κεντρικὴ πλατεία ἡ Αστυνομία

με ἐπικεφαλὴς τὸν υποδιοικητὴ θέλησε νὰ τοὺς διαλύσει, οἱ χωριάτες ὅμως ἀντιστάθηκαν καὶ ἐν διαδύλωσιν πέρασαν ὅλη τὴν πόλιν καὶ κατευθύνθηκαν στα χωριά τοὺς"⁽¹⁸⁸⁾.

Ἡ σκληρότητα με τὴν ὁποία ἀντιμετωπίζει ἡ κυβέρνησις Βενιζέλου ἀκόμη καὶ τὴν "υποψία" κινήσεως, τὰ ὁμαδικὰ πυρὰ ἀπὸ τὴς ἐφημερίδες κατὰ τῶν δυναμικῶν κινήσεως, ἡ κόπωση ἀπὸ τὴν πολὺμηνη κινήσις καὶ ἡ ἀπογοήτευσις ἀπὸ τὴν κυβερνητικὴ ἀκαμψία συντελοῦν ὥστε νὰ "σβήσουν" σταδιακὰ οἱ ἀντιδράσεις παρότι ὑπάρχουν μεμονωμένες κινήσεις. Στὸ Ζευγολατιὸ οἱ παγετοπλήκτοι ἀρνοῦνται νὰ πάρουν τὴς ἀποζημιώσεις ἀπὸ τὴν Ἐθνικὴ Τράπεζα καθὼς αὐτὴ παρακρατεῖ τὰ χρέη τοὺς πρὸς τὴν Ἀγροτικὴ Τράπεζα.

Εκλέγουν επιτροπή από τους Ηλ. Μαράκα, Ι. Νικολαΐδη και Β. Πίκουλα, η οποία διαμαρτύρεται στον εισαγγελέα που δηλώνει αναρμόδιος και την στέλνει στο νομάρχη ο οποίος υπόσχεται παρέμβαση υπέρ των παγοπλήκτων⁽¹⁸⁹⁾.

Στη Μεσσήνη επικρατεί νέα αναστάτωση καθώς οι παραγωγοί διαπιστώνουν ότι η Εθνική Τράπεζα δεν κρατεί μέρος των οφειλομένων από τους αγρότες αλλά το σύνολό τους. Πολλοί από αυτούς ανεβαίνουν σε αυτοκίνητα και κατευθύνονται στην Καλαμάτα και διαμαρτύρονται στο νομάρχη. Ο οποίος ζητεί ονομαστικό κατάλογο δηλώνοντας ότι η τράπεζα εξ όσων γνωρίζει θα έπρεπε να κρατεί μόνο το μισό των οφειλομένων και κάνει τηλεφωνική παρέμβαση στο διευθυντή⁽¹⁹⁰⁾.

Ο "Ριζοσπάστης" μιλάει για κάθοδο πεινασμένων χωρικών στην Καλαμάτα και ανεβάζει σε 200 τον αριθμό εκείνων που έφθασαν μέχρι τη Νομαρχία διαμαρτυρούμενοι (191).

Ενώ κλείνει ο κύκλος των κινητοποιήσεων, η Εθνική Τράπεζα αναπτύσσει τον παρεμβατικό της ρόλο έχοντας από μνημών ζητήσει τη συγχώνευση 6 Ενώσεων της Μεσσηνίας σε 2 (με έδρα τη Μεσσήνη και το Ζευγολατιό) προκειμένου να τις εποπτεύει καλύτερα. Και οι διαδικασίες συγχώνευσης ξεκινούν και τελειώνουν οι κινητοποιήσεις⁽¹⁹²⁾.

Παράλληλα "ξεπαγώνει" η υπόθεση εκλογής νέας διοίκησης του ΑΣΟ και στην Πάτρα συνέρχεται η γενική συνέλευση των αντιπροσώπων. Στην επταμελή διοίκηση εκπροσωπούνται από ένα μέλος η Αχαΐα, η Αργολιδο-

κορινθία, η Ζάκυνθος μαζί με την Κεφαλλονιά και από δύο μέλη η Μεσσηνία και η Ηλεία. Από τις Ενώσεις της Μεσσηνίας οι εκπρόσωποι που παρευρίσκονται είναι: Κρεσταίνων Αλ. Πρίνος. Κακόβατου αναπληρ. Ν. Καλογερόπουλος. Κυπαρισσίας Κ. Κόκκιζας. Τριφυλίας - Πυλίας Ν. Δεληγιάννης, Χ. Αντωνρόπουλος. Προμηθευτική Γαργαλιάνων Α. Σκούντζος. Πύλου Ι. Μυλωνάς, Σ. Κοντός. Ζευγολατιού Ηλ. Μαράκας, Α. Γορανίτης, Μπάστα Δ. Σταθάς, Σ. Γκίζας. Καλαμών Σ. Πουλόπουλος και αναπληρ. Γ. Παρασκευόπουλος. Παμμεσσηνιακή αναπληρ. Ι. Περωτής. Κεντρική Μεσσηνίας Π. Σταυρόπουλος. Προμηθευτική Μεσσηνίας Γ. Φωτόπουλος. Και από το Γεωργικό Επιμελητήριο Μεσσηνίας Περ. Βενιζέλος, Α. Αποστολάκης, Τ. Δεληγιάννης. Οι αντιπρόσωποι κάθε νομού ψηφίζουν για την εκλογή των αντιπροσώπων του και από τη Μεσσηνία ο Κ. Κόκκιζας και ο Περ. Βενιζέλος παίρνουν από 19 ψήφους ο καθένας, όσο δηλαδή και αυτοί που ψήφισαν⁽¹⁹³⁾.

Και κάπου εδώ, τελειώνοντας το 1931, σβήνουν και οι κινητοποιήσεις των παραγωγών που κράτησαν 8 μήνες, γεγονός μοναδικό στην ιστορία του αγροτικού κινήματος. Μέσα από δυσκολίες και περικοπές υπερνικήθηκαν οι κυβερνητικές αντιστάσεις και δόθηκαν αποζημιώσεις. Ήταν μια αγωνιστική υποθήκη για τα δύσκολα χρόνια που ακολούθησαν, παρότι για ένα διάστημα οι παραγωγοί «πάγωσαν» από την κυβερνητική αναληψία και τη στάση του κράτους απέναντι στα δίκια τους.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

(1) “Σημαία” 29/3/1931 - Τα χιόνια σκέπασαν τη Βαλκανική και όλη την Ελλάδα, διακόπηκε η κυκλοφορία των τρένων, ενώ υπήρξαν και ανθρώπινα θύματα. Σύμφωνα με το Αστροσκοπείο “ο βαρύτατος ούτος χειμών οφείλεται εις τον απροσδόκπτον σχηματισμόν κυκλώνος εις την Ανατολικήν Μεσόγειον. Εις το κέντρον του κυκλώνος τούτου ευρέθη η Ελλάδα” (“Μακεδονία” 29/3/1931)

(2) “Σημαία” 31/3/1931

(3) “Θάρρος” 31/3/1931

(4) “Ελεύθερος Ανθρωπος” 30/3/1931 - Διευθυντής της εφημερίδας ήταν ο Καλαματιανός Κώστας Αθάνατος, διακεκριμένος δημοσιογράφος, λογοτέχνης, ιστοριογράφος. Είχε γεννηθεί το 1896 και το πραγματικό του όνομα ήταν Κώστας Καραμούζης. Εχοντας τελειώσει μόνον το δημοτικό, αποτέλεσε φαινόμενο της ελληνικής δημοσιογραφίας καθώς όχι μόνον με αυτοδίδαχά απέκτησε μεγάλη μόρφωση, αλλά έμαθε και πολλές ξένες γλώσσες. Είχε εκπροσωπήσει τη χώρα σε διάφορα δημοσιογραφικά συνέδρια στο εξωτερικό και είχε διατελέσει ανταποκριτής αθηναϊκών εφημερίδων και ακόλουθος Τύπου ελληνικών πρεσβειών. Διακρίθηκε σε όλες τις δημοσιογραφικές θέσεις (αρθρογράφος, χρονογράφος, απεσταλμένος, αρχισυντάκτης, διευθυντής) και ίδρυσε τρεις ημερήσιες αθηναϊκές εφημερίδες (“Ημερήσιος Τύπος”, “Ελεύθερος Ανθρωπος”, “Ελεύθερος Λόγος”). Για την πολύτιμη προσφορά του τιμήθηκε με το Εθνικό Αριστείο Γαλλικής Ακαδημίας της Ιστορίας. Τα γνωστότερα από τα βιβλία που έγραψε ήταν: “Θλιμμένοι θεοί”, “Διατίπτηθήμεν”, “Το κίνημα της Χίου”, “Περπατώντας στη Δόξα”, “Ατίλας”. Ο Κώστας Αθάνατος πέθανε στο Παρίσι το 1966.

(5) “Ελεύθερος Ανθρωπος” 31/3/1931 – Από την Πύλο τηλεγραφούν επίσης στον Τσικλητήρα “όπως αναχωρήσει επειγόντως διότι κατεστράφησαν τελείως τα πάντα” (στην ίδια εφημερίδα 30/3/1931).

(6) “Ελληνική” 30/3/1931

(7) “Ημερήσιος Τύπος” 30/3/1931 - “Ακρόπολις” 30/3/1931

(8) “Θάρρος” 31/3/1931

(9) “Σημαία” 2/4/1931

(10) “Ριζοσπάστης” 31/3/1931

(11) “Πάλιν των τάξεων” 10/4/1931 – “Εβδομαδιαία εφημερίδα της Κομμουνιστικής Οργάνωσης Μπολσεβίκων Λενινιστών (Αρχειομαρξιστές) Αριστερή Αντιπολίτευση”. Ο ανταποκριτής επιτίθεται στον Κορμά γράφοντας “προς τους συγκεντρωμένους μίλησαν διάφοροι μεταξύ των οποίων κι ο γνωστός πουλημένος στους εκμεταλλευτές Θεόδωρος Κορμάς, ως αντιπρόσωπος του Αγροτικού Κόμματος. Όταν διάβαζε το ψήφισμα που θα έστελνε στην κυβέρνηση που μέσα στ’ άλλα έγραφε να δοθούν τα μισά λεφτά απ’ το κονσόρτσιουμ, οι αγρότες εξεγέρθηκαν εναντίον του φωνάζοντας “όλα, όλα, είναι δικά μας”. Ο Κορμάς υποσχέθηκε να το διορθώσει κι εσύστησε να διαλυθούν ψύχως. Οι αγρότες όμως καταλαβαίνοντας πως αυτός έχει σκοπό να γράψει ότι τούλεγαν ο Φεσσάς, ο Στυλιανόπουλος και οι άλλοι κυβερνητικοί πολιτευόμενοι φώναζαν “όχι τώρα θα πάμε μαζί να δώσουμε το τηλεγράφημα” - Ανάλογη επίθεση εξαπολύει η εφημερίδα κατά του αγροτιστή Χρήστου Μανδηλάρη για τις θέσεις που πήρε στο συλλαλητήριο της Θουρίας (φύλλο 17/4/1931) – Οι αρχειομαρξιστές δρούσαν κυρίως στους εργάτες της Καλαμάτας και είχαν λίγα μέλη σκόρπια αλλά μαχητικά στην ύπαιθρο.

(12) “Ελεύθερος Ανθρωπος” 1/4/1931 – Ο Δ. Ανδροβιτσάνεας που αναφέρεται στο δημοσίευμα, είχε γεννηθεί στη Λαγκάδα της Μάνης και ως ενωματούχος Χωροφυλακής πήρε μέρος στα ένοπλα σώματα που δρούσαν στη Μακεδονία από το 1904 μέχρι το 1908. Μετά τη διάλυση των σωμάτων επέστρεψε στη Χωροφυλακή και αποστρατεύτηκε με το βαθμό του συνταγματάρχη το 1941. Συνελήφθη και φυλακίστηκε στην Κατοχή και μετά την αποφυλάκισή του εντάχθηκε στο ΕΑΜ παρά τις μο-

ναρχικές του πεποιθήσεις την περίοδο του μεσοπολέμου κατά τη διάρκεια του οποίου υπήρξε διώκτης των δημοκρατικών πολιτών. Για ένα διάστημα διετέλεσε καπετάνιος του 7ου Συντάγματος του ΕΛΑΣ στην Εύβοια και με απόφαση της ΠΕΕΑ τοποθετήθηκε αρχηγός της Πολιτοφυλακής στην Πελοπόννησο. Πέθανε το 1946.

- (13) “Σημαία” 4/4/1931
- (14) “Ημερήσιος Τύπος” 30/3/1931
- (15) “Σημαία” 1/4/1931
- (16) “Ελληνική” 31/3/1931
- (17) “Ελεύθερος Ανθρωπος” 31/3/1931
- (18) “Ριζοσπάστης” 31/3/1931
- (19) “Ριζοσπάστης” 4/3/1931
- (20) “Ελεύθερος Ανθρωπος” 31/3/1931
- (21) “Ακρόπολις” 2/4/1931
- (22) “Σημαία” 2/4/1931
- (23) “Σημαία” 2/4/1931
- (24) “Θάρρος” 3/4/1931
- (25) “Νεολόγος” 3/4/1931
- (26) “Θάρρος” 3/4/1931 – Ο Βαγγέλης Δημητρακόπουλος γεννήθηκε στα Λείκα το 1903. Σπούδασε νομικά και δικηγόρησε στην Καλαμάτα το 1945 και αργότερα στην Αθήνα. Χρημάτισε αρχισυντάκτης στο “Θάρρος” και εργάστηκε σε άλλες εφημερίδες. Ενεργοποιήθηκε προπολεμικά με το Σοσιαλιστικό Κόμμα και στην διάρκεια της κατοχής ήταν από τους ιδρυτές της αντιστασιακής οργάνωσης “Νέα Φιλική Εταιρεία” που στη συνέχεια ενσωματώθηκε στο ΕΑΜ. Διετέλεσε εθνοσύμβουλος Καλαμάτας στο Εθνικό Συμβούλιο Κορυσαδάων, διευθυντής της εφημερίδας του ΕΑΜ “Ελεύθερη Μεσσηνία” και γραμματέας της Νομαρχιακής Επιτροπής του ΕΑΜ.
- (27) “Ελεύθερος Ανθρωπος” 3/4/1931
- (28) “Σημαία” 4/4/1931
- (29) “Ριζοσπάστης” 7/4/1931
- (30) “Θάρρος” 4/4/1931
- (31) “Σημαία” 7/4/1931
- (32) “Ριζοσπάστης” 8/4/1931
- (33) “Νεολόγος” 7/4/1931
- (34) “Σημαία” 8/4/1931 - Πανομοίωτο ρεπορτάζ δημοσιεύεται και στο “Θάρρος” την ίδια

ημέρα, πράγμα που σημαίνει ότι υπήρχε γραπτή ενημέρωση από τους συνεταιριστές.

- (35) “Σημαία” 9/4/1931
- (36) “Ριζοσπάστης” 12/4/1931
- (37) “Σημαία” 15/4/1931 - Σε ρεπορτάζ του “Θάρρους” την επόμενη ημέρα εμφανίζεται ως επικεφαλής της τριμελούς επιτροπής ο Π. Χριστόπουλος, ενώ ο νομάρχης εμφανίζεται να αντιπροτείνει συσκέψεις σε κλειστούς χώρους αντί συλλαλητηρίων.
- (38) “Σημαία” 16/4/1931
- (39) “Θάρρος” 16/4/1931
- (40) “Θάρρος” 16/4/1931
- (41) “Σημαία” 16/4/1931
- (42) “Σημαία” 16/4/1931
- (43) “Σημαία” 17/4/1931
- (44) “Σημαία” 18/4/1931 – Το κείμενο είναι γραμμένο από τον διευθυντή της εφημερίδας Γεώργιο Μαράκα φανατικό αντικομμουνιστή, ο οποίος εκφώνησε και το λόγο στην πρώτη επέτειο της 4ης Αυγούστου επαναλαμβάνοντας αυτά που έγραφε. Ετσι αφού εκθείασε το δικτατορικό καθεστώς Μεταξά, ανέφερε ότι ο πολιτικός κόσμος “υπέθαλψε τη δημαγωγία και την οχλοκρατία, ώστε η χώρα να ευρίσκεται εις διπνεκή ανωμαλία” συνέχισε ως εξής: “Ενθυμείστε όλοι τα περίφημα συλλαλητήρια άτινα προσελάμβανον χαρακτήρα μονοουχί στασιαστικών. Θα ενθυμείσθε τας λεγομένας πορείας πείνης” (“Σημαία” 5/8/1937). Ο γιος του Γάιος Μαράκας ήταν στέλεχος του ΕΑΜ στην Κατοχή και κατά μαρτυρία του ήταν αυτός που υπέκλεψε το αμφιλεγόμενο σύμφωνο Ντόρια – Παπαδόγγωνα.
- (45) “Σημαία” 18/4/1931
- (46) “Ριζοσπάστης” 19/4/1931
- (47) “Σημαία” 19/4/1931
- (48) “Θάρρος” 21/4/1931
- (49) “Θάρρος” 21/4/1931 – Ο Παν. Ιππόλυτος ήταν δικηγόρος γεννημένος στην Καλαμάτα το 1898. Διετέλεσε συντάκτης και διευθυντής σε καλαματιανές εφημερίδες από το 1920 μέχρι το 1936. Πρόεδρος του Δημοτικού Συμβουλίου Καλαμάτας ήταν στέλεχος των βασιλοφρόνων και έπαιξε πρωταγωνιστικό ρόλο στο δημοψή-

φισμα του 1920. Στη δικτατορία του Μεταξά διορίστηκε διοικητής Κρήτης από το 1936 μέχρι το 1938. Στη συνέχεια δικηγόρησε στην Αθήνα και μεταπολεμικά τοποθετήθηκε σε δημόσια αξιώματα.

(50) "ΡΙζοσπάστης" 21/4/1931

(51) "Θάρρος" 21/4/1931 - Στις συλλήψεις αναφέρεται και ο "ΡΙζοσπάστης", η πληροφορία του "Θάρρους" σχετικά με την περιοχή και τα ονόματα είναι ακριβέστερη.

(52) "Σημαία" 24/4/1931

(53) "Θάρρος" 24/4/1931

(54) "Θάρρος" 24/4/1931

(55) "ΡΙζοσπάστης" 24/4/1931

(56) "Σημαία" 25/4/1931

(57) "Θάρρος" 28/4/1931

(58) "Σημαία" 28/4/1931

(59) "Θάρρος" 29/4/1931

(60) "Θάρρος" 30/4/1931

(61) "Σημαία" 7/5/1931

(62) "Ελεύθερος Ανθρωπος" 4/5/1931

(63) "Θάρρος" 7/5/1931

(64) "Σημαία" 20/5/1931

(65) "Σημαία" 30/5/1931

(66) Ο Ιωάν. Βενιζέλος ήταν εκπρόσωπος της Μεσοπνίας και την ημέρα έναρξης του συνεδρίου δημοσιεύτηκε ανακοίνωση ("Ελεύθερος Ανθρωπος" 13/6/1931) την οποία υπογράφουν αυτός, ο Λ. Τσικλητήρας και 5 ακόμη στελέχη του ΑΚΕ ως "Τμήμα Αθηνών" που έχει ως σκοπό την ανασυγκρότηση του κόμματος στην Παλαιά Ελλάδα. Ο Ηλ. Μαράκας πρωταγωνίστησε σε διάφορα γεγονότα και αργότερα εκλέχθηκε σύμβουλος του ΑΣΟ

(67) "Ελεύθερος Ανθρωπος" 16/6/1931

(68) "Ελεύθερος Ανθρωπος" 18/6/1931 - Ο υπουργός Εθνικής Οικονομίας Παν. Βουρλούμης προερχόταν από οικογένεια μεγαλεμπόρων σταφίδας της Πάτρας με καταγωγή από την Ηλεία. Την ίδια περίοδο καταγγέλθηκε για ρυθμίσεις που ευνοούσαν (και) συγγενείς του σταφιδέμπορους ("Ελεύθερος Ανθρωπος" 20/6/1931).

(69) "ΡΙζοσπάστης" 13/6/1931

(70) "Ελεύθερος Ανθρωπος" 17/6/1931

(71) Μεταξύ αυτών και άρθρα αγροτιστών διαφορετικών αντιλήψεων, όπως του Βαγγ. Δημητρακόπουλου ("Θάρρος" 4/6/1931) και του Ιωάννη Βενιζέλου ("Σημαία" 5/6/1931)

(72) Ολόκληρη η εισήγηση της Κοινοβουλευτικής Επιτροπής δημοσιεύτηκε σε συνέχειες και σε εκτενή κείμενα στο "Θάρρος" από τις 19/6/1931 μέχρι τις 26/6/1931

(73) "Θάρρος" 24/6/1931

(74) Εκτενή αλλά αποσπασματικά ρεπορτάζ από την κοινοβουλευτική συζήτηση δημοσιεύονται στις εφημερίδες "Θάρρος", "Σημαία", "Νεολόγος" και "Ελεύθερος Ανθρωπος" στο διάστημα από 24/6/1931 μέχρι 26/6/1931

(75) Θανάση Παπαχατζή - Τάση Κουλαμπά "Ποιοί μας τρώνε τη σταφίδα" / Εκδοση Αγροτικού Κόμματος Ελλάδος (ΑΚΕ) - Τμήμα Πελοποννήσου 1946

(76) "Σημαία" 12/5/1931

(77) "Ελεύθερος Ανθρωπος" 10/5/1931

(78) "Ελεύθερος Ανθρωπος" 11/5/1931

(79) "Σημαία" 14/5/1931

(80) "Σημαία" 23/5/1931

(81) "Σημαία" 29/5/1931 - Ο Αλ. Εμπειρίκος-Κουμουνδούρος γεννήθηκε το 1898 στην Αθήνα και ήταν δευτερότοκος γιος του Επαμεινώνδα Εμπειρίκου, γόνου μεγάλης εφοπλιστικής οικογένειας, και της Ολγας Κουμουνδούρου, κόρης του Αλέξανδρου Κουμουνδούρου. Ασχολήθηκε από μικρός με την ποίηση και σπούδασε νομικά στο Πανεπιστήμιο Αθηνών. Εντάχθηκε στο διπλωματικό σώμα, στο οποίο υπηρέτησε για τρία χρόνια. Λόγω της έλλειψης αρρένων απογόνων από τους δύο γιους του Κουμουνδούρου, υιοθετήθηκε από τον βουλευτή, Σπύρο Κουμουνδούρο, αδερφό της μάνας του, και πρόσθεσε το επώνυμο "Κουμουνδούρος" δίπλα στο "Εμπειρίκος" [4]. Ανέλαβε παράλληλα το κόμμα του θείου του στη Μεσοπνία και εκλέχθηκε βουλευτής το 1926, 1932, το 1933 και το 1935. Εφυγε από την Ελλάδα και εγκαταστάθηκε στην Ελβετία, όπου διέμεινε μέχρι το τέλος της ζωής του. Στην Βέρνη διορίστηκε σύμβουλος Τύπου στην ελληνική πρεσβεία. Ασχολήθηκε με την λογοτεχνία και την ποίηση

εκδίδοντας πολλές κριτικές και ποιητικές συλλογές. Πέθανε στο Λονδίνο το 1980.

(82) “Σημαία” 27/6/1931

(83) “Σημαία” 1/8/1931 – Το Συνέδριο στον Πύργο πραγματοποιήθηκε στις 2 Αυγούστου και σε αυτό πήραν μέρος και αντιπρόσωποι της Μεσοπνίας. Μίλησε ο Ηλ. Μαράκας που είπε ότι δεν πρέπει να τεθεί αίτημα για αύξηση της κατώτατης τιμής πλεονασμάτων για να μην επιβαρυνθεί η σταφίδα. Αλλά να τεθεί αίτημα αποζημίωσης των 3/3 αντί των 2/3 του 90% των ζημιών, δηλαδή 2.000 δρχ. το χιλιόλιτρο (“Ελεύθερος Ανθρωπος” 7/8/1931).

(84) “Σημαία” 1/8/1931

(85) “Θάρρος” - “Σημαία” 4/8/1931

(86) “Σημαία” 11/8/1931

(87) “Θάρρος” 12/8/1931

(88) “Σημαία” 19/8/1931

(89) “Σημαία” 23/8/1931

(90) “Ελεύθερος Ανθρωπος” 15/8/1931

(91) “Σημαία” 27/6/1931

(92) “Θάρρος” 1/7/1931

(93) “Σημαία” 3/7/1931

(94) “Σημαία” 23/7/1931

(95) “Μακεδονία” 7/8/1931

(96) “Μακεδονία” 9/8/1931 – Επρόκειτο για φασιστική οργάνωση η οποία πριν λίγες ημέρες είχε πυρπολήσει το συνοικισμό Κάμπελ όπου έμεναν φτωχοί Εβραίοι. Οργάνωνε επιθέσεις εναντίον κομμουνιστών, συνδικαλιστών και Εβραίων. Τα μέλη της φορούσαν στολές και ήταν εξοπλισμένα με γκλομπ και άλλα φονικά εργαλεία, είχαν συνεργασία με το “βαθύ κράτος” και το καλοκαίρι του 1933 οργάνωσαν πορεία από τη Θεσσαλονίκη προς την Αθήνα κατά τα μουσολινικά πρότυπα. Ο δημοσιογράφος της “Μακεδονίας” Ν. Φαρδής ήταν μεταξύ των στελεχών της ΕΕΕ. Τα μέλη και στελέχη των χαλυβδόκρανων ενσωματώθηκαν αργότερα στους μηχανισμούς της δικτατορίας του Μεταξά.

(97) “Σημαία” 12/8/1931

(98) “Θάρρος” 13/8/1931

(99) “Θάρρος” 18/8/1931 – Την ίδια περίοδο αρθρογραφούσε υπέρ του Αγροτικού Κόμματος

και ο Θ. Ι. Σπηλιώτης

(100) “Σημαία” 22/8/1931

(101) “Θάρρος” 1/9/1931

(102) “Θάρρος” 12/9/1931

(103) “Θάρρος” 1/9/1931

(104) “Σημαία” 1/9/1931

(105) “Σημαία” 4/9/1931 - Πρόκειται για ανταπόκριση από την Αθήνα

(106) “Σημαία” 6/9/1931

(107) “Σημαία” 6/9/1931

(108) “Σημαία” 11/9/1931

(109) “Σημαία” 13/9/1931

(110) “Σημαία” 15/9/1931

(111) “Θάρρος” 15/9/1931

(112) “Ακρόπολις” 16/9/1931

(113) “Ελεύθερος Ανθρωπος” 16/9/1931

(114) “Σημαία” 17/9/1931

(115) “Ελεύθερος Ανθρωπος” 17/6/1931

(116) “Σημαία” 17/9/1931

(117) “Ριζοσπάστης” 18/9/1931

(118) “Σημαία” 18/9/1931 – Κριμπάς και Στυλιανόπουλος ήταν βουλευτές Μεσοπνίας και οι δύο του κόμματος των Φιλελευθέρων, όπως και ο γερουσιαστής Κάβουρας.

Το κοίλον ήταν μονάδα μέτρησης όγκου που αντιστοιχούσε σε ορισμένους βάρους για ορισμένα προϊόντα υγρά ή στερεά.

(119) “Θάρρος” 18/9/1931

(120) “Σημαία” 17/9/1931 – Ο Γ. Μαράκας δεν αναφέρεται ονομαστικά στο άρθρο του στον Κ. Γαβριηλίδη ο οποίος περιγράφεται ως “αντιπρόσωπος μιάς Μακεδονικής Κοινότητας και εις των αρχηγών του λεγόμενου Αγροτικού Κόμματος” ο οποίος επιχειρήσε “να καταρτίψη εις την κοινήν συνείδησιν το Κράτος και τους αρχηγούς των αστικών κομμάτων”. Ο Κ. Γαβριηλίδης ήταν για πολλά χρόνια πρόεδρος της προσφυγικής Κοινότητας Κοκκινιάς του Κιλκίς.

(121) “Σημαία” 19/9/1931 – Ο Τοικλητήρας έχει στείλει το γράμμα από τη Σίτσοβα (Αλαγονία) όπου βρισκόταν για ανάπαυση.

(122) “Σημαία” 21/9/1931

(123) “Θάρρος” 25/9/1931

(124) “Θάρρος” 29/9/1931

(125) “Ακρόπολις” 2/10/1931

(126) “Σημαία” 4/10/1931

(127) Αντίγραφο βιογραφικού γραμμένο από τον Φώτη Κουβελιώτη, Ακροναυπλιώτη, αδελφό των Χρήστου και Παναγιώτη Κουβελιώτη και εξάδελφο του Ζαχαρία Κουρέτα.

(128) “Σημαία” 4/10/1931

(129) “Σημαία” 4/10/1931 – Ο Χρήστος Τερζάκης γεννήθηκε στον Αγριλο το 1876. Από τους πρωτοπόρους συνεταιριστές στη Μεσσηνία, οργάνωσε γεωργικούς συλλόγους στα χωριά, έστησε συνεταιρισμούς και ήταν ιδρυτής της πρώτης Ένωσης Συνεταιρισμών στη Μεσσηνία. Εγγραψε πλήθος βιβλίων και μελετών, διετέλεσε διευθυντής της συνεταιριστικής Κεντρικής Αγροτικής Τράπεζας Καλαμάτας, αντιπρόσωπος στον ΑΣΟ και διευθυντής του Γραφείου Προστασίας Σύκων.

(130) “Ακρόπολις” 5/10/1931

(131) “Σημαία” 7/10/1931

(132) “Θάρρος” 6/10/1931

(133) “Θάρρος” 6/10/1931

(134) “Σημαία” 6/10/1931

(135) “Ακρόπολις” 7/10/1931 - Μέρος εκτενούς ανταπόκρισης του Γ. Πεσόπουλου στην οποία περιγράφει με τα μελανότερα χρώματα την κατάσταση των παγοπλήκτων - Ο Γ. Πεσόπουλος γεννήθηκε στην Καλαμάτα το 1907. Από πολύ νέος ασχολήθηκε με τη δημοσιογραφία και μεταπολεμικά διετέλεσε αρχισυντάκτης της εφημερίδας “Θάρρος”. Διετέλεσε γενικός γραμματέας του Δήμου Καλαμάτας (1934-1936) και υπάλληλος στη Διεύθυνση Τύπου του υπουργείου Εξωτερικών (1938-1946). Εμεινε ανάπηρος στον ελληνοϊταλικό πόλεμο, πήρε μέρος στην εθνική αντίσταση από τις γραμμές του ΕΑΜ, συνελήφθη και κρατήθηκε όμηρος από τους Γερμανούς στο στρατόπεδο Χαϊδαρίου. Ήταν υποψήφιος βουλευτής Μεσσηνίας με την ΕΔΑ το 1951.

(136) “Ακρόπολις” 7/10/1931

(137) “Σημαία” 7/10/1931

(138) “Σημαία” 8/10/1931

(139) Το γήπεδο του Απόλλωνα βρισκόταν από τις αρχές του 1930 στο οικόπεδο που κα-

τασκευάστηκε αργότερα το παλιό νοσοκομείο στην οδό Αθηνών και είχε ενοικιαστεί από το σύλλογο. Σήμερα στεγάζεται το Δημαρχείο.

(140) Πρόκειται για την πριλατεία του παλαιού στρατοπέδου δίπλα στο γήπεδο του Μεσσηνιακού.

(141) “Σημαία” 9/10/1931

(142) “Θάρρος” 9/10/1931

(143) “Θάρρος” 9/10/1931

(144) “Ελεύθερος Ανθρωπος” 9/10/1931

(145) “Σημαία” 9/10/1931

(146) “Σημαία” 10/10/1931

(147) “Σημαία” 10/10/1931

(148) “Θάρρος” 10/10/1931

(149) “Σημαία” 10/10/1931

(150) “Θάρρος” 11/10/1931 - Ο Ιωάννης Γιαλουράκος είχε αμφιλεγόμενη στάση στην προπολεμική περίοδο. Επικεφαλής της Ειδικής Ασφάλειας και σκληρός διώκτης των κομμουνιστών είχε καταγγεληθεί για βαρβαρότητες στην αντιμετώπιση των απεργών, σε μια περίπτωση επιτέθηκε εναντίον απεργών “κραδαίνων εις την μιαν χείραν ράβδον και εις την άλλην περίστροφον” (“Θάρρος” 27/11/1932). Αποτάχθηκε στο Κίνημα του 1935 συμμετείχε σε συσκέψεις “υπέρ του δημοκρατικού πολιτεύματος” και ήταν ο κεντρικός ομιλητής στη συγκέντρωση που εξέλεξε την τοπική επιτροπή στην οποία συμμετείχαν παράγοντες της Αριστεράς (Γ. Δάλλας, Θεοδ. Κορμάς, Γ. Κανελλακόπουλος, Δ. Χιουρέας, Γρηγ. Τσόλκας, Γ. Ξενάκης και πολλοί άλλοι - “Θάρρος” 16/7/1935). Εκτελέστηκε από την ΟΠΛΑ στις 12 Σεπτεμβρίου του 1943. Από το ΕΑΜ καταγγέλθηκε ως “προδοτής” ενώ κατά τον Ν. Ζερβή εκτελέστηκε επειδή ήταν επικεφαλής της οργάνωσης “Μεγάλη Ελλάδα” παράρτημα της οργάνωσης ΠΑΝ (Ν. Ζερβή “Καλαμάτα, Κατοχή-Αντίσταση-Απελευθέρωση” τόμος Δ').

(151) “Σημαία” 11/10/1931

(152) “Ελεύθερος Ανθρωπος” 12/10/1931 – Πρόκειται για ανταπόκριση του Νίκου Ηλιόπουλου, η εφημερίδα ήταν φιλικά διακείμενη προς το Αγροτικό Κόμμα και έπαιζε ρόλο στις διεργασίες σε αυτό το χώρο - Ο Νίκος Ηλιό-

πουλος γεννήθηκε στην Καλαμάτα το 1900 και έκανε τα πρώτα του βήματα στο "Θάρρος". Από το 1924 άρχισε να απασχολείται επαγγελματικά με τη δημοσιογραφία και εργάστηκε ως αρχισυντάκτης σε όλες τις καλαματιανές εφημερίδες. Τον Οκτώβριο του 1935 εξέδωσε την εβδομαδιαία εφημερίδα "Αναγέννησις". Στη δικτατορία του Πάγκαλου ήταν ο πρώτος Μεσοσίνιος που εξορίστηκε ως κομμουνιστής στη Φολέγανδρο. Μεταπολεμικά εργάστηκε ως συντάκτης σε αθηναϊκές εφημερίδες - Σε άλλη ανταπόκριση του Γιώργου Περόπουλου στην "Ακρόπολη" γίνεται αναφορά για συγκέντρωση περισσότερων από 15.000 ανθρώπων, και προσέλευση "υπεριχίλιων εφίππων" της Πυλίας με επικεφαλής τον Τσικλητήρα.

(153) "Θάρρος" 12/10/1931

(154) "Σημαία" 13/10/1931 - Από το ψηφιοποιημένο αρχείο της "Σημαίας" λείπει το φύλλο της 12ης Οκτωβρίου που περιγράφει την κινητοποίηση.

(155) "Ριζοσπάστης" 13/10/1931

(156) "Ριζοσπάστης" 13/10/1931

(157) "Ριζοσπάστης" 17/10/1931

(158) "Θάρρος" 20/10/1931

(159) "Σημαία" 20/10/1931

(160) "Θάρρος" 23/10/1931

(161) "Σημαία" 23/10/1931

(162) "Σημαία" 29/10/1931

(163) "Σημαία" 4/11/1931

(164) "Σημαία" 5/11/1931

(165) "Θάρρος" 10/11/1931

(166) "Θάρρος" 11/11/1931 - Η επαρχία Ολυμπίας ανήκε διοικητικά στη Μεσσηνία.

(167) "Νεολόγος" 13/11/1931

(168) "Ελεύθερος Ανθρωπος" 13/11/1931 - Η εφημερίδα εκτιμά το συγκεντρωμένο πλήθος σε 20.000 άτομα. Ο "Ριζοσπάστης" την ίδια ημέρα κυκλοφορεί με τίτλο για 4 νεκρούς και 53 τραυματίες, όπως ήταν η αρχική πληροφορία που έφθασε στην Αθήνα και προκάλεσε αναταραχή.

(169) "Πατρίς" (Πύργου) 14/11/1931

(170) "Εστία" 14/11/1931 - Προφανώς η τοπική εφημερίδα είναι η "Πατρίς".

(171) "Ελληνική" 15/11/1931

(172) Φύλλα αθηναϊκών εφημερίδων 13-15/11/1931

(173) "Ελεύθερος Ανθρωπος" 13/11/1931

(174) "Ριζοσπάστης" 14/11/1931

(175) "Ελεύθερος Ανθρωπος" 14/11/1931

(176) "Ελεύθερος Ανθρωπος" 15/11/1931

(177) "Ημέρα" 14/11/1931

(178) "Θάρρος" 17/11/1931 - Στο συνέδριο μίλησε ο Θόδωρος Κορμάς "υποστηρίζοντας ότι πρέπει να εξευρεθεί μια λύσις διά τας επιβληθείσας κατασχέσεις επί των αποζημιώσεων των παγοπλήκτων" ("Σημαία" 17/11/1931)

(179) "Σημαία" 18/11/1931

(180) "Σημαία" 22/11/1931

(181) "Πατρίς" 28/11/1931

(182) "Θάρρος", "Σημαία" 24/11/1931

(183) "Θάρρος" 29/11/1931

(184) "Θάρρος" 1/12/1931

(185) "Σημαία" 1/12/1931

(186) "Θάρρος" 2/12/1931

(187) "Θάρρος" 3/12/1931

(188) "Ριζοσπάστης" 13/12/1931

(189) "Σημαία" 10/12/1931

(190) "Θάρρος" 15/12/1931

(191) "Ριζοσπάστης" 16/12/1931

(192) "Θάρρος" 11/12/1931, "Σημαία" 13/12/1931

(193) "Νεολόγος" (Πάτρας) 20, 21 και 22/12/1931

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1931: ΜΙΑ ΧΡΟΝΙΑ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗΣ, ΑΠΕΛΠΙΣΙΑΣ ΚΑΙ ΚΙΝΗΤΟΠΟΙΗΣΕΩΝ	5
Χιόνια σε όλη τη Βαλκανική	7
Συλλαλητήρια απελπισμένων	8
Επίθεση της χωροφυλακής στη Μεσσήνη	9
Η κυβέρνηση υποβαθμίζει τις ζημιές.....	12
Ένα πύρινο άρθρο	12
Η παρέμβαση του ΚΚΕ.....	15
Η κινητοποίηση των αγροτιστών	17
Περιοδεία του υπουργού Γεωργίας και αναβρασμός	20
Σύσκεψη Ενώσεων στον Πύργο	23
Πρόταση για επιτροπές αγώνα.....	24
Σκληρή κριτική Τσικλητήρα	25
Ξεκινούν συλλαλητήρια, ενισχύεται η χωροφυλακή	26
«Σκληρός» ο Βενιζέλος στους συνεταιριστές	28
Ανεπαρκή τα μέτρα, οργανώνονται νέα συλλαλητήρια.....	29
Εφημερίδες κατά συλλαλητηρίων	31
«Πορεία πεινασμένων στην Αθήνα»	32
Παραγωγοί σε εξέγερση και κρατική καταστολή	33
«Ριζοπάσσης» εναντίον όλων	35
Καλαμάτα στρατοκρατούμενη.....	37
Αντικομμουνιστική εκστρατεία	39
«Αναιμική» σύσκεψη του Επιμελητηρίου	43
Αντιδράσεις για τις αλλαγές στον ΑΣΟ	46
Το σταφιδικό σε συνέδριο στη Θήβα	49
Η συζήτηση στη Βουλή	50
Ο Κουλαμπάς για τις αλλαγές.....	51
Αγωνία για τις αποζημιώσεις	53
Εκτιμητικές επιτροπές	54
Παρέμβαση Κουμουνδούρου.....	56

Οι εκτιμήσεις αργούν	57
Διεργασίες στο Αγροτικό Κόμμα	61
Μπαίνει Σεπτέμβρης χωρίς αποζημιώσεις	64
Μεγάλη κινητοποίηση στη Μεσσήνη	65
Συνέδριο στο Ζευγολατιό, σύσκεψη στο Πλατύ	66
Κοινοτάρχες υπέρ αποζημιώσεων	67
Φουντώνει η αγανάκτηση	68
Το πλαίσιο αιτημάτων του ΚΚΕ	69
Νέο συνέδριο στο Ζευγολατιό.....	70
Ο «αγροτοκομμουνιστικός κίνδυνος»	71
Συνέδριο στη Βαλύρα.....	75
Οι αγροτιστές της Πυλίας	76
Εντονη κινητικότητα	78
Περιπλέκεται η υπόθεση των αποζημιώσεων	82
Ετοιμασίες για συλλαλητήριο	83
«Μπλόκο» και συγκέντρωση έξω από την πόλη.....	85
Αντικομμουνισμός και καταστολή	90
Με τα άλογα από την Πυλία	91
Περισσότεροι από 15.000 διαδηλωτές	94
Η οπτική του ΚΚΕ για το συλλαλητήριο	96
Απογοήτευση από την στάση της κυβέρνησης	99
Συλλαλητήριο και αστυνομική βία στον Πύργο	102
Απαγόρευση συλλαλητηρίου Μεσσηνίων.....	107
Κυβερνητικοί ελιγμοί και συνέδριο Ενώσεων.....	107
Εντείνεται η τρομοκρατία	109
Αποζημιώσεις και αναστάτωση.....	110
Σημειώσεις.....	114

Μια συγκλονιστική χρονιά για τη Μεσσηνία και ολόκληρη την Πελοπόννησο το 1931, σηματοδεύτηκε από τον καθολικό παγετό στα τέλη Μαρτίου. Τα όσα τραγικά και ηρωικά συνέβησαν αυτή τη χρονιά πραγματεύεται το βιβλίο, τα οποία κορυφώθηκαν το φθινόπωρο από μεγάλα συλλαλητήρια χιλιάδων ανθρώπων που ζητούσαν αποζημιώσεις για τις καταστροφές.

Στη φωτογραφία του εξωφύλλου η πρωτοφανής σε όγκο συγκέντρωση που πραγματοποιήθηκε τον Οκτώβριο στο γήπεδο του «Απόλλωνα» (οικόπεδο σημερινού δημαρχείου), καθώς οι αρχές απαγόρευαν την οργανωμένη είσοδο των σταφιδοπαραγωγών στην πόλη. Στην προσυγκέντρωση στο Ασπρόχωμα έφτασαν και εκατοντάδες παραγωγοί έφιπποι από την Πύλο με επικεφαλής τον Τσικλητήρα.

Στη φωτογραφία του οπισθόφυλλου έφιπποι χωροφύλακες στον Πύργο το Νοέμβρη, έτοιμοι να επιτεθούν στο πλήθος των παραγωγών και να τραυματίσουν σοβαρά τους ξεσπκωμένους σταφιδοπαραγωγούς.